

ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ναυτική Επιθεώρηση

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

Τεύχος 571

Τόμος Α΄ 2010

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΚΕΝΤΡΟ
Κ.Ε.Μ.Π.Α.
Αρ. Πρωτ. 104
8228

ΕΛΤΑ
Hellenic Post

ΕΠΕΤΥΠΟ ΚΑΛΕΣΤΟ ΑΡ. ΑΣΣΙΑΣ 181804 Κ.Ε.Μ.Π.Α.
ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ 28, 104 ΑΤ ΑΘΗΝΑ
ΚΩΔΙΚΟΣ 1491

Δεκέμβριος 2009 - Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2010

ΕΠΕΤΕΙΟΛΟΓΙΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΜΑΡΤΙΟΥ – ΑΠΡΙΛΙΟΥ – ΜΑΪΟΥ

- 2 Μαρτίου 1913** Ο Ελληνικός στρατός υπό την προστασία του Θωρηκτού «ΣΠΕΤΣΑΙ» έφερε το σήμα του Μοιράρχου, Πλοίαρχου Π. Γκίνη και τμήμα του Ελληνικού Στόλου, καταλαμβάνουν τη Σάμο και κηρύσσουν την ένωση της με την Ελλάδα.
- 4 Μαρτίου 1910** Πραγματοποιείται στο Λιβόρνο η καθέλκυση του Θωρηκτού «ΑΒΕΡΩΦ», με κάθε επισημότητα.
- 07 Μαρτίου 1948** Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου.
- 19 Μαρτίου 1829** Το φρούριο Αντιρρίου παραδίδεται, μετά το θαλάσσιο αποκλεισμό του, στους Τζαβέλα, Χατζηχρήστο και Μιαούλη.
- 23 Μαρτίου 1941** Το Υποβρύχιο «ΤΡΙΤΩΝ» κατά τη διάρκεια της έκτης πολεμικής περιπολίας δυτικά του κόλπου Δυρραχίου με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Γ. Ζέπτο, βύθισε το πετρελαιοκίνητο επιβατηγό Μ/Υ CARNIA 5451 τόνων.
- 2 Απριλίου 1942** Το Υποβρύχιο «ΚΑΤΣΩΝΗΣ», με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Β. Λάσκο βυθίζει, στην περιοχή του Γυθείου, γερμανική Ναρκωθέτιδα, μετά από πληροφορίες εθελοντή γαύτη.
- 4 Απριλίου 1941** Βύθιση του Τορπιλλοβόλου «ΠΡΟΥΣΑ», με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Ν. Κοτσιλήρη, από γερμανικά βομβαρδιστικά, στη Κέρκυρα.
- 4 Απριλίου 1942** Το Υποβρύχιο «ΓΛΑΥΚΟΣ» με Κυβερνήτη τον Υποπλοίαρχο Δ. Δανιόλο, λόγω εκτεταμένων βλαβών εστάλη για αναγκαστική επισκευή στη Μάλτα. Στις 4 Απριλίου 1942 και μετά από συνεχή βομβαρδισμό του λιμένα Βαλέτας από γερμανικά αεροσκάφη προξένησε ανεπανόρθωτες ζημιές στο Υποβρύχιο με αποτέλεσμα την βύθιση του εντός του λιμένα. Ένα μήνα πριν από τον βομβαρδισμό εφονεύθησαν ο κυβερνήτης Πλωτάρχης Β. Αρσλάνογλου και ο Ανθυποπλοίαρχος Ι. Κωστάκος
- 5 Απριλίου 1827** Ίδρυση εθνικού στόλου με το Γ΄ ψήφισμα Γ΄ Εθνικής Συνελεύσεως των Ελλήνων. Δημοσιεύθηκε στην «Γενική Εφημερίδα» την 7η Σεπτεμβρίου του 1827.
- 6 Απριλίου 1941** Έναρξη Γερμανικής εισβολής, σφοδρή επίθεση και αποκλεισμός με νάρκες του λιμένα του Πειραιά. Πυρπολούνται και βυθίζονται πολλά εμπορικά πλοία.
- 6 Απριλίου 1942** Το Υποβρύχιο «ΚΑΤΣΩΝΗΣ» με κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Β. Λάσκο βυθίζει, στην περιοχή της Κύθνου το Ατμόπλοιο SAN ISIDORO 1.500 τόνων.
- 7 Απριλίου 1949** Ίδρυση Ναυτικού Μουσείου Ελλάδος στο Πασαλιμάνι.
- 7 Απριλίου 1941** Το πλωτό νοσοκομείο «ΠΑΤΡΙΣ» βυθίστηκε κατά τη διάρκεια του μεγάλου βομβαρδισμού του Πειραιά χωρίς να προλάβει να χρησιμοποιηθεί για το σκοπό για τον οποίο μετασκευάστηκε.
- 11-12 Απριλίου 1941** Βύθιση του πλωτού νοσοκομείου «ΑΤΤΙΚΗ», με κυβερνήτη τον Έφεδρο Πλοίαρχο Δ. Μελετόπουλο, κατά την διάρκεια γερμανικής αεροπορικής επιδρομής στον όρμο Καφηρέως. Η επίθεση αυτή επικρίνεται από την ιστορία γιατί η ιδιότητα του πλοίου ήταν εμφανής.
- 14 Απριλίου 1941** Αεροπορική επίθεση κατά του Αντιτορπλικού «Β. ΓΕΩΡΓΙΟΣ» στον όρμο Σοφικού. Παρά τις επίμονες προσπάθειες για τη επιδιόρθωση των ζημιών και την σωτηρία του πλοίου, ο χρόνος δεν ήταν αρκετός. Τελικά το πλοίο έπεσε στα χέρια των Γερμανών.
- 16 Απριλίου 1944** Λαμβάνει χώρα δραματική Αγγλοελληνική σύσκεψη μεταξύ του Έλληνα Αρχηγού Στόλου, του Άγγλου Ναυάρχου Gunningham, του Αντιναυάρχου Rawlings (Flag officer Levant East Mediterranean: Αρχηγός Ναυτικών Δυνάμεων Ανατολικής Μεσογείου), καθώς και του Αρχιεπιστολέα F.O.L.E.M. Θέμα της συνάντησης ήταν η καταστολή της εξέγερσης του ΒΝ που είχε ξεσπάσει το 1944.
- 19 Απριλίου 1944** Ο Αντιναύαρχος Βουλγαρικής αναλαμβάνει την αρχηγία του Στόλου. Ανέλαβε το δύσκολο έργο να καταστεί την ανταρσία που εκδηλώθηκε στο ΒΝ την ίδια χρονιά.
- 20 Απριλίου 1941** Βύθιση του Αντιτορπλικού «ΨΑΡΑ», με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Π. Κώνστα, στον κόλπο Μεγάρων από Γερμανικά βομβαρδιστικά (Κυριακή του Πάσχα). Φονεύονται 37 άνδρες του πληρώματος.
- 21 Απριλίου 1941** Βύθιση των πλωτών Νοσοκομείων «ΕΣΠΕΡΟΣ» και «ΕΛΛΗΝΙΣ» με Κυβερνήτη τον Έφεδρο Πλοίαρχο Ρεβίδη, από γερμανικά βομβαρδιστικά στον Πατραϊκό Κόλπο.
- 22 Απριλίου 1941** Βύθιση του Αντιτορπλικού «ΥΔΡΑ» πλησίον της Αίγινας, από Γερμανικά βομβαρδιστικά. Φονεύεται ο Κυβερνήτης Αντιπλοίαρχος Θ. Πεζόπουλος, ο Ύπαρχος Λ. Βλαχάβας, Υποπλοίαρχος Γ. Αρλιώτης και ο Ανθυποπλοίαρχος ιατρός Μανιαρίτζης.
- 22 Απριλίου 1941** Βυθίζεται από γερμανικά αεροσκάφη, στον όρμο Αντικύρων, το πλωτό νοσοκομείο «ΣΩΚΡΑΤΗΣ» με Κυβερνήτη τον Πλοίαρχο Κ. Αρβανίτη.
- 23 Απριλίου 1941** Το Θωρηκτό «ΑΒΕΡΩΦ» κατέπλευσε στον λιμένα Αλεξάνδρειας για την συνέχιση του αγώνα κατά του Άξονα.

Ναυτική Επιθεώρηση

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εκδηλώσεις-Φωτογραφίες	3	Πλωτάρχη (Μ) Κ. Καμάρα ΠΝ και Πλωτάρχη (Μ) Γ. Χατζηχρήστου ΠΝ	
ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ (Δ. Παναγιωτόπουλος Ν. Παναγιωτόπουλος)		Παρουσίαση μεθόδου Proactive Maintenance «Machinery Vibration Analysis»	63
Αρχιπλοίαρχου (Μ) ε.α. Γ. Κανάκη ΠΝ Η μυθιστορηματική βιογραφία του Ναυάρχου Ορατίου Νέλσονα (Α΄ Μέρος)	19	Υποναυάρχου ε.α. Ι. Οικονομοπούλου ΠΝ Το Πάσχα. Διαχρονική ημερολογιακή θέση και ερμηνεία	71
Η. Ηλιόπουλου Ισχύς και διπλωμάτια Ναυτικών και ηπειρωτικών δυνάμεων – Θεωρητική και ιστορική προσέγγιση	37	Υποπλοίαρχου Χ. Κοσμοπούλου ΠΝ Εκμετάλλευση Ενυδατωμένων Υδρογονανθράκων στην Ανατολική Μεσόγειο	91
Η. Μεταξά Οικονομικού Αξιωματικού ΕΝ Ο τορπιλλισμός του «Φετίχ Μπουλέν» από το «τορπιλλοβόλο 11»	49	Δελτίο Ενημέρωσης	115

ΕΤΟΣ 88ο-ΤΕΥΧΟΣ 571-ΤΟΜΟΣ 170ος
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2009-ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2010

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού

Μαρκόνι 20 Βοτανικός-Αθήνα 10447

ΤΗΛ.: 210 3484233 • ΤΗΛ./ΦΑΞ: 210 3484234

e-mail: yin_ne@hellenicnavy.gr

ne_yin@otenet.gr

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ:

Κ. Πλέτσας-Ζ. Κάρδαρη ΟΕ

ISSN 1105-6061

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
ΕΚΔΟΤΗΣ:

Υποναύαρχος Αθ. Παναγόπουλος Π.Ν.

Δ/ΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ:

Αρχιπλοίαρχος Στ. Φενέκος Π.Ν.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ:

Αντιπλοίαρχος Μεν. Ανδριανόπουλος Π.Ν.

Πλωτάρχης (ΠΥ-ΜΗΧ.) Απ. Γονιδάκης Π.Ν.

Πλωτάρχης (ΠΥ-ΜΗΧ.) Εμ. Μανετάκης Π.Ν.

Υποπλοίαρχος (ΠΥ-ΤΗΛ) Σ. Μιχαηλίδου Π.Ν.

ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ-ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Τηλ. 210 3484243

Ανθυπασπιστής (ΤΗΛ) Ν. Γαλάτης Π.Ν.

Ετήσια Στρατ. Προσωπικού ε.ε. και ε.α.,

και Πολιτικού Προσωπικού (Πολεμικού Ναυτικού): 10 €

Ετήσια Ιδιωτών, Νομικών Προσώπων: 12 €

Ετήσια Εξωτερικού 40 \$ ΗΠΑ

Τιμή Τεύχους: 3 €

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ: Οι απόψεις που εκφράζονται στη «Ν.Ε.»,
είναι προσωπικές και δεν δεσμεύουν το Γενικό Επιτελείο Ναυ-
τικού, ούτε και ερμηνεύουν την πολιτική ή τις αποφάσεις του.

Εξώφυλλο:

Η Φ/Γ ΣΠΕΤΣΑΙ κατά τη διάρκεια ασκήσεως ΑΣΤΡΑΠΗ 2/10

Οπισθόφυλλο:

Η Δόξα στεφανώνει την “Φ/Γ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ”.

Φωτογραφία Χρήστος Ζαβοριανός – ΡΟΔΟΣ

Φωτογραφία επομένης σελίδος:

Από την πανηγυρική συνεδρίαση του νέου ΑΝΣ
στο ΠΝΜ Θ/Κ ΑΒΕΡΩΦ την 3η Μαρ. 2010

Εκδηλώσεις

Φωτογραφίες

Ο νέος Α/ΓΕΝ Αντιναύαρχος Δ. Ελευσινιώτης ΠΝ

Ο νέος ΑΣ Αντιναύαρχος Γ. Δημητριάδης ΠΝ

Από την τελετή παράδοσης-παραλαβής Α/ΓΕΝ στη ΣΝΔ την 23η Φεβ. 2010.

Από την τελετή παράδοσης-παραλαβής ΑΣ την 4η Μαρ. 2010.

Από την επίσκεψη του ΑΝΥΕΘΑ κ. Π. Μπεγλίτη στη Κ/Φ ΚΑΣΟΣ στη νήσο Λήμνο την 22η Δεκ. 2009.

Από την επίσκεψη του ΑΝΥΕΘΑ κ. Π. Μπεγλίτη στο ΝΝΑ την 1η Ιαν. 2010.

Τάξη 1977

Από την τελετή παράδοσης - παραλαβής Υ/ΓΕΝ την 19η Μαρτ. 2010

Από την τελετή παράδοσης-παραλαβής Δ/ΔΜΝ την 10η Μαρ. 2010

Από την τελετή παράδοσης-παραλαβής Γενικού Επιθεωρητή ΠΝ την 9η Μαρτ. 2010

Από τον εορτασμό του Αγ. Νικολάου στη ΣΝΔ την 6η Ιαν. 2010.

Ο Α/ΓΕΝ παραδίδει αναμνηστικό στον Αντιναύαρχο (Μ) Ι. Βορριά Π.Ν. την 19η Μαρτ. 2010

Από την τελετή παράδοσης-παραλαβής Δ/ΔΝΕ στο ΚΕ ΠΑΛΑΣΚΑΣ την 9η Μαρ. 2010.

Τάξη 1978

Από την τελετή παράδοσης - παραλαβής Δ/ΣΝΔ την 11η Μαρτ. 2010.

Ο ΑΣ με τον Υπαρχηγό της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων στη Φ/Γ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ κατά τη διάρκεια ασκήσεως ΑΣΤΡΑΠΗ 2/10.

Από την συμμετοχή της Φ/Γ ΣΑΛΑΜΙΣ στην απελευθέρωση του πληρώματος του ελληνικού δεξαμενοπλοίου MARAN CENTAURUS την 18η Ιαν. 2010.

Από την άσκηση ΑΣΤΡΑΠΗ 2/10, Formation "F", ο Κυβερνήτης της Φ/Γ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ.

Από την εκπαίδευση Ναυτικών Δοκίμων, "εν πλώ", κατά τη διάρκεια ασκήσεως ΑΣΤΡΑΠΗ 2/10 με την Φ/Γ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ.

Η Φ/Γ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΦΩΚΑΣ κατά τη διάρκεια ασκήσεως ΑΣΤΡΑΠΗ 2/10.

Η Φ/Γ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ κατά τη διάρκεια ασκήσεως ΑΣΤΡΑΠΗ 2/10.

Από την εκπαίδευση Ναυτικών Δοκίμων “εν πλώ” με την ΤΠΚ ΜΑΡΙΔΑΚΗΣ.

Από την εκπαίδευση Ναυτικών Δοκίμων, “εν πλώ”, κατά τη διάρκεια ασκήσεως ΑΣΤΡΑΠΗ 2/10 με την Φ/Γ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ.

Από την επίσκεψη σχολείου Ανθυπασιπιστών στη Βουλή την 4η Δεκ. 2009.

Το πλήρωμα της ΤΠΚ ΝΤΕΓΙΑΝΝΗΣ σε εκτέλεση γυμνασίων κατά τη διάρκειας επιθεωρήσεως ΓΕΠΝ.

Από την επίσκεψη στο ΚΕΝΑΠ της Σχολής Εθνικής Ασφάλειας Ελληνικής Αστυνομίας την 5η Φεβ. 2010.

Από τη συμμετοχή του Υ/β ΠΟΝΤΟΣ στη διασυμμαχική άσκηση «NOMBLE-MANTA 2010» από 12-23 Φεβ. 2010.

Φωτογραφία επομένης σελίδος: Από την εκδήλωση πανηγυρικής επετείου νικηφόρων ναυμαχιών ΕΛΛΗΣ και ΛΗΜΝΟΥ 1912-1913 στο Τροκαντερό την 3η Δεκ. 2009.

Η μυθιστορηματική βιογραφία του Ναυάρχου Ορατίου Νέλσονα

Α΄ Μέρος

Του Αρχιπλοιάρχου (Μ) ε.α. Γ. Κανάκη ΠΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το καλοκαίρι του 1971 τα Α/Τ ΑΕΤΟΣ και Α/Τ ΙΕΡΑΞ στα πλαίσια του θερινού εκπαιδευτικού πλου της ΣΝΔ κατέπλευσαν και προσέδεσαν σε σημαντήρες στον ποταμό Τάμεση στο Greenwich. Η θέα από τα πλοία ήταν ιδιαίτερα εντυπωσιακή με το CUTTY SHARK να ξεπροβάλλει με τα κατάρτια του καθώς και το σύμπλεγμα του Αστεροσκοπείου μαζί με το Ναυτικό Μουσείο στη παρακείμενη όχθη. Για τον γράφοντα, που ήταν τότε δευτεροετής Ναυτικός Δόκιμος, όλα αυτά εξήπταν τη φαντασία και αποτελούσαν ένα κίνητρο για επίσκεψη μέσα στον περιορισμένο διατιθέμενο χρόνο της εξόδου. Μια γρήγορη επίσκεψη στο Ναυτικό Μουσείο τον οδήγησε τυχαία στην αίθουσα, που ήταν αφιερωμένη στον Ναύαρχο Οράτιο Νέλσον. Η στολή του Ναυάρχου που φορούσε στη ναυμαχία του Τραφάλγκαρ του έκανε ιδιαίτερη εντύπωση, με τους αστέρες του Ιπποτικού Τάγματος του Λουτρού, του Τάγματος της Ημισελήνου – από τον Σουλτάνο της Τουρκίας, του Τάγματος του Αγίου Φερδινάνδου και του Γερμανικού Τάγματος του Αγίου Ιωακείμ. Εξετάζοντας με περισσότερη προσοχή εντόπισε το σημείο, λίγο κάτω από την αριστερή επωμίδα, όπου έχασκε η τρύπα που άνοιξε το βλήμα του μουσκέτου, που τον τραυμάτισε θανάσιμα.

Αργότερα περνώντας από την πλατεία Τραφάλγκαρ στο Λονδίνο αντίκρισε τον οβελίσκο του Νέλσον, ένα κίονα κορινθιακού ρυθμού να υψώνεται μεγαλόπρεπα 170 πόδια και πάνω του το άγαλμα του ήρωα ύψους 17 ποδών. Αλήθεια τι τιμή για ένα άνθρωπο που το πραγματικό του ύψος δεν ξεπερνούσε τα 5 πόδια και 4 ίντσες!

Το γεγονός ότι οι Βρετανοί θεωρούν τον Οράτιο Νέλσον σαν τον μεγαλύτερο ναυτικό ηγέτη και ήρωα όλων των εποχών και συνεχίζουν να του αποδίδουν την οφειλόμενη τιμή, ήταν για τον γράφοντα- μετά από τριάντα οκτώ χρόνια- το κίνητρο για να στοιχειολογήσει και να καταγράψει μια αδρή εξιστόρηση της ζωής του Ναυάρχου, που έκανε

Ο Οβελίσκος του Ναυάρχου Λόρδου Οράτιου Νέλσονα στη πλατεία Τραφάλγκαρ στο Λονδίνο.

πράξη αυτό που αναφέρει στην Ωδή του ο Λατίνος Οράτιος: «Dulce et decorum est pro patria mori». Είναι τερπνό και αρμόζον να πεθαίνεις για την πατρίδα.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

Ο Οράτιος Νέλσον γεννήθηκε στις 29 Σεπτεμβρίου το 1758 στο χωριό Μπέρνχαμ Θόρπ στο Νόρφολκ και γαλουχήθηκε σε ένα αυστηρό οικογενειακό περιβάλλον που κυριαρχούσε η αρχή του πατέρα του αιδεσιμότητας Εντμουντ, ότι η οποιαδήποτε ανταμοιβή έγκειται στην αποδοχή του μαρτυρίου. Ο Νέλσον όμως απέδειξε περίτρανα πως το καθήκον είναι μια αναζήτηση, η εκπλήρωση της οποίας οδηγεί στη δόξα. Είχε τη φιλοδοξία της μεγαλοφυΐας. Από τον πατέρα του

Στολή Ναυάρχου Νέλσονα κατά την ναυμαχία του Τραφάλγκαρ

πήρε την αίσθηση του χρέους, του να κάνει αυτό που πρέπει. Ο Οράτιος Νέλσον μετέπλασε το μάθημα με το δικό του τρόπο. «Δόξα τω Θεώ, έκανα το καθήκον μου». Κατά πάσα πιθανότητα αυτές ήταν οι τελευταίες λέξεις που ξεστόμισε, καθώς κειτόταν ετοιμοθάνατος στο σκοτάδι των κάτω υποστρωμάτων του HMS VICTORY στη ναυμαχία του Τραφάλγκαρ. Ο γιατρός που τον φρόντιζε και που κατέγραψε τις τελευταίες στιγμές της ζωής του, τον άκουσε να μουρμουρίζει αυτά τα λόγια, λίγα λεπτά πριν σωπάσει για πάντα. Το καθήκον επιτελέσθηκε, η νίκη κερδίσθηκε, γι' αυτόν το καθήκον ταυτιζόταν με το αποτέλεσμα.

Λεπτομέρεια της αριστερής επωμίδας όπου διακρίνεται η τρύπα απο τη βολίδα που τον τραυμάτισε θανάσιμα.

Θάρρος, ηγετική ικανότητα, αδάμαστη θέληση, όλα αυτά τα χαρακτηριστικά επέδειξε τόσο πρόωρα αυτό το λεπτοκαμωμένο, χλωμό παιδί. Έχει καταγραφεί ότι ένα χειμώνα στο Νόρφολκ πάλευε μέσα σε φοβερό χιονιά να πάει στο σχολείο, παροτρύνοντας τον αδελφό του, που αν και πιο σωματώδης, είχε αρχίσει να κάμπτεται, μόνο και μόνο επειδή είχαν υποσχεθεί στον πατέρα τους να κάνουν ό,τι μπορούσαν προκειμένου να τα καταφέρουν. Σε τρυφερότατη ηλικία, είχε βγει από το σπίτι και περιπλανιόταν, είχε χαθεί στο δάσος καθώς έπεφτε το σκοτάδι και βρέθηκε μετά από επίμονες έρευνες να κάθεται στην όχθη ενός ποταμού που δεν μπο-

Ο Πλοίαρχος Μώρις Σάκλινγκ

ρούσε να περάσει. Αυτοί που τον ανακάλυψαν τον ρώτησαν: «Πολύ περίεργο που δεν σε έστειλε ο φόβος στο σπίτι;» Και αυτός απάντησε: «Φόβος; Δεν είδα κανένα φόβο!»

Η αυστηρότητα κυριαρχούσε στο πατρικό σπίτι. Όταν ο Οράτιος Νέλσον και τ' αδέρφια του είχαν μεγαλώσει αρκετά ώστε να κάθονται στο τραπέζι, απαγορευόταν ν' ακουμπάνε την πλάτη τους στη ράχη της καρέκλας. Η ασθενής όραση δεν θεωρείτο επαρκής λόγος για να φορά κανείς γυαλιά.

Τον Μάρτιο του 1771 ο Οράτιος Νέλσον συνοδευόμενος από τον πατέρα του αναχωρεί από το Νόρφολκ για το Λονδίνο και καταλύουν στο πανδοχείο από όπου ξεκινά η άμαξα για το Τσάταμ. Εκεί στην αυλή του πανδοχείου πατέρας και γιός λένε αντίο, με σοφές συμβουλές από τη μια και ενθουσιώδεις υποσχέσεις από την άλλη. Το παιδί είναι τώρα ολομόναχο. Είναι δώδεκα ετών, μικροκαμωμένο για την ηλικία του, με εμφάνιση λεπτεπίλεπτη. Το ταξίδι διαρκεί έξι ώρες μέσα στην άμαξα που χοροπηδάει και δίνει αρκετό χρόνο για να συλλογιστεί το μέλλον του. Δεν ήταν όμως στη φύση του

να παραδεχθεί το ενδεχόμενο λανθασμένης επιλογής, μια και οι ήρωες γνωρίζουν από διαίσθηση ότι έχουν επιλεγεί να σφυρηλατήσουν τη μοίρα τους στο καμίνι, που τα όποια σφάλματά τους είτε καίγονται είτε μετουσιώνονται σε εκδηλώσεις της Θείας Πρόνοιας.

Φτάνοντας στο Τσάταμ ζήτησε πληροφορίες από τους ανθρώπους του πανδοχείου, κανείς όμως δεν γνώριζε που βρισκόταν το πλοίο. Με τις αποσκευές του στο χέρι κατεβαίνει ολομόναχος τους λιθόστρωτους δρόμους μέχρι την αποβάθρα. Με το ναυτικό του σάκο φορτωμένος ρωτά τους περαστικούς, αν ξέρουν πού είναι αραγμένο το HMS RESONABLE, πλοίο που ήταν λάφυρο πολέμου από τους Γάλλους. Ένας απ' όλους δείχνει κάπου πέρα με το χέρι του. Το αγόρι κοιτά προς την υποδειχθείσα κατεύθυνση, και πέρα στα γκρίζα νερά του Μέντγουεϊ, που τα μαστιγώνει ο άνεμος, ξεχωρίζει το περίγραμμα ενός πλοίου στο ρεμέτσο του. Εδώ όμως υπάρχει μεγάλο πρόβλημα: πώς θα φτάσει ως εκεί; Βάρκες δεν υπάρχουν. Το πλοίο είναι μακριά για να τραβήξει την προσοχή κάποιου από το πλήρωμα. Για ένα χρονικό διάστημα που μοιάζει ατέλειωτο περιμένει εκεί, μέσα στον παγωμένο άνεμο, έρημος και αβοήθητος. Τελικά κάποιος περαστικός αξιωματικός τον λυπάται και κανονίζει να έλθει μια λέμβος και να τον περάσει απέναντι στην άλλη μεριά του ποταμού. Για πρώτη φορά στη ζωή του ο Οράτιος Νέλσον θα πατήσει το πόδι του πάνω σε πολεμικό πλοίο. Σκαλί-σκαλί καθώς ανεβαίνει τη κλίμακα, εισέρχεται σ' ένα καινούργιο κόσμο. Είναι ακόμη παιδί, και είναι φυσικό να αισθάνεται γύρω του κάποια απειλή και δεν γνωρίζει τι πρέπει να κάνει. Στο πίσω μέρος του μυαλού του ξέρει ότι Κυβερνήτης του πλοίου είναι ο θείος του Μώρις Σάκλινγκ, που θα τον συμβουλευτεί και θα τον καθοδηγήσει. Αλλά ο Κυβερνήτης δεν βρίσκεται στο πλοίο και τον περιμένουν να έλθει μετά από μερικές μέρες. Κανένας δεν ξέρει τίποτα για τον καινούργιο δόκιμο και κανένας δεν δείχνει το παραμικρό ενδιαφέρον. Τελικά του λένε

να πάρει τις αποσκευές του και να κατέβει δυο απότομες καθόδους που οδηγούν στο υπόφραγμα των δοκίμων, που βρίσκεται στο κάτω υπόστρωμα. Στο υπόφραγμα επικρατεί χάος, υπάρχει σκοτάδι, βρίσκεται κάτω από την ίσαλο, τα δοκάρια είναι χαμηλά και ο λιγοστός αέρας μυρίζει πίσσα, μουράβια και βρεγμένα σχοινιά. Κάποιοι του δείχνει πώς να κρεμάσει μια μπράντα και πού να φυλάξει τα λιγοστά προσωπικά είδη. Την υπόλοιπη μέρα καθώς και όλη την επόμενη περπατά πάνω στο κύριο κατάστρωμα. Ο καιρός σύμφωνα με τις καταγραφές στο ημερολόγιο του πλοίου δεν μπορούσε να είναι χειρότερος: «σπιλιάδες, μπουρινόκαιρος και χιόνι». Κανείς δεν του δείχνει την παραμικρή προσοχή. Συνεχίζει να βαδίζει πέρα-δώθε στο κατάστρωμα, κοιτάζοντας πέρα από τα ταραγμένα νερά, κατά κει που βρίσκεται το Λονδίνο και πιο μακριά το Νόρφολκ.

Την απραξία του νεαρού δοκίμου διακόπτει η είδηση της άφιξης του Κυβερνήτη. Στη κλίμακα συγκεντρώνονται βιαστικά ο Ύπαρχος, ο Αξιωματικός Φυλακής κρατώντας υπό μάλης το κανοκιάλι, και σε δύο σειρές αντικριστά ο Ναύκληρος με τον βοηθό του σφυρίζουν με τις ασημένιες σφυρίκτρες το παράγγελμα: «Άφιξη Κυβερνήτου». Ο Πλοίαρχος Σάκλινγκ ανεβαίνει και οι Αξιωματικοί του αποκαλύπτουν βγάζοντας τα τρίκοχα καπέλα τους. Με την επιβίβαση του Κυβερνήτη αλλάζουν τα πάντα, το πλοίο αποκτά ζωή και λόγο ύπαρξης. Μετά από την ενημέρωσή του καλεί τον ανηψιό του επάνω στην μεγαλόπρεπη καμπίνα του. Η καμπίνα του Κυβερνήτη αποτελεί το άβατο του πλοίου, όπου μόνο αυτός ενδιαιτάται. Εδώ και ο ψηλότερος άνθρωπος μπορεί να σταθεί και να κυκλοφορήσει όρθιος, και είναι πλημμυρισμένη στο φώς. Το μεγάλο πρυμναίο υαλοστάσιο καταλαμβάνει όλο σχεδόν το πλάτος του πλοίου, και τα κουφώματά του είναι σκαλισμένα από πολυτελές μαόνι. Ο Οράτιος Νέλσον από το θεοσκοτεινό, στενάχωρο και βρωμερό υπόφραγμα που σερνόταν και γούρλωνε τα μάτια του για να προχωρήσει τώρα βιώνει την πρωτόγνωρη

και μοναδική εμπειρία της ευρύχωρης και φωτεινής ενδιαίτησης του Κυβερνήτου.

Το διαμέρισμα είναι επιπλωμένο με αυστηρό αλλά λιτό ύφος, και τα έπιπλα είναι έτσι τοποθετημένα για να μετακινούνται κατά τη διάρκεια της ναυμαχίας. Ο παράξενα διαφορετικός θεός, έχει μεταμορφωθεί από τον επαρχιώτη ευγενή που μέχρι πριν λίγο ήξερε ο νεαρός δόκιμος, στον λαμπρό Αξιωματικό με τη γαλάζια στολή του και τα χρυσά σιρίτια. Ο θεός Μώρις έχει μεταμορφωθεί, είναι ημίθεος αμέσως μετά το θεό για το πλοίο, τους αξιωματικούς και το πλήρωμα! Ο νεαρός δόκιμος Οράτιος Νέλσον ακούει με προσοχή τον θεό του να του εξηγεί τα καθήκοντά του, ταυτόχρονα παίρνει το πρώτο μάθημα της ηγετικής ισχύος, το βαθύτερο νόημα της μοναξιάς του Κυβερνήτη. Το μάθημα αυτό δεν θα το ξεχάσει ποτέ!

Ο Οράτιος Νέλσον υπηρέτησε σαν δόκιμος πέντε μήνες στο HMS RESONABLE και ύστερα ταξίδεψε στην Καραϊβική με ένα πλοίο της εταιρείας των Δυτικών Ινδιών σαν καμαρότος του Κυβερνήτη. Είχε την ευκαιρία να ταξιδεύσει από τη Φλόριντα και το Γιουκατάν ως τη Βενεζουέλα, μετά στις Μπαχάμες και τις Αντίλλες. Όταν επέστρεψε στην Αγγλία, μόλις δεκατεσσάρων ετών πιλοτάριζε μια μαούνα στον Τάμεση που μετέφερε εμπορεύματα από το Πουλ στο Δέλτα. Εκεί έμαθε στη πράξη τη ναυτιλία σε συνθήκες δυνατών ρευμάτων και αβαθών νερών. Τον επόμενο χρόνο έλαβε μέρος σε μια αποστολή στην περιοχή της Αρκτικής. Κατόπιν με το πλοίο HMS ΙΠΠΟΚΑΜΠΟΣ σαλπάρισε για τις Ινδίες από τη Βεγγάλη ως το Μπουσίρ. Και όλα αυτά σε ηλικία δεκαέξι ετών. Το 1775 ο Οράτιος Νέλσον ταξίδεψε με το HMS ΙΠΠΟΚΑΜΠΟΣ στις Ινδίες, ένα θαυμαστό ταξίδι, όπου καβατζάρανε το ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας, κρατήθηκαν στην ανεμοδαρμένη περιοχή ανάμεσα τεσσαρακοστού και πεντηκοστού παραλλήλου, και κατευθύνθηκαν βόρεια για το Μαδράς, την Καλκούτα, κατόπιν ανέβηκαν τον Περσικό Κόλπο ως τη Βασόρα και μετά ανέστρεψαν προς το Τρινκομαλί της Κεϋλάνης. Πλοίαρχος του HMS

“HMS VICTORY”. Λιμένας Portsmouth, Ηνωμένο Βασίλειο.

ΙΠΠΟΚΑΜΠΟΣ ήταν ο Τζώρτζ Φάρμερ, που ήταν διαβόητος για την εμμονή του στην πειθαρχία. Σε τετρακόσιες περιπτώσεις όλες καταγεγραμμένες με σχολαστικότητα στο ημερολόγιο του πλοίου, κάποιο μέλος του πληρώματος γδύθηκε από τη μέση και πάνω, δέθηκε στο καφασωτό και μαστιγώθηκε με το μαστίγιο με τα λουριά, γνωστό σαν τη γάτα με τις εννιά ουρές.

Το ταξίδι για τον Οράτιο Νέλσονα τελείωσε το Δεκέμβριο του 1775 κάπου νότια της Βομβάης με μια κρίση μαλάριας. Ήταν η πρώτη του και κινδύνευσε να πεθάνει. Μετά τέθηκε στο HMS ΔΕΛΦΙΝΙ που επέστρεφε στην Αγγλία, σαν τη μοναδική ελπίδα ανάρρωσης. Ο απόπλους του πλοίου όμως δεν έγινε παρά μόνο τον Μάρτιο, και ο Νέλσον ήταν κληνής και ετοιμοθάνατος. Αν το πλοίο είχε αποπλεύσει αμέσως ο Νέλσον θα

είχε πεθάνει, μια και το ταξίδι θα κρατούσε έξι εβδομάδες και θα ήταν αδύνατο να το αντέξει.

Τον έσωσε μια καταιγίδα. Το HMS ΔΕΛΦΙΝΙ ήταν διάσημο πλοίο μια και ήταν το πρώτο πλοίο που είχε κάνει το γύρο του κόσμου δύο φορές. Ο Οράτιος Νέλσον δεν θα πρέπει να τον απασχολούσαν τέτοιες λεπτομέρειες στην άθλια κατάσταση υγείας που βρισκόταν. Καθηλωμένος και άρρωστος στη ταλαντευόμενη μπράντα του, άκουγε τον ήχο του κύματος που έσκαζε στη χάλκινη επίστρωση των υφάλων και τους αμυδρούς ίσκιους των ξαρτιών που φάνταζαν σαν όνειρα θανάτου.

Και τότε πρέπει να ήταν αρχές Απριλίου, η καταιγίδα λυσομανά, το πλοίο κτυπιέται αλύπητα από τα κύματα. Τα νερά μπάζουν από τα μπούνια και πλημμυρίζουν τα υποστρώματα. Τα ιστία σχίζονται, οι αντένες σπάνε και ξεκοτσάρονται. Ο Οράτιος Νέλσον είναι εξασθενημένος από την αρρώστια και είναι αβοήθητος μέσα σ' αυτό το εφιαλτικό χάος και βρίσκεται στα πρόθυρα του θανάτου. Τότε ακριβώς στην κατάλληλη στιγμή στον ορίζοντα πέρα από τη φουρτουνιασμένη θάλασσα ξεπροβάλλει το όρος Τέμπλ. Το HMS ΔΕΛΦΙΝΙ βρίσκει καταφύγιο στο ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας και αράζει στο Σάιμονς Τάουν για επισκευές. Αυτές διαρκούν ένα μήνα με φρέσκο αέρα και κανονικό φαγητό για τον εξαντλημένο δόκιμο. Αυτός ο μήνας του έσωσε τη ζωή.

Το 1777 ο Οράτιος Νέλσον δεκαοκτάχρονος Υποπλοίαρχος μετατίθεται στο HMS ΛΩΣΤΟΦ μια φρεγάτα με τριάντα δύο πυροβόλα. Κυβερνήτης της είναι ο Λόκερ σαράντα έξι ετών που έγινε ο μέντοράς του. Η φιλία τους κράτησε για όλη τους της ζωή.

Η ΑΤΥΧΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΣΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΣΑΝ ΧΟΥΑΝ ΣΤΗ ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ

Ο Οράτιος Νέλσον είχε στο ενεργητικό του αξιόλογη δράση στη ξηρά γεγονός που συχνά έχει υποτιμηθεί. Τον Ιανουάριο του 1780

όντας είκοσι ενός ετών, σαν Κυβερνήτης της φρεγάτας HMS ΧΙΝΤΣΙΓΚΜΠΟΥΡΓΚ των είκοσι οκτώ κανονιών, διατάχθηκε να αποπλεύσει από τις Δυτικές Ινδίες για να βοηθήσει στην απόβαση μονάδων του στρατού ξηράς στις εκβολές του ποταμού Σαν Χουάν, που πηγάζει από τη λίμνη Νικαράγουα και εκβάλλει στην Καραϊβική. Αυτό ήταν η ναυτική φάση ενός φιλόδοξου σχεδίου που πρόβλεπε να ανέβουν οι στρατιωτικές μονάδες τον ποταμό, να επιτεθούν στα ισπανικά οχυρά που ήλεγχαν τον άνω ρου και να καταλάβουν την περιοχή της λίμνης, κόβοντας με ένα κτύπημα την Ισπανική Αμερική σε δύο.

Το πρόβλημα, που η Ανώτατη Διοίκηση δεν είχε εξετάσει, ήταν το πώς στρατεύματα χωρίς την παραμικρή εμπειρία από τροπικά δάση μαζί με το σχετικό πυροβολικό και τα απαραίτητα εφόδια, θα διέσχιζαν εκατό περίπου μίλια ανεβαίνοντας τον ποταμό. Υπήρχε πλήρης άγνοια της θέσης των οχυρών του εχθρού καθώς και των συνθηκών που επικρατούσαν στο εσωτερικό. Εκτός από τους ιθαγενείς κανείς δεν είχε αναπλεύσει τον ποταμό από την εποχή των κουρσάρων, έναν αιώνα πριν. Αποστολή του Ορατίου Νέλσονα ήταν να συνοδεύσει τη νηοπομπή των αποβατικών μέχρι τις εκβολές του ποταμού και να περιμένει εκεί, ώσπου να επιστρέψουν.

Υπήρχαν όμως προβλήματα. Κανείς από τους πεντακόσιους περίπου αξιωματικούς και στρατιώτες δεν είχε την παραμικρή εμπειρία από ποταμοπολοία, εξάλλου πολλοί από αυτούς ήταν ήδη καταβεβλημένοι. Με τις προετοιμασίες που είχαν διαρκέσει αρκετό χρόνο, η εποχή των βροχών είχε περάσει εδώ και δύο μήνες με αποτέλεσμα η στάθμη του ποταμού να είναι τόσο χαμηλή που συχνά ήταν αναγκασμένοι να ξεφορτώνουν τα πλωτά μέσα και να τα τραβούν στα λαβουτώντας στα ρηχά. Τότε ο Οράτιος Νέλσον αναλαμβάνει πρωτοβουλία. Πιστεύει ότι οι στρατιώτες δεν μπορούν να φέρουν σε πέρας την ανατεθείσα σε αυτούς αποστολή. Προσφέρεται να αφήσει το πλοίο του στις εκβολές και να τους οδηγήσει στον ανάπλου με δυο λέμβους και πενήντα άν-

δρες από το πλήρωμά του. Ο Ταγματάρχης Πόλσον, ο διοικητής της εκστρατείας δέχεται με μεγάλη του χαρά.

Οι κίνδυνοι ήταν κοινοί για όλους. Τα δόντια του νερόφιδου, το τσίμπημα της νυχτερίδας βαμπύρ, το ανελέητο σφυροκόπημα του ήλιου τη μέρα και η αρρωστημένη υγρασία το βράδυ, καθώς και οι διάφορες ασθένειες: ελονοσία, δυσεντερία, κίτρινος πυρετός. Πριν ακόμη φτάσουν στον εχθρό, προτού καν μάθουν πού βρίσκεται ο εχθρός, το ένα τρίτο του εκστρατευτικού σώματος ήταν ήδη σε άθλια κατάσταση.

Για τα πρώτα πενήντα μίλια ανάπλου του ποταμού σπαταλήθηκαν δεκαπέντε τρομακτικές μέρες, και τότε αντίκρισαν το μικρό οχυρό πάνω σ' ένα νησάκι στη μέση του ποταμού. Το ναυτικό άγημα καταλαμβάνει το οχυρό με έφοδο, ενώ ο Οράτιος Νέλσον τους οδηγεί ξυπόλυτος, αφού τα παπούτσια του κόλλησαν στη λάσπη. Δύο μέρες αργότερα, λίγο πιο κάτω από τη λίμνη αντικρίζουν ένα ισχυρό φρούριο, που οι Ισπανοί το ονομάζουν Καστέλ Σαν Χουάν. Ο Νέλσον προτείνει άμεση έφοδο. Το φρούριο όμως βρίσκεται σε πλεονεκτική αμυντική τοποθεσία, πάνω από τους πιο ορμητικούς καταρράκτες του ποταμού. Ο Ταγματάρχης Πόλσον περιμένει πρώτα να αποβιβάσει τους άνδρες του και να καταλάβει τα γύρω υψώματα και να τάξει τα πυροβόλα αναμένοντας ενισχύσεις. Οι βροχές αρχίζουν, το τροπικό δάσος βράζει και η ελονοσία θερίζει τους άνδρες.

Μετά από πολιορκία έντεκα ημερών το φρούριο παραδίδεται. Οι επιζώντες Ισπανοί είναι σε χειρότερη κατάσταση από τους πολιορκητές-αποστειωμένοι, πεινασμένοι, ντυμένοι με κουρέλια, μένουν σε χαμηλές καλύβες κατασκευασμένες από τομάρια ζώων που έχουν σαπίσει. Η δυσωδία του θανάτου πλανιέται πάνω από αυτό το μέρος και η πολυπόθητη κατάκτηση μετατρέπεται σε αφόρητη κακουχία, που την μοιράζονται εξίσου οι Ισπανοί και οι Βρετανοί. Οι βροχές έχουν μετατρέψει το ποτάμι σε ορμητικό χειμάρρο, το εκστρατευτικό σώμα έχει παγιδευτεί εκεί στη ζούγκλα και δεν μπορεί να προχωρήσει προς τη λίμνη.

Ο Οράτιος Νέλσον έχει προσβληθεί από οξεία δηλητηρίαση όταν ήπια νερό από μια λιμνούλα που ήταν μολυσμένη, έχει κρίσεις κίτρινου πυρετού και συμπτώματα δυσεντερίας. Την τελευταία όμως στιγμή στις 28 Απριλίου του 1780 έλαβε μήνυμα από τον Ναύαρχο Πάρκερ που τον ανακαλούσε για να παραδώσει τη διακυβέρνηση του HMS ΧΙΝΤΣΓΚΜΠΟΥΡΓΚ στον φίλο του Κόλινγουντ και να επιστρέψει στη Τζαμάικα για να αναλάβει καθήκοντα Κυβερνήτη στη φρεγάτα HMS ΙΑΝΟΣ με σαράντα τέσσερα πυροβόλα. Το ταξίδι του προς τη θάλασσα κράτησε τέσσερα μερόνυχτα. Τα πενήντα άτομα που αποτελούσαν το ναυτικό άγημα χάθηκαν βάνουσα. Επρόκειτο να απολεσθούν αρκετές χιλιάδες ακόμη προτού ο Ντάλινγκ, Κυβερνήτης της Τζαμάικα και ο λόρδος Τζώρτζ Τζερμαίν ο διοικητής της αποικίας, το πάρουν απόφαση να εγκαταλείψουν το όνειρό τους, να κατακτήσουν τη λίμνη Νικαράγουα και να ανοίξουν δίοδο προς τον Ειρηνικό. Πάνω από χίλιοι ναύτες πέθαναν μέσα στα πλοία τους και από δύο χιλιάδες στρατιώτες που από τον Φεβρουάριο είχαν σταλεί στη Νικαράγουα μόνο εκατό επέζησαν με σχεδόν κατεστραμμένη την υγεία τους.

Η τελική πράξη αυτής της αποτυχίας σφραγίστηκε από την παράδοση σύμπτωση. Όταν επιτέλους οι επιζήσαντες κατόρθωσαν να κατέβουν τον ποταμό –η λέμβος στην οποία επιβιβάστηκαν λεγόταν Λόρδος Τζερμαίν, προς τιμή του ανθρώπου που οραματίστηκε αυτή την φιλόδοξη εκστρατεία–, η οπισθοφυλακή των Ελαφρών Δραγόνων έμεινε πίσω με εντολή να ανατινάξει το φρούριο προτού το εγκαταλείψει. Ποτέ δεν έγινε γνωστό τι απέγιναν οι στρατιώτες αυτοί, που στρατολογήθηκαν βίαια στα καπηλειά και τους οίκους ανοχής της προκουμαίας της Τζαμάικα. Ίσως τα εκρηκτικά να μην ήταν αρκετά, ίσως τα τείχη να ήταν πολύ ανθεκτικά, ίσως να τους αιφνιδίασαν οι Ισπανοί πριν προλάβουν να εκπληρώσουν την αποστολή τους. Το μόνο σίγουρο ήταν ότι η ισπανική σημαία ανέμιζε πάλι στο κάστρο του Σαν Χουάν. Η τροπική ζούγκλα κατάπιε

τα πτώματα, ακριβώς όπως η διακριτική σιωπή της κυβέρνησης κατάπιε όλη την ατυχή εκστρατεία.

Ο Οράτιος Νέλσον ήταν πολύ τυχερός, που δεν ήταν παρών στη τελευταία φάση αυτού του φιάσκου, έτσι λοιπόν δεν συνδέθηκε με την ήττα. Αυτός ήταν υπέρ της εφόδου, ενώ ο Ταγματάρχης Πόλσον επέλεξε την αναμονή. Η αναμονή αποδείχθηκε καταστροφική και ο Νέλσον έκανε καλή εντύπωση στους ανωτέρους του. Αν τον είχαν ακούσει θα είχαν καταλάβει το φρούριο και θα αποκτούσαν τον έλεγχο της λίμνης και του υψιπέδου της Νικαράγουας, όπου το κλίμα ήταν πολύ πιο υγιεινό, πριν αρχίσει η περίοδος των βροχών. Εμελλε να αποδειχθεί ότι οι ηγέτες διαθέτουν τύχη και περωμένο.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΟΥ ΔΕΞΙΟΥ ΜΑΤΙΟΥ

Ο Οράτιος Νέλσον σε ηλικία είκοσι οκτώ ετών Πλωτάρχης, νιόπαντρος, διακεκριμένος εν υπηρεσία στη θάλασσα, ενθουσιώδης, δραστήριος, ατρόμητος στη μάχη και εξαίρετος ναυτικός, βρέθηκε με μειωμένο μισθό, να ζει με τη γυναίκα του στο πρεσβυτέριο του πατέρα του στο Μπέρνχαμ Θορπ, ένα χωριό του Νόρφολκ. Ο λόγος του παραγκωνισμού του δεν έχει πλήρως ξεκαθαριστεί, αλλά θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη ότι η περίοδος αυτή ήταν σχετικά ειρηνική και με μειωμένη δράση του ναυτικού. Ο αμερικανικός πόλεμος της Ανεξαρτησίας έχει τελειώσει, ο γαλλικός επαναστατικός πόλεμος δεν έχει ακόμη αρχίσει.

Βεβαίως όταν βρισκόταν στα νησιά Λιούαρντ είχε δημιουργήσει εχθρούς, επιμένοντας στην εφαρμογή του νόμου περί ναυσιπλοΐας, βάσει του οποίου τα αμερικανικά πλοία δεν είχαν το δικαίωμα να εμπορεύονται στις βρετανικές αποικίες. Είχε διατάξει την κατάσχεση πλοίων που προσπάθησαν να σπάσουν το εμπάργκο, γεγονός που τον είχε οδηγήσει σε σύγκρουση με τον κυβερνήτη σερ Τόμας Σίρλεϋ. Ίσως να τον έβλαψε και η φιλία του με τον πρίγκιπα Γουίλιαμ, που δεν είχε τις καλύ-

τερες σχέσεις με τον πατέρα του βασιλιά Γεώργιο Γ΄. Όταν ο Νέλσον απευθύνθηκε στον λόρδο Χούντ, που του είχε υποσχεθεί ότι θα τον υποστήριζε, έλαβε την απάντηση πως δεν μπορούσε να ζητηθεί πλοίο από το Ναυαρχείο για αυτόν, καθώς ο βασιλιάς είχε αρνητική γνώμη για το άτομό του!

Στις 26 Ιανουαρίου 1793 φτάνουν τα ζοφερά νέα από το Παρίσι: ο Λουδοβίκος ΙΣΤ΄ είχε κατατομηθεί στη καρμανιόλα εμπρός στον αλαλάζοντα όχλο. Ενώ η βασιλική κεφαλή κυλά προς το καλάθι, η ζωή του Ορατίου Νέλσονα αλλάζει. Είναι η αρχή του δωδεκάχρονου αγώνα κατά της επαναστατημένης Γαλλίας, ο οποίος επρόκειτο να τον ανεβάσει στα ύψη της ανδραγαθίας και της αναγνώρισης.

Εκείνη την ημέρα τοποθετείται στο HMS ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ, ένα πλοίο των εξήντα τεσσάρων πυροβόλων. Αρχές Φεβρουαρίου η Γαλλία κηρύσσει τον πόλεμο στη Βρετανία και τέσσερις μέρες αργότερα ο Νέλσον φεύγει από το Μπέρνχαμ Θόρπ για το Λονδίνο και δεν πρόκειται να επιστρέψει ποτέ. Είναι τριάντα τεσσάρων ετών, και βγαίνει από την αφάνεια με όλη του την ενεργητικότητα και τη φιλοδοξία, σώος ακόμη και αρτιμελής, στο καλύτερο σημείο της ζωής του, με ακμαίες τις δυνάμεις του. Το πλοίο που του έδωσαν είναι επίσης στη καλύτερη φάση της επιχειρησιακής ζωής του, είναι δώδεκα ετών. Είναι υπενδεδυμένο με χαλκό για να μην πιάνει φύκια και να αντέχει καλύτερα στα θραύσματα. Το HMS ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ έχει όμως και μια μοναδική πρωτοτυπία: η θωράκιση του είναι στερεωμένη με χάλκινες βίδες αντί για σιδερένιες, για να αποφεύγεται η ηλεκτρόλυση. Ο οπλισμός του των εξήντα τεσσάρων πυροβόλων κρίνεται ως ανεπαρκής για πλοίο αυτού του εκτοπίσματος, αλλά το μειονέκτημα αυτό υποσκελίζεται από τις ελκτικές του αρετές.

Με τη φαντασία μας μπορούμε να ακολουθήσουμε τον Οράτιο Νέλσονα να βηματίζει στο πρυμναίο κατάστρωμα, για πρώτη φορά μετά από πέντε χρόνια, μέσα σε μυρουδιές του ποταμού, της πίσσας, του караβόπανου

“HMS VICTORY”. Λιμένας Portsmouth, Ηνωμένο Βασίλειο.

και του νοτιοσμένου ξύλου, να επιθεωρεί την καμπίνα του, να ανοίγει το ολοκαίνουργιο ημερολόγιο του πλοίου δεμένο με μαύρο δέρμα και να βλέπει στις λευκές σελίδες του τις ευκαιρίες που τον περίμεναν.

Υπάρχουν πολλές εκκρεμείς εργασίες, που πρέπει να γίνουν πριν τον απόπλου. Να καθαριστούν τα αμπάρια, να επισκευασθεί το τουρκέτο και το μπομπρέσο, να γίνει εφοδιασμός, να γίνει διαίρεση του πληρώματος. Μέχρι τα μέσα του Απριλίου το πλοίο είναι έτοιμο. Είναι επ’ αγκύρα στο Ντάουνς και περιμένει να συνοδεύσει μια νηοπομπή ως το Πόρτσμουθ.

Με το HMS ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ συμμετέχει σε περιπολίες και ναυτικούς αποκλεισμούς και περί τον Φεβρουάριο του 1794 βρίσκεται στην Κορσική. Η Κορσική έχει το σχήμα ενός χεριού. Ο δείκτης είναι η χερσόνησος, που δείχνει προς το Βορρά. Στην αρχή του δείκτη, στις δυο πλευρές της άρθρωσης, βρίσκεται η Μπαστιά στα Ανατολικά και το Σαιντ Φλορέντ στα Δυτικά, σε απόσταση δώδεκα μιλίων. Τριάντα μίλια πιο πέρα βρίσκεται το Κάλβι. Τα γαλλικά στρατεύματα κατοχής έχουν υποχωρήσει και παραμένουν στα τρία αυτά φρούρια, και οι Βρετανοί τους έχουν αποκλείσει από τη θάλασσα και οι Κορσικανοί από τη ξηρά.

Η Μπαστιά ήταν ασφαλές λιμάνι σε ευνοϊκή θέση για επιθέσεις εναντίον του γαλλικού

ναυτικού και για την άμυνα της Ιταλίας. Αρχικά καταλαμβάνεται το Σαιντ Φλόρεντ και μετά ο Οράτιος Νέλσον προτείνει να καταλάβει την Μπαστιά εξ εφόδου. Ο στρατηγός Νταντάς, διοικητής των χερσαίων δυνάμεων, αρνείται να του δώσει στρατεύματα, γιατί θεωρεί ότι το σχέδιό του είναι αρκετά φιλόδοξο. Για άλλη μια φορά η φρόνηση συγκρούεται με την τόλμη. Έτσι λοιπόν ο Νέλσον αποφασίζει να ηγηθεί ενός αγήματος διακοσίων πενήντα ανδρών από το πλήρωμα του HMS ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ. Με τις εντολές του πυροβόλα των είκοσι τεσσάρων λιβρών τάσσονται στις βραχώδεις βουνοπλαγιές γύρω από την πόλη. Η πραγματοποίηση της εντολής γίνεται με χρήση των παλάγκων του πλοίου, που απαιτεί υπεράνθρωπη προσπάθεια. Χάρης στον Οράτιο και το ναυτικό άγημα του HMS ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ η Μπαστιά κυριεύτηκε. Έμεινε το Κάλβι που ήταν εγκατεστημένο σε δυσπρόσιτο μέρος και δεν υπήρχε κατάλληλο σημείο για απόβαση. Και πάλι απαιτήθηκε να μεταφέρουν τα πυροβόλα. Αυτή τη φορά όμως υπήρχε συνεργασία με τον στρατό ξηράς.

Τα ξημερώματα της 12ης Ιουλίου 1794 οι Γάλλοι άρχισαν πυρ. Ο Οράτιος Νέλσον παρατηρεί από ένα επίπεδο βράχο την εχθρική δραστηριότητα, όταν μια οβίδα χτυπά τους σάκους με την άμμο που περιβάλλουν την οχύρωση με αποτέλεσμα να δεχτεί έναν καταγισμό από άμμο και χαλίκια που του πετσόκοψαν τη δεξιά πλευρά του προσώπου του. Αρχικά νόμισε ότι ο τραυματισμός ήταν επιπόλαιος, πως δεν ήταν παρά μια γρατζουνιά. Το HMS ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ αποπλέει για το Λέγκχορν για επισκευές. Έχουν περάσει δυο μήνες από την παράδοση και την εκδίωξη από το Κάλβι των Γάλλων, όταν ο Νέλσον όντας αδυνατισμένος και άρρωστος από την μαλάρια που τον κτύπησε από το ζεστό κορσικανικό καλοκαίρι, ανακαλύπτει ότι το δεξί του μάτι θα είναι για πάντα άχρηστο. Η κόρη δεν φαίνεται φυσιολογική, είναι ακίνητη, έχει απλωθεί και καλύπτει την ίριδα, ξεχωρίζει τη διαφορά φωτός και σκότους, αλλά τίποτα περισσότερο.

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΧΟΤΧΑΜ 13 ΜΑΡΤΙΟΥ 1795

Είχαν περάσει δύο χρόνια και λίγες εβδομάδες από τότε που ο Οράτιος Νέλσον παρέλαβε καθήκοντα Κυβερνήτη στο HMS ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ και μόλις οκτώ μήνες από τον τραυματισμό του δεξιού ματιού στο Κάλβι κατά τη διάρκεια της κορσικανικής εκστρατείας. Στην ουσία είναι από το δεξιό μάτι τυφλός και ξεχωρίζει το φως από το σκοτάδι, αλλά τίποτε περισσότερο. Διοικητής της ναυτικής μοίρας της Μεσογείου είναι ο Ναύαρχος Γουίλιαμ Χότχαμ, που έχει αποκλείσει την Τουλόν, προκειμένου να εμποδίσουν οι Γάλλοι να ανακαταλάβουν την Κορσική.

Ο Χότχαμ πληροφορείται ότι οι Γάλλοι έχουν αποπλεύσει από την Τουλόν με δεκαπέντε πλοία της γραμμής υπό τη διοίκηση του Υποναυάρχου Πιέρ Μαρτέν. Σκοπός τους να συνοδεύσουν μια νηοπομπή με στρατεύματα που κατευθύνονται για να αποβιβασθούν στην Κορσική. Δυο μέρες αργότερα, το πρωινό της 10ης Μαρτίου, εντοπίζονται τα Γαλλικά πλοία. Ο Χότχαμ με δεκατέσσερα βρετανικά και ένα ναπολιτάνικο δίνει εντολή να αρχίσει η καταδίωξη. Είναι η πρώτη εμπλοκή στόλων στην καριέρα του Νέλσονα.

Με το ξημέρωμα είχε εντοπιστεί ο εχθρός σε απόσταση τρεις με τέσσερις λεύγες νοτιοδυτικά. Οι Γάλλοι δεν θέλουν να ναυμαχήσουν και προσπαθούν να ξεφύγουν προς το νότο με τους Βρετανούς να τους καταδιώκουν σε παράλληλη γραμμή. Ο Χότχαμ υψώνει από το HMS ΒΡΕΤΑΝΙΑ την κόκκινη σημαία, που σημαίνει «Λάβετε θέσεις μάχης». Σ' όλα τα αγγλικά πλοία ηχούν σφυρίκτες και ταμπούρα, μπουλμέδες, καπάκια, και διάφορα έπιπλα απομακρύνονται και αιχμαζώνται, οι φωτιές στα μαγειρεία σβήνουν, τα υποστρώματα των πυροβόλων στρώνονται με άμμο. Τα μέλη του πληρώματος δένουν μαντίλια στα κεφάλια τους, βγάζουν τα παπούτσια τους, γυμνώνονται από τη μέση και πάνω, μιας και είναι ευκολότερο να μάχεται έτσι δίπλα στα πυρωμένα κανόνια και

είναι ευκολότερο για τους γιατρούς να φροντίζουν πληγές που δεν έχουν μολυνθεί από βρώμικα ρούχα. Οι γιατροί και οι κουρείς περιμένουν με τα νυστέρια, τα πριόνια και τις λαβίδες στο υπόφραγμα που μεταφέρονται οι τραυματίες, κάτω από την ίσαλο του πλοίου, με τα μανίκια ανασηκωμένα πολύ πιο πάνω από τους αγκώνες.

Η ώρα έχει πάει 8 πμ και ο Οράτιος Νέλσον προπορευόμενος με το HMS ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ, εντοπίζει το Γαλλικό πλοίο CA IRA, ένα πλοίο των ογδόντα πυροβόλων να έχει συγκρουστεί με κάποιο άλλο. Τα δυο πλοία αρχικά συγκρούονται και λίγο μετά αποχωρίζονται. Ο Νέλσον αντιλαμβάνεται ότι το CA IRA, έχει χάσει το παrouκέτο και τη γάμια και να χάνει δρόμο.

Σε μια ναυμαχία με όλο το μεγαλείο και την άγρια ομορφιά της, οι δυο στόλοι συγκρούονται σαν δυο αγέλες πεινασμένων λύκων. Να μείνει κάποιος πίσω, ν' απομονωθεί, σημαίνει ότι είναι ανήμπορος, καταδικασμένος σε θάνατο. Πρώτη ορμά εναντίον του CA IRA η προπορευόμενη φρεγάτα HMS ΑΣΤΑΤΟΣ. Ωστόσο το CA IRA, είναι πλοίο με βαρύ οπλισμό, δεν μπορεί να τρέξει αλλά μπορεί ακόμη να χτυπήσει. Η αγγλική φρεγάτα απομακρύνεται με σοβαρές ζημιές. Τώρα έρχεται η ώρα του Νέλσονα. Βγαίνει από τη γραμμή παραγωγής για να αντιμετωπίσει το λαβωμένο Γαλλικό πλοίο. Το ρυμουλκεί μια φρεγάτα και προσπαθεί να το μεταφέρει δυτικά. Το SANS CULOTTE και το JEAN BART έχουν έλθει να το προστατεύσουν. Το CA IRA αν και ρυμουλκούμενο υποδέχεται το HMS ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ με καταγιγιστικά πυρά. Ο Οράτιος Νέλσον προτίθεται να περιμένει να πλησιάσουν τα δυο πλοία, πριν δώσει εντολή για ολόπλευρη ομοβροντία. Τα πυρά όμως που δέχεται από την πρύμη του CA IRA είναι τόσο ακριβή και καταστρεπτικά, που αδυνατεί να περιμένει. Τότε διατάζει: το πηδάλιο όλο δεξιά και καθώς ορθοπλωρίζει, δίνει μια ολόπλευρη ομοβροντία, σαρώνοντάς το από τη μια άκρη ως την άλλη. Κάθε πυροβόλο βάλει δύο φορές και όλες οι κανονιές βρίσκουν τον στόχο. Αμέσως διατά-

Η Ναυμαχία με το Ca Ira

ζει το πηδάλιο όλο αριστερά και αρχίζει τη καταδίωξη. Για δυο περίπου ώρες επαναλαμβάνεται αυτή η μανούβρα. Το HMS ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ κυνηγάει το CA IRA κάνει δεξιά, το βομβαρδίζει με μια πλευρική ομοβροντία και το στρώνει πάλι στο κυνήγι. Το Γαλλικό πλοίο εξακολουθεί να ρυμουλκείται και δεν μπορεί να στραφεί και να ανταποδώσει τα πλευρικά πυρά.

Το ρυμουλκώ πλοίο κατορθώνει να στρέψει το CA IRA, που τώρα μπορεί να ανταποδώσει πλέον τα πλευρικά πυρά, χρησιμοποιώντας τα βαρύτερα κανόνια του και να συντρίψει τον διώκτη του. Οι Γάλλοι όμως στοχεύουν λάθος και οι βολές περνούν ψιλά. Ο Νέλσον είναι έτοιμος να πολεμήσει τον εχθρό πλευρά με πλευρά. Και τότε ο επιφυλακτικός Χότχαμ υψώνει το σινιάλο της ανάκλησης.

Την επομένη, στις 14 Μαρτίου 1795, μετά από μια σύντομη αλλά άγρια συμπλοκή, οι Άγγλοι κατέλαβαν το διαλυμένο CA IRA και το πλοίο που το ρυμουλκούσε το CENSEUR. Με το που υπέστειλαν τη σημαία τους οι Γάλλοι, ο Νέλσον έσπευσε στη ναυαρχίδα να συναντήσει τον ναύαρχο και να τον πιέσει να διατάξει τη συνέχιση της καταδίωξης. Θα μπορούσαν να αφήσουν μερικές φρεγάτες να φυλάνε τα πλοία που είχαν παραδοθεί και επιτιθέμενοι κεραυνοβόλα να καταστρέψουν ολόκληρο το γαλλικό στόλο.

Από μαρτυρίες παρισταμένων στο πρυμίο κατάστρωμα του HMS BPETANIA είδαν τον

βαρύ και όχι θερμό παρά το όνομα Χότχαμ και τον λεπτοκαμωμένο κι ανυπόμονο Νέλσονα με το παράξενο νεκρό μάτι -η κόρη του δεξιού ματιού είχε διασταλεί αρκετά, το σχήμα της είχε αλλοιωθεί και ήταν ακίνητη, καλύπτοντας σχεδόν το γαλάζιο της ίριδας, να συνομιλούν έντονα. Ο Χότχαμ κοιτάει εμπρός, ο Νέλσον χειρονομεί και ρίχνει πότε-πότε ματιές στο πρόσωπο του διοικητή του. Η απόφαση έχει ληφθεί: «Πρέπει να είμαστε ικανοποιημένοι, τα πήγαμε πολύ καλά».

Κατ' ιδίαν ο Οράτιος Νέλσον εξέφρασε τα συναισθήματά του σε μια επιστολή προς τους δικούς του δυο εβδομάδες αργότερα. «Και δέκα καράβια να παίρναμε», έγραψε, «και να αφήναμε το ενδέκατο να φύγει, εγώ δεν θα έλεγα πως τα πήγαμε καλά». Στο ίδιο γράμμα αναφέρει: «Ο χαρακτήρας μου δεν ανέχεται αργές και διστακτικές κινήσεις...».

Σε αυτή τη συμπλοκή με τους Γάλλους, οι περιστάσεις τον ευνόησαν και του έδωσαν την ευκαιρία να διακριθεί, αφού ήταν ο μόνος Κυβερνήτης που επιτέθηκε μόνο με το πλοίο του. Η ναυμαχία του Χότχαμ, όπως την ονόμασαν, απηχεί το όνομα και τη δράση του Ορατίου Νέλσονα.

H NAYMAXIA TOY AGIOY BIKENTIOY

Ήταν 14 Φεβρουαρίου 1797 η ημερομηνία της ναυμαχίας στο ακρωτήριο του Αγίου Βικεντίου, τότε που ο Οράτιος Νέλσον ηθελημένα παραβίασε τις διαταγές του ναυάρχου σερ Τζον Τζάρβις. Περί ώρα 12:50 μμ το πλοίο του ο HMS ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ ενεπλάκη σε ναυμαχία εκ του σύνεγγυς.

Ο Ισπανικός στόλος αποτελείται από δυο ομάδες πλοίων σε χαλαρή διάταξη, μια ομάδα εννέα πλοίων, που ήταν εμπροσθοφυλακή και μια ομάδα από δεκαοκτώ σαν οπισθοφυλακή υπό τις διαταγές του Ναυάρχου Δε Κόρδοβα που επέβαινε στην επιβλητική ναυαρχίδα του ΣΑΝΤΙΣΙΜΑ ΤΡΙΝΙΔΑΔ με τέσσερα καταστρώματα, εκατόν τριάντα έξι πυροβόλα, το ισχυρότερο ξύλινο πολεμικό πλοίο της εποχής.

Ο Αγγλικός στόλος, υπό τις διαταγές του

σερ Τζόν Τζάρβις που επέβαινε στο HMS ΒΙΚΤΟΡΥ, το πλοίο που έμελε να σκοτωθεί ο Οράτιος Νέλσον στο Τραφάλγκαρ οκτώ χρόνια αργότερα. Σε αντίθεση με την χαλαρή διάταξη των Ισπανών, τα Αγγλικά πλοία πλέουν σε πυκνή τάξη, δεκαπέντε πλοία σε διάταξη ορθής γωνίας πλησιάζουν από τον Νότο και απέχουν από τον εχθρό περί τα επτά ναυτικά μίλια. Το θέαμα, που παρουσιάζουν έτοιμα για δράση, με τις μπουκαπόρτες τους ανοιχτές και τα κανόνια τους έτοιμα είναι συγκλονιστική. Με πλήρη ιστιοφορία, με τις σημαίες τους και τους επισείοντες επαρμένους να πλαταγίζουν στον άνεμο, με τη γάστρα τους να ξεενιρίζει και να αποκαλύπτει το χρώμα της μουράβιας και τα ακρόπρωρα διακοσμημένα με χρυσό και κιννάβαρι παρουσιάζουν μια τρομακτική και συνάμα υπέροχη εικόνα.

Από τα χαράματα αυτά τα περήφανα φονικά πλοία πλησιάζουν, πλέουν προς τον ορμαγδό και το μακελειό της μάχης εκ του πλησίον. Η συνολική δύναμη του πυρός, η δύναμη της καταστροφής είναι θηριώδης η πιο εξολοθρευτική που έχει υπάρξει μέχρι τότε σε στεριά και θάλασσα. Οι Άγγλοι διαθέτουν πάνω από χίλια πυροβόλα. Τώρα βρίσκονται είκοσι πέντε μίλια δυτικά από το ακρωτήριο του Αγίου Βικεντίου στην Πορτογαλία και περίπου εκατόν πενήντα μίλια βορειοδυτικά από το Κάντιθ, το λιμάνι που τελικά θα υποχωρήσουν για να σωθούν οι Ισπανοί.

Η ιστορική ευθύνη πέφτει βαριά στους ώμους του ναυάρχου σερ Τζον Τζάρβις. Ο πόλεμος κατά της επαναστατημένης Γαλλίας είναι σε κρίσιμο σημείο. Ο Ολλανδικός στόλος έχει συνενωθεί με τον Γαλλικό στη Βρέστη. Έχει ήδη γίνει μια απόπειρα για απόβαση στην Ιρλανδία. Ο στόλος της Μάγχης κάτω από τις διαταγές του Ναυάρχου λόρδου Μπρίνπορτ έχει αναγκαστεί λόγω κακοκαιρίας να επιστρέψει στην Αγγλία, λύοντας τον αποκλεισμό της Βρέστης. Αυτές οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες έχουν εμποδίσει μια αντεπίθεση του εχθρού και μια απόβαση στην ανυπεράσπιστη Ιρλανδία. Εάν επιτραπεί στους Ισπανούς να ενωθούν με

τους συμμάχους τους, ο συσχετισμός των δυνάμεων θα είναι συντριπτικά εναντίον της Αγγλίας.

Ο Αγγλικός στόλος εξαναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη Μεσόγειο –ζωτική ζώνη επιρροής– αλλά και ολόκληρη η Ηπειρωτική Ευρώπη κυριαρχείται από τις στρατιές της Γαλλίας. Η Αγγλία εξαντλημένη από τις επιχορηγήσεις, που πρέπει να καταβάλλει στους συμμάχους της, έχοντας μπλοκαρισμένους τους εμπορικούς δρόμους της, με το εμπόριο στο έλεος των πειρατών, βρίσκεται σε δεινή οικονομική κατάσταση. Ο Ναύαρχος Τζάρβις ακούστηκε να παρατηρεί, καθώς οι καιρικές συνθήκες αρχίζουν να βελτιώνονται: «Αυτή τη στιγμή μια νίκη είναι ιδιαιτέρως απαραίτητη για την Αγγλία».

Αλλά η καλύτερευση του καιρού αποκαλύπτει έναν αποκαρδιωτικό συσχετισμό δυνάμεων μεταξύ των δυο στόλων. Ο Ναύαρχος Τζάρβις έχει δεκαπέντε πλοία της γραμμής. Έξι από αυτά διαθέτουν τρία καταστρώματα, αλλά μόνο το HMS ΒΙΚΤΟΡΥ και το HMS ΜΠΡΙΤΑΝΙΑ έχουν εκατό κανόνια. Όλα τ' άλλα, και αυτό του Ορατίου Νέλσονα έχουν δυο καταστρώματα και εβδομήντα τέσσερα κανόνια, το κλασικό πλοίο του Βασιλικού Ναυτικού της εποχής. Επιπροσθέτως ο Τζάρβις έχει υπό τις διαταγές του τέσσερις φρεγάτες, που είναι ταχύτερες από τα πλοία της γραμμής, απαραίτητες για ανιχνευτικές αποστολές και συλλογή πληροφοριών, ένα σλούπ κι ένα κάτερ σε διαγώνια διάταξη στην προσήνεμη πλευρά της κυρίως αγγλικής διάταξης. Με αυτήν τη δύναμη ο σερ Τζον Τζάρβις σκοπεύει να συγκρουστεί με τον Μεγάλο Ισπανικό Στόλο, που απαρτίζεται από είκοσι επτά πλοία της γραμμής, δέκα φρεγάτες και ένα μπρίκι. Έξι από τα Ισπανικά πλοία τριών καταστρωμάτων έχουν εκατόν δώδεκα κανόνια, συν την φοβερή ΣΑΝΤΙΣΙΜΑ ΤΡΙΝΙΤΑΔ με εκατόν τριάντα έξι. Αλλά υπάρχουν και ορισμένοι εξισοροπητικοί παράγοντες: ο Ισπανικός στόλος σάλπαρε βιαστικά με αποτέλεσμα τα πλοία τους να μην είναι πλήρως επανδρωμένα και οι αξιωματικοί τους να είναι άπειροι.

Ο Νέλσον δέχεται την παράδοση του San Nicholas

Ο Τζάρβις έχει διατάξει να επαρθεί ένα σινιάλο τολμηρό και ασυνήθιστο. Αποφάσισε να μην ακολουθήσει τις αυστηρές διαδικασίες που έχει ορίσει το Ναυαρχείο στο Λονδίνο και που ισχύουν अपαράλλαχτες εδώ και εκατό χρόνια: Πλεύρισμα, διατηρώντας με αυστηρότητα τη διάταξη σε γραμμή παραγωγής, έναρξη συνεχών κανονιοβολισμών, έτσι ώστε με βολές ολόπλευρου πυρός να διαλυθεί ο εχθρός με αποτέλεσμα να παραδοθεί ή να τραπεί σε φυγή. Ο Ναύαρχος Τζάρβις δεν μπορεί να το κάνει αυτό, γιατί οι δυνάμεις του είναι κατά πολύ κατώτερες και υπάρχει κίνδυνος να πάθει πανωλεθρία. Έτσι έδωσε διαταγή να ανοίξουν όλα τα πανιά και να περάσουν ανάμεσα από τον εχθρικό σχηματισμό. Είναι η μόνη δυνατή τακτική. Έτσι και κατορθώσει να περάσει, ο Αγγλικός στόλος θα μπορέσει να επιτεθεί κόντρα στον καιρό, συγκεντρώνοντας τα πυρά του στα δεκαοκτώ πλοία της οπισθοφυλακής και να τα θέσει εκτός μάχης, πριν προλάβουν τα Ισπανικά πλοία της εμπροσθοφυλακής να μποτζάρουν και να σπεύσουν προς βοήθεια.

Η μέρα είναι ιδανική για ναυμαχία: ήρεμη, με ελαφρά αύρα, χωρίς μπότζι που δυσκολεύει τους υπολογισμούς των πυροβολητών.

Ο Πλοίαρχος Τρούμπριτζ περνάει πρώτος με το HMS ΚΟΥΛΟΝΤΕΝ, και ο Πλοίαρχος Κόλινγκουτ τελευταίος με τον HMS ΥΠΕΡΟΧΟ. Τρίτος από το τέλος είναι ο Οράτιος Νέλσον με τον HMS ΚΑΠΕΤΑΝΙΟ, με ανηρημένο το μοιραρχικό σήμα μιας και έχει γίνει Διοικητής Μοίρας από τον περασμένο Μάρτιο.

Με την παραπάνω τακτική καταφέρνουν να περάσουν. Η ραχοκοκκαλιά των Ισπανών έχει κοπεί. Την χρονική αυτή στιγμή ο Ναύαρχος Τζάρβις διστάζει. Δεν μπορεί να ξεπεράσει τελειώς τα όρια, να απαλλαγεί από τον αυστηρό κώδικα της γραμμής παραγωγής. Υψώνει το σινιάλο του. Μόλις ο στόλος περάσει δυτικά των Ισπανών, τα πλοία θα πρέπει να κάνουν διαδοχικά αναστροφή και να επιτεθούν στον εχθρό. Η διαδοχική στροφή είναι λάθος, θα έπρεπε να γίνει αθρόα στροφή. Δεκαπέντε πλοία να κάνουν αναστροφή, το ένα μετά από το άλλο, και το καθένα να περιμένει το προηγούμενο να ολοκληρώσει τους χειρισμούς και ύστερα να ξαναμπούν σε γραμμή παραγωγής-όλη αυτή η διαδικασία θα πάρει πολλή ώρα και το τακτικό πλεονέκτημα θα έχει χαθεί.

Φυσικά όλοι οι κυβερνήτες υπακούν, μιας και είναι εκπαιδευμένοι στην πειθαρχία. Σχηματίζουν ένα ανοικτό Λ καθώς αρχίζουν να εκτελούν τον ελιγμό με το HMS ΚΟΥΛΟΝΤΕΝ μπροστά. Οι Ισπανοί έχουν τον καιρό με το μέρος τους και ο Δε Κόρδοβα έχει καταλάβει τί πάνε να κάνουν, αλλάζει πορεία για πιο βόρεια, σκοπεύει να ανέβει στον καιρό για να ενώσει και πάλι το στόλο του. Τότε θα μπορεί να επιλέξει τη ναυμαχία ή τη φυγή και να έχει όλο το χρόνο στη διάθεσή του, μιας και μόνο έξι αγγλικά πλοία έχουν ολοκληρώσει τον ελιγμό και δεν έχουν πιάσει ακόμη τα ισπανικά, είναι εκτός βεληνεκούς.

Τότε ο Οράτιος Νέλσον αντιλαμβάνεται τις συνέπειες της λανθασμένης διαταγής. Η ώρα είναι 12:50 μμ. Χωρίς να διστάσει στιγμή, αγνοεί το σινιάλο του διοικητή του και κάνει πόντζα, στρέφοντας την πρύμνη του HMS ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ στον καιρό, σπάζοντας την γραμμή παραγωγής. Η διαταγή του Νέλσονα απαιτεί τόλμη και αποφασιστικότητα.

Αντιλήφθηκε τί ήταν απολύτως αναγκαίο να γίνει και έδρασε ακριβώς τη στιγμή, που το κατάλαβε. Η κίνηση αυτή έφερε το HMS ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ με μιας απέναντι από επτά Ισπανικά πλοία, μεταξύ των οποίων την τεράστια ΣΑΝΤΙΣΙΜΑ ΤΡΙΝΙΔΑΔ, το ΣΑΝ ΧΟΣΕΦ, το ΣΑΛΒΑΔΟΡ ΔΕΛ ΜΟΥΝΤΟ και το ΣΑΝ ΝΙΚΟΛΑΣ- και μόνο αυτά τα τέσσερα έχουν τετρακόσια σαράντα κανόνια, έναντι των εβδομήντα τεσσάρων του Οράτιου Νέλσον. Σίγουρα δεν υπάρχει αμφιβολία για το θάρρος του. Δεν μάχεται για πολλή ώρα μόνος του. Έρχεται ο Τρούμπιτζ με το HMS ΚΟΥΛΟΝΤΕΝ, το πλοίο της αγγλικής εμπροσθοφυλακής, που ολοκλήρωσε την αναστροφή, την οποία διέταξε ο Τζάρβις και πλησιάζει σε ακτίνα βολής. Για μια περίπου ώρα αυτοί οι δυο ανταλλάσσουν ολόπλευρα πυρά με τους Ισπανούς και η ανωτερότητα των πληρωμάτων τους σε πειθαρχία και σκοπευτική δεινότητα αντισταθμίζει το μειονέκτημα σε δύναμη πυρός. Το HMS ΜΠΛΕΝΧΑΙΜ έρχεται να τους δώσει μια ανάσα, διαπλέοντας ανάμεσα σε αυτούς και τον εχθρό ξερονώντας φωτιά. Το HMS ΚΟΥΛΟΝΤΕΝ σακατεμένο μένει πίσω. Τους προλαβαίνει ο Κόλινγκουτ με το HMS ΥΠΕΡΟΧΟ, το τελευταίο πλοίο της γραμμής. Περνά στα δέκα πόδια από το ΣΑΝ ΝΙΚΟΛΑΣ που έχει ογδόντα κανόνια, και το κανονιοβολεί αριστοτεχνικά με δυο διαδοχικές ολόπλευρες ομοβροντίες.

Η απόσταση των δέκα ποδιών αντιστοιχεί με τριάμισι μέτρα, ένα μήκος που σχεδόν μπορεί κάποιος να τη διασχίσει με ένα πήδο. Τα πλωτά ξύλινα κάστρα μάχονται από τόσο κοντά, περίπου μια απόσταση λίγο μεγαλύτερη από το ύψος ενός ανθρώπου, εκτοξεύουν τα πυρά τους, σείονται ολόκληρα από την επαναλαμβανόμενη ανάκρουση των κανονιών, με τα αγγλικά πληρώματα να βάλουν μια ολόπλευρη ομοβροντία κάθε ενενήντα δευτερόλεπτα. Το αποτέλεσμα είναι πετσόκομμα και μακελειό σχεδόν εξ επαφής. Οι σκηνές που διαδραματίζονται είναι δύσκολο να τις συλλάβει, ακόμη και ένας σκληροτράχηλος στρατιώτης της ξηράς εκείνης της εποχής, με ξεχωριστή αίσθηση την εγγύτη-

τα, που την ακολουθεί η άμορφη και αδιάκριτη καταστροφή. Πόσο μάλλον τις μέρες μας, με τη σύγχρονη τεχνολογία και την αντίληψη που έχουμε για τον ναυτικό πόλεμο σαν μια εξ αποστάσεως απάλειψη του αντιπάλου πλοίου με το πάτημα ενός κουμπιού και με απεικονίσεις σε μια οθόνη!

Η ναυμαχία εκ του πλησίον χαρίζει στον Οράτιο Νέλσονα τη δεύτερή του ευκαιρία για να δοξασθεί. Το ΣΑΝ ΝΙΚΟΛΑΣ, λαβωμένο από τα κανόνια του Κόλινγουντ, συγκρούεται με το τεράστιο ΣΑΝ ΧΟΣΕΦ, με τα τρία καταστρώματα και τα εκατόν δώδεκα κανόνια. Τα Ισπανικά πλοία δεν μπορούν να αποκολληθούν. Το HMS ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ το πλοίο του Νέλσονα, που πλέει από σταβέντο, έχει σχεδόν αχρηστευθεί: έχει χάσει το τιμπούκι του παρουκέτου, το πηδάλιο είναι κατεστραμμένο, και τα ιστία του είναι διάτρητα. Σε αυτή τη κατάσταση αδυνατεί να πολεμήσει ή να επιτεθεί στους Ισπανούς.

Ο Οράτιος Νέλσον συνεχίζει να μάχεται σαν μια μεγαλοφυΐα που την έχει συνεπάρει ο ηρωισμός της ναυμαχίας. Πλευρίζει το ΣΑΝ ΝΙΚΟΛΑΣ από τη δεξιά μπάντα. Η σακολέβα του περνάει πάνω από το κάσαρο του Ισπανικού πλοίου και μπλέκεται στους επίτονους της μπούμας. Τώρα τα τρία πλοία έχουν γίνει ένα, πλέοντας πλάι-πλάι. Ο Οράτιος Νέλσον δίνει διαταγή για ρεσάλτο στον υπαξιωματικό συρικτή που έχει δίπλα του. Μικρός το δέμας –μόλις ένα και εξήντα πέντε– λιπόσαρκος, με το ένα μάτι σχεδόν άχρηστο εδώ και δυόμισι χρόνια από την εκστρατεία της Κορσικής, με το σπαθί στο χέρι περνά πρώτος από το δικό του πλοίο στο πρυμίο κατάστρωμα του ΣΑΝ ΝΙΚΟΛΑΣ. Στην ανταλλαγή πυρών που ακολουθεί ο Κυβερνήτης του Ισπανικού πλοίου τραυματίζεται θανάσιμα. Οι επιζώντες αξιωματικοί παραδίδονται, αλλά καθώς ο Οράτιος Νέλσον παραλαμβάνει τα ξίφη τους, από το πρυμίο κατάστρωμα του ΣΑΝ ΧΟΣΕΦ δέχονται πυροβολισμούς με αποτέλεσμα επτά άγγλοι ναύτες να χάσουν τη ζωή τους. Με μιας ο Οράτιος Νέλσον διατάζει τους άντρες του να ανταποδώσουν τα πυρά και ταυτόχρονα

βάζει φρουρούς στις καταπακτές για να εμποδίσει τους Ισπανούς να επιτεθούν και διατάζει ρεσάλτο σ' ένα εχθρικό πλοίο από το κατάστρωμα ενός άλλου εχθρικού πλοίου, που έχει μόλις καταληφθεί!

Ο Αξιωματικός Μπέρυ, ο υπασπιστής του είναι δίπλα του, και τον βοηθά να σκαρφάλλωσει ανάμεσα στα ξάρτια από το ένα πλοίο στο άλλο. Στο ΣΑΝ ΧΟΣΕΦ παραδόξως δεν συναντούν αντίσταση. Ένας Ισπανός αξιωματικός από το πρυμίο κατάστρωμα τους κάνει νοήματα ότι παραδίδεται. Ο Κυβερνήτης της ναυαρχίδας παραδίδει το ξίφος του γονυπετής. Κάτω στο υπόστρωμα ο Ισπανός ναύαρχος αργοπεθαίνει από τα τραύματά του. Με το ίδιο του το πλοίο σακατεμένο ο Οράτιος Νέλσον κατέλαβε δύο εχθρικά πλοία με βαρύτερο οπλισμό, χρησιμοποιώντας το ένα σαν σκαλοπάτι για να περάσει στο δεύτερο. Μια πράξη χωρίς προηγούμενο στα ναυτικά χρονικά! Η παραπάνω ηρωική τακτική ονομάστηκε από το Βρετανικό Ναυτικό «Nelson's Patent Bridge of Boarding First Rates».

Αργά το απόγευμα, το σκοτάδι αρχίζει να πέφτει. Ο Ναύαρχος σερ Τζον Τζάρβις έχει μόνο δώδεκα αξιόμαχα πλοία. Οι Ισπανοί έχουν νικηθεί και τέσσερα από τα πλοία τους καταλήφθηκαν. Πλησιάζει η ώρα για απεμπλοκή. Τα κανόνια σιγούν και παραμένουν οι οιμωγές των πληγωμένων και ο επιθανάτιος ρόγχος των πολύ βαριά τραυματισμένων ανδρών. Οι στόλοι αποχωρίζονται, οι Άγγλοι βάζουν πλώρη για το Λάγος και οι Ισπανοί για το Κάντιθ. Μετά από τόσες ώρες σφαγής και θανάτου, η ηρεμία αποκαθίσταται, η θάλασσα καταπίνει πτώματα και συντρίμια. Η αναφορά των απωλειών του HMS ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ ήταν εξήντα νεκροί και τραυματίες.

Η ναυμαχία στο ακρωτήριο του Αγίου Βικεντίου δεν ήταν νίκη κατά κράτος. Οι Ισπανοί είχαν δεχθεί ένα ισχυρό πλήγμα, αλλά δεν είχαν τεθεί εκτός μάχης. Το ουσιαστικό κέρδος ήταν ότι η Μεσόγειος είχε πάλι ανοίξει για το Αγγλικό ναυτικό. Από εκείνη τη στιγμή και ως το τέλος του πολέμου με την επα-

ναστατική Γαλλία, τα πλοία περιπολούσαν ανεμπόδιστα παρέχοντας τη δυνατότητα στους Άγγλους να περιορίσουν τα επεκτατικά σχέδια των Γάλλων και να κτυπήσουν τον Ναπολέοντα στην Αίγυπτο.

Ολόκληρος ο στόλος ζητωκραύγαζε μετά τη μάχη, όπου έβλεπαν τον επισειόντά του. Προς το βράδυ με τα πλοικά φώτα των πλοίων να αντιφεγγίζουν και να καθρεπτίζονται στο νερό, ακούγονται ζητωκραυγές από παντού καθώς περνά ο Οράτιος Νέλσον με τη λέμβο του κατευθυνόμενος προς το HMS ΒΙΚΤΟΡΥ για να υποβάλλει τα σέβη του προς το Ναύαρχο. Η περιγραφή της αυτής συνάντησης υπάρχει καταγεγραμμένη από τον Μπόλτον τον γαμπρό του.

Ο Οράτιος Νέλσον είχε πάει κατευθείαν από τη ναυμαχία. Το πουκάμισο και το πανωφόρι του ήταν καταξεσκισμένα, είχε χάσει το καπέλο, το πρόσωπό του ήταν μουτζουρωμένο από το μπαρούτι και αιμοραγούσε από μια πληγή στην πλάτη, αποτέλεσμα ενός θραύσματος. Ο Ναύαρχος σερ Τζον Τζάρβις, τον υποδέχτηκε με ανοικτές αγκάλες ήταν άψογα ντυμένος με την ασημί και γαλάζια στολή του. Αυτό γιατί είχε αναγκαστεί να αλλάξει στολή. Κατά τη διάρκεια της ναυμαχίας, μια οβίδα είχε διαλύσει το κεφάλι κάποιου πεζοναύτη που στεκόταν στην πρύμη, πολύ κοντά στον Τζάρβις, με αποτέλεσμα το πρόσωπο και το στήθος του ναυάρχου να γεμίσουν αίματα και μυαλά και κομματάκια από ιστό και κόκαλα. Κάποιος αξιωματικός που νόμισε ότι ο ναύαρχος πληγώθηκε βαριά, έτρεξε στο πλευρό του. Ο Τζάρβις είπε ήρεμα ότι δεν είχε τραυματιστεί και ύστερα γύρισε και ζήτησε από έναν δόκιμο να του φέρει ένα πορτοκάλι. Αυτά την πιο άγρια ώρα της ναυμαχίας! Όταν η μάχη είχε τελειώσει νικηφόρα, ο σερ Τζον Τζάρβις κατέβηκε, ξέπλυνε τα σημάδια της θνητότητας και άλλαξε ρούχα!

Ο Οράτιος Νέλσον ανέφερε ότι: «Ο Ναύαρχος με δέχτηκε στο κατάστρωμα της πρύμης, με αγκάλιασε και μου είπε πως δεν είχε λόγια να με ευχαριστήσει». Στις 20 Φεβρουαρίου με την κανονική διαδικασία με βάση

την αρχαιότητα ο Μοίραρχος Νέλσον προήχθη στον βαθμό του Υποναυάρχου, ήταν τριάντα οκτώ ετών. Αργότερα όταν η είδηση της νικηφόρας έκβασης της ναυμαχίας έφτασε στην Αγγλία, ο ευγνώμων βασιλιάς τον έχρισε ιππότη του Μπάθ, έτσι λοιπόν ο τίτλος του ήταν: Υποναύρχος σερ Οράτιος Νέλσον, ιππότης του Μπάθ. Σίγουρα θα γίνονταν βαρονέτος, αλλά σ' ένα γράμμα στον σερ Γκίλμπερτ Έλιοτ, είχε υπαινιχθεί ότι δύσκολα θα αποδεχόταν έναν κληρονομικό τίτλο, καθώς δεν διέθετε τις πρέπουσες οικονομικές δυνατότητες.

Τα ευφρόσυνα νέα της νίκης και της προαγωγής έφτασαν στο Μπάθ στη ταπεινή οικία που έμενε ο πάστορας πατέρας του και η γυναίκα του Φάνυ. Η συγκίνηση του γονιού για τα επιτεύγματα του γιού περιγράφεται σε διασωθείσα επιστολή: «Στα ύψη της δόξας στα οποία σε οδήγησε η επαγγελματική σου κρίση, σε συνδυασμό με το κατάλληλο θάρρος και υπό την καθοδήγηση της Θείας Πρόνοιας, λίγοι γιοι, έχουν φτάσει κι ακόμη λιγότεροι πατεράδες έχουν τη χαρά να τους δουν...»

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΤΕΝΕΡΙΦΗ

Τρία χρόνια μετά τον τραυματισμό του στη Μπαστιά της Κορσικής, το 1797, ο Οράτιος Νέλσον είναι Κυβερνήτης του HMS ΘΗΣΕΥΣ και με άλλα τρία πλοία περιπολούσε από τη Λισαβόνα μέχρι τις ακτές της Βορείου Αμερικής. Τα πλοία ιστιοδρομούν από το Κάντιθ ως τη Τενερίφη μια απόσταση χιλίων μιλίων, όταν πληροφορούνται ότι η Σάντα Κρούθ δε Τενερίφε δεν διαθέτει καλή οχύρωση. Οι αναφορές έλεγαν ότι υπήρχαν και ισπανικά εμπορικά πλοία στο λιμάνι. Τα χίλια μίλια τα διένυσαν σε έξι μέρες πλεύσης με πρίμα τον καιρό. Κατά τη διάρκεια του πλου τα πληρώματα έκαναν εκπαίδευση σε βολές πυροβολικού και οι μαραγκοί κατασκεύαζαν σκάλες για επίθεση.

Οι αναφορές όμως ήταν τελείως λανθασμένες και οι οχυρώσεις ήταν ενισχυμένες. Την πρόσβαση από τη θάλασσα επιτηρούσαν

επάκτια πυροβολεία. Το σχέδιο βασίστηκε αποκλειστικά στον αιφνιδιασμό. Κάτω από συνθήκες σκοταδιού μια δύναμη ναυτικού αγήματος και πεζοναυτών θα αποβιβαζόταν στην ακτή με βάρκες, που θα είχαν τυλιγμένα τα κουπιά με πανιά για να πνίγουν τους θορύβους. Μετά την απόβαση θα ορμούσαν ξαφνικά στα πυροβολεία που βρίσκονταν στα βόρεια της πόλης. Τα πλοία με το πρώτο φως θα πλησίαζαν για να βομβαρδίσουν την πόλη. Αν καταληφθούν τα πυροβολεία, τότε δεν θα είναι απαραίτητος ο κανονιοβολισμός και η καταστροφή της πόλης. Ο διοικητής θα συνθηκολογήσει και όλο το χρυσάφι των Ισπανών θα πέσει στα χέρια των Βρετανών.

Δεν ήταν όμως γραφτό να γίνει. Κοντά στην ακτή ισχυρά ρεύματα εμποδίζουν τα πλοία να αποβιβάσουν τους άνδρες και καθώς παλεύουν με την παλίρροια, εντοπίζονται από τον εχθρό. Το πλεονέκτημα του αιφνιδιασμού χάνεται και η επίθεση αποτυγχάνει. Τρία λεπτά πριν τη μια. Η φουσκοθαλασσιά είναι άγρια, οι βάρκες έχουν υπερβολικά πολύ κόσμο απάνω και πολλές δεν καταφέρνουν να φτάσουν στην ακτή, μπατάρουν κι άνδρες πνίγονται. Οι Ισπανοί τους έχουν εντοπίσει και τα επάκτια πυροβολεία αρχίζουν πυρ ενώ ακόμη οι βάρκες απέχουν εκατοντάδες γιάρδες από την ακτή. Παρ' όλα αυτά ο Οράτιος Νέλσον προσεγγίζει το ντόκο του λιμανιού, ξιφουλκεί κι ετοιμάζεται να πηδήξει στη ξηρά. Τη στιγμή εκείνη, την ώρα που έχει υψωμένο το σπαθί ένα βλήμα του τσακίζει το δεξι χέρι. Ασυνείθητα κάνει μια απόπειρα να το πιάσει με το αριστερό, αλλά οι δυνάμεις του τον εγκαταλείπουν, παραπαίει και πέφτει βαριά αιμορραγώντας. Τον αρπάζει ο θετός γιος του Υποπλοίαρχος Τζόσια Νίσμπετ και του δένει σφικτά ένα επίδεσμο. Τον ξαπλώνουν στο πάτο της βάρκας και ξεκινάνε να τον γυρίσουν πίσω στο πλοίο. Μισολιπόθυμος διατάζει να μην επιστρέψουν με άδεια τη βάρκα και να διασώσουν όσο το δυνατόν περισσότερους άνδρες από τη θάλασσα.

Το πρώτο πλοίο που συναντούν είναι το HMS ΙΠΠΟΚΑΜΠΟΣ με Κυβερνήτη το Φρήμαντλ, με τον οποίο συνδέεται με φιλία. Στο

Ο Νέλσον τραυματισμένος κατά τη διάρκεια της μάχης της Σάντα Κρουζ της Τενερίφης

πλοίο επιβαίνει και η σύζυγος του Κυβερνήτη. Ο Νέλσον αν και αιμορραγεί αρνείται να εγκαταλείψει τη βάρκα του, όπως μαρτυρίες αναφέρουν: «Θα προτιμούσα να πεθάνω παρά να ανησυχήσω την κυρία Φρήμαντλ επιτρέποντάς της να με δει σε τέτοια κατάσταση, όταν μάλιστα δεν ήμουν σε θέση να της δώσω οποιαδήποτε πληροφορία για το σύζυγό της». Έτσι λοιπόν τους διέταξε να συνεχίσουν και να εντοπίσουν το δικό του πλοίο το HMS ΘΗΣΕΥΣ. Το βρίσκουν επιτέλους αλλά αρνήθηκε να τον βοηθήσουν να ανέβει την κλίμακα. «Έχω ακόμη τα πόδια μου και το αριστερό μου χέρι. Πείτε στον γιατρό να ετοιμάσει τα εργαλεία του»!

Ο γιατρός Τόμας Έσελμπυ με τον βοηθό του ακρωτηρίασε το δεξιό χέρι αρκετά ψηλά κοντά στον ώμο. Η διαδικασία ήταν ως εξής: Ο γιατρός εφάρμοζε αιμοστατικό περιδεσμο όσο το δυνατόν ψηλότερα από το τραύμα με σκοπό να σταματήσει την αιμορραγία. Τότε με το λιγοστό φως των κεριών μπορούσε να εντοπίσει την έκταση του τραύματος. Αμέσως μετά ο βοηθός του κρατούσε δυνατά τον τραυματία, τη στιγμή αυτή ο γιατρός με το νυστέρι του έκοβε το δέρμα, τους ιστούς και τους τένοντες και έφτανε στο κόκαλο. Με ειδικό εργαλείο έκοβε το κόκαλο. Η παραπάνω διαδικασία έπρεπε να γίνει πολύ γρήγορα και συνήθως εξαρτάτο από την

εμπειρία και τη ταχύτητα του χειρουργού. Αμέσως μετά απολίνωναν τις αρτηρίες και τα μικρότερα αγγεία με μεταξωτά ράμματα και ο αιμοστατικός περίδεσμος απελευθερώνονταν, το δέρμα κάλυπτε το κολόβωμα και τα ράμματα αφήνονταν να κρέμονται, γιατί τότε πίστευαν ότι βοηθούν να παροχετεύονται τα υγρά του τραύματος και στη συνέχεια έπεφταν μόνο τους. Αυτό όμως ήταν αιτία μόλυνσης. Για τη περίπτωση του ακρωτηριασμού του Νέλσονα τα ράμματα πήραν μήνες για να πέσουν, ενώ υπέφερε από τρομακτικούς πόνους, πιθανώς γιατί κάποιο νεύρο είχε δεθεί με αρτηρία.

Το ακρωτηριασμένο μέλος του Νέλσονα το έθαψαν κατόπιν εντολής του στη θάλασσα. Ο χειρουργός τον ρώτησε αν επιθυμούσε να το ταριχεύσουν για να το μεταφέρουν

στην Αγγλία. Ο Νέλσον τότε τον διέταξε «Τοποθέτησέ το σε μια μπράντα με ένα γενναίο σύντροφο που έπεσε νεκρός δίπλα μου έναν κοινό ναύτη».

Από διηγήσεις του αργότερα έλεγε, ότι πιο αφόρητη από τον ίδιο τον πόνο, ήταν η φοβερή παγωνιά του χειρουργικού νυστεριού. Από τότε ο Οράτιος Νέλσον φρόντιζε πάντα σε όλα τα πλοία, οι γιατροί να ζεσταίνουν τα εργαλεία τους πριν αρχίσουν τους ακρωτηριασμούς. Η όλη διαδικασία του ακρωτηριασμού και της συρραφής της πληγής διάρκεσε περίπου μισή ώρα. Τότε του έδωσαν όπιο για να κατευνάσουν τους αφόρητους πόνους.

Συνεχίζεται

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Αρχιπλοίαρχος (ε.α.) Γεώργιος Κανάκης Π. Ν. γεννήθηκε στην Αθήνα το 1950. Μετά τις εγκύκλιες σπουδές στο Μαράσλειο και στη Βαρβάκειο Πρότυπο Σχολή το 1969 κατετάγη στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, όπου

αποφοίτησε σαν Σημαιοφόρος Μηχανικός το 1973. Υπηρέτησε στο Α/Τ ΚΑΝΑΡΗΣ, στο ΠΠΚ ΚΕΛΕΥΣΤΗΣ ΣΤΑΜΟΥ, στο Α/Γ ΟΙΝΟΥΣΣΑΙ και στο Α/Τ ΑΙΓΑΙΟΝ καθώς σε επιτελικές θέσεις στο Α.Σ, Δ.Τ./Ν.Σ, ΓΕΝ/Δ1, ΓΕΝ/ΔΕΞ, Δ.Τ/Ν.Κ. Από το 1981 έως το 1983 σπούδασε Ναυτική Μηχανολογία στο Naval Post Graduate School, Monterey, California, όπου έλαβε πτυχίο BsME, MsME. Είναι απόφοιτος της ΣΕΘΑ. Από το 1985 έως το 1987 δίδαξε στη Σ.Ν.Δ. το μάθημα Ναυτικών Μηχανών. Έχει συγγράψει “Δόγμα Επιστασίας Ε/Β ΓΙΑ Α/Τ τύπου Κανάρης”, “Engine health monitoring

system for standard frigates”, “Σύστημα ευθυγραμμίσσεως αεροστρόβιλων Tyne & Olympus Rolls Royce”. Το 1997 υπέβαλε αίτηση αποστρατείας και αποστρατεύτηκε με τον βαθμό του Αρχιπλοίαρχου. Μετά την αποστρατεία του εργάστηκε σαν ανώτερο στέλεχος σε Ελληνική Ναυτιλιακή εταιρεία που διαχειριζόταν 25 ποntonοπόρα δεξαμενόπλοια. Συμμετείχε στο Δ.Σ. της Ενώσεως Ελλήνων Εφοπλιστών (Ε.Ε.Ε.). Από το 2002 εργάστηκε ως τεχνικός σύμβουλος στην Ε.Ε.Ε. και συμμετείχε ως εμπειρογνώμων στον International Maritime Organization (IMO) καθώς και στο European Community Shipowners Association, (ECSA). Ασχολήθηκε παράλληλα με οργάνωση ναυτιλιακών εταιρειών σε θέματα International Safety Management, (ISM) καθώς και σε θέματα International Ship and Port Facility Security (ISPS) για διάφορους λιμένες της χώρας. Από το 2006 δραστηριοποιείται σε επιχειρήσεις εστίασης.

**Ισχύς και διπλωματία
Ναυτικών και ηπειρωτικών
δυνάμεων – Θεωρητική
και ιστορική προσέγγιση**

Του Η. Ηλιοπούλου

Στο πεδίο της ανθρωπίνης κοινωνίας «Ισχύς» σημαίνει, κατά την παροιμιώδη ρήση του Max Weber, κάθε δυνατότητα επιβολής, εντός μιας κοινωνικής σχέσεως, της ίδιας βουλήσεως εναντίον μιας άλλης, ακόμη και παρά την εμφάνιση αντιστάσεως αλλά και ανεξαρτήτως του πόθεν απορρέει αυτή η δυνατότης. Συναφώς, ο Φρειδερίκος Νίτσε θεωρεί την Ισχύ ως τον πραγματικό σκοπό της ζωής, γράφοντας: «Εκεί όπου βρήκα ζωή, εκεί βρήκα και θέληση για δύναμη. Ακόμα και στην θέληση του υπηρέτου βρήκα την θέληση του εξουσιαστού». Ο Bertrand Russell γράφει ότι η σημασία της Ισχύος για την Πολιτική είναι αντίστοιχη της σημασίας της Ενεργείας για την Φυσική, ενώ ο Karl Deutsch συνέκρινε τον ρόλο της Ισχύος στην Διεθνή Πολιτική με το ρόλο του Χρήματος στην Οικονομία.

Εάν θελήσουμε τώρα να μεταφερθούμε από το πεδίο της Κοινωνιολογίας στο πεδίο της Πολιτικής Επιστήμης, και πιο συγκεκριμένα σε εκείνο της Διεθνούς Πολιτικής, τότε συναντούμε τον ορισμό –ή ορθότερα την περιγραφή– του φαινομένου της Ισχύος από τον πατέρα της Σχολής του Πολιτικού Ρεαλισμού Hans J. Morgenthau, ο οποίος (στα μνημειώδη έργα του “Politics Among Nations”, “In Defense of the National Interest” κ.λπ.) όρισε –ή ακριβέστερα περιέγραψε– την Ισχύ ως την ικανότητα επιβολής μιας πολιτικής βουλήσεως (ακριβέστερα: του εμφορούμενου υπό μιας πολιτικής βουλήσεως: «Willensträger»).

Ο Morgenthau αναγνωρίζει στην επιδίωξη της ισχύος (Machtstreben) ένα βασικό κίνητρο, το οποίο θεωρεί τυπικό αλλά και ουσιαστικό (konstitutiv) για την πολιτική δράση, όπως ακριβώς η επιδίωξη του κέρδους είναι τυπικό αλλά και ουσιαστικό κίνητρο της οικονομικής δράσεως. Ελέχθη, εξ άλλου, ανω-

τέρω ότι ο Morgenthau περιέγραψε την ισχύ ως ικανότητα επιβολής της ίδιας βουλήσεως εντός ενός δεδομένου ανταγωνισμού βουλήσεων. Σημειωτέον ότι η διαδικασία της διεθνούς πολιτικής είναι μια κατάσταση πολλαπλώς δυναμική, ουδέποτε τετελεσμένη υπό την αυστηρά έννοια του όρου, αλλά διαρκώς χαρακτηριζόμενη από την διαπάλη και διαμάχη μεταξύ ανταγωνιστικών συμπεριόντων - και των βουλήσεων που υποκρύπτονται πίσω από τα συμφέροντα αυτά.

Η τελευταία παρατήρηση είναι κρίσιμη για να κατανοήσουμε την φύση και το περιεχόμενο της Διπλωματίας. Διπλωματία δεν σημαίνει, κατ’ ουσίαν, τίποτε άλλο από μία συνεχή, ατέρμονα αναμέτρηση πολιτικών βουλήσεων, προτάσεων, υποδείξεων, αξιώσεων, αντιπροτάσεων, άρα, εν ενί λόγω, βουλήσεων που ζητούν επιμόνως να επιβληθούν, διότι από την επιβολή της μιας ή της άλλης, εν όλω ή εν μέρει, εξαρτάται η εξυπηρέτηση συγκεκριμένων συμφερόντων. Η μία πολιτική βούληση (politischer Willen) εναντίον της άλλης· αυτή είναι η ουσία της Διεθνούς Διπλωματίας, από την σκοπιά του Πολιτικού Ρεαλισμού, που έχει απόλυτη επίγνωση του άναρχου χαρακτήρα του διεθνούς συστήματος και της απουσίας μιας διεθνούς εννόμου τάξεως, και δεν αφήνεται να παρασυρθεί από ιδεαλιστικές, ανιστόρητες ή σουρρεαλιστικές προσεγγίσεις περί δήθεν «διεθνούς κοινωνίας», «τέλους ιστορίας», «υπερβάσεως των εθνών-κρατών, των ανταγωνισμών ισχύος» κ.λπ. Φυσικά, για ευνοήτους λόγους (πολιτικοδιπλωματικής ή πολιτικοψυχολογικής σκοπιμότητας) οι πολιτικές δράσεις ενδύονται ποικίλους κατά περίπτωση «νομιμοποιητικούς» μανδύες (ιδεολογικούς, εσχολογικούς-πολιτικοθεολογικούς κ.λπ.).

Εξ άλλου, πρέπει να σημειωθεί ότι η Ισχύς καθ’ εαυτήν είναι, κατά την αντίληψη του

1 Παράβαλε τα κλασσικά έργα του Hans J. Morgenthau: In Defense of the National Interest, New York 1951. Του αυτού, “The Problem of the National Interest”, εις: Dilemmas of Politics, Chicago 1958. Του αυτού, Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace, New York 1978, 5th Edit.

Morgenthau, «wertneutral» (αξιακώς ουδέτερη), δεδομένου ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί εξίσου για θετικούς ή αρνητικούς σκοπούς. Επί παραδείγματι, η Ισχύς μπορεί να χρησιμεύσει προς επιτυχή άμυνα ενός έθνους έναντι ξένης επιθέσεως ή επιβουλής, ή αντιθέτως, προς επίτευξη ιμπεριαλιστικής εξαπλώσεως. Αυτή η «ηθική αμφισημία» του φαινομένου της Ισχύος είναι που ευθύνεται για την τεραστία σύγκυση που παρατηρείται σε μερίδα διαμορφωτών κοινής γνώμης και ακαδημαϊκών, πνευματικών, ενίοτε δε και πολιτικών, ταγών, οι οποίοι συχνά μοιάζουν να αισθάνονται «άβολα» έναντι του φαινομένου της Ισχύος, και παρασύρονται στο να αποδίδουν περισσότερη βάση απ' ό,τι θα άρμοζε στις φραστικές διακηρύξεις και στα ιδεολογικά ψιμύθια, αδυνατώντας να κατανοήσουν ότι τα τελευταία χρησιμοποιούνται για να καλύψουν απλώς την τραχύτητα και αδυσώπητη αναμέτρηση ισχύος και συμφερόντων.

Δεν είναι διόλου τυχαίο ότι ο πολύς Morgenthau συνέδεσε ευθέως την Ισχύ με το συμφέρον, και εν προκειμένω το Εθνικό Συμφέρον ενός Κράτους (national interest), δοθέντος ότι τα Κράτη αποτελούν τους βασικούς δρώντες του διεθνούς συστήματος. Διότι ούτως έχουν τα πράγματα από του έτους 1648 και εντεύθεν, δηλαδή από την εποχή της Ειρήνης της Βεσφαλίας και του Οσναμπρύκ (Westphälischer-Osnabrücker Frieden), η οποία εθεωρήθη ως η απαρχή του συγχρόνου διεθνούς συστήματος. Και, εν πολλοίς, έτσι και παραμένουν: Τα Έθνη-Κράτη (nation-states) αποτελούν επί τρεισήμισι αιώνες τις βασικές συνιστώσες, τους θεμελιώδεις παίκτες (actors, players) του διεθνούς συστήματος, παρ' όλες τις επίμονες προσπάθειες κατά την διάρκεια των τελευταίων, ιδίως, ετών να υπονομευθεί αυτή η θεμελιώδης αρχή της Εθνικής Κυριαρχίας (souveraineté nationale). Προσπάθειες, οι οποίες προδήλως καταβάλλονται, επί των ημερών μας, από την πλευρά Ηγεμονικών ή οιονεί Ηγεμονικών, Ναυτικών ή Ηπειρωτικών, Περιφερειακών Δυνάμεων του διεθνούς συστήματος.

Εξ άλλου, τόσο η έννοια της Ισχύος όσο και αυτή του Εθνικού Συμφέροντος συναρτώνται, ήδη από πολύ νωρίς, από τον Morgenthau, με μίαν άλλην έννοια, ήτοι εκείνην της Λογικής του Κράτους (Raison d'Etat/Staatsräson), έννοια η οποία απορρέει από τον Friedrich Meinecke, όπως άλλωστε και η προαναφερθείσα έννοια του Εθνικού Συμφέροντος (Staatsinteresse). Ο μέγας εκείνος ιστορικός προσδιόρισε την Staatsräson (την Λογική του Κράτους) ως αφορώσα εις το να αναγνωρίσει αυτό (το Κράτος δηλαδή) τον εαυτό του και το περιβάλλον του και, συνακολούθως, επί τη βάσει αυτής της αναγνωρίσεως και των πορισμάτων της, να χαράσσει τα αξιώματα της δράσεως και ενεργείας του.

Κατά τον Friedrich Meinecke, δεδομένης της μοναδικότητας του Κράτους (και του γεωπολιτικού, γεωστρατηγικού, γεωοικονομικού και διεθνοπολιτικού περιβάλλοντός του), η επιλογή των οδών προς τον επιδιωκόμενο σκοπό δεν μπορεί ει μη να είναι, εκ των πραγμάτων, περιορισμένη. Προχωρώντας δε περαιτέρω, ο Meinecke θεώρησε ότι, εν τη αυστηρά εννοία ορώντες τα πράγματα, δεν μπορεί παρά να υπάρχει, στο συγκεκριμένο περιβάλλον και στην δεδομένη συγκυρία, μία και μόνη οδός προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, ήτοι η καλύτερη δυνατή. Δηλαδή, κατά τον ορισμό του Meinecke, σε κάθε δεδομένη χρονική στιγμή υφίσταται για έν Κράτος μία και μόνη ιδεώδης γραμμή δράσεως, αυτή την οποία αποκαλεί «ideale Staatsräson» (ιδεώδη Raison d' état). Το να αναγνωρίσει αυτήν την ιδεώδη Raison d' état και, κατ' ακολουθίαν, να ενεργήσει επί τη βάσει αυτής, τούτο αποτελεί την μείζονα πρόκληση για τον πολιτικό ιθύνοντα, τον Staatsmann (statesman), όπως βεβαίως και για τον εκ των υστέρων θεώμενο τα πράγματα ιστορικό.

Ορμώμενος εκ της προαναφερθείσης συλλογιστικής του Meinecke, ο Morgenthau ανέπτυξε τον όρο του «αντικειμενικού συμφέροντος» (objektives Interesse), εννοώντας ότι στο διεθνές διπλωματικό-πολιτικό πεδίο υπάρχει για κάθε παίκτη του συστήματος

(Έθνος-Κράτος) σε κάθε φάση του παιγνίου ένας και μόνος δυνητικός άριστος δρόμος, μία και μόνη δυνητική άριστη επιλογή, ασχέτως του εάν ο παίκτης την αναγνωρίζει και προβαίνει, εν τέλει, σε αυτήν - ή όχι.

Εξ άλλου, προς αποφυγήν ορισμένων παρερμηνειών, πρέπει να διευκρινισθεί ότι η σύγχρονη εκδοχή της Σχολής του Πολιτικού Ρεαλισμού (Νεο-Ρεαλισμός) αντιλαμβάνεται, βεβαίως, την έννοια του Συμφέροντος, όπως και την έννοια της Ισχύος, κατά τρόπον πολύ-λειτουργικό (multifunktional), δηλαδή ουδόλως περιορίζει τις έννοιες αυτές στο στενώς θεωρούμενο στρατιωτικό πεδίο αλλά, απ' εναντίας, τις ερμηνεύει κατά τρόπον ώστε να συμπεριλαμβάνονται πολιτικο-διπλωματικές, οικονομικές, ανθρωπογεωγραφικές και πολιτισμικές παράμετροι.

Επί τη ευκαιρία δε, να σημειώσουμε και κάτι αναφορικός προς μια άλλη ευρύτητα διαδεδομένη παρεξήγηση, μεταξύ πανεπιστημιακών ταγών, διαμορφωτών κοινής γνώμης κλπ: Η παρεξήγηση αυτή αφορά στην σύγχυση, η οποία συχνότατα παρατηρείται μεταξύ επιδιωκόμενων συμφερόντων, αφ' ενός, και κανονιστικών, αξιακών, ιδεολογικών «ενδύσεων» αυτών των συμφερόντων, αφ' ετέρου. Και όμως, θα ώφειλε να είναι πασίδηλον ότι σε κάθε εποχή κάθε παίκτης του διακρατικού συστήματος επιχειρεί να «ενδύσει» ιδεολογικώς τα υπηρετούμενα υπό του ιδίου συμφέροντα και να παράσχει στους επιδιωκόμενους σκοπούς του την καταλληλότερη δυνατή ιδεολογική, κανονιστική, «ηθική», ούτως ειπείν, νομιμοποίηση («normative Legitimierung» κατά τον Καθηγητή Gottfried-Karl Kindermann).² Τούτο, όμως, επ' ουδενί επιτρέπεται να παραπλανά τον σοβαρό και ψύχραιμο πολιτικό ιθύνοντα ή διπλωμάτη ή πνευματικό ταγό ή στρατιωτικό ηγέτορα ως προς τα πραγματικά διακυβεύματα και τις –για να θυμηθούμε τον Θου-

κιδίδη– «αληθέστατες αιτίες», που υποκρύπτονται πίσω από τις «ες το φανερόν λεγόμενες».

Συναφώς, επικρατεί πολύ συχνά η πλάνη ότι αρκεί ή θα αρκούσε η εκ μέρους όλων των αντισυμβαλλομένων μερών του διεθνούς συστήματος διακήρυξη πίστωσης στα αυτά ιδεώδη και στις αυτές αξίες ή η υιοθέτηση, εκ μέρους όλων, των ιδίων πολιτικο-κοινωνικών προτύπων, ιδεολογικών προτιμήσεων κλπ, προκειμένου να παύσει, αίφνης, να υφίσταται οιοσδήποτε ανταγωνισμός συμφέροντος μεταξύ τους. Βεβαίως, πρόκειται περί πλάνης, η οποία δεν αντέχει σε καμία σοβαρή κριτική ούτε σε ιστορική εξέταση: Η ραγδαία εξάπλωση του Χριστιανισμού σε ένα ευρύτατο φάσμα χωρών, λαών και πολιτισμών ουδόλως επέφερε την διακηρυσσόμενη υπό του ιδίου κατίσχυση της αιωνίας ειρήνης, συναλληλίας και αγάπης μεταξύ των ανθρώπων (που κατά τα λοιπά επρέσβευαν, ώμνυαν, άπαντες, στον ίδιο Θεό της ειρήνης, συναδελφώσεως και αγάπης!), αλλά, απ' εναντίας, παρέσχε πολλές φορές πρώτης τάξεως «νομιμοποιητικό» άλλοθι για αγριωτάτους πολέμους, απηνέστατες διώξεις αντιπάλων κ.ο.κ.

Το αυτό συνέβη, εξ άλλου, τόσο στην περίπτωση του φαινομένου της Δημοκρατίας όσο και στην περίπτωση του Σοσιαλισμού, Κομμουνισμού. Η επικράτηση δημοκρατικών ιδεωδών ουδόλως απέτρεψε κράτη τα οποία ώμνυαν στα ιδεώδη αυτά από του να διεξάγουν πολέμους, και μάλιστα με ιδιαίτερη ένταση και προθυμία. Και βεβαίως, το ίδιο συνέβη και προκειμένου περί άλλων ιδεολογιών ή πολιτικών συστημάτων. Η Γαλλική Επανάσταση, ιδίως η δεύτερη, ριζοσπαστική, φάση της (Τρομοκρατία), σημαδεύθηκε από μίαν ασύλληπτη για τα δεδομένα της εποχής εκείνης όξυνση του πολεμοχαρούς πνεύματος και μια εξαγωγή της Επανάστασεως διά του πολέμου σε ολόκληρη την Ευρώπη (ο πολύς Παναγιώτης Κονδύλης ομίλησε περί «εκδημοκρατισμού του Πολέμου»/ “Demokratisierung des Krieges”!).

2 Kindermann, Gottfried-Karl, Grundelemente der Weltpolitik, Eine Einfuehrung, Muenchen, 1991.

Αντίστοιχα φαινόμενα συνόδευσαν, ως γνωστόν, και την Οκτωβριανή Επανάσταση του 1917 στην πάλαι ποτέ τσαρική Ρωσία. Αξιοσημείωτο είναι, εν προκειμένω, ότι η πολιτικοϊδεολογική συγγένεια δεν κατέστη δυνατή ή επαρκής για να αποτρέψει την εκδήλωση, και δη κατά τρόπον τραχύ και ασυνθηκολόγητο, του ανταγωνισμού συμφερόντων μεταξύ π.χ. της ΕΣΣΔ και της Κίνας, ή μεταξύ της πάλαι ποτέ Ο.Σ.Δ. της Γιουγκοσλαβίας και της Λ.Δ. της Αλβανίας. Αλλά και από την άλλη πλευρά, είναι γνωστό ότι η μεγάλη υπερατλαντική Δημοκρατία, που σήμερα μάλιστα τυγχάνει να αποτελεί την ηγεμονεύουσα Δύναμη στο διεθνές σύστημα, δηλαδή οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, έχει στο ενεργητικό της περισσότερες από 235 πολεμικές επιχειρήσεις και εμπλοκές παντός είδους στο εγγύτερο και απώτερο στρατηγικό της περιβάλλον, και όλα αυτά ενώ μετρά μόλις 230 έτη ανεξαρτήτου κρατικής υπάρξεως. Για τον λόγο αυτόν, άλλωστε, διακεκριμένοι Αμερικανοί ρεαλιστές αναλυτές κάνουν λόγο περί του «Μύθου των φιλειρηνικών Δημοκρατιών» (Schwarz, Walt, Mearsheimer κ.λπ.)

Με τις ανωτέρω γενόμενες παρατηρήσεις προσεγγίσαμε μίαν αδιάψευστη αλήθεια της Διπλωματίας, ότι δηλαδή τα Κράτη, οι επιμέρους δρώντες του διεθνούς συστήματος, ακολουθούν την επιδίωξη των συγκεκριμένων συμφερόντων τους ασχέτως ιδεολογικής, κανονιστικής ενδύσεως και νομιμοποίησης. Μάλιστα, ιστορικά, μπορεί να βεβαιωθεί ότι σε πλείστες όσες περιπτώσεις παρατηρούμε μία διαχρονικώς και διεποχικώς αναλλοίωτη - ή πάντως σταθερά - συμπεριφορά ορισμένων Κρατών ως προς την υπεράσπιση των Εθνικών Συμφερόντων τους, παρά τις κατά καιρούς (ενίοτε θεαματικές) διαφοροποιήσεις ή μεταβολές σε ό,τι αφορά στην πολιτική, την ιδεολογία, την κοινωνία κλπ. Ιστορικώς δε καταδεικνύεται ότι πολύ σπουδαιότερη σημασία για την λειτουργία τους ως γεωστρατηγικών δρώντων έχει η

θέση τους είτε ως Ναυτικών Δυνάμεων («See Powers» / «Seemächte») είτε ως Ηπειρωτικών Δυνάμεων (Continental Powers / Kontinentalmächte), είτε ως Ηπειρωτικών Δυνάμεων που επιδιώκουν και επιτυγχάνουν να αναδειχθούν σε Ναυτικές Δυνάμεις («Naval Powers» / «maritime Mächte»).

Ως Εθνικά Συμφέροντα νοούνται, κατ' αρχήν και κατ' αρχάς, το συμφέρον επιβιώσεως-αυτοσυντηρήσεως ενός Κράτους και της καθεστηκυίας τάξεώς του, δηλαδή:

- η διαφύλαξη της εδαφικής του ακεραιότητας και της Εθνικής Κυριαρχίας του,
- η παρεμπόδιση και αποσόβηση ανεπιθυμητών περιορισμών της τελευταίας, εκ μέρους ξένου παράγοντος,
- η περιφρούρηση του ισχύοντος κοινωνικοπολιτικού συστήματος και συστήματος αξιών.

Περαιτέρω, στα Εθνικά Συμφέροντα ενός εκάστου Κράτους συγκαταλέγονται:

- η προστασία της ζωής, τιμής και περιουσίας των πολιτών του οπουδήποτε στο εξωτερικό,
- η διασφάλιση της δικής του θέσεως ισχύος και επιρροής, πάντοτε σε συνάρτηση με εκείνη άλλων Κρατών-παικτών του διεθνούς συστήματος,
- η παντοειδής αύξηση της ισχύος και επιρροής του (στρατιωτικής-γεωστρατηγικής, οικονομικής-ενεργειακής, πολιτικοδιπλωματικής, πολιτιστικής-γεωπολιτισμικής κ.λπ.),
- η περιφρούρηση κατά πρώτον και ενίσχυση κατά δεύτερον του κύρους και της αξιοπιστίας του διεθνώς.

Προφανώς - δεδομένης και της πολυμορφίας αλλά και του δυναμικού χαρακτήρα τόσο του Κράτους ως συστήματος καθεαυτό όσο και του διακρατικού συστήματος εν γένει - τα Κράτη επιδιώκουν ταυτοχρόνως την ικανοποίηση πολλών διαφορετικών συμφερόντων, διαφορετικής μεταξύ των βαθμίδος και σημασίας. Ωστόσο, παρ' όλες τις επιφανειακές αντιφάσεις, υπάρχει σαφώς μία

εσώτερη λογική στην δομή, την συνάρτηση και την επιδίωξη των συμφερόντων αυτών. Η πυραμίδα των Εθνικών Συμφερόντων και Σκοπών σχεδιάζεται, βεβαίως, από την επιφορτισμένη με το σπουδαιότατο αυτό καθήκον ιθύνουσα ελίτ ενός εκάστου Κράτους (staatstragende Elite) με την εποικοδομητική σύμπραξη όλων των ιθυνόντων μερών του συστήματος (Πολιτική Ηγεσία, Διπλωματική Υπηρεσία, Δομές Παραγωγής Στρατηγικής και Πολιτικής για την Εθνική Ασφάλεια και Άμυνα, Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας, Στρατιωτική Ηγεσία, Δομές Παραγωγής Οικονομικής και Ενεργειακής Πολιτικής, Ιδεολογικοί Μηχανισμοί Κράτους κ.ο.κ.).

Είναι προφανές ότι, στην πράξη, η ιεράρχηση των Εθνικών Συμφερόντων, ακόμη δε περισσότερο η επιλογή των καταλληλοτέρων μέσων προς ικανοποίησή τους, συναρτάται άμεσα προς το ποιόν και την ταυτότητα μιας (εξ αντικειμένου μικρής, ολιγάριθμης) ομάδος που είναι επιφορτισμένη με την λήψη των σχετικών αποφάσεων. Συνεπώς, εάν κανείς θέλει να γνωρίζει την διπλωματική και αμυντικοπολιτική συμπεριφορά ενός Κράτους σε μια συγκεκριμένη χρονική συγκυρία, πρέπει προηγουμένως –και πρωτίστως– να ανιχνεύσει και να εξακριβώσει την ταυτότητα, την διεθνοπολιτική παράσταση, αντίληψη και τις ιεραρχήσεις συμφερόντων εκ μέρους εκείνων οι οποίοι αποτελούν τους πραγματικούς ιθύνοντες της λήψεως των αποφάσεων.

Ο Gottfried-Karl Kindermann, ιδρυτής της Σχολής του Πολιτικού Νεο-Ρεαλισμού του Μονάχου, μαθητής του Hans J. Morgenthau και ομογάλακτος του Henry Kissinger, παραδίδει – στα «Θεμελιώδη Στοιχεία Διεθνούς Πολιτικής», το μνημειώδες εισαγωγικό του σύγγραμμα στον κόσμο της Διπλωματίας, την ακόλουθη Τυπολογία εθνικών συμφερόντων:

- Πραγματικά συμφέροντα (reale Interessen) θεωρεί εκείνα, η ικανοποίηση, εξυπηρέτηση των οποίων επιδιώκεται συγκεκριμένα

από πλευράς του Κράτους και της ιθύνουσας ελίτ, είτε αυτό συμβαίνει φανερά είτε κρυφώς.

- Εικονικά συμφέροντα (Scheininteressen) θεωρεί εκείνα, τα οποία το Κράτος και η ιθύνουσα ελίτ του Κράτους επιδιώκουν διακηρυκτικώς, των οποίων δηλαδή την εξυπηρέτηση έχουν διακηρύξει ως επιδίωξή τους (για λόγους είτε διεθνοπολιτικής είτε εσωπολιτικής σκοπιμότητας), χωρίς ωστόσο να συνοδεύουν αυτές τις διακηρύξεις με συγκεκριμένες ενέργειες, οι οποίες και θα οδηγούσαν στην έμπρακτη ικανοποίηση των εν λόγω συμφερόντων. Όταν, επί παραδείγματι, για να το καταστήσουμε σαφές, μία χώρα η οποία, ως Παράκτιο Κράτος (Coastal State) και Εμποροναυτικό Έθνος (Sea Trade Nation), αποτελεί κατ' εξοχήν Ναυτική Δύναμη (Sea Power), διακηρύσσει δε ως Εθνικό της Συμφέρον την επέκταση των χωρικών της υδάτων στα 12 ναυτικά μίλλια, συμφώνως προς τα προβλεπόμενα υπό του Διεθνούς Δικαίου περί Θαλάσσης, πλην όμως –στην πράξη– ουδεμίαν ενέργειαν αναλαμβάνει προς επίτευξιν του προαναφερθέντος σκοπού, και τούτο όχι για βραχύ διάστημα, αλλ' επί σειράν ετών, τότε είναι πιθανόν να έχουμε εν προκειμένω την περίπτωση του εικονικού συμφέροντος, και όχι του πραγματικού.

- Δυνητικά συμφέροντα (potentielle Interessen) θεωρούνται εκείνα τα συμφέροντα ενός Κράτους «άλφα», τα οποία υφίστανται δυνάμει εντός του διεθνούς συστήματος πλην όμως στην συγκεκριμένη χρονική συγκυρία δεν μπορούν να επιδιωχθούν συγκεκριμένα, από πλευράς του Κράτους «α» και της ιθύνουσας ελίτ. Πρόκειται για τους περίφημους «σκοπούς τύπου εάν- τότε» (“if-then-goals”), δηλαδή για σκοπούς, η πρακτική επιδίωξη και εκπλήρωση των οποίων εξαρτάται άμεσα από την μεταβολή της διεθνούς διπλωματικής και στρατηγικής καταστάσεως.

Επί παραδείγματι, η Μέση Ηπειρωτική Περιφερειακή Δύναμη Βουλγαρία (Continental Power), καθ' όλην την διάρκεια του Μεσοπολέμου, είχε ως ύψιστο Εθνικό Συμφέρον την αναθεώρηση των Συνθηκών που σφράγισαν την λήξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, τις οποίες θεωρούσε ως επιζήμιες για τα εθνικά συμφέροντά της. Συγκεκριμένα, επεδίωκε ως γνωστόν την αναθεώρηση της Συνθήκης του Νείγυ, προκειμένου να αποκτήσει την πολυπόθητη έξοδο προς το Αιγαίο, ούτως ώστε να καταστεί και Ναυτική Δύναμη (υπό την έννοια, βεβαίως, της Naval Power, και όχι της Sea Power, που είναι π.χ. πρωτογενώς η Ελλάς). Πλην όμως, η συγκεκριμένη επιδίωξη αυτού του (υψίστου για την εν λόγω χώρα) Εθνικού Συμφέροντος εξηρτάτο από την γενικότερη περιρρέουσα διεθνή διπλωματική ατμόσφαιρα και το περιφερειακό (βαλκανικό) και ευρύτερο (ευρωπαϊκό) γεωστρατηγικό περιβάλλον. Έπρεπε να μεταβληθεί ραγδαία το διεθνές διπλωματικό και γεωστρατηγικό περιβάλλον, όπερ συνέβη τελικώς το 1941, για να μπορέσει η Σόφια, με συγκεκριμένες πλέον επιλογές και ενέργειες, να προχωρήσει στην επιδίωξη αυτού του δυνητικού Εθνικού Συμφέροντος.

Παρεμφερώς, για να έλθουμε σε ένα εγγύτερό μας (χρονικώς) παράδειγμα, μια χώρα η οποία, ως Παράκτιο Κράτος (Coastal State) και Εμποροναυτικό Έθνος (Sea Trade Nation), αποτελεί κατ'εξοχήν Ναυτική Δύναμη (Sea Power), διακηρύσσει ως Εθνικό της Συμφέρον την επέκταση των χωρικών της υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια, συμφώνως προς τα προβλεπόμενα υπό του Διεθνούς Δικαίου περί Θαλάσσης. Πλην όμως, ενδέχεται να μη προβεί αμέσως στην έμπρακτη υπεράσπιση αυτού του Εθνικού της Συμφέροντος, διότι οι ιθύνοντες αναμένουν ευνοϊκότερη διεθνή συγκυρία (χωρίς, βεβαίως, αυτό να σημαίνει ότι η άσκηση του κυριαρχικού δικαιώματος μπορεί να βραδύνει επ' άπειρον, διότι τότε ελλοχεύει ο κίνδυνος να θεωρηθεί υπό της διεθνούς κοινότητας ότι

το Συμφέρον της εν λόγω χώρας ήταν, εν τέλει, εικονικό).

Συναφώς, για να αναφέρουμε ένα άλλο παράδειγμα, η μεταβολή του διεθνούς εδαφικού καθεστώτος αναφορικός προς το Κοσσυφοπέδιο από το 1999 και εξής (με την κατ' αρχάς de facto και, εν τω μεταξύ, προϊόντος του χρόνου, ήδη επιδιωκομένη και de jure απόσπαση της σερβικής επαρχίας του Κοσσυφοπεδίου και των Μετοχιών από την κρατική επικράτεια και κυριαρχία του Βελιγραδίου) ενεργοποιεί, θεωρητικώς τουλάχιστον, την επιδίωξη από ελληνικής πλευράς ικανοποίησης του δυνητικού Εθνικού Συμφέροντος επί της Βορείου Ηπείρου, δεδομένων των απαραγράπτων δικαιοκτών τίτλων που υφίστανται, βάσει των διεθνών συνθηκών από του 1914, επί της περιοχής αυτής, υπέρ της Ελλάδος, αλλά και δεδομένης της άμεσου συναρτήσεως μεταξύ των δύο περιπτώσεων εξ απόψεως Διεθνούς Δικαίου. Το εάν, βεβαίως, στην περίπτωση της de jure αναγνώρισεως της αποσχίσεως της σερβικής επαρχίας του Κοσσυφοπεδίου και των Μετοχιών από την κρατική επικράτεια του Βελιγραδίου, η ελληνική πλευρά θα σπεύσει να επιδιώξει την ικανοποίηση του δικού της υφισταμένου από αιώνος δυνητικού Εθνικού Συμφέροντος (ούτως ώστε η Ναυτική Δύναμη του Αιγαίου Αρχιπελάγους να καταστεί αδιαμφισβήτητη Ναυτική Δύναμη και επί της Αδριατικής), ή όχι, είναι άλλης τάξεως ζήτημα.

Προσέτι, οφείλουμε να υπογραμμίσουμε μετ' εμφάσεως την εντυπωσιακή σταθερότητα, την οποίαν εμφανίζουν οι Ηπειρωτικές και οι Ναυτικές Δυνάμεις κατά την επιδίωξη αυξήσεως της Ισχύος τους, στο διάβα της Ιστορίας, και κατ' επέκταση κατά την εξυπηρέτηση των Εθνικών Συμφερόντων τους – ασχέτως, επαναλαμβάνουμε, των οίωνδηποτε επιμέρους επερχομένων ή επελθουσών διαφοροποιήσεων και μεταβολών ιδεολογικού-πολιτικού χαρακτήρος. Για να αναφέρουμε μερικά απτά και προσιτά σε όλους παραδείγματα, ας θυμηθούμε την περίπτωση της κατ' εξοχήν Sea Power: της Μεγάλης

Βρετανίας. Καθ'όσον αυτή αποτελεί κλασικό παράδειγμα συνεχίσεως και διαιωνίσεως των γεωπολιτικών και γεωστρατηγικών αντιλήψεων περί Εθνικής Ισχύος, Εθνικού Συμφέροντος και Διπλωματίας, ανά τις εποχές.³

Η Μεγάλη Βρετανία, επί τέσσερεις και πλέον αιώνες, ακολούθησε παγίως, επιμόνως και μεθοδικώς –και συνεχίζει να ακολουθεί– την πολιτική της παρεμποδίσεως της εμφανίσεως ενός ενιαίου Ηπειρωτικού Πόλου Ισχύος στην απέναντι αυτής κειμένη ηπειρωτική μάζα (Ευρώπη). Προς τον σκοπό αυτόν, εξ άλλου η Γηραιά Αλβιών σχεδίασε και ακολούθησε τα περίφημα «balance of power politics», την Πολιτική της Ισορροπίας Ισχύος, πάντοτε με τον στόχο της παρεμποδίσεως της κατισχύσεως μιας Δυνάμεως στο ηπειρωτικό block της Δυτικής Ευρασίας.

Ομοίως, εμφορούμενη πάντα από την ίδια γεωπολιτική αντίληψη των πραγμάτων, η θαλασσοκράτειρα Αγγλία περιφρούρησε επί δύο αιώνες περίπου παντοιοτρόπως την εδαφική ακεραιότητα του «Κράτους-Φύλακα των Στενών», ήτοι του Τουρκικού Κράτους, ασχέτως εάν αυτό είχε οσμανική –σουλτανική ή κεμαλική ή μετακεμαλική μορφή– πάντοτε προς επίτευξιν του ιδίου μείζονος στρατηγικού σκοπού, ο οποίος και ήταν η ανάσχεση της ενδεχομένης καθόδου της Ρωσίας προς τις θερμές θάλασσες του Νότου, το Αιγαίο και την Μεσόγειο, γεγονός το οποίο αυτοδικαίως θα έθετε εν κινδύνω ζωτικά Εθνικά Συμφέροντα του British Empire και, μετέπειτα, του Commonwealth of Nations.

Σημειωτέον δε, ότι η πολιτική αυτή του Λονδίνου ίσχυε αδιατάρακτως και ασχέτως όχι μόνον της πολιτικής-πολιτειακής μορφής

του Κράτους των Στενών αλλά και ανεξαρτήτως επίσης του εάν η Ρωσία ήταν τσαρική ή μπολσεβικική – ή, σήμερα, μετα-σοβιετική. Από την σκοπιά των στρατηγικών, διπλωματικών και αμυντικοπολιτικών, εγκεφάλων της Ναυτικής Δυνάμεως «Βρετανία», το πρόβλημα ήταν η Ηπειρωτική Δύναμη (εν προκειμένω η Ρωσία), όχι το τσαρικό ή το κομμουνιστικό καθεστώς. Άλλωστε, πανομοιότυπη υπήρξε η συμπεριφορά της Ηγεμονικής Ναυτικής Δυνάμεως και έναντι πάσης άλλης Ηπειρωτικής Δυνάμεως, η οποία κάποια στιγμή διεκδίκησε για τον εαυτόν της την ηγεμονία στο μόρφωμα της Δυτικής Ευρασίας, ασχέτως του εάν η περί ης ο λόγος ανερχομένη Ηπειρωτική Δύναμη ήταν, κατά συγκυρίαν:

- η Ισπανία,
- η Γαλλία του Ναπολέοντος,
- η Αγία Ρωσία των Ρωμανώφ,
- η Γερμανία του Κάιζερ Γουλιέλμου,
- η Γερμανία του Χίτλερ ή
- η Ρωσία των Σοβιέτ.

Με αφοπλιστική ειλικρίνεια ομολόγησε το γεγονός αυτό ουδείς κατώτερος του Σερ Ουίνστον Τσώρτσιλ.

Τεράστια σημασία για την επιτυχία ή μη, εξυπηρέτηση των Εθνικών Συμφερόντων στο πεδίο της Διεθνούς Διπλωματίας έχει αναμφιβόλως η ανάλυση του Συσχετισμού Ισχύος (Machtkonstellation), την οποία επιχειρεί σε κάθε δεδομένη χρονική συγκυρία η ιθύνουσα ελίτ ενός Κράτους. Η ανάλυση του συσχετισμού ισχύος (Machtkonstellationsanalyse) κατ' ουσίαν αποσκοπεί στο να απαντήσει στο μείζον ερώτημα περί του εάν, κατά πόσον και κατά ποίον τρόπον οι δρώντες εντός ενός δεδομένου συσχετισμού ισχύος

3 Για τις σταθερές και αμετάβλητες γεωπολιτικές βάσεις της Διπλωματίας και της Στρατηγικής της Βρετανικής – αλλά και της Αμερικανικής, εν συνεχεία – Ναυτικής Δυνάμεως, όρα τα συγγράμματα των κορυφαίων της Γεωπολιτικής, ήδη από την καμπή του αιώνας, δηλ. του Βρετανού Sir Halford Mackinder και του Αμερικανού Πλοιάρχου A.T. Mahan, καθώς επίσης και του μεταγενεστέρου Αμερικανού Nicholas Spykman.

είναι σε θέση να επιβάλουν την πολιτική βούλησή τους, άρα να ικανοποιήσουν τα δικά τους Εθνικά Συμφέροντα.

Έχει παρατηρηθεί ότι τα Κράτη κατά την διπλωματική τους συμπεριφορά τείνουν πάντοτε να επιδιώκουν, διά της ικανοποίησης των συγκεκριμένων συμφερόντων τους, την βελτίωση –ή, πάντως, τουλάχιστον την σταθεροποίηση– της θέσεως ισχύος των, ενώ σε κάθε περίπτωση τείνουν να παρεμποδίζουν ή να αποτρέπουν την επιδείνωση της θέσεώς τους. Είναι αξίωμα ιερό και απαράβατο της Διπλωματικής Ιστορίας και της Διεθνούς Πολιτικής ότι εθελουσία, αυτόβουλος και άνευ ανταλλάγματος παραίτηση από της ίδιας ισχύος αποτελεί για πολιτικούς δρώντες –για πολιτικά υποκείμενα– του διεθνούς συστήματος (δηλαδή για Κράτη) συμπεριφορά τόσο μη τυπική όσο και η εθελουσία, αυτόβουλος και άνευ ανταλλάγματος παραίτηση από του ιδίου κέρδους προκειμένου περί παικτών του χώρου της Οικονομίας.

Εξ άλλου, η Ισχύς είναι άμορφη, κατά την περίφημη διατύπωση του Max Weber, ο οποίος μάλιστα χρησιμοποιούσε προς τούτο την ελληνική λέξη “amorph”, αντί της γερμανικής “gestaltlos”, εννοώντας διά του όρου αυτού την Ισχύ ως την γενική αιτία της πραγματοποίησης μιας πολιτικής βουλήσεως, η οποία επιφέρει μεταβολές παντός είδους. Συγχρόνως όμως, η Ισχύς είναι και πολύμορφη (polymorph) υπό την έννοια της πολυσχιδιάς των μορφών εμφανίσεως και των αιτίων γενέσεώς της. Η Ισχύς, ως ικανότης επιβολής της ίδιας βουλήσεως, του ιδίου συμφέροντος, έναντι άλλων, μπορεί να επιτευχθεί με διάφορους τρόπους. Το φάσμα των σχετικών δυνατοτήτων είναι τεράστιο και εκτείνεται από την τεχνηέντως σχεδιασθείσα και εφαρμοσθείσα επικοινωνιακή/ προπαγανδιστική επίθεση μέχρι τον ανηλεή Ψυχολογικό Πόλεμο και από την διακριτική επίκληση ασκήσεως της υφισταμένης οικονομικής, δι-

πλωματικής ή και στρατιωτικής Ισχύος μέχρι την πλήρη εξολόθρευση πάσης αντιστάσεως διά της χρήσεως στρατιωτικών μέσων.

Έτσι φθάνουμε σε ένα άλλο, λίαν σημαντικό, σημείο, εκείνο της χρήσεως βίας ή της απειλής χρήσεως βίας, άρα της επικλήσεως της Ισχύος υπό την σκληρά μάλιστα μορφή της (hard power). Είναι γεγονός ότι η επίκληση της Ισχύος ενός Κράτους εκ μέρους του ιδίου, και μάλιστα της στρατιωτικής ισχύος του, αποτελεί το τελευταίο, το ακρότατο μέσον ασκήσεως της Ισχύος (ultima ratio λατινιστί). Εν τούτοις, είναι αυτό ακριβώς το τελευταίο, το ακρότατο μέσο, το οποίο –κατά την περίφημη διατύπωση του Kindermann– έχει «εξαιρετική σημασία, ιδίως για την σφαίρα της Διεθνούς Πολιτικής και της Διπλωματίας, η οποία από νομικής-δικαιϊκής απόψεως είναι ατελής, ως γνωστόν. Διότι, όταν οξύνεται η διένεξη και ο ανταγωνισμός συμφερόντων μεταξύ δύο κρατών, πόλων ισχύος του συστήματος, τότε η χρήση βίας, πραγματική ή απειλούμενη, εκ μέρους ενός Κράτους εναντίον ενός άλλου, αποτελεί εκείνη την τελευταία ζώνη κλιμακώσεως, στην οποία πλέον διακυβεύονται η ζωή και ο θάνατος των ανθρώπων ου μην αλλά και αυτή ταύτη η ύπαρξη του ενός ή του άλλου πολιτικοκοινωνικού συστήματος».

Συνεπώς, προειδοποιεί ο Kindermann, «οιαδήποτε ανάλυση Συσχετισμού Ισχύος, και συνακολούθως, οιαδήποτε συμπεριφορά οιαδήποτε Κράτους / παίκτη του διεθνούς συστήματος, που δεν λαμβάνει επαρκώς υπ' όψιν το σημείο αυτό και δεν πράττει αναλόγως, είναι μακροπροθέσμως καταδικασμένη σε σοβαρή μείωση της αξιοπιστίας του, και τελικώς σε ζημία των Εθνικών Συμφερόντων του».

Κατά την τυπολογία του Kindermann, οι αλληλεξαρτώμενες παράμετροι και τα κριτήρια ισχύος ενός Κράτους είναι:

1) Η ποσότης, η ποιότης, η έκταση και η τρωτότης των ιδίων στρατιωτικών μέσων. Εν

προκειμένω, είναι αυτονόητο ότι έχει ιδιαίτερη σημασία το εάν και κατά πόσον υφίσταται ικανότης, δυνατότης, από τεχνολογικής και οικονομικής απόψεως, προς αυτάρκεια, ιδίαν παραγωγή και συντήρηση οπλικών συστημάτων, δεδομένου ότι εναντία περιπτώσει οδηγούμεθα σε καθεστώς εξαρτήσεως από τρίτους, γεγονός με ποικίλες στρατηγικές και πολιτικές συνέπειες και επιπτώσεις.

2) Η τεχνολογική και οικονομική Ισχύς ενός Κράτους, η Ισχύς της παραγωγικής του βάσεως, ο βαθμός εξαρτήσεως ή ανεξαρτησίας από το εξωτερικό, από οικονομικής και τεχνολογικής απόψεως, καθώς και η ικανότης και δυνατότης εφαρμογής ή ασκήσεως Οικονομικής-Ενεργειακής Διπλωματίας προς επίτευξιν εθνικών στρατηγικών-πολιτικών σκοπών.

3) Ο βαθμός Εθνικής Συνοχής από πάσης απόψεως (πολιτικής, κοινωνικής, εθνοπολιτισμικής, εθνολογικής, ψυχολογικής).

4) Ο βαθμός συναινέσεως -ή μη- προκειμένου περί της επιδιώξεως και επιτεύξεως μειζόνων Εθνικών Συμφερόντων και Σκοπών, και μάλιστα όχι μόνον εντός του ίδιου εθνοκρατικού συστήματος αλλά, ενδεχομένως, και εντός τρίτων. Επί παραδειγματι, ας σημειωθεί η σημασία του φιλο-ισραηλινού λόμπυ επιρροής εντός των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής.

5) Ο βαθμός πρακτικής χρήσεως των δυνατικών υφισταμένων μέσων ισχύος του Κράτους προς επίτευξιν των ακολουθουμένων Εθνικών Συμφερόντων, κάτι το οποίο ευθέως εξαρτάται από την ηγεμονική ιδεολογία του συγκεκριμένου Κράτους, την άρχουσα δηλ. κοινωνική ιδεολογία.

6) Ο βαθμός αξιοπιστίας ενός Κράτους στο διεθνές σύστημα (κρισιμώτατη παράμετρος!).

7) Ο βαθμός επιρροής -πάσης φύσεως- την οποίαν ασκεί ένα Κράτος επί ενός άλλου, ακόμη και χωρίς την προσφυγή στην χρή-

ση οικονομικής, διπλωματικής ή στρατιωτικής Ισχύος ή την επίκλησή της.

8) Η προσωπική ικανότης και το προσωπικό χάρισμα των συγκεκριμένων ατόμων που συναπαρτίζουν την ιθύνουσα πολιτική, διοικητική, διπλωματική και στρατιωτική ελίτ ενός Κράτους. Αλλά και αντιστρόφως -κάτι εξίσου σημαντικό- η ορθή αναγνώριση της ποιότητος και της ικανότητος των ατόμων που συναπαρτίζουν την αντίστοιχη ελίτ του αντιπάλου Κράτους.

Η Ανάλυση του Συσχετισμού Ισχύος κατά κανόνα αποσκοπεί στο να εξακριβωθεί ο καταλληλότερος τρόπος προκειμένου να επιδιωχθεί η προσφορότερη για το συγκεκριμένο Κράτος, παίκτη του συστήματος Πολιτική Ισορροπίας του Συστήματος («balance of power politics», «Gleichgewichtspolitik»). Με τον όρο αυτόν εννοούμε μία (κατά την περίφημη ρήση του Kindermann) τυπική συμπεριφορά Κρατών ή συνασπισμών Κρατών («typische Verhaltensweise») στο διάβα της Ιστορίας της Διπλωματίας. Έχει παρατηρηθεί, άλλωστε, ότι τούτο συμβαίνει ακόμη και προκειμένου περί Κρατών, τα οποία διέπονται από πολιτικοϊδεολογικώς διάφορα ή και αντίθετα συστήματα.

Μετά την Ανάλυση Συσχετισμού Ισχύος, ένα Κράτος προχωρεί στην διαβούλευση με το έτερον Κράτος ή με έτερα Κράτη προκειμένου να επιτύχει την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση των Εθνικών του Συμφερόντων. Προς τον σκοπό αυτόν χρησιμοποιεί κυρίως την Διπλωματική Υπηρεσία του, η οποία είναι το εργαλείο («Instrument» -«tool») διά του οποίου η Εξωτερική Πολιτική εξυπηρετεί την επιβολή των σκοπών της.

Η σημασία της Διπλωματίας είναι τεράστια, και αποτελεί μοιραίο σφάλμα για οιοδήποτε Κράτος να υποτιμά την αξία της. Η εξυπηρέτηση και ικανοποίηση των Εθνικών Συμφερόντων και των μειζόνων Στρατηγικών-Πολιτικών Σκοπών ενός Κράτους είναι υπόθεση που απαιτεί διαρκή και άριστα ορ-

γανωμένη διπλωματική προσπάθεια και παρουσία - ιδίως δε στην εποχή μας, εποχή προϋπόσης αλληλεξαρτήσεως. Από το 1796, όταν ο περίφημος Βρετανός συντηρητικός φιλελεύθερος συγγραφέας Edmund Burke εισήγαγε τον όρο «Διπλωματία» (diplomacy), έως σήμερα έχουν ασφαλώς σημειωθεί πολλές –και ενίοτε θεαματικές– μεταβολές και ανατροπές του διακρατικού συστήματος. Και βεβαίως, τα πράγματα έχουν μεταβληθεί κατά πολύ από την εποχή κατά την οποία ο Μέγας Εκλέκτωρ Friedrich Wilhelm (Φρειδερίκος Γουλιέλμος) εγκαθίδρυε την Πρωσική Διπλωματία, η οποία έμελλε να αποτελέσει τον προάγγελο της κατοπινής Γερμανικής Διπλωματικής Υπηρεσίας, ιδρυθείσης από τον περίφημο Καγκελλάριο της Ενοποιήσεως Otto von Bismarck.

Εν τούτοις παρ' όλη την αναντιρρήτως τεραστία σημασία την οποία ασφαλώς και έχει πάντοτε η Διπλωματία, θα ήταν ομοίως ασύγγνωστο σφάλμα, για την ιθύνουσα ελίτ ενός Κράτους, το να αγνοήσει όσα σημειώνω ο περί ου ο λόγος Βίσμαρκ στα γραπτά του, την εποχή ακριβώς του θριάμβου της Διπλω-

ματίας: Εκείνη η μάζα σοβαρότητας και ενεργείας που χρειάζεται προκειμένου να διασφαλισθεί η εκπλήρωση μιας γραπτής Συνθήκης ελάχιστα μπορεί να ενεργοποιηθεί μόνον και μόνον χάρις εις το γράμμα της Συνθήκης, εάν δεν υφίσταται το ίδιο συμφέρον του αντισυμβαλλομένου μέρους στην επιβολή της. Υπ' αυτήν την έννοια, συμπληρώνει και ο πολύς Kindermann, η πολιτική ισχύς και επενέργεια των διπλωματικών Συμφώνων / Συνθηκών δεν είναι σταθερά, αλλ' εξαρτάται από τον μεταβλητό βαθμό εντάσεως της περιφρουρήσεώς των, εκ μέρους των Κρατών που εξεπόνησαν και υπέγραψαν αυτά τα διπλωματικά Σύμφωνα.

Εμείς οι Έλληνες διαθέτομε, άλλωστε, πικράν ιδίαν πείραν. Αρκεί να αναλογισθούμε το πόσο ετίμησαν οι συνομολογήσαντες Σύμμαχοί μας την Συνθήκη των Σεβρών (1920) η οποία έμελλε να αποδειχθεί, εντός βραχυτάτου μόνον χρονικού διαστήματος, περισσότερο εύθραυστη και από την περιλάλητη πορσελάνη του Παρισινού προαστείου.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Ηλίας Ηλιόπουλος γεννήθηκε στην Αθήνα το έτος 1967. Διδάσκει Διπλωματική Ιστορία και Ευρωπαϊκή Πολιτική Ιστορία ως συμβασιούχος Π.Δ. 407/80 στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς και συμμετέχει στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αττικής.

Επίσης είναι ωρομίσθιος καθηγητής στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων και στο Κολέγιο IST-

STUDIES. Είναι διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Λουδοβικείου-Μαξιμιλιανείου Πανεπιστημίου του Μονάχου και απόφοιτος του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Συμμετέχει ενεργά σε διεθνή συνέδρια ως εισηγητής, έχει εκδόσει μονογραφίες και έχει δημοσιεύσει επιστημονικά άρθρα. Μιλά Γερμανικά, Αγγλικά, Γαλλικά και Ισπανικά.

Φωτογραφία επομένης σελίδος: Αγώνας υδατοσφαίρισης ανδρών Θωρηκτού ΑΒΕΡΩΦ το 1931. (Οι παλαιότεροι είχαν ... φαντασία)

**Ο τορπιλλισμός
του «Φετίχ Μπουλέν»
από το «Τορπιλλοβόλο 11»**

**Άγνωστες λεπτομέρειες από
τον πλοηγό του Εμμ. Κουτσουδάκη
και την εθνική δράση αυτού**

Του Η. Μεταξά Οικονομικού Αξιωματικού Ε.Ν.

Το ερέθισμα διά την καταγραφή αυτών των ηρωικών κατορθωμάτων των Ελλήνων Θαλασσομάχων μου το έδωσε ο Κώστας Νιζάμης μέλος του Ναυτικού Μουσείου της Ελλάδος και κορυφαίος δύτες και ναυαγιαρέτης. Μου εξήτησε προ ενός και πλέον έτους περίπου, εάν έχω κάποια στοιχεία σχετικώς με το Οθωμανικό Πολεμικό πλοίο “Φετίχ Μπουλέν”, το οποίον παραμένει ακόμη στον λασπώδη βυθό του λιμένος Θεσσαλονίκης από την νύκτα της 18ης Οκτωβρίου 1912 μετά τον επιτυχή τορπιλισμό του από το “Τορπιλλοβόλο 11” με Κυβερνήτη τον γενναίο Υποπλοίαρχο Β.Ν. Νικόλαο Βότση από την Ύδρα και τα 27 ψυχωμένα παλληκάρια του. Σε πολλά βιβλία το ανωτέρω πλοίο αναφέρεται ως “Φετχί Μπουλέντ”. Όποιο και να είναι το ορθό, η σωστή του μετάφραση είναι Καλή Νίκη. Στην “Μεγάλη Στρατιωτική και Ναυτική Εγκυκλοπαίδεια” του 1927 αναγράφεται ακόμη και ως “Φετίχ Βουλάδ”.

Επίσης είναι λάθος ο χαρακτηρισμός του ως “Θωρηκτόν” ή έστω ως “Καταδρομικόν”, διότι ήταν ένα μάλλον μικρό πλοίο περί τους 2.762 τόνους. Είχε 72 μέτρα μήκος, 12 μ. πλάτος και 5,20 μ. βύθισμα. Είχε ολοκληρωθεί η ναυπήγησή του στην Βρετανία το 1879 και ανήκε στην κατηγορία της μεταλλικής Κορβέττας με ιστιοφορία (Ironclad). Το 1907 είχε υποστεί κάποιες βελτιώσεις, η δε κανονική σύνθεση του Πληρώματός του ήταν 220 άνδρες. Η ορθή ονομασία του και η κατάταξή του είναι ‘Θωρακισμένη Ατμοβαρίς’, η οποία ενδεχομένως σήμερα να μην λέει τίποτε στον μη ειδήμονα αναγνώστη.

Τις ημέρες εκείνες ήταν παρωπλισμένο και του είχαν αφαιρέσει τον κύριο οπλισμό του αποτελούμενο από τέσσερα πυροβόλα των 0,150 μ. διά να τα εγκαταστήσουν και ενισχύσουν το πυροβολικό στο Φρούριο του Καραμπουρνού. Διέθετε ακόμη έξι πυροβόλα των 0,075 μ. και άλλα έξι των 0,057 μ.

Ποτέ δεν ελειτουργήσε επιχειρησιακώς στον Οθωμανικό Στόλο, ούτε προσέφερε κάποια υπηρεσία. Με λίγα λόγια το 1912 δεν ήταν καν μάχιμη μονάδα και αναμφιβόλως δεν αποτελούσε καμιάν απολύτως απειλή

διά τον Ελληνικό Στόλο. Με τα εναπομείναντα πυροβόλα του μπορούσε να αντιτάξει μια στοιχειώδη αυτοάμυνα. Όμως, ο τορπιλισμός και η βύθισή του ήταν ένα τεράστιο “στρατηγικό” επίτευγμα από την ψυχολογική επίδραση που είχε στους εμπολέμους. Οι μεν Τούρκοι πανικοβλήθησαν διότι το “χώνεψαν για καλά” ότι οι Έλληνες παραμένουν πάντοτε οι Μπουρλοτιέρηδες του 1821 και είναι ακατανίκητοι στην θάλασσα. Στο δε μαχόμενο Ελληνικό Έθνος προκάλεσε φρενίτιδα ενθουσιασμού και χαλύδωσε περισσότερο το ηθικό τους διά τις επερχόμενες νίκες.

Ως Έφορος Βιβλιοθήκης του Ναυτικού Μουσείου Ελλάδος, του συνέστησα να ανατρέξει στα πολλά βιβλία μας και τότε ο Νιζάμης μου απεκάλυψε ότι έχει θέσει ως υψηλό στόχο στην σταδιοδρομία του να ανελκύσει ότι έχει απομείνει από το Τουρκικό πλοίο, καθώς και ότι γράφει ένα βιβλίο σχετικώς με τα τεχνικά θέματα του ναυαγίου.

Τότε θυμήθηκα ότι προ 20 και πλέον ετών ο εξαίρετος συνάδελφός μου Γεώργιος Κουτσουδάκης (1928-2002) μου είχε πει σε μία φιλική συζήτηση ότι ο πατέρας του είχε πλοηγήσει το θρυλικό μας «Τορπιλλοβόλο 11» μέσα στον λιμένα της Θεσσαλονίκης και εβύθισε το Τουρκικό “Φετίχ Μπουλέν”.

Ο μακαρίτης Γιώργος ήταν εκ των πλέον μορφωμένων Οικονομικών Αξιωματικών Ε.Ν., Πτυχιούχος Α.Σ.Ο.Ε.Ε., πολύγλωσσος και πολυγραφώτατος. Είχε διατελέσει διά μικρό χρονικό διάστημα Προϊστάμενος και Εκπαιδευτής μου, όταν ήμουν Δόκιμος το 1963 στο Υπερωκεάνειο «Αρκαδία». Με προσέκαλε στο σπίτι του και μου έδειξε ένα πλήθος στοιχείων όπως παράσημα, φωτογραφίες, επιστολές, απολυτήρια, εύφημες μνείες και λοιπά ενθυμήματα της ηρωικής δράσεως του αιμνήστου πατρός του Εμμανουήλ Κουτσουδάκη (1886 - 1954).

Ανήμερα της επετείου του τορπιλισμού 18-10-2006 επισκεφθήκαμε την κα Παναγιώτα-Μυρσίνη (Μύρτα) Κουτσουδάκη, χήρα του αιμνήστου φίλου μας Γιώργου και νύφη του ήρωος Εμμανουήλ Κουτσουδάκη

τον οποίον εξυπακούεται ότι δεν πρόλαβε να γνωρίσει. Της εξηγήσαμε τον λόγο της επισκέψεώς μας και η ευγενική οικοδέσποινα προθύμως μας παρουσίασε όσο από το προαναφερθέν υλικό ευρίσκετο ακόμη στην κατοχή της. Όσα κρίναμε ότι μας έκαναν τα φωτογραφίσαμε, φωτοτυπίσαμε, σκανάραμε κ.λπ.

Το σημαντικότερο εξ όλων ήταν η λεπτομερής περιγραφή της προετοιμασίας της επιχειρήσεως και τα επακόλουθα αυτής από τον ίδιο τον πρωταγωνιστή της. Επίσης τις υπηρεσίες που προσέφερε στην Πατρίδα ως Αρχιπλοηγός του λιμένος Πειραιώς κατά την Εθνική Αντίσταση 1941-44. Ειδοποιούσε το Συμμαχικό Στρατηγείο στο Κάιρο διά τα δρομολόγια των πλοίων του Άξονος.

Όλα αυτά τα είχε γράψει με το χέρι του σε κάποια φύλλα ενός μικρού σχολικού τετραδίου, ήταν ένα είδος επιστολής, την οποίαν απηύθυνε στον Πρόεδρο των Ελλήνων Πλοιάρχων Ε.Ν. Όμως εκτός του ναυτικού κατορθώματος (που είναι και το κύριο θέμα μας) είχε αναφέρει και μερικά οικογενειακά του ζητήματα, αυτά βεβαίως δεν τα περιλάβαμε στο παρόν πόνημα. Αξιολογήσαμε, σταχυολογήσαμε, διασκευάσαμε και κωδικοποιήσαμε μόνον όσα αφορούν την δράση του Πολεμικού Ναυτικού μας και ενδιαφέρουν εκείνους τους Έλληνες που μελετούν την ιστορία μας και στηρίζουν την Ναυτική μας Παράδοση. Όπου ήταν δυνατόν και κρίναμε σκόπιμο αφήσαμε αυτούσιες τις λέξεις και τις εκφράσεις του ήρωος. Το αρχικόν και μεγαλύτερο μέρος του ανά χείρας πονήματος εδημοσιεύθη διά πρώτη φορά τον Δεκέμβριο 2007, στο τριμηνιαίο περιοδικό "ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ" που εκδίδει το Ναυτικόν Μουσείον της Ελλάδος. Μέρη αυτού έχουν επίσης δημοσιευθεί στο τριμηνιαίο περιοδικόν "ΕΞΑΝΤΑΣ" που εκδίδει η Λέσχη Αρχιπλοιάρχων Εμπορικού Ναυτικού και το μηνιαίο περιοδικό "ΕΛΛΗΝΟΡΑΜΑ". Η παρούσα έκδοση είναι η πλέον σύγχρονη, βελτιωμένη και συμπληρωμένη με νεώτερα στοιχεία που ήλθαν εις φώς.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΧΑΤΖΙΣΚΟΣ

Σημαιοφόρος, ύπαρχος τορπιλλοβόλου «11» κατά τὸν τορπιλλισμόν τοῦ «Φετιχ Μπουλέν» καὶ μετέπειτα κυβερνήτης τοῦ σκάφους.

Ὁ Δημ. Χατζίσκος κυβερνῶν κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν ὑποχώρησιν τὸ ἀντιτορπιλικὸν «Νίκη» ἔπερ ὑπεστήριζεν ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ Σμυρναϊκοῦ κόλπου τὴν διασρῆν τῶν στρατευμάτων μας πρὸς Ἐρυθραίων ἐφονεύθη ὑπὸ ἐχθρικῆς σφοίρας.

Ἡ ἐξιστόρησι τοῦ Ἐμμανουὴλ Κουτσουδάκη

Ὁ Ἐμμανουὴλ Κουτσουδάκης ἐγεννήθη ἀνήμερα τῆς Ἁγίας Τριάδος τὸ 1886 στο χωρίον Ἀτσιπόπουλο τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνης στὴν Κρήτη. Ὅμως στὸ πρῶτο Ἀπολυτήριό του ἐκ τοῦ Β.Ν. στὶς 22-10-1907 φέρεται γεννηθεὶς στὸ χωρίον Ἀδάμας τῆς νήσου Μήλου. Εἶναι προφανές ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀναληθές, διότι τότε ἡ Κρήτη στέναζε ἀκόμη ὑπὸ τὸν Σουλτανικὸ ζυγὸ, ἐπομένως ὁ Κουτσουδάκης ἦταν Ὀθωμανὸς υπῆκοος, ἀρα δὲν θα μπορούσε

Εμμανουήλ Κουτσουδάκης

να γίνει δεκτός στο Ελληνικό Βασιλικό Ναυτικό. Οπότε εξέδωσε "κατάλληλο" Πιστοποιητικό Γεννήσεως διά να παρακάμψει το τυπικό νομικό κώλυμα.

Ο Επίσκοπος Ρεθύμνης και Μυλοποτάμου Ιερόθεος Νικηφόρου Κουτσουδάκης ήταν θείος του, αδελφός του πατέρα του. Τον είχε βαπτίσει ο επιφανής δικηγόρος Παύλος Σπανδαγάκης. Αυτούς που κατάγονται από το Ατσιπόπουλο στην Κρήτη τους αποκαλούν Μαυροκάφαδους.

Την 01-11-1902 κατετάγη στο Ελληνικό Βασιλικό Ναυτικό ως Ναυόπαις. Την 01-01-1904 ονομάσθη Μαθητευόμενος Ναύτης. Κατά την διάρκεια της θητείας του είχε γνωρισθεί με τον Υποπλοίαρχο (Μάχιμο) Νικόλαο Βότση του Ιωάννου, ο οποίος τότε ήταν Υπασπιστής του Αρχηγού της Μοίρας Ατμομυδρομόνων, του Πλοίαρχου Σταματίου Βουδούρη. Την Μοίρα αποτελούσαν τα πλοία «Αλφειός», «Αχελώς», «Ευρώτας», «Πηνειός».

Ο Κουτσουδάκης λόγω της γνωριμίας του με τον Βότση επέτυχε να μεταταθεί στο Εύδρομον «Ναύαρχος Μιαούλης» διότι ήθελε να κάνει την απαιτούμενη θαλασσία υπηρε-

σία ώστε να δώσει εξετάσεις προς απόκτηση του Διπλώματος Εμπορικού Ναυτικού. Το Εύδρομον κάθε καλοκαίρι έκανε ταξίδια στα σκλαβωμένα νησιά μας Σάμο, Λέρο, Κύπρο, καθώς και στο εξωτερικό, Ευρώπη, Αμερική κ.λπ. Στο ίδιο πλοίο υπηρέτησε σχεδόν συνεχώς και έκανε τρία ταξίδια.

Στο πρώτο ταξίδι είχε Κυβερνήτη του τον Πλοίαρχο Γεώργιο Μπούμπουλη και Ύπαρχο τον Αντιπλοίαρχο Αννίβα Λάσκο. Στο δεύτερο ταξίδι είχε Κυβερνήτη του τον Πλοίαρχο Ιωάννη Μιαούλη και Ύπαρχο τον Πλωτάρχη Λάζαρο Πινότση. Στο τρίτο και τελευταίο ταξίδι είχε Κυβερνήτη τον Πλοίαρχο Εμμανουήλ Τομπάζη και Ύπαρχο τον Πλωτάρχη Δημήτριο Παπαχρήστο.

Την 01-10-1907 ελογίσθη Ναύτης Στρατεύσιμος με διετή υποχρεωτική θητεία. Η δε Εθελουσία υπηρεσία του προσεμετρήθη στην στρατολογική του υποχρέωση ως Κληρωτού. Τελικώς απελύθη στις 22-10-1907.

Το 1908 με όλη την θαλασσία υπηρεσία που είχε αποκτήσει, ιδίως αυτήν επί του «Ναύαρχος Μιαούλης», έδωσε εξετάσεις και απέκτησε το Δίπλωμα Εμποροπλοίαρχου. Τότε υπήρχε μόνον ένα ενιαίο Δίπλωμα, απ' ευθείας του Πρώτου. Εν συνεχεία, ως πολίτης πλέον, εναυτολογείτο στο Ε.Ν. ως Ανθυποπλοίαρχος, Υποπλοίαρχος και Πλοίαρχος.

Από τις 31-05-1912 Υπουργός Ναυτικών είχε ορκισθεί ο Νικόλαος Στράτος, ήταν ένας εκ των 6 εκτελεσθέντων από την Στρατιωτική Επανάσταση του 1922. Η Μοίρα των Ατμομυδρομόνων είχε καταργηθεί και ο Ν. Βότσης είχε τοποθετηθεί πλέον ως Υπασπιστής του Υπουργού.

Από τις 16(29)-09-1911 το Βασίλειον της Ιταλίας ευρίσκετο σε πόλεμο με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, ελέγγο ότι θα επιχειρούσε να καταλάβει την Τριπολίτιδα και την Κυρηναική και να τις αποσπάσει από τον Σουλτάνο, όπερ και επέτυχε. Εκτός αυτών κατέλαβε και τα Δωδεκάνησα, όλος δε ο Ιταλικός Στόλος έπλεε πλησίον της Θεσσαλονίκης, όμως η Ελλάς ευρίσκετο ακόμη πιο κοντά στην Θεσσαλονίκη. Ο Βότσης έβλεπε ότι οι Ιταλοί θα τον προλάβουν. Υπήρχαν διαδό-

σεις ότι η θαλασσία περιοχή έξωθι της Θεσσαλονίκης ήταν ναρκοθετημένη. Ο Κουτσουδάκης στην αφήγησή του δεν γράφει πότε ο Βότσης ετοποθετήθη ως Κυβερνήτης του Τορπιλοβόλου 11, πάντως ο ίδιος τότε εταξίδευε ακόμη ως Ανθυποπλοίαρχος στο Εμπορικό Ναυτικό με το Α/Π 'Τζων Μακ Δούαλ', μαζί του Υποπλοίαρχος ήταν ο Γεώργιος Περκίζας και Πλοίαρχος ο Νικόλαος Βλάμης.

Το Α/Π «Τάσος» της Αχαϊκής Ατμοπλοΐας έφερε Βρετανική σημαία και ως εκ τούτου έκανε την γραμμή προς Θεσσαλονίκη. Είχε Πλοίαρχο τον Αθανάσιο Νίκα, τον οποίον εφαρμάκωσε αργότερα κατά λάθος στον κόλπο των Πατρών ο Θαλαμηπόλος του Α/Π «Δελφίν» Σωκράτης Κονιδάρης. Με τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο επί θύραις στις 17-09-1912 εδημοσιεύθη το Διάταγμα Γενικής Επιστρατεύσεως και ο Κουτσουδάκης εκλήθη και πάλι να υπηρετήσει ως Ναύτης Επίστρατος στις 20-09-1912.

Το Ελληνικό Β.Ν. έπρεπε να γνωρίζει την θέση του Τουρκικού Πολεμικού "Φετίχ Μπουλέν". Ο Κουτσουδάκης γράφει στην αυτοβιογραφία του ότι τότε άρχισε η Εθνική δράση του μαζί με τον Ν. Βότση, καυχάται δε ότι έκανε ότι ήθελε. Με εντολή του Βότση πήγε στο Α/Π «Τάσος» και πήγε στην Θεσσαλονίκη. Δι' ευνοήτους λόγους δεν επικοινωνησε με κανένα, γνωστό ή άγνωστο. Μέσα από ένα φινιστρίνι επισκοπούσε την κατάσταση και εξοικιώθηκε με την θέση του Τουρκικού Πολεμικού. Αλλά αυτό δεν ήταν αρκετό, έπρεπε να μάθουν πού ήταν αγκυροβολημένες οι νάρκες στο λιμάνι. Όμως πολύ γρήγορα το έμαθε και αυτό. Οι Τούρκοι τις είχαν φουντάρει με το Α/Π 'Θεσσαλονίκη' που είχε Πλοίαρχο τον Γαλαξειδιώτη Γεώργιο Μητρόπουλο. Ο πλοιοκτήτης του ήταν ένας Τουρκοκρητικός από τα Χανιά, ο Ιμπραήμ Σκουνάκης, ο οποίος προσελάμβανε μόνον Έλληνες Πλοίαρχους.

Ο Γεώργιος Μητρόπουλος αργότερα έκανε και με το Α/Π 'Νίκη' του Τζών, συνέπεσε δε να είναι και αδελφός του Σπύρου Μητρόπουλου. Ο τελευταίος αργότερα έγινε Επιθεωρητής της Πλοηγικής Υπηρεσίας. Ο Κου-

τσουδάκης εγνώριζε τον Γεώργιο Μητρόπουλο, τον είχε μάλιστα και Πλοίαρχό του στο παρελθόν, με εντελώς μυστικό τρόπο κατόρθωσε να τον δει. Ο Έλλην αυτός είχε την καλοσύνη να του δώσει χρήσιμες πληροφορίες και έτσι έμαθε λεπτομερώς πού είχαν τοποθετηθεί οι νάρκες. Είχε όμως μικρές αμφιβολίες διά τον ακριβή αριθμό αυτών, δηλαδή εάν ήσαν 198 ή 203. Αυτό βεβαίως δεν ήταν και τόσο σπουδαίο, εκείνο που τον ενδιέφερε ήταν το βύθισμα των ναρκών. Βάσει των πληροφοριών του Γ. Μητρόπουλου εκυμαίνεται ως το βύθισμα του «Τορπιλλοβόλου 11». Εξ άλλου ο Βότσης του είχε πει ότι δεν πρόκειται να πάνε σε περιπάτο αλλά σε πολεμική επιχείρηση, οπωσδήποτε είχε μείνει ευχαριστημένος απο τις πληροφορίες που του διαβίβαζε. Εξακολουθούσε να συλλέγει χρήσιμες πληροφορίες μέσα στην Θεσσαλονίκη επιβαίνων αναυτολόγητος στο Α/Π «Καλυψώ».

Παρακολουθούσε το μικρό πλοιάριο με το διεθνές σήμα 'FOLLOW ME' που έδειχνε τον ελεύθερο διάδρομο μέσα από τα ναρκοπέδια. Εφ'όσον είχε Δίπλωμα Εμποροπλοίαρχου ήταν πολύ εύκολο δι' αυτόν να καταλάβει τα περάσματα, σε 2-3 φορές είχε γίνει τέλειος Πλοηγός του λιμένος Θεσσαλονίκης.

Στις 04 (17)-10-1912 εκηρύχθη ο Α' Βαλκανικός Πόλεμος και ο Βότσης απολύτως ενημερωμένος και ευχαριστημένος από τις επιπρόσθετες πληροφορίες του, τον ανεκάλεσε εγκαίρως στο 'Τορπιλλοβόλο 11' και τριγύριζαν στην περιοχή του ΚΑΡΑ-ΒΟΥΡΝΟΥ. Εκεί ήταν αγκυροβολημένο το Οπλιταγωγό 'Σφακτηρία' με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Διονύσιο Λάμπρο και Υπαρχο τον Έφεδρο Υποπλοίαρχο Δημήτριο Βάτη (εξ Εμποροπλοίαρχων).

Εν τω μεταξύ στις 18-10-1912 υπεγράφη η Συνθηκή Ειρήνης μεταξύ Βασιλείου Ιταλίας και Οσμανικής Αυτοκρατορίας στον Πύργο του ΟΥΧΥ έξω από την Λωζάνη, οπότε δεν επαληθεύθησαν οι ανησυχίες του Βότση ότι οι Ιταλοί θα προλάβουν να πάρουν την Θεσσαλονίκη. Η προετοιμασία διά την ριψοκίνδυνη επιχείρηση είχε γίνει κοντά σε τουρκικά

χωριά, όπου διέμεναν Τούρκοι χωρικοί και πρόσφυγες, οπότε η παραμονή στα νερά τους ήταν επισφαλής. Στα νερά του όρμου της Βρομερής στην Κατερίνη συνάντησαν κάτι ψαρόβαρκες. Ο Βότσης διέταξε τον Κουτσουδάκη να τους πάρουν μαζί τους. Ο Μανώλης παρεπονέθη: “Κύριε Κυβερνήτα εγώ πρόκειται να κάνω τον Πλοηγό, εκτός εάν δεν μου έχετε εμπιστοσύνη”. Ο Βότσης τον καθησύχασε: “Οι ψαράδες θα έλθουν μαζί μη τυχόν μας αποκαλύψουν, ούτως ή άλλως δεν έχουν ναυτικές γνώσεις γι’ αυτό θα βολίζουν μόνον για τα ρηχά νερά του ναζίκ¹”.

Κατά την αναχώρηση του ‘Τορπιλλοβόλου 11’ διά την επιθετική ενέργεια πέρασε πλησίον του Οπλιταγωγού «Σφακτηρία». Ο Κουτσουδάκης εγνώριζε σήματα Μόρς από την προύπηρεσία του ως Ναυτόπαις. Εζήτησε την άδεια του Βότση να στείλει ένα νυκτερινό σήμα με φανό δι’ αναλαμπών στο ‘Σφακτηρία’. Ο ευγενής Κυβερνήτης του το επέτρεψε. Το σήμα έλεγε τα εξής: “Τορπιλλοβόλο 11, προτού επιχειρήσει να χαράξει μία νέα ηρωική σελίδα στην Ελληνική Ιστορία σας αποχαιρετά”. Ο Βότσης συγκινημένος εφίλησε τον Κουτσουδάκη και του είπε: “Μπράβο Μανώλη”. Η πολυπόθητη νύκτα της 18ης Οκτωβρίου 1912 ήταν ευνοϊκή διά τους Θαλασσομάχους μας στον ουρανό υπήρχαν κάποια σύννεφα που έκρυβαν την σελήνη, ορατότης καλή διά την επίθεση. Ο Κουτσουδάκης μέσα στο πλοίο επισήμως είχε δήθεν θέση Εσχαρέως και φορούσε απλή στολή Ναύτου Β.Ν. Ο Βότσης έστεκε δυνατός στην

Γέφυρά του ως απόγονος του Κανάρη, έδωσε καλή γραμμή πλεύσεως στον Ναύτη Πηδαλιούχο Αλέξανδρο Λαγούρο από την Τήνο. Δίπλα στον Κυβερνήτη έστεκε ο Ναύτης Κουτσουδάκης ακλόνητος, όπως αρμόζει σε Έλληνα Εμποροπλοίαρχο. Οι ψαράδες άρχισαν να βολίζουν. Στην θέση του και ο Δίοπος Τορπιλητής Δημήτριος Δασίτης.²

Περίπου στις 11.00 με 11.20 μ.μ. άρχισε να ξεχωρίζει η σιλουέτα του ‘Φετίχ Μπουλέν’, απόλυτη ησυχία, δεν ακουγόταν ούτε ανάσα. Πλέοντας αργά η απόσταση από το τουρκικό λιγότευε. Στα 150 μέτρα ο Βότσης διέταξε: “Έλξων δεξιά” και αμέσως μετά “Έλξων αριστερά”. “Οι τορπίλλες εγλύστησαν στο νερό και σε λίγα δευτερόλεπτα το εχθρικό ανετινάχθη στον αέρα, μετά έκλινε δεξιά και άρχισε να βυθίζεται.

Ο Βότσης διέταξε ξανά: “Ανάποδα ολοταχώς”. Ο ‘Υπαρχος Σημαιοφόρος Δημήτριος (Τάκης) Χατζίσκος έρριξε την μεσαία τορπίλη από τον περιστρεφόμενο εκτοξευτήρα μεταξύ των δύο τιμινιέρων, αλλά δυστυχώς λόγω του κουνήματος του σκάφους αστόχησε για λίγα μέτρα μόνον. Το καράβι έβαλε πλήρη προς τον όρμο της Βρομερής στην Κατερίνη. Κατάπλωρα έστεκαν οι δύο άνδρες της ομοχειρίας του πρωραίου ταχυβόλου Σουηδικής κατασκευής “NORDENFELT” των 37 χιλιοστών, ο Ναύτης Πυροβολητής Βασίλειος Κουμπενάς³ και ο Ναύτης Αρμενιστής Δημήτριος Γ. Κοκκινοπάνης, αμφότεροι εξ Αιγίνης.

Είχαν γίνει μούσκεμα από τα νερά που σή-

- 1 Το ναζίκ ίσως να ήταν κάποιο τουρκικό τοπωνύμιο της εποχής. Διά το θέμα των ψαράδων διαθέτουμε και μία άλλη μαρτυρία. Ο Κανέλλος Αλειφαντής υπηρετούσε τότε στο ‘Τορπιλλοβόλο 11’ ως Υποκελευστής Μηχανικός. Πολλά χρόνια αργότερα, στις 09-11-1953 Υποπλοίαρχος ε.α. πλέον, είχε αποστείλει μία διευκρινιστική επιστολή στην εφημερίδα ‘ΒΡΑΔΥΝΗ’ ακριβώς διά το ίδιο θέμα. Μεταξύ άλλων γράφει τα εξής: Οι Κυβερνήται των δύο μικρών Ιστιοφόρων Ν. Βλαχόπουλος και Μιχ. Κούφος, ευρίσκοντο ως όμηροι επί του σκάφους, όμως εν συνεχεία προσέφεραν τας υπηρεσίας των διά την δόξαν του Ναυτικού μας. Επίσης είχε γράψει ότι ο αείμνηστος Βότσης είχε θετικές πληροφορίες διά τον εξοπλισμόν και την εις άνδρας δύναμιν του τουρκικού Πολεμικού από τον Αντιπλοίαρχον Π.Ν. κ. Αντ. Κριεζήν Ναυτικόν Ακόλουθον της εν Κωνσταντινουπόλει Ελληνικής Πρεσβείας.
- 2 Στην γραπτή εξιστόρησή του ο Κουτσουδάκης προφανώς δεν θυμάται το πλήρες όνομά του, όμως εμείς βρήκαμε από άλλο τοκομμέντο ότι υπήρχε κάποιος Δίοπος Τεχνίτης Δημήτριος Δασίτης και μάλλον αυτόν θα εννοούσε.

κωσαν οι τορπίλλες, όταν έπεσαν στην θάλασσα. Ο Κυβερνήτης τους είχε δώσει την υπόσχεσή του: “Εάν πάμε καλά, θα σας επιτρέψω στην επιστροφή να ‘χαιρετίσετε’ το φρούριο του Καρά - Μπουρνού”. Πράγματι έρριξαν μία βολή εναντίον του φρουρίου. Οι Τούρκοι τότε μόνον αντελήφθησαν ότι ένα παλαιό μικροσκοπικό σκάφος του 1886, αλλά επανδρωμένο με ανίκητους Έλληνες Θαλασσιούς, κατάφερε να βυθίσει το καράβι του Σουλτάνου. Το φρούριο απάντησε με εκδικητικό πύρ εις μάτην.

Όταν έφθασαν στην Βρομερή - Κατερίνης ο Κουτσουδάκης με εντολή του Κυβερνήτου βγήκε στην στεριά και καβάλα στο άλογο του Δεσπότη πήγε στο πλησιέστερο τηλεγραφείο και απέστειλε τηλεγραφικώς την είδηση στις Αθήνας. Το πρωί ο Υπουργός Ναυτικών Νικόλαος Στράτος απέστειλε συγχαρητήριο τηλεγράφημα στον Κυβερνήτη και μεταξύ άλλων ανέφερε τα ονόματα των Πλοηγών δι’ ανταμοιβή ηθικώς και υλικώς. Διότι τότε δεν υπήρχε ακόμη το Πλοηγικό Σώμα, το συνέστησε το 1925 ο Υπουργός Ναυτικών Αλέξανδρος Χατζηκυριάκος. Τηλεγραφήματα απέστειλαν ο Επιτελάρχης του Ναυτικού Ματθαίος Ματθιόπουλος και οι συντάκτες των Ελληνικών εφημερίδων κ.τ.λ.

Όλα αυτά τα πειστήρια τα διατηρούσε ο Εμμανουήλ Κουτσουδάκης επί δεκαετίες στο Γραφείο του και στην οικία του, δυστυχώς εμείς δεν τα είδαμε, προφανώς δεν διεσώθησαν μέχρι τις ημέρες μας. Μετά τον τορπιλλισμό του “Φετίχ Μπουλέν” ο Κουτσουδάκης με εντολή του Βότση επαρουσιά-

σθη στον Αρχιστράτηγο Στρατηλάτη Διάδοχο Κωνσταντίνο, όστις τον συνεχάρη θερμώς. Το πλοίο του επέστρεψε στον Πειραιά και την 01-11-1912 από Ναύτης Καταστρώματος προήχθη σε Έφεδρο Επίστρατο Κελευστή Αρμένων, ως κάτοχος Διπλώματος Εμποροπλοίαρχου με τριετή Θαλασσία προϋπηρεσία. Στις 04-09-1913 έλαβε απολυτήριο από την Διοίκησην Υποβρυχίου Αμύνης.

Μετά από λίγες ημέρες, στις 27-09-1913 επανεκλήθη ως Έφεδρος Κελευστής Αρμένων προς εκτέλεσιν γυμνασίων και απελύθη εκ του Λιμεναρχείου Χίου στις 07-12-1913.

Την 30-04-1914 προήχθη σε Αρχικελευστήν Αρμένων⁴. Στις 19-06-1914 επανεκλήθη εκ νέου προς εκτέλεσιν γυμνασίων και απελύθη εκ της Διευθύνσεως Εξοπλισμού στις 30-07-1914. Διαταχθείς να παρουσιασθεί στην Ατμοπλοϊκή εταιρεία στην οποίαν υπηρετεί προ της τελευταίας κατατάξεως του διά να αναλάβει υπηρεσίαν.

Οι Στρατολογικές του υποχωρώσεις είχαν επί τέλους τελειώσει και εναυτολογείτο μόνον σε καράβια του Εμπορικού Ναυτικού ως Υποπλοίαρχος και Πλοίαρχος. Στις 11-08-1916 εναυτολογήθη ως Υποπλοίαρχος στο Α/Π «Μαργαρίτα» του Τζών. Ο Αντιστράτηγος Δημήτριος Βάκας στο βιβλίο του “Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΣ - ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ” γραμμένο το 1947 αναφέρει τον Κουτσουδάκη ως Β’ Πλοίαρχο του καραβιού και συνάμα ως Υποπλοίαρχο της Πλοηγικής Υπηρεσίας Πειραιώς.

Τα γεγονότα είχαν ως εξής. Το ‘Μαργαρίτα’ είχε αποβιβάσει στην Καβάλα τον περι-

- 3 Ο Β. Κουμπενάς είναι παππούς δύο συμμαθητών και συναδέλφων του συντάκτου του παρόντος. Πολύ αργότερα κατά τον εν Ιωνία Πόλεμο, ο Δ. ΧΑΤΖΙΣΚΟΣ, ως Πλωτάρχης - Κυβερνήτης του Αντιτορπιλικού ‘Νίκη’ στις 04-09-1922 ευρίσκετο στον Κόλπο της Σμύρνης παρά το Ρεϊζ Τερέ, και υπεσθίριζε την διαπεραίωση τμημάτων του Ελληνικού Στρατού και προσφύγων προς την Ερυθραϊάν. Όμως εβλήθη από την ξηρά υπό του Τουρκικού Στρατού και δυστυχώς εφονεύθη από σφαίρα πολυβόλου).
- 4 Οι παλαιές ονομασίες των βαθμών Κελευστής και Αρχικελευστής άλλαξαν το 1968 από την Χούντα και έκτοτε ονομάζονται Αρχικελευστής και Ανθυπασιπιστής αντιστοίχως. Όλα τα ανωτέρω στοιχεία τα βλέπουμε καταχωρημένα στο Απόσπασμα του εκ των Γενικών Μητρώων Υπαξιωματικών και Ναυτών του Π.Ν. με ημερομηνία εκδόσεως 24-05-1934. Επίσης βλέπουμε την αλληλένδετη σχέση μεταξύ των δύο Ναυτικών μας, Πολεμικού και Εμπορικού, τουλάχιστον κατά την εποχήν εκείνη).

βόητο Βαρόνο von Senk πρεσβευτή της Γερμανίας μαζί με τους συνεργάτες του. Καθ' όσον τα Οχυρά στην Ελληνοβουλγαρική μεθόριο μαζί με το Δ' Σώμα Στρατού είχαν λάβει διαταγή από τας Αθήνας να παραδοθούν στους Γερμανο-Βουλγάρους. Η 6η Μεραρχία Σερρών όμως παρέμενε ακόμη ελεύθερη και έπρεπε να απαγκιστρωθεί από την περιοχή και να μετασταθμεύσει στην Θάσο ή στην Θεσσαλονίκη για να μη αιχμαλωτισθεί από τους εισβολείς.

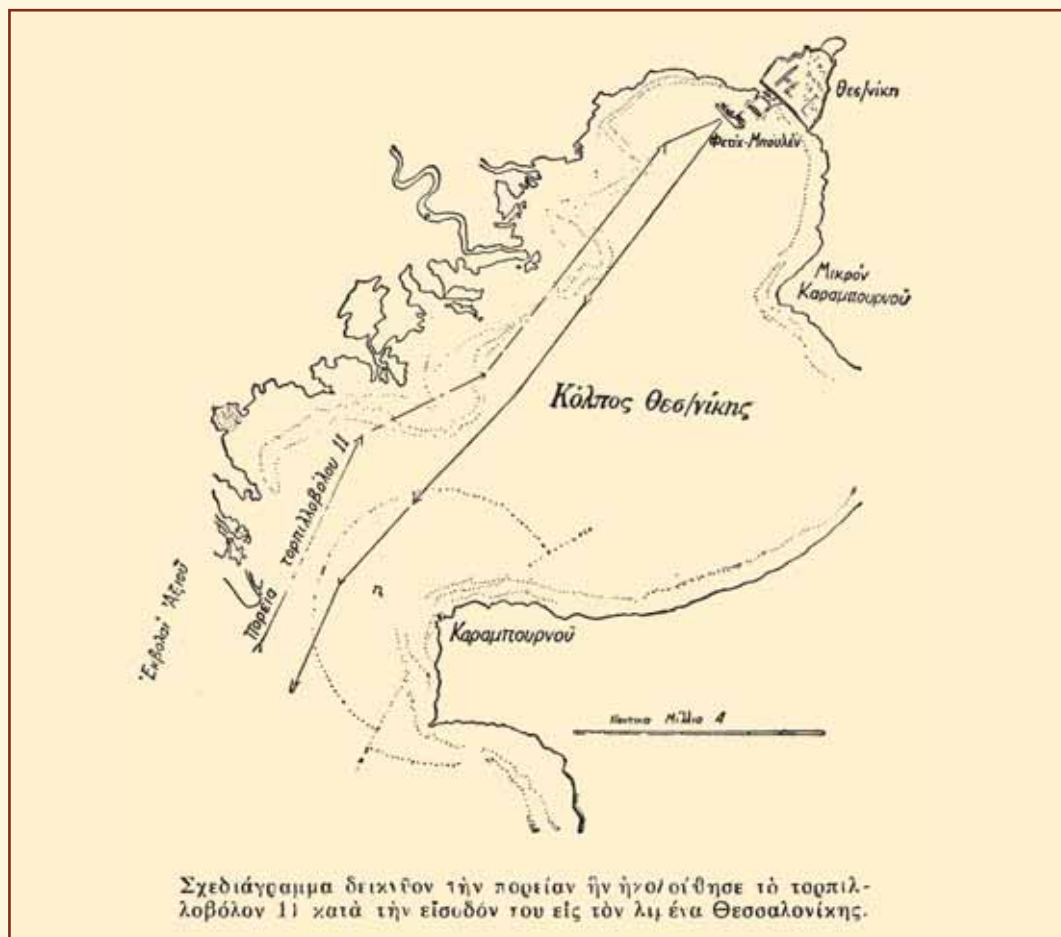
Δυστυχώς άλλα πλοία δεν υπήρχαν διότι είχαν αποπλεύσει προς την λεγόμενη τότε "Παλαιά Ελλάδα" που τελούσε ακόμη υπό την διακυβέρνηση των Αθηνών, πλήρη προσφύγων που διέφευγαν την υποδούλωση τους στην Βουλγαρική Κατοχή. Στις 29-08-1916 (παλαιό ημερολόγιο) το «Μαργαρίτα» επέστρεφε κενό με προορισμό τον Πειραιά. Ο τότε Υπολοχαγός Πυροβολικού Δ. Βάκας, που είχε προσχωρήσει εθελοντικώς στον Στρατό της Εθνικής Αμύνης, το πρόλαβε με κάποιο Βρετανικό Πολεμικό κοντά στο Άγιον Όρος το επίταξε και το διέταξε να επαναπλεύσει στην Καβάλα. Κατ' ευτυχίαν συγκυρία στην Θάσο ευρίσκοντο ακόμη δύο άλλα μικρά Επιβατηγά, το «Ευβοϊκός» και το «Ελλη» τα οποία έκαναν το τοπικό δρομολόγιο Θάσο-Καβάλα. Ο πατριώτης-πλοιοκτήτης τους Βαρλαμίδης τα προσέφερε διά να μεταφέρουν τα στρατεύματα. Επειδή τους είχαν τελειώσει οι άνθρακες έκαιγαν καυσόξυλα.

Αυτά τα τρία καράβια σαλπάρισαν διά Θεσσαλονίκη ρυμουλκώντας και από 2-4 μεγάλες μαούνες το καθένα, τοιουτοτρόπως εγλύτωσαν από τέτοιου είδους ατιμωτική παράδοση και αιχμαλωσία πάνω από 200 Αξιωματικούς και 3.500 Οπλίτες, οι οποίοι ενίσχυσαν τα μέγιστα τον συγκροτούμενο Στρατό Εθνικής Αμύνης. Η υπολειπομένη δύναμη του Δ' Σώματος Στρατού, κάποια μεμονωμένα άτομα, το 4ο Σύνταγμα Ιππικού, η 5η Μεραρχία Δράμας αποκλεισμένη εκεί από τις 09-08-1916, συνολικώς 6.000 περίπου άνδρες μετεφέρθησαν ως όμηροι στο Γκαίρλιτς της Γερμανίας.

Ο Δ. Βάκας ήταν συμμαθητής του Σοφοκλή

Βενιζέλου στην Σχολή Ευελπίδων. Επομένως αβίαστα συμπεραίνουμε ότι και μόνον η αναφορά στο όνομα του ήρωος μας αρκεί διά να καταλάβουμε την εκτίμηση και την εμπιστοσύνη που του είχαν διά τόσο κρίσιμες αποστολές σε εκείνες τις μαύρες ημέρες του Ελληνικού Διχασμού. Διότι δεν είναι τυχαίο που ο Δ. Βάκας δεν έγραψε στο βιβλίο του το όνομα του Α' Πλοιάρχου του Επιβατηγού «Μαργαρίτα». Ως γνωστόν κατά παγίαν τακτική και ναυτική παράδοση μνημονεύεται μόνον το όνομα του Κυβερνήτου και όχι του αμέσως υφισταμένου του. Εν προκειμένω είχε κάποιο σοβαρό λόγο να γράψει στο βιβλίο του μόνον το όνομα του Υποπλοιάρχου αυτού Εμμανουήλ Κουτσουδάκη. Στις 14-11-1916 το Ε/Γ «Μαργαρίτα» ετορπιλλίσθη έξωθι της Αλεξανδρείας υπό Αυστριακού Υποβρυχίου. Οι εφημερίδες εξήραν την διαγωγή και την ικανότητα των Ελλήνων Αξιωματικών διά την τάξη και πειθαρχία των επιβατών κατά την εγκατάλειψη του πλοίου. Πάντως μετ' ολίγα λεπτά περισυνελέγησαν από τα προστρέξαντα Βρετανικά Πολεμικά.

Το 1934 εισήλθε στην Πλοηγική Υπηρεσία, έγινε Αρχιπλοηγός και αργότερα Επιθεωρητής αυτής καθώς και Σύμβουλος του Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου. Κατά την διάρκεια της Κατοχής μπήκε στην Εθνική Αντίσταση. Από νεώτερα στοιχεία που εδημοσιεύθησαν σε έγκριτο περιοδικό προσφάτως διαβάσαμε ότι είχε ενταχθεί στην "Ελληνική Πατριωτική Εταιρεία" (Ε.Π.Ε.) η οποία ήταν γνωστή με τον συνθηματικό κωδικό "5-16-5". Με αυτόν τον Αριθμό επικοινωνούσαν με το Στρατηγείο μας στην Μέση Ανατολή. Ιδρυτής και αρχηγός της Οργανώσεως Πληροφοριών ήταν ο Ανθυπολοχαγός Ε.Σ. Ρήγας Ρηγόπουλος. Μεταξύ των Μελών του αρχικού πυρήνα και Υπαρχηγός ήταν ο δικηγόρος Πειραιώς Δημήτριος Ρεδιάδης, εξειδικευμένος σε ναυτιλιακές υποθέσεις. Κατέγραφε τα αρχεία της Οργανώσεως με συμπαθητική μελάνη ανάμεσα στις τυπωμένες γραμμές των τόμων της βιβλιοθήκης του. Το ειδικό μελάνι το παρασκεύαζε μόνος του ο Χημικός-Μηχανικός Σταύρος Βράχνος που ήταν Επιμελη-

τής του Πολυτεχνείου και συνάμα Μέλος της Οργανώσεως. Επίσης συμμετείχε και ο Διερμηνεύς στο Γερμανικό Ναυαρχείο του Αιγαίου Αλέξανδρος Καΐρης που παρείχε πολύτιμες πληροφορίες. Η Οργάνωση διέθετε και δύο καΐκια ανήκοντα στον Νικόλαο Μενεγάτο, με αυτά επικοινωνούσαν με το Εξωτερικό. Οι δύο τελευταίοι τελικώς συνελήφθησαν και εξετελέσθησαν. Ο Ρεδιάδης με την σειρά του έφερε στην Οργάνωση τον Πλοίαρχο Ε.Ν. Εμμανουήλ Κουτσουδάκη, ο οποίος το 1943 έφερε και τον βαθμό του Εφέδρου Αρχικελευστού Αρμένων, από την εποχή του Α'Π.Π. Υπηρετούσε τότε ως Προϊστάμενος Γραφείου Αγκυροβολίας του Κεντρικού Λιμεναρχείου Πειραιώς, ο οποίος ετέθη ως Αρχηγός του Κλιμακίου στον Πει-

ραιά. Όσο και αν φαίνεται ιεραρχικώς ανορθόδοξο, μέλη του Κλιμακίου ήσαν ο Αντιπλοίαρχος Αντώνιος Μπάχας-Λιμενάρχης, ο Πλωτάρχης Δημήτριος Σαμαντζόπουλος-Υπολιμενάρχης, έξι ακόμη Πλοηγοί και διάφοροι άλλοι.

Ήταν το Τμήμα με την εντονότερη δραστηριότητα, περιελάμβανε όλη την περιοχή του Κεντρικού Λιμεναρχείου Πειραιώς και των νησιών του Σαρωνικού. Συνέλεγε και μετέδιδε πληροφορίες διά τις αφιξαναχωρήσεις και τις πορείες των πλοίων που δούλευαν διά λογαριασμό του εχθρού, τις νηοπομπές, τα επάκτια πυροβόλα, τις παράκτιες οχυρώσεις, τα ναρκοπέδια κ.λπ. Επί πλέον είχε οργανώσει δίκτυο διαφυγής προς την Μέση Ανατολή. Παρά τις ενδελεχείς έρευνές μας

Τὸ πλῆρωμα τοῦ τορπιλλοδόλου

Τὸ πλῆρωμα τοῦ τορπιλλοδόλου ἀπαλείφει ἐκ τῶν ἑξῆς :

1) Νικόλαος Βέσιος, ὑποπλοίαρχος, Κυβερνήτης, ἐξ Ἰγῆος, 2) Δημήτριος Χατζίσκος, μηχανοφόρος, Ἰγῆος, ἐκ Λαμίας, 3) Θεόδωρος Σούγρας, κλειστής μηχανικός, ἐξ Ἀθηνῶν, 4) Κωνσταντὸς Ἀλιφαντής, ὑποκλειστής μηχανικός, ἐκ Πειραιῶς, 5) Γεωργίου Γεωργαντά, ὑποκλειστής μηχανικός, ἐκ Χαλκίδος, 6) Ἄνδρ. Α. Λαζάρου, ὑποκλειστής μηχανικός, ἐκ Σαλαμίνος, 7) Γεώργ. Ν. Κυφάγγελος, Δίπλος μηχανικός, ἐκ Πατρῶν, 8) Γεώργιος Δ. Λαμπής, ναύτης μηχανικός, ἐκ Τρίφυκι (Βόλου), 9) Κωνστ. Γ. Γαλιάντος, ναύτης θερμιστής, ἐξ Ἄνδρου, 10) Ἀχιλλ. Γ. Ἀσιάνογλου, ναύτης θερμιστής, ἐξ Ἄνδρου, 11) Γεώργ. Δημ. Κακίης, ναύτης θερμιστής, ἐκ Μηλεῶν (Βόλου), 12) Γεώργιος Σταρ. Ψαφός, ναύτης θερμιστής, ἐξ Ἄνδρου, 13) Λεωνίδας Δ. Ἀδριανός, Δίπλος ἄξιότης, ἐκ Σαλαμίνος, 14) Δημ. Φ. Κοκκινιανός, ναύτης ἄξιότης, ἐξ Αἰγίνης, 15) Δημ. Ίω. Ἐλευθερινός, ναύτης τορπιλληγῆς, ἐκ Σαλαμίνος, 16) Γεώργ. Ίω. Θεοφάνης, ναύτης τορπιλληγῆς, ἐκ Κορυθίου, 17) Ἀλέξαν. Γ. Λαγοφύρας, ναύτης πυροβοληγῆς, ἐκ Τήνου, 18) Ἰωάν. Γ. Κουτσουδάκης, ναύτης καταστρώματος, ἐξ Ἀδάμαντος Μήλου, 19) Σπυρίδης Μ. Καραβήμας, ναύτης καταστρώματος, ἐκ Βόλου, 20) Θωμᾶς Μήτρος, ναύτης ἰσορροφῆς, ἐξ Αἰγίνης, 21) Δημήτριος Κ. Δαπίνης, Δίπλος τεχνίτης, ἐξ Ἀθηνῶν, 22) Σταυρ. Σπ. Πετρίτης, ναύτης ἄξιότης, ἐξ Αἰγίνης, 23) Γεώργ. Θ. Κομπανιάς, ναύτης τορπιλληγῆς, ἐκ Αμορίου, 24) Νικόλ. Δ. Μισογιάννης, ναύτης τορπιλληγῆς, ἐκ Βόλου, 25) Διοάντ. Μ. Κοσκινιάς, ναύτης πυροβοληγῆς, ἐξ Αἰγίνης, 26) Σταυρ. Ν. Βλαχάκης, ναύτης οἰκιστής, ἐξ Ἄνδρου, 27) Δημ. Χρ. Μακίτζος, ναύτης καταστρώματος, ἐξ Αἰγίνης.

στα παμπάλαια Αρχεία και Μητρώα, με την αμέριστη και ευγενή στήριξη των Αξιωματικών της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού, δεν κατέστη δυνατόν να ευρεθούν οι Διαταγές με τις οποίες ο Εμμ. Κουτσουδάκης, ονομάσθη Επίκουρος Υποπλοίαρχος Β.Ν. Προφανώς μετά την απελευθέρωση. Πάντως στις 19-09-1946 απελύθη ως τέτοιος και αυθημερόν επανεπροσελήφθη ως Επίκουρος Υποπλοίαρχος Λιμενικός.

Όταν αρχικώς εγράφη αυτό το άρθρο είχαμε στην διάθεσή μας μόνον την περιγραφή του ίδιου του αειμνήστου Κουτσουδάκη και τις αφηγήσεις των επιζώντων συγγενών του, ότι τον κατέδωσαν οι προδότες, που δυστυχώς ευδοκίμουν σε όλες τις εποχές. Εξ αιτίας τους εχάθησαν πολλοί Αξιωματικοί και λοιποί πατριώτες που αγωνίσθησαν εδώ διά να διώξουν τους κατακτητές ή προσπαθώντας να πάνε στην Μέση Ανατολή διά να καταταγούν στις Ελληνικές Δυνάμεις και να πολεμήσουν εκεί. Προ ολίγων εβδομάδων η οικογένειά του ανεκάλυψε και άλλα στοιχεία και μας τα ενεπιστεύθη στις 09-12-2009. Είναι παμπάλαια φύλλα της εφημερί-

δος 'ΤΑ ΝΕΑ' εκδόσεως Μαΐου 1946 στα οποία αναγράφονται εκτενείς λεπτομέρειες διά τα σαμποτάζ, και την προσπάθεια να τον συλλάβουν και την διαφυγή του. Είναι ιδιαίτερα αξιόπιστες διότι είχαν γραφεί μόνον δύο χρόνια από τότε που έλαβαν χώραν τα τραγικά γεγονότα. Οι αναμνήσεις ήσαν νωπές και πολλοί από εκείνους τους ήρωες ευρίσκοντο εν ζωή διά να τα περιγράψουν με τον δικό τους αυθεντικό τρόπο.

Ο Εμμανουήλ Κουτσουδάκης έχαιρε της εκτιμήσεως και της εμπιστοσύνης των Γερμανών που τον θεωρούσαν 'δικό' τους και φιλοναζί. Άκουγαν τις απόψεις του και εκινείτο ελεύθερα παντού. Δεν μπορούσαν να υποπτευθούν ότι αυτός ήταν η ψυχή της αντιστάσεως στον ναυτικό χώρο. Ήταν ο Νο. 1 κίνδυνος διά το Γερμανικό Ναυαρχείο του Αιγαίου. Τα πράγματα όμως κάποτε άρχισαν να γίνονται πιο δύσκολα. Οι επιτυχίες του Κλιμακίου του, συν τις προδοσίες, προκάλεσαν πλέον τις υποψίες των Γερμανών και τον έθεσαν υπό παρακολούθησιν.

Η τελευταία του επιτυχία ήταν η βύθιση μίας μεγάλης πλωτής δεξαμενής 10.000 τόνων που είχε κατασκευασθεί το 1941 στον Σκαρμαμαγκά. Τον Οκτώβριο 1943 οι Γερμανοί ήθελαν να την ρυμουλκήσουν από τον Πειραιά στην Θεσσαλονίκη. Το έργο είχαν αναλάβει δύο Ρυμουλκά της Εταιρείας Μάτσα, το "Άγιος Νικόλαος" και το "Κύκλωψ", καθώς και ένα μικρότερο, το "Άγιος Γεώργιος". Ο Κουτσουδάκης προσπάθησε να προσεγγίσει τους Καπετάνιους τους και να τους πείσει να αφήσουν να τοποθετήσουν ωρολογιακές βόμβες στα πλευρικά ντεπόζιτα της δεξαμενής που της δίνουν πλευστότητα, αλλά αυτοί εφοβούνται. Έβαλε δύο άλλους Πλοηγούς συνεργάτες του, τον Αγησίλαο Λεοντοκιανάκο και τον Πέτρο Δρακόπουλο να γυροφέρνουν τους Γερμανούς σκοπούς, αλλά εις μάτην. Οι ίδιοι έκαναν βόλτες με το μικρό σκαφάκι τους δήθεν ότι ψαρεύουν, πάλι δεν τα κατάφεραν. Να πλησιάσουν οι εκπαιδευμένοι σαμποτέρ ήταν αδύνατον. Πάντως είχαν γίνει 2-3 πιο ουσιαστικές απόπειρες αλλά και αυτές σταμάτησαν στην αρχή.

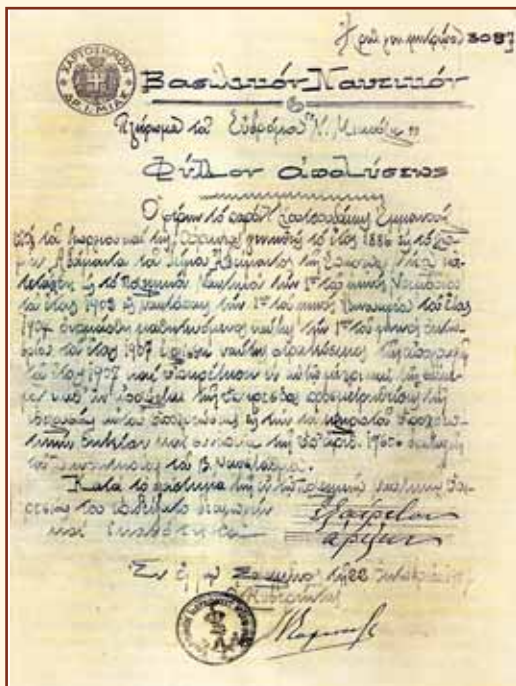
Οι Γερμανοί μετά από τόσες πολλές ζημιές που είχαν υποστεί, είχαν γίνει πιο προσεκτικοί και ελάμβαναν δρακόντεια μέτρα. Διέδιδαν στο λιμάνι με τους χαφιέδες τους διάφορες αντικρουόμενες πληροφορίες διά να μπερδέψουν τους Αντιστασιακούς. Αλλά ο Τσιώκος δούλευε ως Διερμηνεύς στο Γερμανικό Λιμεναρχείο και ενημέρωνε τον Κουτσουδάκη διά τα αληθινά τους σχέδια.

Η ρυμούλκιση εγένετο επίτηδες πάρα πολύ αργά, μόλις 3 μίλια την ώρα, διά να μπερδέψουν τα υποβρύχια που αισθάνοντο ότι τους παραμόνευαν στα ανοικτά. Ο Κουτσουδάκης είχε ήδη στείλει το μήνυμα στο Κάιρο με τον μυστικό ασύρματο της Οργανώσεως που έκρυβαν σε ένα σπιτάκι στην Καλλιθέα και τον χειριζέτο ο Ασυρματιστής Παλιτσέας. Ο ασύρματος τελικώς απεκαλύφθη.

Τα ρυμουλκά φουντάρισαν στην ράδα του Πειραιώς, μετά φουντάρουν στο Λαύριο. Περίμεναν 3 ημέρες στο Γαϊδουρονήσι. Εκρύβοντο και ξεκουράζοντο σε διαφόρους ορμίσκους της Ευβοίας. Το σχέδιο τους ήταν να περάσουν μέσα από το στενό αυτής, αλλά στις Πετρίες παραμόνευε άλλος συνεργάτης της Αντιστασεως, ο ψαράς Αντώνιος Δενδρινός που τους ενημέρωνε διά τις 'πνηρίες' των Γερμανών να 'τρενάρουν' την αποστολή τους. Επάνω στην δεξαμενή έχουν εγκαταστήσει 3 αντιαεροπορικά ταχυβόλα, διότι εκτός από τα Βρετανικά υποβρύχια που έκαναν θραύση στο Αιγαίο αλώνιζαν και τα τορπιλλοπλάνα. Τελικώς στα ανοικτά της Σκιάθου εδέχθη τρεις τορπίλλες από υποβρύχιο και εβυθίσθη.

Ο Γερμανός Πλωτάρχης Βοϊσκυ αντελήφθη ότι η δουλειά ήταν προδομένη από μέσα και οι υποψίες έπεσαν βαρύτερες στον Κουτσουδάκη, διότι μόνον αυτός ήξερε την ρότα των Ρυμουλκών. Η τολμηρή πατριώτισσα διερμηνεύς Ισμήνη Αθανασιάδου, ματαιώς προσπάθησε να μεταπειεί τους Γερμανούς ότι αυτός είναι φίλος τους. Άρχισαν την στενή παρακολούθηση, αλλά δεν τον συνελάμβαναν διότι ήθελαν να πιάσουν και τους λοιπούς συνεργάτες του.

Ο Λιμενάρχης Αντ. Μπάχας τον προέτρε-

πε να πάρει άδεια και να φύγει μήπως και βελτιωθεί η κατάσταση. Ήταν εύκολο να βρει πλεούμενο και να διαφύγει αλλά εφοβείτο τα αντίποινα εις βάρος της οικογενείας του, όπερ και συνέβη. Το γραφείο του ευρίσκετο έναν όροφο κάτω από του Γερμανού Λιμενάρχου. Το Λιμεναρχείο τότε εστεγάζετο στο μεγαλοπρεπές κτήριο του 'Βάτη', στην συμβολή της Ακτής Μιαούλη και της Οδού Μπουμπουλίνας. Εκεί μεταπολεμικά εστεγάζετο η "Ηπειρωτική Ατμοπλοία" ίσως μέχρι το 1974. Σήμερα ανήκει στο Ναυτιλιακό Κατάστημα της Εθνικής Τραπέζης.

Ο Κουτσουδάκης στις 05-12-1943 απήλθε εις άδειαν, αλλά σπανίως κοιμόταν σπίτι του επί της οδού Ποδαλειρίου, στην οπισθία γωνία του Τζανείου Νοσοκομείου, η οποία μεταπολεμικώς μετονομάσθη σε οδό Πλωτάρχου Χατζηκωνσταντή. Το σπίτι του το παρακολουθούσαν συνεχώς πράκτορες της Γκεστάπο και των Ές-Ές. Του έστειλαν και κάποιον Γεώργιο Πουλάκο συνεργάτη των Γερμανών. Αυτός του ζήτησε να τον βοηθήσει τάχα να διαφύγει στην Μέση Ανατολή, αλλά ο Κουτσουδάκης δεν έπεσε στην παγίδα. Αυτός ο

προδότης είχε σύζυγό του την Σούλα Πουλάκου, μίαν όμορφη γυναίκα επίσης διπλή πράκτορα που ήταν στην δούλεψη της περιβόητης 'Μονάδος 3000' που είχε έδρα στην οδό Παμίσου και Διοικητή τον Ταγματάρχη Von Strats. Έπαιζαν διπλό παιγνίδι, παρίσταναν τάχα τους 'πατριώτες-αγωνιστές' διά να εξαπατήσουν, παγιδεύσουν και αποκαλύψουν τους πραγματικούς Έλληνες Πατριώτες της Αντιστάσεως και μετά να τους παραδώσουν στους Γερμανούς. Όμως η Αντιστασιακή Οργάνωση 'Advance Force 133' είχε καταλάβει τον ρόλο του ανδρογύνου και τους είχε στοχοποιήσει. Πριν από λίγες ημέρες τον είχε επισκεφθεί επανειλημμένως και η ίδια η Σούλα και τον παρακαλούσε φορτικώς σαν τάχα 'πατριώτισσα' Ελληνίδα να προωθήσει και αυτήν στο Εξωτερικό. Ο Κουτσουδάκης την κατάλαβε και παρίστανε τον ανήξερο, επειδή ήξερε ότι τον παρακολουθούσαν είχε διακόψει κάθε επαφή με την Ομάδα του από τα τέλη Νοεμβρίου 1943 και δεν μπορούσε να τους ενημερώσει διά την προσέγγισή της και την προσπάθειά της να διεισδύσει.

Δυστυχώς αυτή η μοιραία γυναίκα είχε καταφέρει να μπλέξει τον Γεώργιο Τριγύρα, δεξι χέρι του Κουτσουδάκη, ο οποίος οργάνωνε τις αποστολές διαφυγής, και να τον παραδώσει στην 'Μονάδα 3000' και από εκεί στα Ές-Ές. Ο Υποδιοικητής Brummann τον βασάνιζε με συρμάτινο μαστίγιο. Ο Ανακριτής Sneider τον κρεμούσε στον τροχό και του έσπασαν τους καρπούς, του ξερίζωσαν τα δόντια με βαρειά τανάλια, του έκαψαν τις πατούσες. Στο τέλος ξεψύχησε χωρίς να πει λέξη. Η Σούλα Πουλάκου απήχθη από την Οργάνωση, αλλά κατάφερε να το σκάσει, αργότερα την ερωτεύθη ο Brumman και την πήρε μαζί του στο αεροπλάνο του στην Γερμανία.

Στις 08-12-1943 έκαναν έφοδο στο σπίτι του Κουτσουδάκη, αυτός κατέβηκε από την στριφτή μεταλλική σκάλα του ακάλυπτου, στο κάτω πάτωμα που ενοικίαζε στην οικογένεια Σιδέρη. Οι Γερμανοί είχαν κάνει το λάθος (παράξενο γι' αυτούς) να αφήσουν τις εξώπορτες χωρίς σκοπό, είχαν 'μπουκάρει' όλοι μαζί στον επάνω όροφο. Είχαν την σι-

γουριά ότι πάνε σε εύκολη επιχείρηση, διότι ο προδότης Γ. Πουλάκος τους είχε διαβεβαιώσει ότι ο Κουτσουδάκης παραμένει ανύποπτος μέσα. Έτσι μπόρεσε να ξεγλουστρίσει στην τρίτη παρακείμενη οδό Μαχάωνος και να κρυφθεί στο σπίτι της κουριάδας του. Από αυτήν παρέλαβε τα δύο περιστροφάκια που της είχε δώσει να του κρύψει, μετεμφιέσθη σε γριά με χονδρά γυαλιά, τσεμπέρι και μπαστουνάκι και όταν είχε αρχίσει να σουρουπώνει κατά τις 5 μ.μ. έφυγε από την προσωρινή κρυψώνα του συνοδευόμενος από δύο γυναίκες. Η γειτονιά ήταν μπλοκαρισμένη από τους Ές-Ές με τα υποπολυβόλα στα χέρια. Σταμάτησαν τις τρεις 'γυναίκες' τις φώτισαν με τους φακούς και μη βλέποντας κάτι ύποπτο τις άφησαν να περάσουν. Πήγε σε άλλο φιλικό σπίτι, ντύθηκε με ανδρικό κοστούμι και μετέβη στην Αθήνα όπου κρύφθηκε σε άλλο ασφαλές σπίτι στην οδό Χαριλάου Τρικούπη μέχρι τις 09-01-1944. Με ένα μικρό πλοιάριο πέρασε στον Τσεσμέ της Τουρκίας με τελικό προορισμό την Αλεξάνδρεια στην οποία παρέμεινε έως στις 09-11-1944.

Την ώρα που αυτός δραπέτευε κινηματογραφικά από το σπίτι του, οι Γερμανοί επάνω ανέκριναν την σύζυγό του κ. Μαρία η οποία ηρνείτο τα πάντα. Ισχυρίζετο ότι είναι δήθεν χωρισμένοι από καιρό και δεν ξέρει τίποτε, ερχόταν κάπου - κάπου μόνον διά να δει τα παιδιά του. Αυτοί έδερναν και πυροβολούσαν με άσφαιρα την υπηρέτριά τους διά να φοβηθεί και μιλήσει. Η δυστυχής είχε μόνον 15 ημέρες στο σπίτι τους και δεν ήξερε τίποτε. Αργά το μεσημέρι αφού είχαν αναστατώσει και κατακλέψει τα πάντα έφυγαν έχοντας συλλάβει την σύζυγό του. Την παιδεύαν επί 7 μήνες και κάποτε την άφησαν σε κακή κατάσταση.

Στο διάστημα αυτό τον υιό του Γεώργιο 15 ετών και την μικρή και ασθενή κόρη του Ερατώ - Γαβριέλα 6 ετών τους έκρυβαν διάφοροι συγγενείς. Ο Εμμ. Κουτσουδάκης μεταπολεμικώς έτυχε ευαρεσκείων και διακρίσεων από την Υπηρεσία του. Στις 16-10-1947 απελύθη ως Επίκουρος Υποπλοίαρχος Λ.Σ. Την 01-03-1948 προσελήφθη εκ νέου αλλά ως Πολιτικός Υπαλληλος και ανέλαβε Προϊστά-

μενος του Γραφείου Αγκυροβολίας (Ναυτική Υπηρεσία) εξισούμενος με Τμηματάρχη Α΄. Τον Ιανουάριο 1951 εσυνταξιοδοτήθη από το Ν.Α.Τ. Με το Β.Δ. της 13-06-1951 του απενεμήθη το Μετάλλιον Εξαιρέτων Πράξεων.

Μία παράγραφος της γραπτής αφηγήσεώς του είναι ιδιαίτερος συγκινητική: “Έπραξα το καθήκον μου ως Έλληνας και ως Πλοίαρχος Ε.Ν. Τιμώ το Σώμα των Ελλήνων Πλοίαρχων μέσα στο οποίο κατανάλωσα σχεδόν ολόκληρη την ζωή μου. Δεν έχω παράπονο από κανέναν και από όλους ζητώ συγχώρηση. Ελπίζω ότι η ιερά σκιά του πολυκλαύστου Κυβερνήτου μου Νικο-λάου Βότση να μην έχει κανένα παράπονο, έκανα το καθήκον μου προς εκείνον και προς την Πατρίδα μας”.

Εδώ πρέπει να αναφέρουμε ένα περιστατικό ώστε να υπογραμμίσουμε τον χαρακτηριστικό τολμηρό και ατίθασσο χαρακτήρα του Ήρωος Ν. Βότση. Το 1898 ως Πρωτοετής Δόκιμος μαζί με τον Αρχηγό της Τάξεως

του, κάποιον Σακοράφο είχαν ρίξει στην θάλασσα το Ποινολόγιον και το Βιβλίον Ημερησίων Διαταγών της Σχολής Δοκίμων. Δυστυχώς ουδείς πλέον θυμάται, το δε χειρότερο προσπαθούν να ξεχάσουν, τα ηρωικά επιτεύγματα του Ναυτικού μας, ιδίως με αυτό που είναι αντίστοιχο με εκείνα των Πυρπολικών του 1821. Ο ήρωος Εμμανουήλ Κουτσουδάκης ετίμησε με την δράση του και τους τρεις πυλώνες που στηρίζουν την ελληνική θαλασσινή ισχύ, το Εμπορικό Ναυτικό, το Πολεμικό Ναυτικό και το Λιμενικό Σώμα. Σαλπάρισε διά το μεγάλο ταξείδι του την 01-07-1952.

Το παρόν άρθρο αφιερώνεται στα ηρωικά Ελληνόπουλα του Ναυτικού μας, που δόξασαν και μεγάλωσαν την πατρίδα μας.

Οι σύγχρονοι Έλληνες ωφείλουμε αιώνιο Σεβασμό και Τιμή στη Μνήμη τους.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Ηλίας Μεταξάς γεννήθηκε στην Αθήνα το 1944. Είναι συνταξιούχος Προϊστάμενος Οικονομικός Αξιωματικός Ε.Ν. Το 1962 ξεκίνησε ως Δόκιμος Πλοίαρχος σε Πετρελαιοφόρο με σημαία Λιβερίας. Το 1963 έλαβε Πτυχίο Λογιστικής και μετεπήδησε στον Οικονομικό Κλάδο της Επιβατηγού Ναυτιλίας.

Είναι ένας εκ των ολίγων επιζώντων του πολύνεκρου ναυαγίου του ελληνικού υπερωκεανίου “ΛΑΚΩΝΙΑ” το οποίο είχε “πυρποληθεί” και εγκαταλειφθεί στον Ατλαντικό προπαραμονή Χριστουγέννων του 1963. Έχει εκλεγεί Ταμίας και αντιπρόεδρος του Πανελληνίου Συνδέσμου Οικονομικών Αξιωματικών Ε.Ν. Εξελέγη ως Αντιπρόσωπος στην Πανελλήνια Ναυτική Ομοσπονδία, στο Εργατικό Κέντρο Πειραιώς καθώς και στους δευτεροβαθμίους και τριτοβαθμίους Συνδικαλιστικούς και Ναυτικούς Οργανισμούς της

Ελλάδος και του Εξωτερικού. Διετέλεσε ως εκπαιδευτής των Οικονομικών Αξιωματικών, συμμετείχε στις επιτροπές εξετάσεων του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας προς απονομή των διπλωμάτων, τον εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας περί την διδακτέα ύλη τους και την συγγραφή αυτής. Γνωρίζει απταιστως την αγγλική γλώσσα και ολίγον την ισπανική, ιταλική και γαλλική.

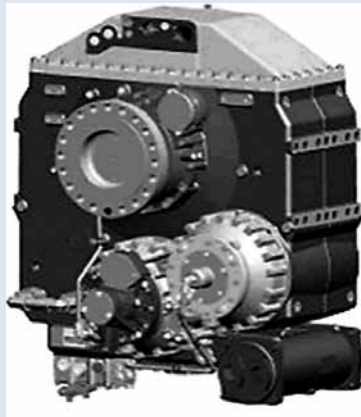
Ως απόμαχος πλέον, εξελέγη διά τρίτη συνεχή φορά στην Οικονομική Εξελεγκτική Επιτροπή του Ναυτικού Μουσείου της Ελλάδος και παράλληλα είναι Έφορος της βιβλιοθήκης του.

Την πρώτη Ιουνίου 2004 ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας και Πάπας πάσης Αφρικής Πέτρος Ζ΄, του απένειμε τον Χρυσούν Σταυρό του Αρχαίου Τάγματος του Αγίου Σάββα.

Έχει γράψει διάφορα άρθρα σε γνωστά Ναυτικά περιοδικά και έχει υπό έκδοση πολυσέλιδο βιβλίο σχετικής με τους ναυτικούς βαθμούς, τις στολές και τις σημαίες.

Φωτογραφία επομένης σελίδος: Η Φ/Γ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΦΩΚΑΣ κατά τη διάρκεια ασκήσεως ΑΣΤΡΑΠΗ 2/10.

**Παρουσίαση μεθόδου
Proactive Maintenance
«Machinery Vibration Analysis»**

**Των Πλωταρχών (Μ) Κ. Καμάρα ΠΝ και
(Μ) Γ. Χατζηχρήστου ΠΝ**

Εισαγωγή στις μεθόδους συντήρησης μηχανημάτων

Σε μία εποχή που το κόστος αποτελεί τον κύριο και κρίσιμο παράγοντα σε κάθε παραγωγική διαδικασία είτε αυτή αφορά στη βιομηχανία, στην εμπορική ναυτιλία αλλά και στις Ένοπλες Δυνάμεις, μια συζήτηση για τα οικονομικά αλλά και επιχειρησιακά οφέλη, που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία αποκτά τη δική της ξεχωριστή σημασία.

Οι μέθοδοι συντήρησης μηχανημάτων ακολουθούν την τεχνολογική εξέλιξη και προσαρμόζονται κάθε φορά στις νέες απαιτήσεις συντήρησης που προκύπτουν. Η αποτελεσματικότητα (effectiveness) αλλά και η αποδοτικότητα (efficiency) κάθε μιας μεθόδου κρίνεται διαρκώς και η χρήση εργαλείων όπως το Cost-Benefit Analysis και το Return on Investment, τα οποία υιοθετήθηκαν από τη βιομηχανία για την αξιολόγηση των διαδικασιών, οδήγησε στην σταδιακή εξέλιξή τους. Τα στάδια εξέλιξης των μεθόδων συντήρησης μπορούν να συνοψιστούν ως ακολούθως:

1. Κατασταλτική Συντήρηση (Reactive Maintenance)

Η φιλοσοφία αυτής της μεθόδου συνοψίζεται στο ρητό “Φτιάξ’το μόλις χαλάσει”. Αποτελεί την πρώτη, χρονολογικά, μέθοδο συντήρησης και εφαρμόστηκε από την έναρξη της βιομηχανικής επανάστασης έως και τις αρχές του Β’ παγκοσμίου Πολέμου. Σύμφωνα με αυτή την μέθοδο το μηχάνημα σε μία παραγωγική αλυσίδα λειτουργεί αδιάκοπα, έως ότου παρουσιάσει βλάβη. Όταν συμβεί αυτό, η παραγωγή διακόπτεται, η βλάβη επιδιορθώνεται και αμέσως μετά αποκαθίσταται η συνέχιση της παραγωγής.

Αν και πρωτόγονη στη φιλοσοφία της, η μέθοδος αυτή βρίσκει εφαρμογή ακόμη και σήμερα σε ορισμένα μηχανήματα, όπου το κόστος αποκατάστασης της βλάβης είναι μικρό και η διακοπή της λειτουργίας τους δεν

επηρεάζει σημαντικά τη γραμμή παραγωγής. Σε Π. Πλοία, αυτή η μέθοδος μπορεί να βρει εφαρμογή σε συσκευές που δεν επηρεάζουν την αποστολή του πλοίου και που η αιφνίδια διακοπή λειτουργίας τους δεν εγκυμονεί κινδύνους για την ασφάλεια και την υγεία του προσωπικού (π.χ. οικιακές συσκευές, μικροί κινητήρες δικτύου αερισμού κλπ).

2. Προληπτική (Περιοδική) συντήρηση (Preventive Maintenance ή PMS)

Η φιλοσοφία αυτής της μεθόδου μπορεί να διατυπωθεί απλά ως “Φτιάξ’το πριν χαλάσει”. Επικράτησε παγκόσμια με το τέλος του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου και έχει σαν σκοπό την πρόληψη βλαβών με εκτέλεση εργασιών συντήρησης βάσει οδηγιών του κατασκευαστή με γνώμονα είτε τις ώρες λειτουργίας των μηχανημάτων είτε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα. Η εκτίμηση των κριτηρίων για την εκτέλεση μιας εργασίας συντήρησης γίνεται συνήθως από τον κατασκευαστή του μηχανήματος με βάση στατιστικά στοιχεία διάρκειας ζωής εξαρτημάτων, χρόνους μεταξύ βλαβών (MTBF), component stress analysis, fatigue analysis κλπ.

Η εν λόγω μέθοδος υπήρξε πρωτοποριακή για την εποχή της, κυρίως από τη δεκαετία του 70 και μετά, λόγω της δυνατότητας τυποποίησης που πρόσφερε και κατάφερε να μειώσει δραστικά τον αριθμό βλαβών και να αυξήσει την αξιοπιστία των μηχανημάτων. Η επανάσταση των H/Y της εποχής εκείνης συντέλεσε στην ευρεία αποδοχή και καθιέρωση της μεθόδου συντήρησης PMS. Πληθώρα αυτοματοποιημένων συστημάτων παρακολούθησης προγραμμάτων συντήρησης μηχανημάτων έκαναν την εμφάνισή τους, κατά κύριο λόγο κατόπιν απαίτησης μεγάλων νηογνυμώνων (classification societies) όπως DNV, GL κ.α, ως απαιτητά για την πιστοποίηση και αποδοχή της μεθόδου συντήρησης. Το οικονομικό αλλά και το επιχειρησιακό όφελος σε σχέση με την πρώτη μέθοδο είναι προφανές.

Η Προληπτική (Περιοδική) συντήρηση εφαρμόζεται σήμερα στο ΠΝ στην πλειοψηφία των μηχανημάτων των Π. Πλοίων. Αν και αρκετά αποτελεσματική, παρουσιάζει βασικά μειονεκτήματα. Ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα:

α. Για την εφαρμογή της απαιτείται ύπαρξη σημαντικού φόρτου αμοιβών για κάθε μηχανήμα τόσο επί των πλοίων όσο και σε φόρτο βάσεως με επακόλουθο την δαπάνη πολλών χρημάτων σε υλικά και την αύξηση του διαχειριστικού κόστους.

β. Σε κάθε επιθεώρηση που εκτελείται, αντικαθίστανται όλα τα προβλεπόμενα από το PMS αμοιβά, ασχέτως αν έχουν πρόβλημα ή όχι.

γ. Η εκτέλεση της συντήρησης γίνεται σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα ακόμη και εάν το μηχανήμα δεν παρουσιάζει προβλήματα στην λειτουργία του.

δ. Η εκτέλεση Προληπτικής (Περιοδικής) συντήρησης κατά τη διάρκεια επιχειρησιακών υποχρεώσεων του Π. Πλοίου είναι σε πολλές περιπτώσεις δυσχερής.

ε. Δεν αποκλείεται ο κίνδυνος ξαφνικής βλάβης πριν την προγραμματισμένη εκτέλεση συντήρησης λόγω αστοχίας υλικών, ελαττωματικών αμοιβών, κακής τοποθέτησης, κακής χρήσης κλπ.

στ. Η πιθανότητα εμφάνισης δυσλειτουργίας μετά την εκτέλεση των εργασιών συντήρησης είναι υπαρκτή, καθόσον οι εργασίες αποσυναρμολόγησης και επανασυναρμολόγησης του μηχανήματος αποτελούν πιθανή αιτία πρόκλησης νέας βλάβης.

3. Διαγνωστική συντήρηση (Condition Based Maintenance)

Τα παραπάνω μειονεκτήματα καλείται να αντιμετωπίσει μια νέα μέθοδος συντήρησης η βασική αρχή της οποίας είναι “Φτιάξτο, όταν αρχίσει να παρουσιάζει πρόβλημα”. Η μέθοδος αυτή εμφανίζεται με διάφορες ονομασίες όπως Condition Base Maintena-

nce, Predictive maintenance, Reliability Maintenance, ανάλογα με τον τρόπο εφαρμογής της, και πρωτοξεκίνησε να εφαρμόζεται σε Υ/Β του Αμερικανικού Π.Ν τη δεκαετία του 60. Σήμερα το Αμερικάνικο Π.Ν έχει ενσωματώσει τη μέθοδο Predictive Maintenance στη συντήρηση των μηχανημάτων μέσω της δημιουργίας των Reliability Centered Maintenance (RCM) και Condition Based Maintenance Plus (CBM+)¹.

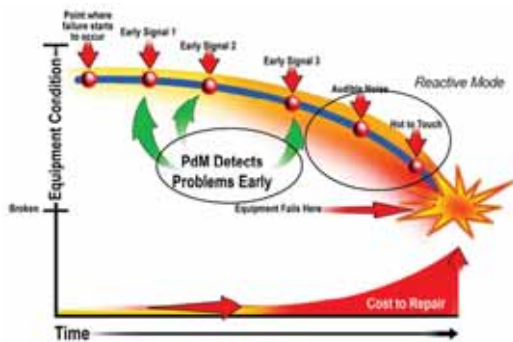
Σύμφωνα με αυτή τη μέθοδο παρακολουθούνται συγκεκριμένες παράμετροι λειτουργίας των μηχανημάτων και η επέμβαση γίνεται, όταν αυτές αρχίζουν να ξεπερνούν κάποια προκαθορισμένα όρια. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα εφαρμογής αυτής της μεθόδου στο Π.Ν. αποτελούν οι μετρήσεις υπέρξεως μεταλλικών ρινοσμάτων στο έλαιο λιπάνσεως των αεριοστροβίλων των Φ/Γ και ΠΤΜ, μέσω ειδικών αισθητήρων (Chip Detectors).

Η αντικατάσταση της Προληπτικής (Περιοδικής) συντήρησης με μεθόδους Condition Based Maintenance βοήθησε την παγκόσμια βιομηχανία στην δραστική μείωση κόστους αγοράς, αποθήκευσης, διαχείρισης αμοιβών, ενώ παράλληλα αύξησε την επιχειρησιακή αξιοπιστία των μηχανημάτων και μείωσε τις ξαφνικές βλάβες. Παρόλα αυτά όμως, εκείνο το οποίο δεν κατάφερε να βελτιώσει είναι η ΑΥΞΗΣΗ του χρόνου ζωής ενός μηχανήματος.

4. Προδραστική Συντήρηση (Proactive Maintenance)

Την αδυναμία αυτή της προηγούμενης μεθόδου έρχεται να καλύψει η Προδραστική Συντήρηση (Proactive Maintenance), η οποία μελετά τη συμπεριφορά του μηχανήματος με βάση το χρονικό μιας βλάβης.

1 Naval Sea Systems –MIL-P-24534A, Naval Air Systems NAVAIR 00-25-403

Σχέδιο 1. Το χρονικό μιας βλάβης

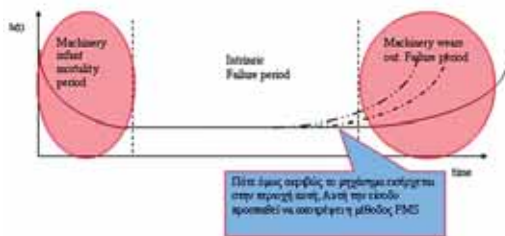
Το χρονικό μιας βλάβης

Κάθε μηχάνημα πριν παρουσιάσει μία βλάβη έχει εκ των προτέρων αρχίσει να δείχνει προειδοποιητικά σημάδια κόπωσης (Σχέδιο 1). Η ανίχνευση αυτών των σημαδιών δεν είναι ούτε ορατή ούτε εμφανής με τις παραδοσιακές μεθόδους εντοπισμού αλλά απαιτεί ειδικές μετρήσεις όπως η ανάλυση κραδασμών του μηχανήματος (Vibration Analysis), η ανάλυση ελαίου λιπάνσεως (ferography) και η ανάλυση μεταβολών θερμοκρασίας εδράνων με υπέρυθρες (infrared analysis). Η ανάληψη ενεργειών για την αποκατάσταση του προβλήματος σε πρώιμα στάδια είναι κατά πολύ οικονομικότερη από ότι στην περίπτωση, που εκδηλωθεί η βλάβη.

Στατιστικές έρευνες έχουν αποδείξει ότι το 11% των βλαβών είναι αποτέλεσμα κόπωσης ενώ το υπόλοιπο 89% συμβαίνει σε τυχαία διαστήματα². Επιπρόσθετα καμία από τις παραδοσιακές μεθόδους (Reactive, Preventive) δεν μπορεί, σύμφωνα με την καμπύλη “Bathhtub Curve”, να ξεφύγει του φαινομένου “Infant Mortality” (παιδική θνησιμότητα)

2 U.S. Navy Analysis of Submarine Maintenance Data and the Development of Age and Reliability Profiles” and published by the American Society of Naval Engineers.

3 “Machinery Condition Monitoring and Fault diagnosis” Chris K. Mechefske

BATH TUB CURVE

Σχέδιο 2. Καμπύλη πιθανότητας αστοχίας μηχανήματος συναρτήσει του χρόνου λειτουργίας

τητα) που παρουσιάζεται στο σχέδιο 2. Η πιθανότητα εμφάνισης βλάβης σε μηχάνημα, το οποίο μόλις έχει εγκατασταθεί μετά από μερική ή ολική επισκευή είναι μεγαλύτερη από αυτή του ίδιου μηχανήματος με περισσότερες ώρες λειτουργίας, εφόσον ο χρόνος λειτουργίας του βρίσκεται επί του γραμμικού τμήματος του διαγράμματος. Οι λόγοι εμφάνισης του ανωτέρω φαινομένου είναι η κακή άρμωση των επιμέρους εξαρτημάτων του μηχανήματος, η κακή ζυγοστάθμιση, η κακή ευθυγράμμιση καθώς και η πρόωρη αστοχία ενός εκ των νέων εξαρτημάτων.

Η μέθοδος Προδραστικής Συντήρησης (Proactive Maintenance) είναι η πλέον σύγχρονη μέθοδος συντήρησης και έχει σαν στόχο την επίτευξη μέγιστης λειτουργικότητας, αξιοπιστίας αλλά και αύξησης της διάρκειας ζωής ενός μηχανήματος.

Η βασική ιδέα της μεθόδου είναι ο έλεγχος ενός μηχανήματος με τέτοιο τρόπο, ώστε να επιτευχθεί ο εντοπισμός της αιτίας (Root Cause Failure) που ευθύνεται για μια βλάβη, πριν αυτή ακόμη προκληθεί καθώς και η εξάλειψη της αιτίας, πριν επεκταθεί.

Σκοπός της μεθόδου δεν είναι μόνο να εντοπίσουμε την βλάβη σε πρόωρο στάδιο (πριν ακόμη μπορέσουμε με άλλη μέθοδο να την αντιληφθούμε) αλλά και να υποδείξει τον τρόπο για να εμποδίσουμε την οποιαδήποτε μελλοντική εμφάνιση βλάβης (“Fix it once and fix it forever”³).

Η φιλοσοφία της μεθόδου εφαρμόζεται και στη σύγχρονη ιατρική όπου με προληπτικές εξετάσεις (check-up) και παρακολουθώντας συγκεκριμένες παραμέτρους λειτουργίας του ανθρωπίνου σώματος (πχ διαταραχή των ηπατικών ενζύμων ή πτώση της αιμοσφαιρίνης), προσπαθούμε να διαπιστώσουμε και να αντιμετωπίσουμε πιθανές ασθένειες εν τη γενέσει τους, προκειμένου να αποφύγουμε μεταγενέστερες δυσάρεστες επιπτώσεις.

Η υλοποίηση της μεθόδου Προδραστικής Συντήρησης γίνεται κατά κύριο λόγο με την ανάλυση των κραδασμών των μηχανημάτων χωρίς βέβαια να αποκλείονται και άλλες δευτερεύουσες μέθοδοι (InfraRed Thermography και Oil Particle Analysis). Έτσι είναι δυνατή η διάγνωση σε πρόωρο στάδιο βλαβών όπως⁴:

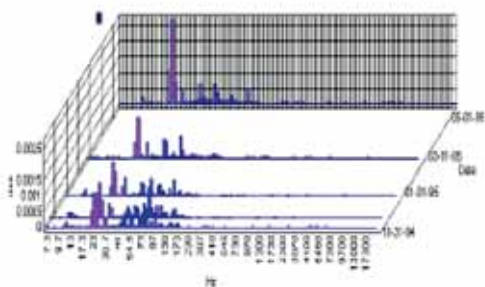
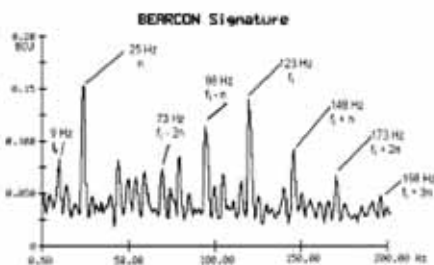
1. Φθορές σφαιροτριβέων / κακή τοποθέτηση σφαιροτριβέων
2. Κακή ευθυγράμμιση
3. Κακή ζυγοστάθμιση
4. Προβλήματα οδοντώσεων μειωτήρων
5. Προβλήματα εδράσεων
6. Ηλεκτρικά προβλήματα κινητήρων
7. Προβλήματα κακής καύσης σε MEK
8. Κακή ροή υγρών / σπηλαιώσεις αντλιών
9. Προβλήματα συνδέσμων (Couplings)
10. Προβλήματα κακής εκκεντρότητας κινητήρων

Η διαδικασία που ακολουθούμε για την εφαρμογή της μεθόδου είναι σε σύντομες γραμμές η ακόλουθη:

1. Κατηγοριοποίηση των μηχανημάτων του πλοίου σε ΚΡΙΣΙΜΑ και ΜΗ ΚΡΙΣΙΜΑ με γνώμονα την ασφάλεια του προσωπικού και την εκτέλεση της αποστολής του πλοίου.
2. Δημιουργία βάσης δεδομένων με τα απαραίτητα τεχνικά στοιχεία κάθε μηχανήμα-

4 "Vibration and Shock Handbook" Frank Greith

5 "Vibration Signal Analysis" Clarence W. de Silva

Σχέδιο 3. Μετρήσεις λειτουργικής κατάστασης μηχανήματος με τη μέθοδο Vibration analysis ⁵

τος, ιστορικό βλαβών και εργασίες τελευταίας επισκευής.

3. Δημιουργία φακέλου ανά μηχανήμα μετά τον έλεγχο και εντοπισμός θέσεων επί των μηχανημάτων, όπου θα λαμβάνονται οι μετρήσεις, φωτογράφιση του μηχανήματος για διευκόλυνση κατά τη φάση ανάλυσης μετρήσεων από τον αναλυτή της θέσης αυτού καθώς επίσης των διαστάσεων και του τρόπου έδρασης του μηχανήματος (machinery orientation και soft foot symptoms analysis).
4. Περιοδική λήψη μετρήσεων (εξατομικευμένη αναλόγως του μηχανήματος και του τρόπου λειτουργίας του), υποβολή αναφοράς λειτουργικής κατάστασης μηχανημάτων με παρατηρήσεις επί αυτών που χρήζουν επισκευής, τι είδους και σε ποιο χρονικό ορίζοντα (trend analysis).
5. Υποβολή αναφοράς ΚΡΙΣΙΜΩΝ μηχανημάτων που χρήζουν επισκευής πριν την έναρξη εργασιών επισκευής σε ακινησία.
6. Εκτέλεση επιπρόσθετων μετρήσεων μετά

την εκτέλεση οποιασδήποτε επισκευής σε κάποιο μηχάνημα για επιβεβαίωση της ορθής αποκατάστασης του προβλήματος.

Συνοψίζοντας, με την εφαρμογή της μεθόδου Προδραστικής Συντήρησης εντοπίζονται έγκαιρα οι αναγκαίες διορθωτικές ενέργειες που απαιτούνται να εκτελεστούν προκειμένου να αποφευχθούν μελλοντικές βλάβες μηχανημάτων. Η μέθοδος είναι σχεδιασμένη για να επεκτείνει τη ζωή των μηχανημάτων σε αντίθεση με τις μέχρι σήμερα μεθόδους που οδηγούν σε:

- 1) συχνές επισκευές χωρίς ύπαρξη προβλήματος
- 2) αποδοχή συχνών βλαβών ως κάτι σύνηθες και φυσιολογικό.

Η εφαρμογή της μεθόδου Προδραστικής Συντήρησης προσφέρει τα ακόλουθα οφέλη⁶:

- Αδιάλειπτη λειτουργία μηχανημάτων
- Μείωση απρόβλεπτων διακοπών λειτουργίας στο ελάχιστο
- Μείωση κόστους συντήρησης και επισκευής
- Επέκταση ορίου ζωής μηχανημάτων
- Ακριβής διάγνωση αιτίας βλάβης μηχανήματος
- Τήρηση ημερολογίου ελέγχου μηχανημάτων
- Αποθήκευση δεδομένων για μελλοντική αξιοποίηση
- Εξοικονόμηση μεγάλου ποσού χρημάτων

Η υιοθέτηση της μεθόδου αυτής σήμερα από εταιρίες κολοσσούς όπως SIEMENS, WARTSILA, MTU, SKF δείχνει τον δρόμο, που θα ακολουθηθεί με βάση την απαίτηση για ένα οικονομικότερο τρόπο συντήρησης, που θα έχει ως στόχο τον εντοπισμό των αιτιών μιας βλάβης (Root Cause

Failure Analysis) και την μόνιμη αποκατάσταση αυτών.

Η εφαρμογή της μεθόδου προδραστική συντήρησης (PROACTIVE MAINTENANCE) στο ΠΝ

Το Π.Ν πρωτοποριακά εφάρμοσε μεθόδους συντήρησης όπως το PMS καθώς επίσης και τη μέθοδο ελέγχου μηχανημάτων μέσω μέτρησης της μέσης τιμής κραδασμών σε εποχές που η ελληνική βιομηχανία ξεκινούσε τα πρώτα βήματα στον τομέα του Programmed Maintenance System. Με αυτό τον τρόπο έδειξε το δρόμο της εξέλιξης στον τομέα συντήρησης στην εγχώρια βιομηχανία και στη εμπορική ναυτιλία σε εποχές, που όλα αυτά αντιμετωπίζονταν με επιφυλακτικότητα.

Η λήψη μετρήσεων κραδασμών μηχανημάτων με τη μέθοδο μέσης τιμής αποτελεί εδώ και σειρά ετών αναπόσπαστο κομμάτι των ελέγχων, που εκτελούνται στα πολεμικά πλοία.

Τα συνεργεία κραδασμών των Ναυστάθμων Σαλαμίνας και Κρήτης έχουν ξεκινήσει τα τελευταία χρόνια μια προσπάθεια εφαρμογής μεθόδων Διαγνωστικής και Προδραστικής Συντήρησης (Condition Based Maintenance και Proactive Maintenance) με την προμήθεια εξοπλισμού μέτρησης κραδασμών που απαιτείται για την εφαρμογή της μεθόδου Vibration Analysis. Ο εξοπλισμός περιλαμβάνει συσκευή μετρήσεως κραδασμών με δυνατότητα αποθήκευσης των δεδομένων της μέτρησης, επιταχυνσιόμετρα για τη λήψη των δεδομένων, ολοκληρωτές (integrators) για την μετατροπή του μεγέθους επιτάχυνσης σε ταχύτητα μετατόπισης των στρεφόμενων τμημάτων του μηχανήματος, λογισμικό για την φασματική ανάλυση των δεδομένων.

Μετρήσεις λαμβάνονται και αρχειοθετούνται ανά πλοίο κατά τους ελέγχους προ και μετά ακινησίας καθώς και εμβόλιμα σε περι-

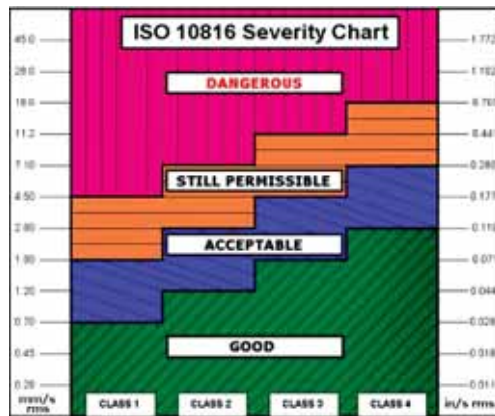
6 “ Machinery Vibration analysis & Predictive Maintenance” Cornelius Scheffer & Paresh Girdhar

πτώση θορυβώδους λειτουργίας μηχανήματος, αλλά δεν εκτελείται καμία ανάλυση φάσματος. Η μέθοδος που εφαρμόζεται είναι σύμφωνα με το παλαιότερης έκδοσης ISO 10816, σύμφωνα με το οποίο ο έλεγχος βασίζεται στη μέτρηση της μέσης έντασης κραδασμών (Root Mean Square -RMS) και στη σύγκριση αυτής της τιμής με κάποια στατιστικά standards, τα οποία υποδεικνύουν τη σοβαρότητα της δόνησης αναλόγως ισχύος του μηχανήματος (Σχέδιο 4).

Ο υπάρχων εξοπλισμός όμως αξιοποιείται σε μικρό βαθμό σε σύγκριση με τις δυνατότητές του καθόσον για την πλήρη αξιοποίησή του απαιτείται μεθοδικότητα, βαθειά γνώση της μεθόδου ανάλυσης των μετρήσεων κραδασμών των μηχανημάτων και ενσωμάτωση των νέων αυτών μεθόδων συντήρησης στο υπάρχον δόγμα συντήρησης μηχανημάτων και αντιμετώπισης βλαβών.

Μία βασική αιτία, που η μέθοδος Προδραστικής Συντήρησης δεν εφαρμόζεται στο Π.Ν, είναι η μη κατηγοριοποίηση των μηχανημάτων σε κρίσιμα και μη, με συνέπεια τη συγκέντρωση τεραστίου όγκου δεδομένων για την ανάλυση ανά πλοίο. Επί παραδείγματι στην περίπτωση μίας Φρεγάτας στην οποία ελέγχονται περίπου πενήντα (50) μηχανήματα, ο συνολικός αριθμός μετρήσεων είναι τριακόσιες (6 μετρήσεις / μηχανήμα). Είναι προφανές ότι τέτοιος όγκος δεδομένων είναι αδύνατο να επεξεργαστεί από το υπάρχον προσωπικό σε επίπεδο ανάλυσης φάσματος συχνότητας, καθώς η ανάλυση εκάστου μηχανήματος απαιτεί πολύωρη εργασία, ενώ υφίσταται πάντα η περίπτωση να απαιτηθεί λήψη επιπρόσθετων μετρήσεων και αναλύσεων στην περίπτωση, που εντοπισθεί ασαφής ή λανθασμένη μέτρηση.

Άλλος σοβαρός λόγος για τη μη εισέτι επιτυχή εφαρμογή ενός προγράμματος Προδραστικής Συντήρησης (Proactive Maintenance) αποτελεί η κατά καιρούς δανειοληψία μηχανημάτων (π.χ κινητήρων, γεννητριών, αντλιών κ.α) που εκτελείται σε περι-

Σχέδιο 4

πτώσεις αιφνίδιων βλαβών. Συνέπεια μιας δανειοληψίας είναι η ακύρωση μεγάλου όγκου δεδομένων λειτουργίας καθώς και εκτιμήσεων υπολοίπου χρόνου λειτουργίας (trend analysis), που μέχρι τότε είχαν ληφθεί. Η εξάρμωση και επανατοποθέτηση ενός μηχανήματος αλλάζει πληθώρα στοιχείων ακουστικής ανάλυσης καθόσον εισέρχονται νέες παράμετροι όπως ευθυγράμμιση, σύσφιξη κοχλιών συγκράτησης, βάση έδρασης μηχανήματος, λειτουργική κατάσταση εξαρτώμενων μηχανημάτων κ.α.

Οι προσπάθειες που έχουν γίνει το διάστημα των τελευταίων ετών για την εκτέλεση ανάλυσης κραδασμών μηχανημάτων έχει αποδώσει μόνο αποσπασματικά αποτελέσματα, αποδεικνύει όμως ότι το Π.Ν έχει και τα μέσα και την ικανότητα να εφαρμόσει ολοκληρωμένα και αποτελεσματικά αυτό το σύγχρονο μοντέλο συντήρησης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η μέθοδος Προδραστικής Συντήρησης (Proactive Maintenance) αποτελεί τη σύγχρονη τάση σε θέματα συντήρησης που έχει ξεκινήσει να εφαρμόζεται και θα καθιερωθεί τα επόμενα χρόνια στις μεγάλες βιομηχανίες και την εμπορική ναυτιλία.

Η πρακτική από την υλοποίηση τέτοιων

προγραμμάτων σε παγκόσμια κλίμακα δείχνει συνολικό οικονομικό όφελος (Return on Investment) της τάξης του 30%-40% και ακόμη μεγαλύτερο επιχειρησιακό όφελος. Η πιλοτική εφαρμογή της μεθόδου Προδραστικής Συντήρησης (Proactive

Maintenance) στο Π.Ν. μπορεί να αποτελέσει την αφετηρία καθιέρωσης μιας σύγχρονης μεθόδου συντήρησης με σημαντικά οικονομικά και επιχειρησιακά ωφέλη.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Πλωτάρχης (Μ) Γεώργιος Χατζηχρήστος γεννήθηκε στην Αθήνα το 1970. Εισήλθε τρίτος στην ΣΝΔ το 1989 και αποφοίτησε το 1993 ως Σημαιοφόρος Μηχανικός. Υπηρέτησε στην Φ/Γ ΑΙΓΑΙΟΝ (1993-1998) και στην

Φ/Γ ΛΗΜΝΟΣ (2001-2006) εκτελώντας καθήκοντα Διευθυντού Η/Ν, Βου και Αου Μηχανικού. Έχει υπηρετήσει στον Ναύσταθμο Κρήτης και στον Ναύσταθμο Σαλαμίνας με τα καθήκοντα Υπομηματάρχου Συνεργειών Η/Ν & Η/Τ συμμετέχοντας παράλληλα και στον πυρήνα δημιουργίας του Συνεργείου Η/Υ & Δικτύων της ΔΤ/ΝΣ. Έχει διέλθει όλα τα προβλεπόμενα για το βαθμό του σταδιοδρομικά σχολεία. Από το 2001 αποτελεί ωρομίσθιο μέλος Διδακτικού Προσωπικού στην ΣΝΔ ενώ παράλληλα έχει διδάξει και σε διάφορα άλλα σχολεία του Π.Ν. Το 2001 αποφοίτησε από το ΝΡS αποκτώντας δύο μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών (Msc in Electrical Engineering & Degree of Electrical Engineer) ενώ η πτυχιακή του εργασία «Σύστημα αυτόματης αναγνώρισης ψηφιακών διαμορφώσεων με χρήση τεχνητής νοημοσύνης» έχει παρουσιασθεί στο 35ο Διεθνές συνέδριο ASILOMAR (35th Asilomar Conference On Signals, Systems, and Computers, Monterey, CA). Κατέχει πιστοποίηση Αναλυτή Κραδασμών

(Vibration Analyst Category II) κατά ISO 18436.2 και κατά ASNT SNT-TC-1A καθώς επίσης και πιστοποίηση Lead Auditor ISO 9000:2000. Ασχολείται ιδιωτικά με την Γενική Αεροπορία κατέχοντας πτυχίο Χειριστού Ιδιωτικών Αεροσκαφών (FAA PPL). Υπηρετεί στην ΣΝΔ. Είναι έγγαμος και έχει έναν υιό.

Ο Πλωτάρχης (Μ) Κωνσταντίνος Καμάρας γεννήθηκε στο Βόλο στις 16-10-1971 και εισήχθει στη ΣΝΔ το 1989 και αποφοίτησε το 1993 ως Σημαιοφόρος Μηχανικός. Υπηρέτησε σε διάφορα πλοία του Πολεμικού

Ναυτικού, ως Αξιωματικός, Βος Μηχανικός, Διευθυντής Ηλεκτρονικών και Αος Μηχανικός, και στο Ναύσταθμο Σαλαμίνας ως Υπομηματάρχης Συνεργειών Η/Ν & Η/Τ. Έχει διέλθει τα σταδιοδρομικά σχολεία που προβλέπονταν στο βαθμό του. Έχει φοιτήσει στο Damage Control Officer School (Rhode Island, ΗΠΑ), ΝΡS (ΗΠΑ) για τίτλο σπουδών Msc in Electrical Engineering, MBA in Shipping (ALBA). Κατέχει πιστοποίηση αναλυτή κραδασμών μηχανημάτων (Vibration analyst CAT. II) συμφώνως ISO 18436.2 και ASNT SNT-TC-1A. Είναι παντρεμένος και έχει ένα παιδί.

Το Πάσχα

Διαχρονική ημερολογιακή θέση και ερμηνεία

**Του Υποναύρχου
ε.α. Ι. Π. Οικονομοπούλου, Π.Ν.
τ. Καθηγητού Σ.Ν.Δ.**

Η μεγαλύτερη εορτή της Χριστιανοσύνης που σημαίνει ανάταση της ψυχής και **πέρασμα** από τα εγκόσμια και τον υλικό θάνατο στην πνευματική τελείωση και ανάσταση, δεν εορτάζεται την ίδια πάντα ημέραν απ' όλους τους Χριστιανούς, όπως ξεκίνησε κι όπως θα έπρεπε να συνεχίζεται. Η εορτή κυμαίνεται από σύμπτωση όπως εφέτος μέχρι την μέγιστη διαφορά των 35 ημερών, μεταξύ Καθολικών και Ορθοδόξων, όπως θα εξηγήσουμε στα επόμενα. Οι δογματικές διαφορές μεταξύ Δυτικών (Καθολικών ή Λατίνων) και Ανατολικών (Ορθοδόξων) είναι στην ουσία διαφορετικοί υπολογισμοί αστρονομικών φαινομένων, που όμως είναι κοινά για όλους τους ανθρώπους. Δηλαδή πρόκειται για ανθρώπινη ασυνεννοησία και αλαζονεία, έννοιες ασύμβατες με την Χριστιανική διδαχή και προπαντός με το πνεύμα της Πασχαλινής εορτής. Η Διδασκαλία, η Σταύρωση και η Ανάσταση του Χριστού αποτελούν την ουσία του Χριστιανισμού και όχι η ημερολογιακή τους τοποθέτηση.

Εξ άλλου, το Πάσχα των Χριστιανών ημερολογιακά είναι άμεσα συνδεδεμένο αφ' ενός με την ανοιξιάτικη αναγέννηση της φύσεως και αφ' ετέρου με σχετικές θρησκευτικές λατρείες τόσο των αρχαίων Αιγυπτίων όσο και των Ιουδαίων. Γι' αυτό και χαρακτηρίζεται από μία μοναδική ιδιαιτερότητα και πολυπλοκότητα, που μοιάζει με λαβύρινθο.

Ας εξετάσουμε λοιπόν αυτή την διαχρονικότητα του ημερολογίου και της πασχαλινής εορτής συνοπτικά, γυρίζοντας το χρόνο πίσω περίπου 5000 χρόνια στην αρχαία Αίγυπτο των Φαραώ του έτους 3230 π.Χ., για να ξετυλίξουμε τον μίτο της Αριάδνης από την αρχή.

Η εξέλιξη του ημερολογίου

Το Αρχαίο Αιγυπτιακό Ημερολόγιο

Στην Αίγυπτο η ζωή ήταν ανέκαθεν συνδεδεμένη με τον ποταμό Νείλο, του οποίου οι πλημμύρες γονιμοποιούν το έδαφος. Είχαν

λοιπόν παρατηρήσει ότι οι πλημμύρες αυτές είχαν σταθερή ετήσια περιοδικότητα με έναρξη την άνοιξη που αρχίζουν να λειώνουν τα χιόνια στα βουνά των πηγών του Νείλου και μέγιστη ένταση περί τα μέσα Ιουνίου (σημερινού). Γι' αυτό δημιούργησαν το σταθερό εποχιακό **έτος των 365 ημερών** με:

1η Εποχή Εσούτ (πλημμύρα) και τους μήνες Θωθ - Παρφι - Αθύρ - Χοϊάκ ανά 30 ημέρες.

2η Εποχή Προζέ (σοπρά) και μήνες τους Τυβί - Μεχίρ - Φαμενώθ - Φαρμουθί, των 30 ημερών

3η Εποχή Σομόθ (συγκομιδή) που είχε τους μήνες Παχών - Παονί - Επιφύ - Μεσορί ανά 30 ημέρες

+ 5 ημέρες στο τέλος του έτους

Με το Αιγυπτιακό ημερολόγιο καθιερώθηκαν, για πρώτη φορά, οι δύο βασικές αρχές που διέπουν και το σύγχρονο ημερολόγιο. Πρώτον, η απεμπλοκή της υποδιαίρεσεως του έτους με τον Σεληνιακό μήνα και δεύτερον, η περίπου **ταύτιση της χρονικής διάρκειας του ημερολογιακού (πολιτικού) και του τροπικού ηλιακού έτους** (φαινομένη περιφορά Ηλίου γύρω από Γη) των 365 ημερών περίπου.

Συγχρόνως όμως οι Αιγύπτιοι είχαν παρατηρήσει ότι η **εαρινή ισημερία** (διάβαση Ηλίου από τον Ισημερινό εκ Νότου προς Βορρά, βλέπε σχήμα 3, σημείο γ) συνέπιπτε με την ημερομηνία, που ο απλανής Σείριος ανέτελλε κατά την αυγή. Έτσι ταύτισαν αστρονομικά το έτος με την επιτολή του Σείριου και όρισαν την εαρινήν ισημερία **ως αρχή του έτους (1η Θωθ)**.

Σημείωση: *Επιτολή καλείται η ανατολή ενός ουρανίου σώματος κατά το ξημέρωμα πριν τον Ήλιο. Δεν πρέπει να συγχέεται η ανατολή και δύση του Ηλίου με αυτήν των άλλων ουρανίων σωμάτων που ανατέλλουν και δύουν σε διάφορες ώρες του 24ώρου.*

Ο **Σείριος** έχει την ονομασίαν αυτήν από την αρχαιότητα και σημαίνει στίλβων (λάμπων) και στα αραβικά Αλ-Σιρά. Είναι ένας από τους Απλανείς, δηλαδή Ήλιους διαφόρων μεγεθών παρόμοιους με τον δικό μας, που παρατηρούμε στο Στερέωμα, αλλά φαίνονται ως φωτεινά σημεία λόγω των τεραστίων αποστάσεών τους. Είναι ο λαμπρότερος Απλανής που βλέπομε από την Γη λόγω της μικρής, σχετικώς με άλλους μεγαλύτερους, αποστάσεώς του των 8,8 ετών φωτός δηλαδή 83,6 τρισεκατομμύρια χιλιόμετρα. Μόνον ο Rigel Kent του αστερισμού του Κενταύρου, βρίσκεται στην μικρότερη απόσταση των 4,3 ετών φωτός αλλά έχει ασθενέστερη ένταση λόγω μικρότερου μεγέθους.

Ο Σείριος ανήκει στον αστερισμό του Μεγάλου Σκύλου (Canis Major - σχήμα 1) που κατά την μυθολογία συνόδευε τον Κυνηγό Ωρίωνα, ως προς τον αστερισμό του οποίου εντοπίζεται πολύ εύκολα εφόσον είμεθα σε εποχή κατά την οποία είναι πάνω από τον ορίζοντά μας τις νυχτερινές ώρες. Βρίσκεται στο νότιο ημισφαίριο της Ουράνιας Σφαίρας (απόκλιση νότια $16^{\circ} 42',3$). Υπάρχει και ο Μικρός Σκύλος (Canis Minor) με τον επίσης λαμπρό απλανή Procyon που βρίσκεται στο Βόρειο Ημισφαίριο (απόκλιση Procyon βόρεια $5^{\circ} 14',8$).

Η ανατολή λοιπόν του Σείριου κατά την εαρινήν ισημερία σηματοδοτούσε αφένός την αρχή του αρχαίου αιγυπτιακού πολιτικού ημερολογίου των 365 ημερών και αφ'ετέρου την έναρξη των πλημμυρών του Νείλου.

Στην συνέχεια οι Αιγύπτιοι προσδιόρισαν με ακρίβεια την περιοδικότητα του αστρονομικού φαινομένου της **επιτολής** του Σείριου. Την εποχή εκείνη (**3230 π.Χ.**) δηλαδή για την τότε θέση του Σείριου στην ουράνια σφαίρα (αστρική ωρική γωνία και απόκλιση), και για το επίπεδο του ορίζοντος που αντιστοιχεί στο γεωγραφικό πλάτος της Αλεξάνδρειας, η ετήσια περιοδικότης επανεμφάνισεως του Σείριου πριν την Ανατολή του Ηλίου κατά

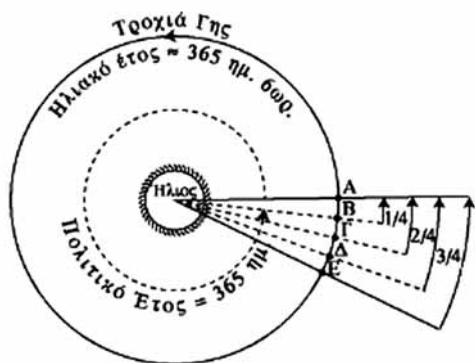

Σχήμα 1. Ο Απλανής Σείριος. Αστρική Έκφραση της Θεάς Ίσιδος

την εαρινήν ισημερία, υπολογίσθηκε σε **365 ημέρες και 6 ώρες** και συνέπιπτε σχεδόν (βλέπε παρακάτω) με την ετήσια διάρκεια της φαινομένης περιφοράς του Ηλίου γύρω από την Γη (τροπικό έτος), την οποία επίσης γνώριζαν οι Αιγύπτιοι.

Έτσι το αρχαίο Αιγυπτιακό ημερολογιακό έτος των **365** ημερών, **περίπου ταυτίστηκε** με το τροπικό Ηλιακό έτος των **365 1/4 ημερών** περίπου και συγχρόνως έγινε **απεμπλοκή** των ημερολογιακών ή **εποχικών μηνών από τους Σεληνιακούς**, αφού οι πρώτοι είχαν σταθερή διάρκεια (30 ημέρες) και σταθερή αφετηρία.

Παρόλον ότι από τότε είχε διαπιστωθεί η ύπαρξη διαφοράς **1/4** της ημέρας μεταξύ των δύο ετών, εντούτοις δεν έγινε διόρθωση του αιγυπτιακού πολιτικού ημερολογίου λόγω θρησκοληψίας, αφού και οι Φαραώ, όταν ανερχόταν στον θρόνο πήγαιναν στο ναό της Ίσιδος και έδιναν όρκο να τηρήσουν το ημερολόγιον, όπως το παρέλαβαν. Εξ άλλου, η διαφορά του **1/4** ημέρας δημιούργησε συνολικό λάθος **15 ημέρες ανά 60**

Σχήμα 2: Η Δίσεκτη Ημέρα

έτη που δεν γινόταν αντιληπτό στην αγροτική ζωή της εποχής εκείνης δεδομένου ότι και οι κλιματολογικές συνθήκες, που επηρεάζουν την γεωργία, δεν είναι σταθερές. Η πλήρης εναρμόνιση ηλιακού και πολιτικού ημερολογίου έγινε πολύ αργότερα με την δίσεκτη ημέρα του Ιουλιανού ημερολογίου, η οποία θα ισχύει πάντα, όπως εξηγείται στα επόμενα.

Ιουλιανό Ημερολόγιο

Πριν από τον Ιούλιο Καίσαρα, το Ρωμαϊκό ημερολόγιο είχε αρχικά **10** και μετά **12** μήνες με συνολικό αριθμό ημερών **355** και αρχή του έτους το **χειμερινό ηλιοστάσιο** (βλέπε σχήμα 3). Για να εναρμονίζεται το ημερολόγιο με το τροπικό έτος, γινόταν διορθώσεις με εμβόλιμους μήνες διαφορετικής διάρκειας, τους οποίους πρόσθεταν ανά διετία, τετραετία ή οκταετία. Αποτέλεσμα αυτών των διορθώσεων ήταν ότι το **46 π.Χ.** το ημερολόγιο των Ρωμαίων διέφερε **3 μήνες** από το εποχιακό έτος, που δημιουργεί η περιφορά του Ηλίου γύρω από την Γη. Τούτο είχε συνέπεια, ο τρυγητός του φθινοπώρου να αντιστοιχεί, ημερολογιακά, στον Ιανουάριο που ήταν χειμωνιάτικος μήνας, ως πρώτος μήνας του Ρωμαϊκού ημερολογίου.

Τότε (**46 π.Χ.**) ο αυτοκράτωρ **Ιούλιος Καίσαρ**, έχοντας κατακτήσει την Αίγυπτο και

γνωρίσει το ημερολόγιο της, κάλεσε τον εξ' Αιγύπτου Έλληνα μαθηματικό, αστρονόμο και φιλόσοφο **Σωσιγένη** και του ανέθεσε την εναρμόνιση του Ρωμαϊκού με το Αιγυπτιακό ημερολόγιο.

Η διόρθωση του Ρωμαϊκού ημερολογίου απεκλήθη **Ιουλιανή μεταρρύθμιση** και έγινε αρχικά με την προσωρινή αύξηση του έτους **46 π.Χ. από 355 σε 445 ημέρες**, ώστε να αποκατασταθεί η εποχιακή τάξη. Τούτο προκάλεσε χαώδη κατάσταση και το **46 π.Χ.** ονομάστηκε **έτος συγχύσεως**. Στην συνέχεια, η εφαρμογή του Ιουλιανού ημερολογίου των 365 ημερών άρχισε την 1η Ιανουαρίου του έτους 45 π.Χ. με διάταγμα του Ιουλίου Καίσαρος ο οποίος, έχοντας και τον τίτλο του Μεγάλου Αρχιερέως, μπορούσε να τροποποιεί και τα ημερολόγια. Έκτοτε χρησιμοποιείται σταθερά με τους γνωστούς σημερινούς μήνες. Το έτος 45 π.Χ. η εαρινή ισημερία πραγματοποιήθηκε την **23η Μαρτίου**.

Η Δίσεκτη Ημέρα

Παράλληλα με την εφαρμογή του Ιουλιανού ημερολογίου, ο Σωσιγένης διόρθωσε και την υπάρχουσα στο Αιγυπτιακό Ημερολόγιο διαφορά του 1/4 της ημέρας (6 ώρες) μεταξύ ηλιακού και πολιτικού έτους, με την προσθήκη της δίσεκτης ημέρας στον Φεβρουάριο ανά 4 έτη, στις χρονολογίες που διαιρούνται ακριβώς με το 4 (π.χ. 2008).

Η δίσεκτη ημέρα του Ιουλιανού ημερολογίου διατηρήθηκε και θα ισχύει πάντα. Η αναγκαιότητά της, εξηγείται με το παρακάτω σχήμα και συνοψίζεται στα εξής:

Εφόσον το πολιτικό ημερολόγιο έχει **365** ημέρες έναντι περίπου **365** και **1/4** του τροπικού ηλιακού έτους, θα είναι απαραίτητη η εμβόλιμη δίσεκτη ημέρα ανά **4ετία**, για τον συγχρονισμό των δύο ετών, όπως εξηγείται και με το σχήμα 2 (όχι υπό κλίμακα).

Εστω ότι η μέτρηση πολιτικού (365 ημ) και ηλιακού (365 1/4 ημ) έτους ξεκινά από το σημείο **A** της γήινης τροχιάς γύρω από τον

Ήλιο. Με την συμπλήρωση του **1ου** πολιτικού έτους, η Γη θα βρεθεί στο σημείο **B** και θα υπολείπεται της πλήρους ηλιακής τροχιάς της κατά το τόξο **BA = 1/4 ημ.** Κατά το **2ο** πολιτικό έτος, η Γη ξεκινώντας από το B θα φθάσει στο Γ και θα απέχει 2/4 ημέρας από το αρχικό σημείο A εκκινήσεως των δύο ετών. Ομοίως, το 3ο έτος των 365 ημ. θα συμπληρωθεί στην θέση Δ και το 4ο έτος στο σημείο E.

Επομένως 4 έτη μετά την ταυτόχρονη εκκίνησή τους, το ηλιακό και πολιτικό έτος θα έχουν συνολική απόκλιση **EA = 1 ημέρα**, η οποία προστίθεται ως **29η στον Φεβρουάριο** για να επανασυγχρονισθούν τα 2 έτη.

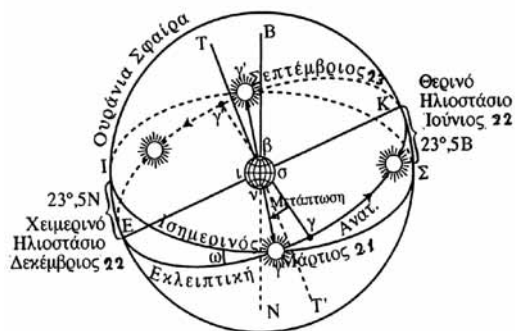
Σημείωση: Η προέλευση της ονομασίας «δίσεκτη» και η ερμηνεία της θα εξηγηθούν σε άλλο άρθρο.

Γρηγοριανό Ημερολόγιο

Το **46 π.Χ.** που έγινε η Ιουλιανή μεταρρύθμιση, το τροπικό έτος είχε ακριβώς **365 ημ 5ωρ 48λ 56 δλ** μέσου ηλιακού χρόνου, άρα είχε διαφορά περίπου 11 λεπτά από το Αιγυπτιακό και Ιουλιανό ημερολόγιο των **365ημ. και 6 ωρ.** Η διαφορά αυτή συνεχώς μεγάλωνε με την πάροδο των ετών και δημιουργούσε λάθος **1 ημέρα ανά 128 έτη** περίπου, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την αντίστοιχην ημερολογιακή οπισθοδρόμηση της εαρινής ισημερίας, από έτος σε έτος.

Το **325 μ.Χ.** που συνήλθε η Α' Οικουμενική Σύνοδος της Νίκαιας, για να ασχοληθεί μεταξύ άλλων και με το Πάσχα, όπως εξηγούμε παρακάτω, η εαρινή ισημερία αντιστοιχούσε στην **21η Μαρτίου** του ισχύοντος Ιουλιανού Ημερολογίου.

Στα τέλη του **16ου μ.Χ.** (1582) αιώνας είχαν περάσει 1257 έτη από το **325 μ.Χ.** και η **11λεπτη** ετήσια απόκλιση μεταξύ Ιουλιανού ημερολογίου και τροπικού έτους (**1 ημ. ανά 128 έτη**) είχε συσσωρεύσει ένα λάθος **10 ημερών** περίπου, οπότε η **εαρινή ισημερία** παρατηρήτο την **11 Μαρτίου**, παρασύροντας

Σχήμα 3: Φαινομένη Περιφορά Ήλιου γύρω από την Γη. Τροπικό έτος~Γρηγοριανό Ημερολόγιο

και το Πάσχα σε πρωιμότερη εποχή. Γι' αυτό, ο πάπας Γρηγόριος ΙΓ' την **21η Φεβρουαρίου 1582** προέβη στην αποκληθείσα **Γρηγοριανή μεταρρύθμιση** η οποία απέβλεπε στο να μειώσει δραστικά την υπάρχουσα ετήσια διαφορά των **11 λεπτών** μεταξύ πολιτικού ημερολογίου και τροπικού έτους (βλέπε Σχήμα 3) ώστε στο μέλλον η απόκλισή τους να συντελείται βραδύτατα ανά τους αιώνες.

Ο Γρηγόριος ΙΓ' για να πετύχει τα παραπάνω συγκάλεσε συμβούλιο σοφών το οποίο έκανε τις ακόλουθες μεταρρυθμίσεις:

1. Μείωσε το έτος 1582 μ.Χ. κατά 10 ημέρες, ορίζοντας την 5η Οκτωβρίου ως 15η. Έτσι αφενός η **11 Μαρτίου**, στην οποία αντιστοιχούσε η εαρινή ισημερία κατά το 1582, έγινε πάλι **21 Μαρτίου**, όπως κατά το **325 μ.Χ.**, και αφετέρου το Πάσχα επανήλθε στην σωστή εποχιακή θέση.

2. Ελάττωσε από 11 λεπτά σε 26 δευτερόλεπτα την διαφορά μεταξύ ηλιακού και ημερολογιακού έτους. Αυτή η δραστική μείωση επιτεύχθηκε διότι εξαιρέθηκαν από τα δίσεκτα έτη οι εκατονταετίες (μετά το 1600 μ.Χ.) οι οποίες δεν διαιρούνται ακριβώς με το 400 (π.χ. 1700, 1800, 1900 κ.λπ.).

Επομένως τώρα ανά **400 έτη** (1600 - 2000 - 2400 κ.λπ.) υπάρχουν **97 δίσεκτα** (366 ημερ) και 303 κανονικά (365 ημερ) και ο συνολικός αριθμός των μέσων ηλιακών ημερών, είναι:

(303 ετ. x 365 ημ) + (97 ετ. x 366 ημ) = 146.097 ημ.

Άρα η μέση διάρκεια του Γρηγοριανού ημερολογίου είναι:

146.097 ημ: 400 ετ = 365,2425 μεσ. ηλ. ημέρες

αλλά η διάρκεια του τροπικού ηλιακού έτους είναι περίπου:

365,2422 μεσ. ηλ. ημέρες.

Κατά συνέπεια το Γρηγοριανό ημερολογιακό έτος έγινε μεγαλύτερο του ηλιακού μόνο κατά περίπου 26 δευτερόλεπτα αφού:

365,2425 μεσ. ηλ. ημέρ - 365,2422 = 0,0003

της ημέρας ή

25,92δλ. (1 ημέρα (86.400 δλ) x 0,0003=

25,92 δλ≈26 δλ)

Αυτή η διαφορά των περίπου 26 δλ δημιουργεί τώρα συνολική απόκλιση μεταξύ ημερολογιακού και ηλιακού έτους περίπου **1 ημέρα ανά 3.321 έτη (26 δλ x 3.321 έτη = 86.346δλ ≈1 ημ.) έναντι της προηγούμενης 1 ημ. ανά 128 έτη.**

Έτσι ελαχιστοποιούνται οι μελλοντικές διαφορές για χιλιάδες χρόνια, στην διάρκεια των οποίων το Γρηγοριανό ημερολόγιο θα ταυτίζεται πρακτικά με το τροπικό ηλιακό έτος και η **εαρινή ισημερία** θα παρατηρείται την 21 Μαρτίου όπως συμβαίνει και σήμερα. Κατά τον 20ό αιώνα η μέση διάρκεια του τροπικού έτους ήταν **365 ημ. 5 ωρ. 48λ. 46 δλ.** και του Γρηγοριανού ημερολογίου **365 ημ. 5 ωρ. 49λ. 12 δλ.**, επομένως είχαν διαφορά **26 δλ.**

Το Γρηγοριανό Ημερολόγιο έγινε δεκτό αμέσως από τους Καθολικούς, ενώ οι Διαμαρτυρόμενοι το αποδέχθηκαν σταδιακά και ορισμένοι Ορθόδοξοι στις αρχές του 20ου αιώνας αλλά όχι ως προς την ρύθμιση του Πάσχα.

Διαφορά Ιουλιανού και Γρηγοριανού Ημερολογίου

Το Γρηγοριανό ημερολόγιο ισχύει σήμερα διεθνώς για τις πολιτικές υποθέσεις. Στην

Ελλάδα έγινε αποδεκτό, αρχικά από την Πολιτεία, με διάταγμα της 18ης Ιανουαρίου 1923 και ημερομηνία ενάρξεως την **16 Φεβρουαρίου 1923** Ιουλιανού Ημερολογίου, η οποία έγινε **1 Μαρτίου** Γρηγοριανού. Στην συνέχεια έγινε δεκτό και από την Εκκλησία την 10 Μαρτίου 1924 που λογίστηκε 23 Μαρτίου 1924.

Το **1600 μ.Χ.** η διαφορά ημερών μεταξύ παλαιού Ιουλιανού και Γρηγοριανού ημερολογίου ήταν **10 ημέρες.** Έκτοτε η απόκλιση αυτή μεγαλώνει συνέχεια λόγω της συσσωρεύσεως της **ετήσιας διαφοράς των 11 λεπτών** μεταξύ των δύο ημερολογίων. Η εκάστοτε διαφορά τους σε ημέρες θα είναι:

$$\Delta = \delta + 10$$

όπου **$\delta = [(E-1600) \times 3] : 400$,**

και **E** το παρόν έτος

Το **δ** είναι η ακέραια διαφορά ημερών Γρηγοριανού και Ιουλιανού ημερολογίου μεταξύ **1600 μ.Χ.** και παρόντος έτους (**E**), διότι ανά 400 έτη το Γρηγοριανό ημερολόγιο έχει **3** ημέρες λιγότερες από το Ιουλιανό, και το **10** είναι η αρχική, κατά το 1600, διαφορά τους.

Π.χ. το 2010 η διαφορά των δύο ημερολογίων είναι:

$$\delta = [(2010-1600) \times 3] : 400 \approx 3 \text{ ημέρες}$$

και **$\Delta = \delta + 10 = 13$ ημέρες**

Αυτή είναι η παρούσα διαφορά μεταξύ Γρηγοριανού και παλαιού Ιουλιανού Ημερολογίου η οποία θα μεγαλώνει με το πέρασμα των αιώνων. Κατά το έτος 2100 θα είναι 14 ημέρες, και εάν συνεχιστεί, τότε π.χ. το έτος 10.000 οι Παλαιοημερολογίτες θα έχουν την ισημερία (κοινό αστρονομικό φαινόμενο για όλους) να αντιστοιχεί στο ημερολόγιό τους 73 ημέρες πριν την δική μας 21 Μαρτίου δηλαδή αρχές Ιανουαρίου. Αντίστοιχη θα είναι και η ημερολογιακή μετακίνηση του Πάσχα τους αφού το Πάσχα ακολουθεί την εαρινή ισημερία, όπως εξηγούμε στην συνέχεια, δηλαδή θα έχουν χειμωνιάτικο Πάσχα.

Διορθωμένο Ιουλιανό Ημερολόγιο

Το ακριβέστερο αστρονομικώς ημερολόγιο είναι το νέο διορθωμένο Ιουλιανό.

Τούτο καθιερώθηκε από τους Ορθόδοξους Χριστιανούς οι οποίοι για λόγους δογματικούς, δεν ήθελαν ν' αποδεχθούν το Γρηγοριανό των Καθολικών. Πρέπει όμως να πούμε εξ' αρχής ότι η διαφορά Γρηγοριανού και Διορθωμένου Ιουλιανού Ημερολογίου είναι ελάχιστη και δεν δημιουργεί αισθητή απόκλιση μεταξύ τους. Εξ' άλλου το Γρηγοριανό Ημερολόγιο ισχύει **διεθνώς** ως πολιτικό ημερολόγιο.

Το Νέο Διορθωμένο Ιουλιανό Ημερολόγιο βασίσθηκε στην εξής πρόταση του Σέρβου αστρονόμου **Μιλουτίν Μιλάνκοβιτς**: «Εντός ενός κύκλου 900 ετών, από τα επαιώνια έτη (αυτά που αντιστοιχούν σε αιώνες) θεωρούνται δίσεκτα **μόνον** όσα διαιρούμενα με το **9** δίδουν υπόλοιπο το **2** ή το **6**. Π.χ. είναι δίσεκτα τα 600:9 (υπόλοιπο 6) και 2000:9 (υπόλοιπο 2) κ.λ.π. Για τα υπόλοιπα έτη εντός των εκατονταετιών, ισχύει ο παλιός Ιουλιανός κανόνας δηλαδή είναι δίσεκτα τα διαιρούμενα ακριβώς με το 4, π.χ. το 2008.

Σύμφωνα με τον κανόνα αυτόν, σε μία περίοδο 900 ετών περιλαμβάνονται **218** δίσεκτα (366 ημερών) και **682** κανονικά (365 ημερών). Άρα η μέση ημερολογιακή ημέρα είναι τώρα:

$(218 \times 366 = 79788) + (682 \times 365 = 248930) = 328718:900 = \mathbf{365,24222222}$ **μέσες ηλιακές ημέρες**

έναντι **365,2425** του Γρηγοριανού Ημερολογίου.

Επομένως το Τροπικό Ηλιακό Έτος, που έχει **365,24219879** ημέρες, σχεδόν ταυτίζεται με το Νέο Διορθωμένο Ιουλιανό Ημερολόγιο.

Τον **Μάιο του 1923** ο Οικουμενικός Πατριάρχης **Μελέτιος Δ'** (Μεταξάκης Εμμανουήλ από το Λασηθί Κρήτης) συγκάλεσε στην Κωνσταντινούπολη Πανορθόδοξο Συνέδριο που αποδέχθηκε το νέο Ιουλιανό Ημερολό-

γιο. Συγχρόνως έγινε δεκτή η πρόταση της Εκκλησίας της Ελλάδος, να προστεθούν και οι 13 ημέρες της διαφοράς από το Γρηγοριανόν. Ως ημερομηνία εφαρμογής του Διορθωμένου Ιουλιανού Ημερολογίου ορίσθηκε η 1 Οκτωβρίου 1923, η οποία έγινε **14 Οκτωβρίου**. Επιπλέον αποφασίσθηκε να μην γίνει παρέμβαση στον ισχύοντα τρόπο προσδιορισμού της ημερομηνίας του Πάσχα, σύμφωνα με το παλιό Ιουλιανό Ημερολόγιο, με συνέπεια να παραμένει η δογματική διαφορά με τους Καθολικούς ως προς τον προσδιορισμό του Πάσχα (βλέπε παρακάτω).

Το Διορθωμένο Ιουλιανό Ημερολόγιο αποδέχθηκαν και τηρούν μέχρι σήμερα: το Οικουμενικό Πατριαρχείο, τα Πατριαρχεία Αλεξανδρείας, Αντιοχείας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, οι Αυτοκέφαλες Εκκλησίες Ελλάδος, Κύπρου, Αλβανίας, Πολωνίας και οι Αυτόνομες Εκκλησίες Τσεχίας, Σλοβακίας.

Δεν το αποδέχθηκαν, για λόγους παραδόσεως, τα Πατριαρχεία Ιεροσολύμων, Ρωσίας και Σερβίας, τα Μοναστήρια του Αγίου Όρους με τα μετόχια αυτών στην Ελλάδα και οι αυτοαποκαλούμενοι «Γνήσιοι Ορθόδοξοι Χριστιανοί», οι γνωστοί Παλαισημερολογίτες. Όλοι αυτοί ακολουθούν το Παλιό Ιουλιανό Ημερολόγιο.

Περαιτέρω Μεταρρύθμιση Ημερολογίου

Το τροπικό έτος δεν είναι σταθερό αλλά μειώνεται κατά μέσον όρο **0",53 της μίρας ανά 100 έτη** λόγω αφενός της μεταπτώσεως του εαρινού σημείου (**γ**) (Σχήμα 3) και αφετέρου της επιταχύνσεως της γήινης τροχιάς περί τον Ήλιο.

Εξάλλου, η παρούσα ελάχιστη διαφορά των **26 δλ** μεταξύ ηλιακού και Γρηγοριανού έτους αυξάνει την διαφορά τους αργά αλλά σταθερά. Επομένως και παρόλον ότι για αιώνες **δεν** θα είναι αισθητή η απόκλιση των δύο ετών, κάποτε θα απαιτηθεί νέα μεταρρύθμιση.

Η σύγχρονη τάση είναι η καθιέρωση ενός ημερολογίου με σταθερό συσχετισμό ημερών, εβδομάδων και μηνών μέσα σ' όλα τα έτη ανά τους αιώνες, και για την υλοποίησή του υπάρχουν δύο προτάσεις:

Το Σταθερό Διεθνές Ημερολόγιο

Αποτελείται από **13** μήνες ίσης διάρκειας **28** ημερών, έκαστος από τους οποίους έχει **4** εβδομάδες των **7** ημερών που δίδουν σύνολο **364 ημ.** στις οποίες προστίθεται 1 ημ. στο τέλος του έτους ώστε να προκύψουν οι **365 ημ.**

Κατά τα δίσεκτα έτη θα προστίθεται 1 ημέρα αλλά τώρα μεταξύ των μηνών Ιουνίου και Ιουλίου.

Το Παγκόσμιο Ημερολόγιο

Αποτελείται από τέσσερα τρίμηνα σταθερής διάρκειας, στα οποία ο 1ος μήνας έχει 31 ημέρες, ενώ ο 2ος και 3ος έχουν από 30, δηλαδή:

Κάθε Τρίμηνο = 91 ημ. = 13 εβδ. των 7 ημ.

Κ	Δ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Π	Π	Σ			
1	2	3	4	5	6	7			1	2	3	4					1	2		
8	9	10	11	12	13	14	5	6	7	8	9	10	11	3	4	5	6	7	8	9
15	16	17	18	19	20	21	12	13	14	15	16	17	18	10	11	12	13	14	15	16
22	23	24	25	26	27	28	19	20	21	22	23	24	25	17	18	19	20	21	22	23
29	30	31	26	27	28	29	30	24	25	26	27	28	29	30						
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ ΑΠΡΙΛΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ						ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ ΜΑΪΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ						ΜΑΡΤΙΟΣ ΙΟΥΝΙΟΣ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ								
Παγκόσμιο Ημερολόγιο																				

Πίναξ 4: Προτεινόμενο Παγκόσμιο Ημερολόγιο

Επομένως τα 4 Τρίμηνα έχουν 364 ημ., γι' αυτό στο τέλος του Δεκεμβρίου προστίθεται μια ημέρα, **χωρίς ημερομηνία**, η οποία χαρακτηρίζεται **παγκόσμια ημέρα (W)** για να προκύψει το σύνολο των 365 ημερών του Πολιτικού και Ηλιακού Έτους.

Κατά τα δίσεκτα έτη θα προστίθεται επίσης μία ημέρα που χαρακτηρίζεται και αυτή **πα-**

γκόσμια (W) και **χωρίς ημερομηνία**, στο τέλος του Ιουνίου. Στο ημερολόγιο αυτό η **1η** Ιαν., Απριλ., Ιουλ., Οκτώβρ. είναι πάντα **Κυριακή** ενώ η **1η** Φεβρ., Μαΐου, Αυγ., Νοέμβρ. είναι πάντα **Τετάρτη** και η **1η** Μαρτ., Ιουν., Σεπτ., Δεκ. πάντοτε **Παρασκευή**, όπως φαίνεται στον Πίνακα 4. Το **Πάσχα** από κινητή, ορίζεται ως ακίνητη εορτή αντιστοιχούσα πάντα στην **8η Απριλίου** (Κυριακή), με συνέπεια και όλες οι άλλες σημερινές κινητές εορτές να γίνονται ακίνητες και να αντιστοιχούν στις ίδιες ημερομηνίες κάθε χρόνο.

Από τα προηγούμενα γίνεται φανερόν ότι το Παγκόσμιο Ημερολόγιο, αν και καθιερώνει σταθερές ημερομηνίες εορτών και επετείων **δεν** πετυχαίνει:

α. Την ταύτιση ηλιακού και πολιτικού ημερολογίου αφού διατηρείται η δίσεκτη ημέρα.

β. Την πλήρη εναρμόνιση όλων των εβδομάδων και μηνών αφού δεν αρχίζουν την ίδια ημερομηνία σε κάθε έτος.

Εξάλλου το Παγκόσμιο Ημερολόγιο υποστηρίζεται περισσότερο από το Διεθνές διότι εκτός του ότι εξασφαλίζει την σταθερή επανάληψη των εορτών και επετείων σε όλα τα έτη, διατηρεί και τους γνωστούς 12 μήνες. Επομένως η πιθανή καθιέρωσή του δεν θα προκαλέσει την αναστάτωση που θα προκύψει από την τυχόν εφαρμογή του Σταθερού Διεθνούς Ημερολογίου με τους 13 μήνες.

Το Πάσχα στο ημερολόγιο

Τα αφορώντα τις ημερομηνίες εορτασμού του Πάσχα και τις διαφορές μεταξύ Καθολικών, Ορθοδόξων, Παλαιοημερολογιτών και Εβραίων μοιάζουν, λίγο-πολύ, με γρίφο. Ας προσπαθήσουμε να τον λύσουμε με συνοπτική και απλουστευμένη χρονολογική παράθεση των γεγονότων.

Η Παλαιότατη Ρίζα

Όπως προαναφέρθηκε, οι αρχαίοι Αιγύπτιοι εόρταζαν κατά την άνοιξη την επιτολή του Σείριου και την έναρξη των πλημμυρών του

Εικόνα 5. Η Θεά Ίσις (μία από τις πολλές απεικονίσεις της)

Νείλου. Αλλά την ίδια ημερομηνία ο Ήλιος **διάβαινε** τον Ισημερινό κατά την εαρινήν ισημερία, από το νότιο στο βόρειο ημισφαίριο, όπως φαίνεται στο σχήμα 3. Στην γλώσσα των Φαραώ η «**διάβαση**» απεδίδετο με την λέξη «**πισάχ**» με την οποία εχαρακτηρίζετο και η **εορτή της εαρινής ισημερίας**.

Στην αιγυπτιακή αστρική ερμηνεία των Θεών, ο **Σείριος** ή **Σώθις** κατά τους Αιγυπτίους, ταυτίστηκε με την **Ίσιδα** ή Ασέτ ή Εσέτ στα αιγυπτιακά, η οποία φαίνεται στην εικόνα 5.

Φωτό 6. Ο Ναός της Ίσιδος στο νησάκι Φιλαί του Νείλου νοτίως φράγματος Ασσουάν. Λατρεία του Σείριου κατά την εαρινή διάβαση (πισάχ) του Ηλίου-Αρχή του Αιγυπτιακού έτους

Ήταν από τις σημαντικότερες θεότητες της αρχαίας Αιγύπτου και η ιερογλυφική καταγραφή (ονομασία) της σημαίνει Θρόνος. Επομένως η λέξη αυτή ήταν γένους θηλυκού, αφού αντιστοιχούσε σε Θεά, και εσήμαινε την γυναίκα-μητέρα, άρα η έννοια του (της) Θρόνου ήταν ότι δημιουργούσε τον Βασιλέα. Γι' αυτό άλλωστε, όπως προαναφέραμε, οι Φαραώ προσήρχοντο και ορκίζοντο στο ναό της Ίσιδος, η οποία θεοποιούσε το θρόνο τους, να τηρούν αναλλοίωτο το ημερολόγιό τους, του οποίου την αρχή εσήμαινε η επιτολή της αστρικής παρουσίας της Ίσιδος δηλαδή του Σείριου.

Εξ'άλλου, η Ίσις ήταν και η προσωποποίηση της γόνιμης γης εκατέρωθεν του Νείλου.

Έχουμε λοιπόν άμεση σχέση του Απλανούς Σείριου με την Θεά Ίσιδα, κι'αυτής με τον Νείλο αλλά και με τον θρόνο των Φαραώ.

Κατά την ημερομηνία λοιπόν της **εαρινής ισημερίας** (1η μηνός **Θωθ**) και ταυτόχρονης **επιτολής του Σείριου, και ενάρξεως των πλημμυρών του Νείλου**, πρωτοχρονιά του αρχαίου Αιγυπτιακού Ημερολογίου, ετελούντο λατρευτικές εορτές στους ναούς της **Ίσιδος**, ένας εκ των οποίων φαίνεται στην φωτογραφία 6, αφιερωμένες στην **διάβαση-πισάχ** του ηλίου από το νότιο στο βόρειο ημισφαίριο.

Διάβαση που φέρνει, κάθε χρόνο, την ανοιξιιάτικη αναζωογόνηση-γονιμοποίηση

της φύσεως με την εφορία των καρπών της γης αλλά (φέρνει) και την ανθρώπινη αναζωογόνηση-ευεξία, όπως την βιώνουμε κάθε άνοιξη. Διάβαση από την νεκρή φύση του χειμώνας στην ζωντανή φύση της ανοίξεως.

Ακόμη και σήμερα οι Αιγύπτιοι εορτάζουν αυτήν την εορτήν αλλά μεταλλαγμένη ως εξής:

Όταν επικράτησε ο Χριστιανισμός στην Αίγυπτο, κατά την βυζαντινοκρατία, καθιερώθηκε και το Χριστιανικό Πάσχα. Όμως, η παμπάλαια ιθαγενής εορτή δεν ήταν δυνατόν να εορτάζεται κατά την ημέρα της εαρινής ισημερίας διότι έπεφτε πριν το Πάσχα (βλέπε Χριστιανικό Πάσχα) το οποίο επίσης τηρούσαν οι εκχριστιανηθέντες Αιγύπτιοι. Γι' αυτό την μετέφεραν στην επομένη του Πάσχα το οποίο εορτάζεται πάντα μετά την εαρινήν ισημερία, και επομένως την έκαναν κινητή εορτή. Τέλος, μετά την επικράτηση του Μουσουλμανισμού, η εορτή παρέμεινε και εξακολουθεί να κανονίζεται ως προς το χριστιανικό Πάσχα αλλά τώρα με την ονομασία **Σαμ Ελ Νεσσίμ (Εαρινές Πνοές)** η οποία εορτάζεται την Δευτέρα της Διακαινησίμου (Δευτέρα του Πάσχα).

Σημείωση: *Σύντομη ερμηνεία της έννοιας «διακαινήσιμος» δίδεται στην ενότητα του Χριστιανικού Πάσχα.*

Αλλά καθώς το ανθρώπινο γένος πορεύεται στην εξελικτική του διαδικασία, όπως την έχει προδιαγράψει ο Δημιουργός του, η έννοια του Πάσχα επαναπροσδιορίζεται σε πνευματικότερη υπόσταση.

Το Πάσχα των Εβραίων ή Νομικόν Πάσχα

Οι Εβραίοι παρέλαβαν και διατήρησαν την εαρινή Φαραωνική εορτή, με την ονομασία **Πεσάχ** (Peshah), αλλά με την έννοια της **διαβάσεως** από την δουλεία προς την γη της επαγγελίας, μετά την έξοδό τους από την Αίγυπτο.

Το ημερολόγιο, που καθιέρωσε ο Μωϋσής μετά την απελευθέρωση τους, ήταν το Αιγυ-

πτακό. Δηλαδή ηλιακό με αρχή την εαρινήν ισημερίαν και μήνες των 30 ημερών, ανεξάρτητο από τις φάσεις της Σελήνης, και είχε πρώτο μήνα τον **Αβίβ** (μήνας των νέων), κατά τον οποίο έφυγαν από την Αίγυπτο, η δε εαρινή ισημερία αντιστοιχούσε στην 1η του Αβίβ.

Όμως, ο αριθμός 365 ημερών του ηλιακού έτους, διαιρούμενος με το 7 των ημερών της Εβραϊκής εβδομάδος, αφήνει υπόλοιπο μιας ημέρας (365:7=52 εβδομάδες και 1/7). Ο Μωϋσής όρισε λοιπόν όπως 2 Σάββατα του έτους θεωρούνται ως μία ημέρα, η αποκαλούμενη **«δευτερόπρωτο Σάββατο»**. Επομένως το ηλιακό έτος είχε μεν 365 ημέρες αλλά αριθμούντο 364 διαιρούμενες ακριβώς με το 7. Έτσι σταθεροποίησαν όλες τις ημερομηνίες σε συγκεκριμένες ημέρες της εβδομάδος άρα και την ισημερία 1η Αβίβ ή Νισάν (μετέπειτα βαβυλωνιακή ονομασία) αλλά και το Πάσχα 14η Αβίβ σε **Σάββατο**, κατά τον νόμο του Μωϋσή: «φυλάξει τον μήνα των νέων (Αβίβ) και ποιήσεις το Πάσχα κυρίω τω θεώ σου, εν τω μηνί των νέων εξήλθες εξ' Αιγύπτου νυκτός» (δευτερονόμιο 16,1) και αλλού. «Και έσται η ημέρα υμίν αυτή μνημόσυνον, και εορτάσετε αυτήν εορτήν Κυρίω εις πάσας τας γενεάς υμών, νόμιμον αιώνιον εορτάσετε αυτήν». Η εορτή γινόταν στο Ναό των Ιεροσολύμων και διαρκούσε επτά ημέρες (κάτι αντίστοιχο προς την Διακαινήσιμο Χριστιανική εβδομάδα), από το βράδυ της 14ης μέχρι το βράδυ της 21ης του μηνός Αβίβ: «εναρχομένου του Πάσχα της τεσσαρεσκαδεκάτης του μηνός του πρώτου αφ'εσπέρας ...» (Έξοδος 12,18-19).

Μετά την καταστροφή της Ιερουσαλήμ από τον Ναβουχοδονόσορα το 587 π.Χ., οι Εβραίοι εξορίστηκαν στην Βαβυλώνα. Εκεί τηρούσαν το βαβυλωνιακό ημερολόγιο που, όμως, ήταν σεληνιακό δηλαδή χωρίς σταθερές ημερομηνίες εαρινής ισημερίας και πανσελήνου. Για να συμπίπτει η εαρινή ισημερία με την 1η Αβίβ ή Νισάν έκαναν ορισμένες διορθώσεις στο σεληνιακό ημερολόγιό τους.

Τούτο διατήρησαν και μετά την επιστροφή τους στην Ιουδαία το 536 π.Χ. μέχρι και σήμερα ως **θρησκευτικό** ημερολόγιο με πρώτο μήνα τον Νισάν (πρώην Αβίβ) και αρχή του έτους την εαρινή ισημερία. Έτσι έχουμε πλέον εμπλοκή της Σελήνης στον εορτασμό του Εβραϊκού Πάσχα, το οποίο πρέπει να είναι συνδεδεμένο και με την εαρινή ισημερία,. Αλλά το Πάσχα δεν μπορούσε πλέον να ταυτίζεται με την 14η Αβίβ και ημέρα Σάββατο αφού εξαρτάτο από την εαρινή πανσέληνον, η οποία δεν εμφανίζεται σε σταθερές ημερομηνίες. Το Εβραϊκό ιερατείο όρισε λοιπόν να εορτάζεται το Πάσχα κατά την εαρινή Πανσέληνο (η παρατηρούμενη κατά ή μετά την εαρινή ισημερία) εφ' όσον συμπίπτει με μία των ημερών Σάββατο, Κυριακή, Τρίτη, Πέμπτη. Εάν όμως η Πανσέληνος συμπίπτει με τις απαγορευμένες ημέρες Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή, τότε το Πάσχα εορτάζεται την επομένη ημέραν.

Η Εβραϊκή Εβδομάδα έχει επτά ημέρες με ονομασίες την αριθμητική τους σειρά, ως εξής: Ρισόν (Πρώτη)-Σενί (Δευτέρα)-Σελισί (Τρίτη)-Αρμπαί (Τετάρτη)-Ρεβίν (Πέμπτη)-Σισί (Έκτη) **Σαθάτ** (Εβδόμη). Η λέξη Σαθάτ (Σάββατο) έχει ινδική ρίζα και σημαίνει επτά. Αλλά ο αριθμός 7 είναι ιερός για τους Εβραίους από την εποχή του Μωυσή, και κατά τον Ιουδαίο ιστορικό **Φλάβιο Ιώσηπο**, που έζησε τον 1ο μ.Χ. αιώνα, η Ιουδαϊκή λέξη **Σαθάθ** σημαίνει **πληγές των πελμάτων** και έχει την εξής έννοια. Όταν οι Εβραίοι έφυγαν από την Αίγυπτο και μετά **επτά** ημέρες εξαντλητική πορεία πέρασαν την Ερυθρά Θάλασσα, τα πόδια τους (πατούχες) είχαν γεμίσει πληγές. Γι' αυτό ο **Μωυσής** τους άφησε να ξεκουραστούν και από τότε η ημέρα αυτή, **εβδόμη** μετά την έξοδό τους από την Αίγυπτο, καθιερώθηκε ως ημέρα αναπαύσεως, λατρείας του Θεού του Ισραήλ **Ιαθέ** (Ιεχωβά) αλλά και εορτής του Εβραϊκού Πάσχα.

Εφ' όσον όμως οι ημέρες της εβδομάδος είναι ίδιες τόσο στο Εβραϊκόν όσο και στο

Εικόνα 7.Ο Μωυσής. Οδήγησε τους Ιουδαίους να διαβούν (πεσάχ) από την δουλεία της Αιγύπτου στην Γη της Επαγγελίας

Χριστιανικό ημερολόγιο, το Εβραϊκό Πάσχα εορτάζεται την ημέρα της εαρινής πανσελήνου ή την επομένη, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα. Π.χ το 2010 η εαρινή πανσέληνος εμφανίζεται την Τρίτη 30 Μαρτίου του Γρηγοριανού Ημερολογίου ή 15η Νισάν του εβραϊκού θρησκευτικού ημερολογίου. Η εμπλοκή Ισημερίας και Εαρινής Πανσελήνου πέρασε και στο Χριστιανικό Πάσχα.

Το Χριστιανικό Πάσχα ή Πάσχα το Καινόν (Νέον)

Η λέξη Πάσχα είναι συνέχεια της Αιγυπτιακής Πισάχ και της Εβραϊκής Πεσάχ. Αλλά τώρα με την πνευματική έννοια της Διαβά-

Εικόνα 8. Η Ανάσταση. Διάβαση (Πάσχα) από τον θάνατο στην ζωή

σεως από τον θάνατο της φθαρτής ύλης στην πνευματική ζωή, την οποία σηματοδοτεί η Ανάσταση του Χριστού (εικόνα 8).

Τα Πάθη, η Σταύρωση και η Ανάσταση του Χριστού συνέβησαν στην Ιουδαία κατά το Εβραϊκό Πάσχα με το οποίο υπάρχει άμεση εννοιολογική σχέση: α) τοπική (Ιουδαία), β) χρονική (εαρινή ισημερία) και γ) αστρονομική (εαρινή πανσέληνος). Σ' αυτήν ακριβώς την σχέση βρίσκεται η ιδιαιτερότητα και η πολυπλοκότητα του προσδιορισμού της ημερομηνίας του Χριστιανικού Πάσχα αφού πρέπει: να ταυτίζεται εννοιολογικά αλλά και να διαφέρει ημερολογιακά από την εορτή των Εβραίων που σταύρωσαν τον Χριστό. Η δε ημερομηνία εξαρτάται από το αστρονομι-

κό φαινόμενο της Πανσελήνου η οποία δεν μπορεί να ορισθεί σε σταθερές ημερομηνίες. Μετά δε την καθιέρωση του Γρηγοριανού ημερολογίου το 1582, ο εορτασμός διαφοροποιήθηκε και μεταξύ Ορθοδόξων και Καθολικών κατά την προαναφερθείσα διαφορά Ιουλιανού-Γρηγοριανού ημερολογίου και υπολογισμού της πανσελήνου, και ο προσδιορισμός του Πάσχα έγινε περισσότερο πολύπλοκος.

Οι Απόστολοι καθιέρωσαν το Χριστιανικό Πάσχα εις ανάμνηση τόσο της Σταυρώσεως του Ιησού (το εσφαγμένο αρνίον της Αποκαλύψεως) όσο και της Αναστάσεως δηλαδή της σωτηρίας των ανθρώπων. Τα πρώτα λοιπόν χριστιανικά χρόνια εορταζόταν τόσο το

Σταυρώσιμο Πάσχα, που συνέπιπτε με το εβραϊκόν (Σάββατο 14 Αβίβ), όσο και το **Αναστάσιμο**, δύο ημέρες μετά χωρίς να ενδιαφέρονται, εάν ήταν Κυριακή. Αλλά υπήρχαν διχογνωμίες ως προς τον ακριβή ημερολογιακό προσδιορισμό της Σταυρώσεως και της Αναστάσεως διότι κατά την εβραϊκή παράδοση η ημέρα αλλάζει στις 6 μμ. Δηλαδή το βράδυ της 14ης Αβίβ (Σταυρώσιμο Πάσχα) ανήκει στην 15η του μηνός. Την ίδια παράδοση ακολουθεί και η Χριστιανική Εκκλησία, για την οποία η ημέρα αρχίζει με τον Εσπερινό της προηγούμενης. Στα προηγούμενα πρέπει να προσθέσουμε και τις διαφορές που υπήρχαν για τον υπολογισμό των αστρονομικών φαινομένων της εαρινής ισημερίας και πανσελήνου σε σχέση με το εβραϊκό και το χριστιανικό Πάσχα, κι όλα αυτά είχαν δημιουργήσει χαώδη κατάσταση.

Πέρασαν τα χρόνια, ο Χριστιανισμός εξαπλωνόταν με ταχύτητα σε Ανατολή και Δύση. Οι αρχικές επουσιώδεις διαφωνίες οδήγησαν σε αγεφύρωτες δογματικές διαφορές που έφτασαν μέχρι και αφορισμούς, έως ότου ήρθε η ώρα του φωτισμένου ανθρώπου, όπως συμβαίνει πάντα στην ιστορία.

Ο Κωνσταντίνος Α' γεννήθηκε στη Ναισό σημερινή Νις της Σερβίας πριν το 285 μ.Χ (άγνωστο πότε ακριβώς) και πέθανε την 22 Μαΐου 337. Μετέπειτα Μέγας και Άγιος καταγόταν από τον οίκο των Ρωμαίων Φλαβίων, πρώην ειδωλολάτρης και μάλλον Ηλιολάτρης, ήταν ο πρώτος εκχριστιανηθείς Ρωμαίος Αυτοκράτωρ (Imperator Caesar Flavius Valerius Constantinus Augustus). Ένα από τα μεγαλουργήματά του ήταν ο καθορισμός **κοινού Πάσχα για όλους τους Χριστιανούς.**

Η βασιλεία του χωρίζεται σε τρεις μεγάλες περιόδους: α) την κυριαρχία στην Γαλατία (περίπου η σημερινή Γαλλία) μεταξύ 306 και 312 μ.Χ., β) την επικράτηση σ' ολόκληρη τη Ρωμαϊκή Δύση (Βρετανία, Γαλατία, Ισπανία) από 313 έως 320 μ.Χ., μετά την νίκη του επί του Αυτοκράτορος Μαξεντίου και την

Εικόνα 9. Εαρινή Πανσέληνος. Η εμφανιζόμενη κατά ή μετά την εαρινή ισημερία της 21ης Μαρτίου.

θριαμβευτικήν είσοδό του στην Ρώμη με το λάβαρο του Σταυρού και γ) την μονοκρατορία σε Δύση και Ανατολή από 321 έως 337 μ.Χ. Τότε όρισε πρωτεύουσα ολόκληρου του Ρωμαϊκού Κράτους την αρχαία πόλη **Βυζάντιο**, μετονομάζοντάς την **Κωνσταντινούπολη το 324 μ.Χ.** Εκτοτε, η μονοκρατορία των Βυζαντινών Αυτοκρατόρων συνεχίστηκε μέχρι το 800 μ.Χ., όταν ανασυστήθηκε η Δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία με την στέψη του Καρλομάγνου στην Ρώμη. Αλλά η Βασιλεύουσα (Πόλη) παρέμεινε πρωτεύουσα του Ελληνικού Μεσαίωνα για μια χιλιετία περίπου. Η παρέμβαση του Μεγάλου Κωνσταντίνου στον εορτασμό του Πάσχα συμπίπτει με την τρίτη περίοδο της παντοδυναμίας του.

Το 314 μ.Χ. συνεκλήθη σύνοδος (όχι οικουμενική) στην πόλη **Αρελάτη** (στο Δέλτα του ποταμού Ροδανού, δυτικά Μασσαλίας). Η επιλογή ίσως να είχε συναισθηματική αξία αφού από την Γαλλία (Γαλατία) ξεκίνησε η αυτοκρατορική πορεία του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Η Αρελάτη ήταν πρώην ελληνική αποικία, με την ονομασία **Θηγίνη**. Σήμερα είναι η πόλη **Αρλ**. Η σύνοδος αυτή δεν είχε αποτέλεσμα.

Το 325 μ.Χ. συνήλθε, κατόπιν εντολής του Αυτοκράτορος Κωνσταντίνου του Μεγάλου,

η **Α' Οικουμενική Σύνοδος Νίκαιας** της Βιθυνίας (περιοχή κατά μήκος ανατολικών ακτών Βοσπόρου και νοτιοδυτικών ακτών Ευξείνου Πόντου). Η σύνοδος είχε κύριο θέμα την αίρεση του Αρείου ο οποίος αμφισβητούσε την θεότητα του Χριστού, και το ομοούσιον της Αγίας Τριάδος (Πατήρ, Υιός, Άγιο Πνεύμα). Αξιοσημείωτο είναι ότι ο Αυτοκράτωρ εκήρυξε αυτοπροσώπως τις εργασίες. Η Σύνοδος ασχολήθηκε και με το σοβαρό πρόβλημα του εορτασμού του Πάσχα, δίδοντας τις γενικές κατευθύνσεις. Τα πρακτικά δεν διασώθηκαν, αλλά η σχετική απόφαση συνοψίζεται στην διασωθείσα εγκύκλιο του Αυτοκράτωσης, η οποία έθεσε τις δύο βασικές αρχές, που πρέπει να διέπουν την εορτή του Πάσχα: α) να συνεορτάζουν όλοι μαζί οι Χριστιανοί και β) το Χριστιανικό Πάσχα να εορτάζεται μετά το Εβραϊκό. Η απόφαση αυτή απεστάλη στον Πατριάρχη Κύριλλο Α' (376-444μ.Χ) Αλεξανδρείας, η οποία ήταν πνευματικό κέντρο της αυτοκρατορίας με σπουδαίους αστρονόμους, για να την υλοποιήσει. Το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, ερμηνεύοντας την αυτοκρατορική εντολή έθεσε τον εξής κανόνα: **«Το Πάσχα να εορτάζεται την πρώτη Κυριακή, που ακολουθεί την εαρινή πανσέληνο, η οποία εμφανίζεται κατά ή μετά την εαρινή ισημερία της 21ης Μαρτίου του ισχύοντος Ιουλιανού Ημερολογίου. Εάν όμως η πανσέληνος συμβεί Κυριακή, τότε το Πάσχα εορτάζεται την επομένη Κυριακή»**. Στην συνέχεια οι αστρονόμοι και μαθηματικοί προσδιόρισαν τις **ημερομηνίες** του Πάσχα (**το Πασχάλιον**), που εξαρτώντο από την επανάληψη του φαινομένου της εαρινής Πανσελήνου στα διαδοχικά έτη. Οι ημερομηνίες αυτές απεστέλλοντο στον Πάπα της Ρώμης, που ήταν πρώτος τη τάξει στην εκκλησιαστική ιεραρχία κι αυτός τις μεταβίβαζε σ' όλες τις Χριστιανικές Εκκλησίες. Έκτοτε για πάρα πολλά έτη, ο εορτασμός του Πάσχα ήταν κοινός σε Ανατολή και Δύση, παρά τις κατά καιρούς διαφωνίες των Ρωμαιοκαθολικών.

Η οδηγία του Μεγάλου Κωνσταντίνου ήταν σοφή και η ερμηνεία της από το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας άριστη. Αλλά η εφαρμογή της με τους σχετικούς αστρονομικούς υπολογισμούς δεν ήταν ακριβής. Επομένως εξ' αρχής υπήρχαν οι αιτίες της μετέπειτα διαφωνίας μεταξύ Ορθοδόξων και Καθολικών διότι:

- α) Αγνοήθηκε η γνωστή, στους αστρονόμους της Αλεξανδρείας, ημερολογιακή μετακίνηση (στο Ιουλιανό ημερολόγιο) της εαρινής ισημερίας κατά 1 ημέραν ανά 128 έτη, που παρέσυρε το Πάσχα, δημιουργώντας σοβαρό εποχιακό λάθος.
- β) Ο υπολογισμός της εαρινής πανσελήνου, άρα και του ακολουθούντος Πάσχα βασίστηκε στον **19ετή Κύκλο Μέτωνος** (Αθηναίος γεωμέτρης και αστρονόμος του 5ου π.Χ. αιώνας), όπως είχε προτείνει ο επίσκοπος Λαοδικείας και Συρίας Ανατόλιος κατά τον 3ο μ.Χ αιώνα. Ο κύκλος αυτός, με αρχή το έτος **2 μ.Χ.** έχει το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ότι κάθε 19 έτη επαναλαμβάνονται οι φάσεις της Σελήνης άρα και η Πανσέληνος, τις ίδιες ημερομηνίες. Δηλαδή μπορεί να προσδιορισθεί η εαρινή πανσέληνος και κατ' επέκταση το Πάσχα, στο έτος που μας ενδιαφέρει. Ο Κύκλος Μέτωνος προσδιορίζει το έτος με βάση τον σεληνιακό μήνα: $19 \text{ έτη} = 235 \text{ μήνες}$ εκ των οποίων οι 125 έχουν ανά 30 ημέρες και οι 110 ανά 29 ημ. Επομένως το σεληνιακό έτος Μέτωνος έχει ≈ 365 και $5/19$ ημερ., έναντι του ηλιακού έτους και συγχρόνως Γρηγοριανού ημερολογίου που έχει ≈ 365 και $1/4$ ημερ., δηλαδή το έτος Μέτωνος είναι βραχύτερο του Γρηγοριανού κατά $1/76$ ημέρες, αφού:

$$5/19 - 1/4 = 20/76 - 19/76 = 1/76$$

Παρόλον ότι το σφάλμα αυτό είναι πολύ μικρό, δημιουργεί αρνητικό λάθος 1 ημέρα περίπου ανά 76 έτη, δηλαδή έχομε προπορεία (αργότερα στο ημερολόγιο) της εαρινής πανσελήνου κατά μία ημέρα στην περίο-

δο αυτή. Η προπορεία αυτή καλείται «εκκλησιαστική πρόσπτωση».

Κατά συνέπεια, από το 1582 που ισχύει το Γρηγοριανό Ημερολόγιο μέχρι π.χ. το 2010 έχει συσσωρευθεί ένα συνολικό λάθος στον προσδιορισμό της Πανσελήνου κατά το Ιουλιανό Ημερολόγιο 4 έως 5 ημερών, σε σχέση με την πανσέληνο των Καθολικών.

Σημείωση: Χρησιμοποιούμε την λέξη «περίπου» έναντι των διαφόρων μεγεθών διότι η διάρκεια της τροχιάς της Σελήνης, γύρω από την Γη και σε σχέση με τον Ήλιο (συνολικός μήνας), δεν είναι σταθερή λόγω διαφόρων ανωμαλιών.

Επίσης τόσο η γήινη τροχιά της Γης γύρω από τον Ήλιο (σχήμα 3) που δημιουργεί το τροπικό έτος, όσο και η περιστροφή της περί τον άξονά της που δημιουργεί την ημέρα, δεν είναι σταθερές λόγω μεταπτώσεως του εαρινού σημείου και επιβραδύνσεως της περιστροφής της Γης. Η περαιτέρω εξήγηση αυτών των ανωμαλιών εκφεύγει του σκοπού του παρόντος.

Το 1582 ο Πάπας Γρηγόριος ΙΓ΄, κάνοντας την μεταρρύθμιση του Ιουλιανού ημερολογίου, διόρθωσε τα σφάλματα αυτά ως εξής:

- 1) Επανάφερε την εαρινή ισημερία στην 21η Μαρτίου, όπου ήταν και κατά την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο της Νίκαιας, η οποία έδωσε τον γνωστό Κανόνα του Πάσχα. Επίσης ελαχιστοποίησε την μελλοντική απόκλιση της Ισημερίας για χιλιάδες έτη, όπως εξηγήσαμε στο Γρηγοριανό ημερολόγιο.
- 2) Για τον προσδιορισμό της εαρινής πανσελήνου και του Πάσχα χρησιμοποίησε, αντί του Κύκλου Μέτωνος, τους πολύ ακριβέστερους υπολογισμούς του Ιταλού γιατρού και αστρονόμου Λίλιο (Lilio 1510-1576) και τους αντίστοιχους Πίνακες του Γερμανού Ιησούιτη μοναχού, μαθηματικού και αστρονόμου Κλάβιους (Clavius 1537-1612) του αποκλειθέντος Έυκλείδης του 16ου αιώνας. Σύμφωνα με τους

υπολογισμούς αυτούς δημιουργείται σφάλμα μιας ημέρας ανά 20.000 έτη. Επομένως το σφάλμα έχει σχεδόν μηδενιστεί για τους Καθολικούς και δεν επηρεάζει την ημερομηνία της εαρινής πανσελήνου στο ημερολόγιό τους.

Σημείωση: Σήμερα πλέον χρησιμοποιούνται τόσο από τους Καθολικούς όσο και από τους Ορθοδόξους (οι μιν για το Γρηγοριανό, οι δε για το Ιουλιανό ημερολόγιο αντιστοίχως) οι Πίνακες του διάσημου Γερμανού μαθηματικού Γκάους (Johan Gauss 1777-1855), αλλά με διατήρηση των δογματικών διαφορών. Δηλαδή λαμβάνονται υπ' όψιν οι διαφορές στις ημερομηνίες εαρινής ισημερίας και πανσελήνου.

Η **Χριστιανική Εβδομάδα** έχει επίσης 7 ημέρες, των οποίων οι ονομασίες (εκτός των Ελληνικών) ανάγονται σε πανάρχαια χρόνια και έχουν διάφορες εξηγήσεις από αστρονομικές μέχρι μυθολογικές.

Οι **Ευρωπαίοι**, παρ' όλων ότι είναι Χριστιανοί, έδωσαν στις ημέρες ονόματα ειδωλολατρικά. Έτσι οι Αγγλοσάξωνες π.χ. λένε:

Την **Κυριακή: Sunday**, προς τιμήν του θεού Ήλιου (Sun)

Την **Δευτέρα: Monday**, από την θεότητα της **Σελήνης (Moon)**

Τις ημέρες **Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη, Παρασκευή: Tuesday, Wednesday, Thursday, Friday**, λέξεις που προέρχονται από τις αντίστοιχες τευτονικές θεότητες **Tiw** (του πολέμου), **Woden** (της νίκης), **Thor** (του κεραυνού) και **Fria** (του γάμου).

Το **Σάββατο: Saturday** από τον όνομα του Πλανήτη **Κρόνου (Saturnus)** που εθεωρείτο επίσης Θεός.

Η **Ελληνορθόδοξη εβδομάδα** και οι ονομασίες των ημερών της προέρχονται αφ' ενός από την εβραϊκή παράδοση δηλαδή την Παλαιά Διαθήκη και αφ' ετέρου από την μετέπειτα Χριστιανική Θρησκεία. Η εβδόμη ημέρα της αναπαύσεως μνημονεύεται στις Ευαγγε-

λικές φράσεις: «...και κατέπαυσεν ο Θεός τη ημέρα τη εβδόμη από απάντων των έργων αυτού» ή «...τη δε εβδόμη ημέρα αναπαύσου» κ.λ.π. Αλλά σύμφωνα με την θρησκεία μας, ο Χριστός σταυρωθείς και παραμείνας στον τάφο **μέχρι** το Σάββατο, **αναστήθηκε την επομένη**. Επομένως το Σάββατο έγινε για τους Χριστιανούς ημέρα πένθους αφιερωμένη και στους νεκρούς (τα γνωστά ψυχασάββατα). Γι' αυτό, η Χριστιανική Θρησκεία καθιέρωσε ως 7η ημέρα αναπαύσεως, λατρείας, αλλά και εορτής του Πάσχα την επομένη του Σαββάτου δηλαδή την **Πρώτη** ημέρα της εβραϊκής εβδομάδος, που ήταν η ημέρα της Αναστάσεως και την ονόμασε **Κυριακή** δηλαδή ημέρα αφιερωμένη στον Κύριο (Θεό).

Οι υπόλοιπες ημέρες διατήρησαν την εβραϊκή σειρά τους, με τις αντίστοιχες ελληνικές ονομασίες Δευτέρα-Τρίτη-Τετάρτη-Πέμπτη και Σάββατο εκτός από την **Έκτη** ημέρα που ονομάστηκε **Παρασκευή**. Η ονομασία αυτή προέρχεται από τον Ευαγγελιστή **Μάρκο**, ο οποίος αναφερόμενος στην ημέρα της σταυρώσεως του Χριστού γράφει: «επειδή η **παρασκευή**, ο εστί προσάββατον» και με την λέξη Παρασκευή εννοεί ότι κατά την ημέρα αυτήν οι Ιουδαίοι **παρασκεύαζαν** τα απαραίτητα για το Πάσχα τους, που τότε εορτάζετο το Σάββατο. Για τους Χριστιανούς η ημέρα του Σαββάτου έγινε η παραμονή με τις προετοιμασίες για το **Πάσχα**.

Διακαινήσιμος Εβδομάς

Είναι η εβδομάδα που ακολουθεί το Πάσχα, από την Δευτέρα μέχρι την Κυριακή του Θωμά. Ονομάζεται Διακαινήσιμος διότι με την Ανάσταση του Χριστού αναγεννόμεθα πνευματικά, ανακαινιζόμεθα, γινόμαστε νέοι (καινοί) άνθρωποι.

Σύνοψη

Έχοντας υπόψη **όλα** τα προαναφερθέντα για Ημερολόγια και Πάσχα καταλήγουμε στα ακόλουθα:

1. Κατ' αρχήν **αποκλείεται** η σύμπτωση Εβραϊκού και Χριστιανικού Πάσχα διότι:
α. Το μεν Εβραϊκό εορτάζεται την ημέραν της εαρινής πανσελήνου εάν αυτή είναι Τρίτη-Πέμπτη-Σάββατο-Κυριακή ή την επομένη, εάν έχουμε πανσέληνο Δευτέρα-Τετάρτη-Παρασκευή.

β. Το δε Χριστιανικό εορτάζεται πάντα Κυριακή και εάν αυτή συμπίσει με την πανσέληνο, το Πάσχα μετατίθεται στην επόμενη Κυριακή (κανόνας Νίκαιας), ακριβώς για να μη συμπίσει με το Εβραϊκό.

2. Όλοι οι Χριστιανοί (Ανατολικοί και Δυτικοί)

Ακολουθούν τον κανόνα της Α' Οικουμενικής Συνόδου Νίκαιας σε ό,τι αφορά την θέση του Πάσχα ως προς την εαρινή ισημερία και πανσέληνο, τις οποίες όμως υπολογίζουν διαφορετικά.

3. Όλοι οι Ορθόδοξοι-Νεοημερολογίτες και Παλαιοημερολογίτες

Υπολογίζουν την εαρινή ισημερία με το παλαιό Ιουλιανό ημερολόγιο και τοποθετούν σ' αυτό την πανσέληνο ακολουθώντας την μέθοδο Μέτωνος. Επομένως έχουν Πάσχα την ίδια πάντα Κυριακή αλλά με διαφορετικές ημερομηνίες στα ημερολόγια τους, αφού έχουν διαφορά 13 ημερών, επί του παρόντος. Εξ' άλλου το Πάσχα εορτάζεται:

α. Σπανίως την **1η** Κυριακή μετά την **2η** εαρινή πανσέληνο, όταν η πανσέληνος του Μαρτίου εμφανίζεται προ της 21ης Μαρτίου Ιουλιανού Ημερολογίου, οπότε δεν θεωρείται εαρινή και αναμένουν την επόμενη πανσέληνο μετά από 1 μήνα.

β. Αρκετές φορές την **2η** Κυριακή μετά την **1η** εαρινή πανσέληνο, όταν αυτή παρουσιάζεται ημέρα Κυριακή οπότε για να μην συμπίσει με το Εβραϊκό Πάσχα μεταφέρεται στην επομένη Κυριακή.

4. Καθολικοί

Υπολογίζουν εαρινή ισημερία και εαρινή πανσέληνο σύμφωνα με το Γρηγοριανό ημερολόγιο. Το Πάσχα τοποθετείται στην Κυ-

ριακή που ακολουθεί την εαρινή πανσέληνο και εάν αυτή συμβεί Κυριακή, το Πάσχα μετατίθεται στην επομένη Κυριακή για να μη συμπέσει με το Εβραϊκό.

5. Καθολικοί και Ορθόδοξοι Νεοημερολογίτες (Γρηγοριανό Ημερολόγιο)

Οι ημερομηνίες εορτασμού του Πάσχα Ορθοδόξων Νεοημερολογιτών και Καθολικών κυμαίνονται από την σύμπτωση μέχρι την μέγιστη απομάκρυνση των 35 ημερών. Παραδείγματα είναι τα έτη 2010 και 2013. Κατά το πρώτο, το Πάσχα συμπίπτει στην 4 Απριλίου ενώ κατά το δεύτερο το μεν Καθολικό θα είναι 31 Μαρτίου το δε Ορθόδοξο 5 Μαΐου δηλαδή θα απέχουν 35 ημέρες.

Αλλά αφού αμφότεροι ακολουθούν τον Κανόνα της Οικουμενικής Συνόδου Νίκαιας, είναι προφανές ότι η σύμπτωση ή η διαφοροποίηση οφείλεται αποκλειστικά σε αστρονομικούς λόγους και συγκεκριμένα:

α) στην διαφορά 13 ημερών μεταξύ Ιουλιανού και Γρηγοριανού ημερολογίου τα οποία χρησιμοποιούν (για το Πάσχα) αντιστοίχως οι Ορθόδοξοι Νεοημερολογίτες και οι Καθολικοί,

β) αποτέλεσμα αυτού είναι ότι η εαρινή ισημερία της 21ης Μαρτίου του Γρηγοριανού ημερολογίου αντιστοιχεί στην 8η Μαρτίου του Ιουλιανού, το οποίο ακολουθούν για τον προσδιορισμό του Πάσχα και οι Ορθόδοξοι Νεοημερολογίτες

γ) κατά συνέπεια, οι μεν Καθολικοί θεωρούν την πανσέληνο εαρινή όταν εμφανίζεται κατά ή μετά την 8η Μαρτίου Ιουλιανού ημερολογίου (8 Μαρτ + 13 ημ = 21 Μαρτίου Γρηγοριανού), οι δε Ορθόδοξοι την εμφανιζόμενη κατά ή μετά την 21 Μαρτίου Ιουλιανού ημερολογίου ή 2 Απριλίου Γρηγοριανού (21 Μαρτ+13 ημ)

δ) και για τον αντίστοιχο ημερολογιακό υπολογισμό της εαρινής πανσέληνου, οι μεν Ορθόδοξοι χρησιμοποιούν την μέθοδο Μέτωνος (με το γνωστό σφάλμα), οι δε Καθολικοί την ακριβή μέθοδο Lilio.

6. Τα προηγούμενα υλοποιούμενα και μετα-

φερόμενα στο ημερολόγιο σημαίνουν τα εξής:

α. Σύμπτωση θα έχομε, εάν η ημερομηνία πανσελήνου υπολογιζόμενη με την μέθοδο Μέτωνος εμφανίζεται κατά ή μετά την 21η Μαρτίου Ιουλιανού ημερολογίου, οπότε θεωρείται εαρινή και προσαυξανόμενη κατά 13 ημέρες, για να μεταφερθεί στο Γρηγοριανό ημερολόγιο (που ακολουθούν και οι Ορθόδοξοι Νεοημερολογίτες), πέφτει στην ίδια εβδομάδα με την πανσέληνο των Καθολικών, άρα και η ακολουθούσα Κυριακή θα είναι το κοινό Πάσχα.

β. Μέγιστη Απομάκρυνση θα έχομε όταν η, κατά τα ανωτέρω υπολογιζόμενη, πανσέληνος εμφανίζεται μεταξύ 8ης και 20ης Μαρτίου Ιουλιανού ημερολογίου, οπότε δεν είναι εαρινή για τους Ορθόδοξους που περιμένουν την επόμενη (μετά 1 μήνα περίπου), ενώ οι Καθολικοί την θεωρούν εαρινή πανσέληνο. Διότι (8η ή 20η Μαρτίου) + 13 ημέρες=21η Μαρτίου ή 2α Απριλίου.

7. Παράδειγμα

Ας δούμε τα συνοψισθέντα παραπάνω, στο παράδειγμα του έτους 2010 που έχομε εαρινή πανσέληνο την **Τρίτη 30 Μαρτίου** Γρηγοριανού ημερολογίου.

α. Για τους Ισραηλινούς, το Πάσχα είναι την Τρίτη 30 Μαρτίου, η οποία αντιστοιχεί στην 14η Νισάν του θρησκευτικού τους ημερολογίου.

β. Για τους Καθολικούς (Γρηγοριανό ημερολόγιο) η πανσέληνος της Τρίτης 30 Μαρτίου λογίζεται εαρινή αφού πραγματοποιείται μετά την εαρινήν ισημερία της 21ης Μαρτίου. Επομένως έχουν Πάσχα την ακολουθούσα **Κυριακή 4 Απριλίου**.

γ. Για τους Ορθόδοξους (Ιουλιανό ημερολόγιο) η πανσέληνος, υπολογιζόμενη με τον Κύκλο Μέτωνος, αντιστοιχεί στην 21 Μαρτίου, άρα λογίζεται επίσης εαρινή. Όμως η 21 Μαρτίου Ιουλιανού ημερολογίου προσαυξανόμενη κατά 13 ημέρες γί-

νεται 3η Απριλίου ημέρα Σάββατο, στο Γρηγοριανό Ημερολόγιο.

δ. Επομένως Καθολικοί και Ορθόδοξοι (Γρηγοριανοί και Ιουλιανοί) έχουν εαρινή πανσέληνο την ίδια εβδομάδα, οι μεν Καθολικοί την Τρίτη 30 Μαρτίου, οι δε Ορθόδοξοι το Σάββατο 3 Απριλίου. Κατά συνέπεια, έχουν κοινό Πάσχα την ακολουθούσα Κυριακή, η οποία όμως αριθμείται 4 Απριλίου στο Γρηγοριανό και 22 Μαρτίου στο Ιουλιανό ημερολόγιο (4 Απριλίου-13 ημ.)

ε. Από το ίδιο παράδειγμα μπορούμε να διαπιστώσουμε το σφάλμα Μέτwnος στον υπολογισμό της εαρινής πανσελήνου. Δηλαδή η Γρηγοριανή (σωστή) ημερομηνία 30 Μαρτίου μειουμένη κατά 13 ημέρες για να μεταπέσει στο Ιουλιανό Ημερολόγιο δίδει 17 Μαρτίου. Ενώ με τον Κύκλο του Μέτwnος λογίζεται ως 21 Μαρτίου, λόγω της γνωστής προπορείας της.

Κατωτέρω παρατίθεται τμήμα του Πασχαλίου Πίνακος* για Καθολικούς, Ορθοδόξους και Παλαιοημερολογίτες.

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ

ΕΤΟΣ	ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ		
	ΚΑΘΟΛΙΚΟΙ	ΓΡΗΓΟΡΙΑΝΟ	ΙΟΥΛΙΑΝΟ
2010	Απριλίου 04	Απριλίου 04	Μαρτίου 22
2011	Απριλίου 24	Απριλίου 24	Απριλίου 11
2012	Απριλίου 08	Απριλίου 15	Απριλίου 2
2013	Μαρτίου 31	Μαΐου 5	Απριλίου 22
2014	Απριλίου 04	Απριλίου 20	Απριλίου 7
2015	Απριλίου 20	Απριλίου 12	Μαρτίου 30
2016	Μαρτίου 27	Μαΐου 1	Απριλίου 18
2017	Απριλίου 16	Απριλίου 16	Απριλίου 3
2018	Απριλίου 1	Απριλίου 8	Μαρτίου 26
2019	Απριλίου 21	Απριλίου 28	Απριλίου 15

Πίναξ 10. Ημερομηνίες Πάσχα

Σημείωση: Εύκολη είναι η διαπίστωση ότι η σύμπτωση ή διαφοροποίηση των δύο Πάσχα δεν ακολουθεί συγκεκριμένη περιοδικότητα, εξαιτίας των προαναφερθεισών ιδιαιτεροτή-

των δηλαδή: α) Ιουλιανού και Γρηγοριανού ημερολογίου και β) υπολογισμού Πανσελήνου.

Επίλογος

1. Στην μακρά ιστορική αναδρομή της ημερολογιακής θέσεως και ερμηνείας του Πάσχα προσπαθήσαμε να απλοποιήσουμε, κατά το δυνατόν, τα γεγονότα. Ξετυλίγοντας τον μίτο (νήμα) της Αριάδνης στον λαβύρινθο της αναζητήσεως του Πάσχα.
2. Τα αστρονομικά φαινόμενα εαρινής ισημερίας και πανσελήνου, από τα οποία εξαρτάται το Πάσχα, είναι κοινά για όλους. Αλλά αντιστοιχούν σε άλλες ημερομηνίες αναλόγως αφενός του ημερολογίου και αφετέρου της μεθόδου υπολογισμού της Πανσελήνου. Αυτός είναι ο κύριος λόγος περιπλοκής του θέματος «Πάσχα».
3. Εξ'άλλου, ο συνοδικός σεληνιακός μήνας (μία πλήρης περιφορά της Σελήνης γύρω από την Γη, σε σχέση με τον Ήλιο) διαρκεί περίπου **29,5** ημέρες ενώ οι μήνες έχουν 30 ή 31 και ο Φεβρουάριος 28 ή 29 ημέρες. Επομένως η Πανσέληνος δεν εμφανίζεται σε σταθερές ημερομηνίες. Κατά συνέπεια και το Πάσχα, ακολουθώντας την εαρινή πανσέληνο, γίνεται κινητή εορτή από έτος σε έτος όπως και όσες ανάγονται στο Πάσχα (π.χ. εορτή Σταυροπροσκυνήσεως 28 ημέρες πριν το Πάσχα ή του Αγίου Πνεύματος 50 ημέρες μετά κλπ).
4. Επειδή δε το Πάσχα των Χριστιανών αφ' ενός ακολουθεί την εαρινή πανσέληνο και αφ' ετέρου δεν πρέπει να συμπίπτει με το Εβραϊκό, γι' αυτό οριοθετείται σε μία περίοδο 35 ημερών που είναι:
α. Για τους Παλαιοημερολογίτες Ορθοδόξους (Ιουλιανό Ημερολόγιο). Από 22 Μαρτίου όταν η εαρινή πανσέληνος εμφανίζεται Σάββατο 21 Μαρτίου, έως 25 Απριλίου όταν η εαρινή πανσέληνος παρατηρείται Κυριακή 18 Απριλίου, οπότε το Πάσχα μετατίθεται στην επόμενη Κυριακή 25 Απριλίου.

6. Για τους Ορθοδόξους Νεοημερολογίτες, μετακινείται στα ίδια όρια αλλά με ημερομηνίες Γρηγοριανού Ημερολογίου. Δηλαδή από 4 Απριλίου (22 Μαρτ.+13 ημ.) έως 8 Μαΐου (25 Απρ.+13 ημ.)

5. Ειδικότερα οι Παλαιοημερολογίτες ίσως πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι κάποτε θα εορτάζουν το Πάσχα σε χειμωνιάτικη εποχή. Αυτό και μόνο αποδυναμώνει το δογματικό τους επιχείρημα ότι δε θέλουν να αλλάξουν την ημερομηνία (επομένως εποχή) Αναστάσεως του Χριστού η οποία, όμως, ήταν ανοιξιάτικη.
6. Τελικά το Χριστιανικό Πάσχα μετατράπηκε σε πρόβλημα αστρονομικό και μαθηματικό και η μεγαλύτερη εορτή του Χριστιανισμού χωρίζεται, αντί να ενώνει σύμφωνα με το νόημά της. Η περιπλοκότης καθορισμού του Πάσχα θα αρθεί, εάν οι Χριστιανικές Εκκλησίες συμφωνήσουν στον κοινό εορτασμό, σύμφωνα με την σοφή οδηγία του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Μία λύση θα ήταν η αποδοχή της ρυθμίσεως που απορρέει από το Παγκόσμιο Ημερολόγιο (βλέπε Πίνακα 4), αλλά προϋποθέτει και την διεθνή πολιτική αποδοχή του. Ο μακα-

ριστός Οικουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος Α' είχε προτείνει το 1974: «... πρώτον πανορθόδοξον και δεύτερον παγκριστιανική συμφωνία, προς καθορισμόν σταθεράς Κυριακής διηνεκώς από κοινού εορτασμού του ενός Χριστιανικού Πάσχα υπ' απάντων των ανά την οικουμένη Χριστιανών...». Η ρύθμιση αυτή όχι μόνο τοποθετεί το Πάσχα σε σταθερή ανοιξιάτικη ημερομηνία δηλαδή ακολουθεί την παράδοση, αλλά αποκαθιστά και την ουσία της εορτής που είναι η ανάταση (Ανάσταση) του ανθρώπου από τις επίγειες αδυναμίες του (πρωτοκαθεδρία, δύναμη, επιρροή κ.λ.π.). Είθε.

Πηγές

- Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια
- Αστρονομική Ναυσιπλοΐα Ι.Οικονομόπουλου (για τα αφορώντα χρόνια και αστρονομικά φαινόμενα)
- Διαδίκτυο
- Ημερολόγιο Παλαιοημερολογιτών 2010
- Πληροφορίες Πολιτιστικού Γραφείου Ισραηλινής Πρεσβείας Αθηνών

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

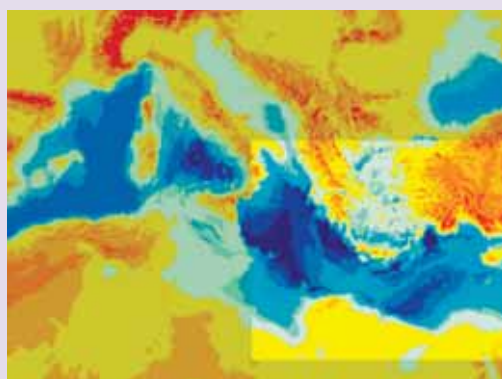
Ο Οικονομόπουλος Ιωάννης γεννήθηκε στο Φρε Αποκορώνου Κρήτης. Εισήλθε στη ΣΝΔ το 1953. Αποφοίτησε ως Μάχιμος Σημαιοφόρος το 1957. Κατά την σταδιοδρομία του υπηρέτησε ως Αξιωματικός, Κυβερνήτης και Διοικητής Πλοίων Επιφανείας και σε Επιτελικές και Διοικητικές θέσεις της Διοικήσεως Ναυτικής Εκπαιδεύσεως, του Αρχηγείου Στόλου, του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού και του ΓΕΕΘΑ. Μετεκπαιδεύτηκε στην Αγγλία, στη Ναυτιλία/Κατεύθυνση και έλαβε αντίστοιχο πτυχίο εξειδίκευσης και φοίτησε στη Ναυτική Σχολή Πολέμου. Μετά την αποστρατεία του χρημάτισε τακτικός καθηγητής της έδρας της Ναυτι-

λίας από το 1990 μέχρι το 2002. Κατά την περίοδο αυτήν:

- α) Συνέγραψε τα βιβλία Ναυτιλίας που διδάσκονται στην ΣΝΔ
- β) Αναθεώρησε, τους Κανονισμούς Εκπαιδεύσεως στην Ναυτιλία.
- γ) Εξεπόνησε Μελέτη για την βελτίωση της επαγγελματικής εκπαίδευσής των Ν. Δοκίμων
- δ) Βελτιώθηκε η πρακτική εκπαίδευση στην Ναυτιλία, με τον εξοπλισμό και οργάνωση της Αιθούσης Ναυτιλίας και την εγκατάσταση προσομοιωτού Ναυτιλίας.
- ε) Κατόπιν εισηγήσεως του το 2001, καθιερώθηκε από το ΓΕΝ, για πρώτη φορά, το «Πτυχίο Μετεωρολογίας» στην Αλλοδαπή. Είναι παντρεμένος και έχει τρία παιδιά.

Φωτογραφία επομένης σελίδος: Φ/Γ ΛΗΜΝΟΣ πετρέλευση εν πλώ.

**Εκμετάλλευση Ενυδατωμένων
Υδρογονανθράκων
στην Ανατολική Μεσόγειο**

Του Υποπλοιάρχου Χ. Κοσμοπούλου Π.Ν.

Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη έχει ως θέμα την διερεύνηση της εκμετάλλευσης των ενυδατωμένων υδρογονανθράκων ή υδριτών, στην λεκάνη της Αν. Μεσογείου. Είναι σαφές ότι λόγω της ιδιαιτερότητας της περιοχής που εξετάζεται, για την δημιουργία μιας ολοκληρωμένης και σαφούς εικόνας για το ζήτημα θα πρέπει η προσέγγιση να γίνει σε δύο επίπεδα. Αφενός χρειάζεται μια εμπεριστατωμένη μελέτη για τους ίδιους τους υδρίτες, τις ιδιότητές τους, την παγκόσμια κατανομή τους, τις ποσοτικές εκτιμήσεις που υπάρχουν αλλά και την μεγάλη τους σπουδαιότητα σε διάφορους τομείς. Αφετέρου όμως θα πρέπει να διερευνηθεί εάν και πως επιτρέπεται να αποτελέσουν αντικείμενο έρευνας και ίσως εκμετάλλευσης από την χώρα μας. Για το λόγο αυτό στο πρώτο μέρος της μελέτης ασχολούμαι με τα χαρακτηριστικά των υδριτών, την κατά τόπον κατανομή τους, τις ποσοτικές εκτιμήσεις, την μεγάλη τους ενεργειακή σπουδαιότητα και τον ρόλο που διαδραματίζουν σε διάφορα φαινόμενα –αστάθεια ιζημάτων, κλιματικές αλλαγές– επικεντρώνοντας την προσοχή μου στα στοιχεία που υπάρχουν για τους υδρίτες της Αν. Μεσογείου.

Στο δεύτερο μέρος της μελέτης γίνεται μια προσπάθεια να περιγραφεί το γενικότερο νομικό πλαίσιο, το οποίο οριοθετεί καταρχήν όλες τις ερευνητικές προσπάθειες αλλά και τις προοπτικές εκμετάλλευσης των υδριτών. Επιπλέον το γενικότερο πλαίσιο ανάγεται στις τοπικές ιδιαιτερότητες της Αν. Μεσογείου ανατρέχοντας τόσο σε καθοριστικά ιστορικά στοιχεία όσο και σε επίσημες πολιτικές θέσεις των εμπλεκόμενων μερών. Τέλος διατυπώνονται κάποια πιθανά σενάρια με βάση τα δεδομένα της παρούσας χρονικής περιόδου τα οποία αποτελούν καθαρά προσωπικές απόψεις-εκτιμήσεις και προφανώς σε καμία περίπτωση δεν αντανακλούν ή αντιπροσωπεύουν επίσημες θέσεις ή προθέσεις.

Παρότι τα δυο μέρη της μελέτης αποτελούν το κάθε ένα αντικείμενο διαφορετικών επιστημονικών πεδίων, είναι άρρηκτα συνδε-

δεμένα μεταξύ τους, ανταποκρινόμενα έτσι στην απαίτηση που πηγάζει από το ίδιο το θέμα για μια σφαιρική και πλήρη εξέτασή του. Μεθοδολογικά ακολουθήθηκε μια βιβλιογραφική έρευνα κατά την οποία μελετήθηκαν οι σημαντικότερες σχετικές δημοσιεύσεις. Σκοπός ήταν η παράθεση των πιο σύγχρονων απόψεων αλλά και εξελίξεων σε παγκόσμιο επίπεδο, για τον λόγο αυτό αντλήθηκαν πολλά στοιχεία αλλά και ένα μεγάλο μέρος των εικόνων από σελίδες του διαδικτύου κυβερνητικών και μη οργανισμών, πανεπιστημίων και επιστημόνων.

1. Γενικά

Η ιστορία των ενυδατωμένων υδρογονανθράκων ή υδριτών (gas hydrates) ξεκινάει το 1811 όταν ο Sir Humphry Davy κέρδισε την φήμη του από την παρατήρησή τους σε βαθιές στοές στα βρετανικά ορυχεία άνθρακα. Εκείνη την εποχή πιθανότατα δεν φανταζόταν ότι αρκετά χρόνια αργότερα οι ενυδατωμένοι υδρογονάνθρακες θα ήταν στο επίκεντρο πολλών επιστημονικών συζητήσεων λόγω της μεγάλης σπουδαιότητάς τους σε διάφορους τομείς.

Η επιστημονική κοινότητα απασχολείται αρκετά χρόνια με του ενυδατωμένους υδρογονάνθρακες οι οποίοι θα πρέπει να σημειωθεί ότι συναντώνται σε στερεά μορφή. Τα μέσα της δεκαετίας του 1930, ξεκινώντας από μια καθαρά χημική περιέργεια αποδείχτηκε η ύπαρξή τους που δημιουργούσε προβλήματα στη βιομηχανία φυσικού αερίου. Ο αντίκτυπος της ύπαρξής τους αυξάνεται την δεκαετία του 1970, οπότε και παρατηρούνται προβλήματα σε γεωτρήσεις άντλησης και αγωγούς μεταφοράς πετρελαίου κυρίως σε παράκτιες και αρκτικές περιοχές. Σήμερα η βιομηχανία υδρογονάνθρακα προσανατολίζεται στην εκμετάλλευση κοιτασμάτων στα περιθώρια των θαλάσσιων λεκανών, παράλληλα όμως οι υδρίτες αναγνωρίζονται αφ' ενός ως ένας σημαντικός κίνδυνος για την σταθερότητα των offshore κατασκευών εγκατεστημένων σε μεγάλα βάθη θαλασσών αφετέρου ως ένας σημαντικός ενεργειακός πόρος. Πέ-

ρα όμως από την επίδραση που μπορεί να έχουν σε διάφορες ανθρώπινες κατασκευές σταδιακά λαμβάνουν σημαντική θέση και στις συζητήσεις για το ρόλο τους στις παγκόσμιες κλιματολογικές αλλαγές.

Εάν δεχτούμε τις παρούσες εκτιμήσεις για τον όγκο των υδριτών που βρίσκονται αποθηκευμένοι σε διάφορα σημεία του πλανήτη μας ως βάσιμες, αντιπροσωπεύουν στις παρούσες κλιματικές και ωκεανογραφικές συνθήκες με σαφή διαφορά την μεγαλύτερη ποσότητα οργανικού άνθρακα.

Κατά μήκος των ορίων της Ευρώπης υπάρχει σημαντικό υλικό προς έρευνα, το οποίο μπορεί να αποτελέσει φυσικό εργαστήριο ώστε να εξαχθούν σημαντικά και χρήσιμα συμπεράσματα. Θα πρέπει όμως να είμαστε βέβαιοι ότι η έρευνα αυτή θα ξεπεράσει τα στενά εθνικά ή ακόμα και τα ευρωπαϊκά πλαίσια. Η αλληλεπίδραση των φαινομένων κατά μήκος του Β.Ατλαντικού είναι μια επιστημονική πρόκληση που απαιτεί οργάνωση αλλά και οποιαδήποτε δυνατή συνεργασία με Καναδούς και Αμερικάνους. Θα πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι οι Ρώσοι έχουν δρομολογήσει ήδη ερευνητικά προγράμματα στην Αρκτική θάλασσα αλλά και στην Ανατολική Μεσόγειο αποκομίζοντας σημαντική εμπειρία καθιστώντας τους σημαντικούς συνεργάτες. Διάφορα ιαπωνικά ιδρύματα έχουν επίσης σημαντικό ερευνητικό έργο στην Άπω Ανατολή με σημαντικά αποτελέσματα.

1.1. Σύσταση-δομή

Οι υδρίτες είναι σωματίδια ή συσσωματώματα που αποτελούνται από μόρια νερού που δημιουργούν ένα σταθερό σπηλαιώδη ιστό, οι σπηλαιώσεις του οποίου καλύπτονται από ένα μόριο φυσικού αερίου υδρογονάνθρακα, κυρίως μεθανίου.

Εάν οι υδρίτες βρεθούν απότομα σε ατμοσφαιρικές συνθήκες ή συνθήκες σημαντικά μειωμένης πίεσης και αυξανόμενης θερμοκρασίας, το μεθάνιο διογκώνεται εξαερώνεται και δίνει μεγάλες ποσότητες αερίου μεθανίου. Υπολογίζεται ότι 1 m^3 υδρίτη απελευθερώνει σε κανονικές συνθήκες (Κ.Σ.) πίεσης

και θερμοκρασίας 164 m^3 αερίου μεθανίου και $0,8\text{ m}^3$ νερού. Συνεπώς, ενυδατωμένοι υδρογονάνθρακες σε ρηχές δεξαμενές, σε βάθος δηλαδή μικρότερο από $1,5\text{ km}$ από την επιφάνεια, μπορεί να έχουν περισσότερο μεθάνιο ανά μονάδα όγκου απ'ότι θα μπορούσε να υπάρχει στον ίδιο χώρο ως ελεύθερο αέριο. Οι ενυδατωμένοι υδρογονάνθρακες εμφανίζονται παγκοσμίως σε πολικές περιοχές καθώς και στο ιζήμα εξωτερικών ηπειρωτικών και νησιωτικών περιθωρίων.

Το ανώτερο όριο της εμφάνισης των υδριτών είναι τα $150\text{m}-200\text{ m}$ στις ηπειρωτικές πολικές περιοχές όπου η θερμοκρασία είναι υπό τους 0° C . Στα ιζήματα των περιθωρίων των θαλασσιών λεκανών της Αρκτικής ζώνης, το ανώτερο όριο εμφάνισης είναι περίπου 300m (η θερμοκρασία των κατώτατων στρωμάτων νερού είναι 0° C). Σε μέσα πλάτη όπως η Μεσόγειος το ανώτατο όριο είναι περίπου $800\text{m}-1000\text{ m}$ βάθος νερού. Το χαμηλότερο όριο είναι 2000 m κάτω από την στερεά επιφάνεια και εξαρτάται βέβαια από τις τοπικές συνθήκες που επικρατούν. Συνεπώς η ύπαρξη υδριτών περιορίζεται στα πρώτα στρώματα της γεώσφαιρας.

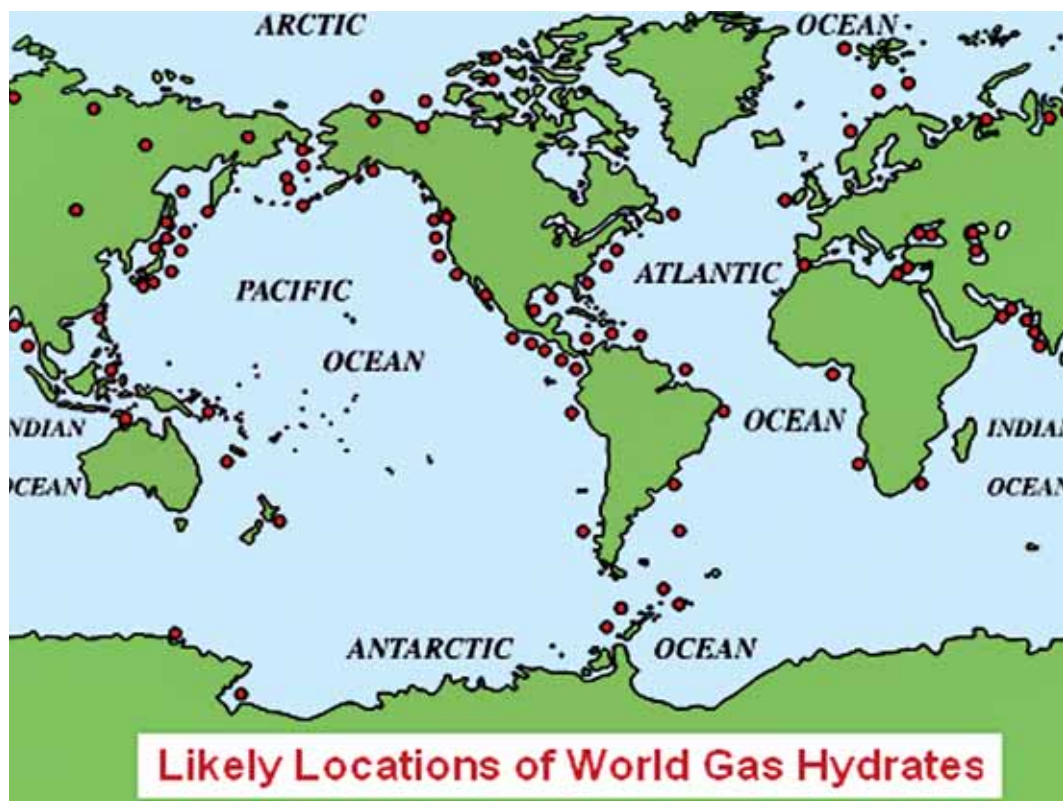
2. Παγκόσμια κατανομή υδριτών

2.1. Περιοχές ύπαρξης υδριτών

Οι υδρίτες λαμβανομένου υπόψη των απαιτούμενων συνθηκών πίεσης και θερμοκρασίας αλλά και την ποσότητα μεθανίου που απαιτείται, αναμένονται στις πολικές περιοχές αλλά και στα περιθώρια-υφαλοπρανή των θαλασσιών λεκανών μεγάλου βάθους. Η παγκόσμια κατανομή εμφανίσεως υδριτών φαίνεται στην Εικ. 1

Είναι φανερό ότι η ύπαρξή τους δεν περιορίζεται σε λίγες μεμονωμένες περιοχές του κόσμου και αυτός είναι ένας από τους βασικούς λόγους που αποτελούν έναν δελεαστικό ενεργειακό πόρο σε συνδυασμό βέβαια και με τις ποσότητες που υπάρχουν.

Η αναμφισβήτητη ύπαρξη υδριτών μπορεί να εξασφαλιστεί μέχρι στιγμής από την λήψη δειγμάτων τους με την πραγματοποίηση γεωτρήσεων. Τέτοια δείγματα υπάρχουν από

Εικόνα 1: Παγκόσμια κατανομή υδριτών (παριστάνονται με κόκκινες κουκίδες). Παρατηρήστε την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

την Αλάσκα και από άλλες 14 ωκεάνιες περιοχές όπου πλέον η ύπαρξη υδριτών είναι δεδομένη. Βαθιές υποθαλάσσιες γεωτρήσεις πραγματοποιήθηκαν με ανάλογα αποτελέσματα σε άλλες 9 περιοχές: παράκτια του Περού, Κόστα-Ρίκα, Γουατεμάλα, Μεξικό, ΝΑ των ΗΠΑ, Δ. ΗΠΑ, 2 παράκτιες περιοχές της Ιαπωνίας, στον Κόλπο του Μεξικό. Επίσης σε 7 περιοχές θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα δείγματα υδριτών βρέθηκαν σε ελάχιστα βάθη κάτω από την επιφάνεια του βυθού. Αυτές οι περιοχές είναι Μαύρη Θάλασσα, Αν. Μεσόγειος, Β. Καλιφόρνια, Κόλπος του Μεξικού, Θάλασσα του Οκούτσκ.

2.2. Σύγχρονες ποσοτικές εκτιμήσεις

Ακόμα και σήμερα οι εκτιμήσεις για τις ποσότητες άνθρακα μεθανίου σε υδρίτες είναι

ακόμα θεωρητικές και αβέβαιες. Εν τούτοις από το 1988 και μετά παρατηρείται σύγκλιση απόψεων σχετικά με τις εκτιμήσεις. Οι σημερινές εκτιμήσεις του άνθρακα μεθανίου σε δεξαμενές υδριτών είναι $1,1 \times 10^{19}$ g ή $2,1 \times 10^{16}$ m³ αερίου μεθανίου (MacDonald 1990a) και 1019 g ή 2×10^{16} m³ αερίου μεθανίου (Kvenvolden 1988a), έως $2,1 \times 10^{19}$ g ή 4×10^{16} m³ (Kvenvolden & Claypool 1988).

Οι συνολικές αυτές ποσότητες μεθανίου στους υδρίτες όταν εκφραστούν σε γραμμάρια οργανικού άνθρακα παρατηρούμε ότι αποτελούν περισσότερο από το μισό των γήινων αποθεμάτων (Εικ.2). Είναι επίσης διπλάσιες από τα ήδη γνωστά αποθέματα καυσίμων αλλά και διπλάσιες από τα υπόλοιπα “φυσικά” αποθέματα οργανικού άνθρακα.

3. Σπουδαιότητα ενυδατωμένων υδρογονανθράκων

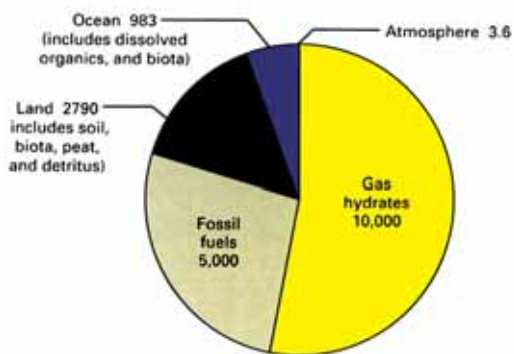
Εισαγωγή

Η ενασχόληση του επιστημονικού κόσμου όλο και περισσότερο με τους ενυδατωμένους υδρογονάνθρακες καταδεικνύει τη σπουδαιότητά τους και τον σημαντικό ρόλο που κατέχουν σε διάφορους τομείς, ιδιαίτερα σημαντικούς, τόσο για την ανάπτυξη νέων πηγών ενέργειας όσο και τις εξελίξεις σε φυσικά φαινόμενα, που ήδη απασχολούν την παγκόσμια κοινότητα και στο μέλλον είναι βέβαιο ότι θα μονοπωλήσουν το ενδιαφέρον.

3.1. Οι ενυδατωμένοι υδρογονάνθρακες ως ενεργειακή πηγή

Οι ενυδατωμένοι υδρογονάνθρακες αποτελούν αναμφισβήτητα μια πολύ ελκυστική πηγή ενέργειας, ενεργειακή πηγή του μέλλοντος χαρακτηρίστηκαν σε ειδικό ένθετο του γερμανικού υπουργείου οικονομίας και τεχνολογίας (Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie, BMWi) στην μεγάλη κυκλοφορία κυριακάτικη εφημερίδα Welt am Sonntag στις 14 Δεκεμβρίου 08. Δύο είναι οι βασικοί λόγοι, πρώτον οι τεράστιες ποσότητες μεθανίου που μπορούν να αποκτηθούν από τους υδρίτες και δεύτερον η μεγάλη γεωγραφική διασπορά τους σε όλο σχεδόν τον πλανήτη. Όπως έγινε φανερό και από την μελέτη των εκτιμήσεων για τις ποσότητες υδριτών που υπάρχουν λαμβάνοντας υπόψη και την μεγάλη τους “ενεργειακή” πυκνότητα πρόκειται για μια μοναδικά πλούσια, για τα μέχρι τώρα τουλάχιστον δεδομένα, πηγή ενέργειας. Ο όγκος του μεθανίου προς τον όγκο του ιζήματος είναι 10 φορές μεγαλύτερος από οποιαδήποτε άλλη φυσική πηγή (κοιτάσματα άνθρακα, λιγνίτες κ.α.) και 1 έως 5 φορές μεγαλύτερη από τα συνήθη κοιτάσματα υδρογονανθράκων (MacDonald 1990a).

Η εκμετάλλευση των ενυδατωμένων υδρογονανθράκων θα επιτρέψει σε αυτόν που θα το επιτύχει ενεργειακή αυτονομία και ασφάλεια, επιτρέποντάς του ταυτόχρονα να δια-

Εικόνα 2: Παγκόσμια κατανομή οργανικού άνθρακα. Οι αριθμοί είναι σε μονάδες 1015 γραμμαρίων άνθρακα

δραματίσει σημαντικό και κυρίαρχο ρόλο στα παγκόσμια οικονομικά δεδομένα. Τα παραπάνω δεν αποτελούν απλώς σενάρια αλλά έχουν καταστεί σαφή στις μεγάλες δυνάμεις οι οποίες έχουν ξεκινήσει ήδη έναν μεταξύ τους αγώνα δρόμου προκειμένου να επιτύχουν όσο το δυνατόν συντομότερα την ασφαλή και συμφέρουσα εκμετάλλευση τους.

Οι βασικές μέθοδοι που έχουν προταθεί για την εξόρυξη-παραγωγή μεθανίου είναι τρεις: η θερμική διέγερση, η εφαρμογή υποπίεσης και ο ψεκασμός με διαλύτες υδριτών. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι λόγω των ιδιομορφιών τους και του μεγάλου βάθους των κοιτασμάτων τους παρουσιάζονται σοβαρές δυσκολίες σε όλες τις μεθόδους.

Στην θερμική διέγερση, θερμική ενέργεια απελευθερώνεται εντός των υδριτών με σκοπό την αύξηση της θερμοκρασίας σε τέτοιο βαθμό ώστε να προκληθεί διάλυση των υδριτών και απελευθέρωση μεθανίου. Με την εφαρμογή υποπίεσης μειώνεται η σχετική πίεση των υδριτών με τα ίδια αποτελέσματα. Ο ψεκασμός με διαλύτες υδριτών όπως η μεθανόλη, μετατοπίζει την σχέση θερμοκρασίας-πίεσης όπου είναι σταθεροί οι υδρίτες, τόσο ώστε οι υδρίτες να αποσταθεροποιούνται-εξαερώνονται στην ίδια θερμοκρασία και πίεση του περιβάλλοντός τους. Από αυτές τις μεθόδους πιθανόν ο συνδυασμός των δύο πρώτων είναι πιο πρακτικός,

ιδιαίτερα όταν αέριο μεθάνιο υπάρχει κάτω από τον ορίζοντα των υδριτών. Επίσης κυκλοφορία επιφανειακού νερού μέσω κατακόρυφων και οριζόντιων γεωτρήσεων εντός των υδριτών πιθανόν να αποτελεί την πιο αξιόπιστη μεθοδολογία για την άντληση του αερίου μεθανίου από τους υδρίτες (Holder et al. 1984). Η άντληση μεθανίου από υδρίτες με ψεκασμό μεθανόλης έχει επιτευχθεί στη Δ. Σιβηρία αλλά απεδείχθη ιδιαίτερα δαπανηρή. Η άντληση μεθανίου από υδρίτες τουλάχιστον με τις παρούσες τεχνολογικές συνθήκες ευνοείται σε περιοχές όπου υπάρχει ήδη η κατάλληλη υποδομή (Αλάσκα, Κόλπος του Μεξικού) και τα κοιτάσματα βρίσκονται σε μικρά βάθη κάτω από τον πυθμένα (Makogon 1981). Σε κάθε περίπτωση άντλησης όμως υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται όπως (α) επαρκής διαπερατότητα και πορώδες των ιζημάτων του μητρικού κοιτάσματος, (β) σταθερή πηγή τροφοδοσίας μεθανίου και (γ) αδιαπέρατη-αεροστεγής οροφή για την παγίδευση του αερίου. Το μεθάνιο που μεταναστεύει από βαθύτερες πηγές και εγκλωβίζεται κάτω από την βάση του ορίζοντα των υδριτών μπορεί να θεωρηθεί και αυτό εκμεταλλεύσιμο. (Dillon et al 1980).

3.2 Συμβολή στην παγκόσμια κλιματική αλλαγή

Ένας πιθανός λόγος για τον οποίο οι υδρίτες δεν απασχόλησαν έως τώρα ως δυναμικά στοιχεία στις κλιματικές αλλαγές είναι η πεποίθηση που επικρατούσε ότι στα μεγάλα βάθη οι υδρογραφικές συνθήκες παραμένουν σταθερές. Όπως όμως προκύπτει από στοιχεία ερευνών αυτό δεν είναι αληθές. Τουλάχιστον στο Β.Δ. Ειρηνικό, οι φυσικές ωκεανογραφικές συνθήκες ήταν ιδιαίτερα ασταθείς με θερμοκρασίες των κατώτατων στρωμάτων νερού να μεταβάλλονται μέχρι και 3°C, η οποία μεταβολή αυτή ασφαλώς και επηρεάζει την σταθερότητα των υδριτών.

Το μεθάνιο είναι σημαντικό συστατικό της ατμόσφαιρας, αποτελεί μάλιστα αέριο του θερμοκηπίου έχοντας θερμικό δυναμικό 20

φορές μεγαλύτερο από αυτό του CO₂ όπως προκύπτει για το χρονικό διάστημα των τελευταίων 100 ετών (Shine et al.1990).

Η γήινη ατμόσφαιρα έχει μια ευρεία ποικιλία πηγών μεθανίου περιλαμβανομένων και των υδριτών, των οποίων η ισορροπία εξαρτάται άμεσα από τις συνθήκες πίεσης και θερμοκρασίας (Cicerone & Oremlland 1988) Οποιαδήποτε αλλαγή σε κάποιον από αυτούς τους δύο παράγοντες θα μεταβάλει και την ζώνη σταθερότητας των ενυδατωμένων υδρογονανθράκων.

Η ποσότητα μεθανίου που βρίσκεται “παγιδευμένη” στους υδρίτες είναι ίσως 3000 φορές μεγαλύτερη από αυτή που βρίσκεται στην ατμόσφαιρα(Watson et al. 1990). Όπως είναι προφανές μια καθ’οποιονδήποτε τρόπο μεγάλη απελευθέρωση μεθανίου από αυτή την πηγή θα είχε σημαντική επίδραση στη σύνθεση της ατμόσφαιρας και θα συνέβαλε καθοριστικά στην παγκόσμια κλιματική αλλαγή με την άνοδο της θερμοκρασίας.

Η παρούσα εκτίμηση για την ύπαρξη μεθανίου στην ατμόσφαιρα συγκρινόμενη με την ποσότητα μεθανίου που περιέχεται στους υδρίτες είναι σχετικά μικρή. Συνεπώς ακόμα και μια σχετικά μέτρια ποσότητα απελευθερούμενου μεθανίου από τις απέραντες “δεξαμενές” υδριτών θα μπορούσε πιθανότατα να διπλασιάσει ή και να τριπλασιάσει το μεθάνιο της ατμόσφαιρας και να εντείνει την αύξηση της θερμοκρασίας εξαιτίας του φαινομένου του θερμοκηπίου.

3.3. Οι υδρίτες ως παράγοντας αστάθειας ιζημάτων

Μέσα από μια διαδικασία προσαρμογής στις νέες συνθήκες και αποκατάστασης της ισορροπίας από μεταβολές των συνθηκών πίεσης ή θερμοκρασίας, προκαλούνται κατολισθήσεις, κατάρρευση πρανών και μπορεί να συνοδευτούν από απελευθέρωση μεθανίου στην θαλάσσια μάζα. Η πιθανή σχέση μεταξύ των συνθηκών υπό των οποίων βρίσκονται οι υδρίτες και των κατολισθητικών φαινομένων επισημάνθηκαν αρχικά από τον Mc Iver (1977). Αργότερα περιγράφηκαν διάφορα

παραδείγματα που επιβεβαιώνουν την σχέση αυτή. Τέτοια είναι οι κατολισθήσεις στα Ν.Δ της Αφρικής, στον Ατλαντικό, submarine slides στα περιθώρια του ηπειρωτικού της Νορβηγίας, αλλά και σε άλλες περιοχές όπως Αλάσκα, Κασπία, Β. Παναμά κ.α.

Είναι φανερό λοιπόν ότι η ύπαρξη φαινομένων κατολισθήσεων-καθιζήσεων στον υποθαλάσσιο χώρο αποτελεί σοβαρή ένδειξη ύπαρξης ενυδατωμένων υδρογονανθράκων. Πέρα όμως από τους ευρύτερους κινδύνους που δημιουργούνται από την αποσταθεροποίηση των υδριτών, υπάρχουν και κίνδυνοι σε μικρότερο τοπικό επίπεδο, κυρίως όταν οι συνθήκες πίεσης και θερμοκρασίας των υδριτών διαταράσσονται ανθρωπογενώς, όπως με την πραγματοποίηση γεωτρήσεων και εφαρμογή διαδικασιών παραγωγής μεθανίου από αυτούς. Τέτοιες διαδικασίες μπορούν να οδηγήσουν σε ανεξέλεγκτη απελευθέρωση μεθανίου ή και σε καθίζηση ολόκληρης περιοχής εφόσον δεν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα.

3.4. Ερευνητικά προγράμματα σε διεθνές επίπεδο

Η διεθνής διεπιστημονική ερευνητική προσπάθεια είναι ήδη δρομολογημένη για την αποτελεσματική έρευνα σε ένα τόσο σημαντικό θέμα. Όχι μόνο για την σύνδεση των υδριτών με τις κλιματικές αλλαγές αλλά κυρίως για την εκμετάλλευσή τους ως πηγή ενέργειας. Στην τρέχουσα δεκαετία έχουν πραγματοποιηθεί πολλά ερευνητικά προγράμματα. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση αξίζει να αναφερθούν τα προγράμματα 6ο και 7ο Framework Program με έμφαση στην βιομηχανικού προσανατολισμού έρευνα, που αποσκοπεί να καλύψει υπάρχουσες ανάγκες της κοινωνίας για το περιβάλλον αλλά και τους ενεργειακούς πόρους.

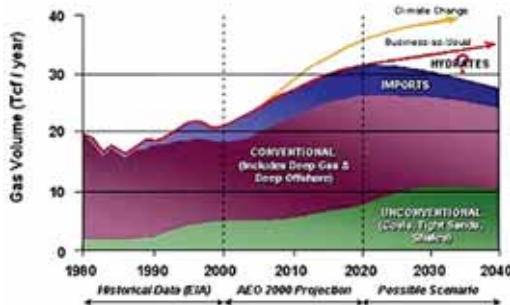
Ουσιαστικά πρόκειται για μια προσπάθεια απόκτησης δειγμάτων ενυδατωμένων υδρογονανθράκων με όσο το δυνατόν λιγότερες επιπτώσεις στο δείγμα που λαμβάνεται, έτσι ώστε εν συνεχεία να μελετηθεί στο εργαστήριο. Το επίτευγμα αυτό θα επιτρέψει να

γίνουν συστηματικές μελέτες στην βαθιά βιόσφαιρα κάτω από τον πυθμένα της θάλασσας εξάγοντας σημαντικά συμπεράσματα για την χημική, μικροβιολογική και πετροφυσική (petrophysical) φύση των υδριτών.

Αξιόλογη επίσης είναι η γερμανική προσπάθεια που ξεκίνησε το καλοκαίρι του 2008 με την ονομασία SUGAR- PROJEKT και προϋπολογισμό 13 εκατομμύρια ευρώ μόλις για τα επόμενα τρία χρόνια. Στόχος είναι η ανάπτυξη μεθόδων απόκτησης του μεθανίου από τους υδρίτες και η επίτευξη από τη Γερμανία ενός ηγετικού ρόλου παγκοσμίως στην εκμετάλλευση υδριτών (www.ifm-geomar.de/index.php?id=sugar).

Στην παρούσα φάση ερευνητικές ομάδες από ΗΠΑ, Καναδά και Αυστραλία προσχωρούν στα Ευρωπαϊκά προγράμματα έχοντας ίδια χρηματοδότηση. Η συνεργασία και Ρώσων ερευνητών είναι πιθανή. Η Ιαπωνία βρίσκεται σε αρκετά υψηλό επίπεδο και επίκειται συμφωνία με ΗΠΑ και Καναδά με κύριο προσανατολισμό τις ωκεάνιες περιοχές. Οι ΗΠΑ κατά το διάστημα 1982 -1992 δαπάνησαν 8 εκατ.\$ προκειμένου να δημιουργήσουν ένα ίδρυμα, που σκοπό θα είχε την ανακάλυψη των βασικών γνώσεων για την δομή, τις φυσικές και χημικές ιδιότητες των υδριτών. Αυτή η φάση της προσπάθειας αποσκοπούσε στην δημιουργία του βασικού υπόβαθρου για την περαιτέρω έρευνα. Στις 2 Μαΐου 2000 ενεργοποιήθηκε το πρόγραμμα Methane Hydrate Research and Development Act of 2000, υπό την σκέπη του National Research and Development Program. Αξίζει να σημειωθεί ότι στα πλαίσια αυτής της δραστηριότητας αναπτύχθηκε συνεργασία με την Chevron-Texaco Petroleum Technology Company με επίκεντρο ενδιαφέροντος τον Κόλπο του Μεξικού.

Σύμφωνα με τους μεσοπρόθεσμους στόχους του προγράμματος, το 2015 θα έχουν καταστήσει τις ΗΠΑ πρωτοπόρο σε παγκόσμιο επίπεδο στην τεχνολογία έρευνας και εκμετάλλευσης των υδριτών, εξασφαλίζοντας μια φαινομενικά ανεξάντλητη πηγή ενέργειας. Σύμφωνα με αμερικανούς επι-

Εικόνα 3: Ιστορικά δεδομένα και πιθανά σενάρια για τις πηγές φυσικού αερίου των ΗΠΑ. Μια πιθανή κάμψη θα καλυφθεί από την εκμετάλλευση των υδριτών.

στήμονες μετά το 2020 είναι πολύ πιθανόν να μειωθεί η δυνατότητα ανάκτησης φυσικού αερίου από συμβατικές και μη πηγές, έτσι προκειμένου να αποκατασταθεί αυτό το έλλειμμα, οι υδρίτες ίσως αποτελέσουν την βέλτιστη λύση. Η Εικ.3 μεταφέρει αυτή την συλλογιστική ενσωματώνοντας πραγματικά στοιχεία και πιθανά σενάρια για τα επόμενα έτη. Μόλις το Νοέμβριο του 2008 ανακοινώθηκε από την «The U.S. Geological Survey» ότι στην Αρκτική ανακαλύφθηκαν εντυπωσιακές ποσότητες υδριτών που μπορούν να αποδώσουν 85,4 τρισεκατομύρια κυβικά πόδια φυσικό αέριο!! (www.earthmagazine.org)

4. Οι ενυδατωμένοι υδρογονάνθρακες στην ανατολική μεσόγειο

Η ύπαρξη υδριτών στην Ανατολική Μεσόγειο και μάλιστα στην περιοχή μεταξύ Ρόδου και Κύπρου είναι αναμφίβολη. Γεωχημικές μετρήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά το ODP (OCEAN DRILLING PROGRAM), μελέτη των συνθηκών πίεσης και θερμοκρασίας - 14°C και βάθη περίπου στα 1500-2000m (Kvenvolden 1993)- σε συσχέτιση με τα διαγράμματα φάσεως και τις ζώνες σταθερότητας των υδριτών, αλλά πολύ περισσότερο τα ίδια τα δείγματα των υδριτών από γεωτρήσεις που πραγματοποιήθηκαν, επιβεβαιώνουν την ύπαρξή τους.

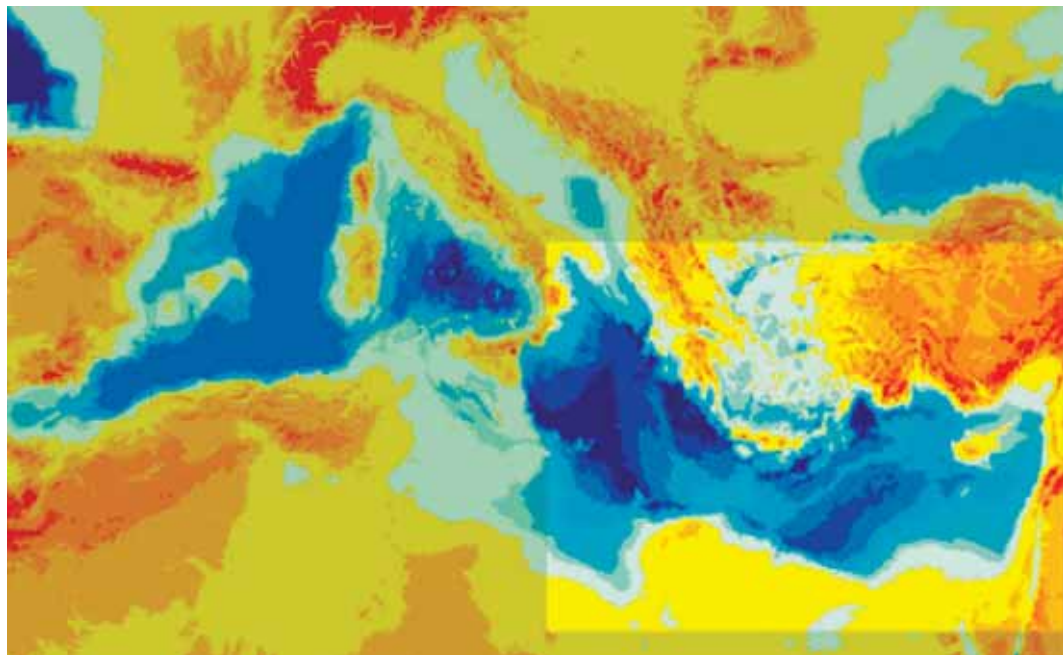
4.1. Γεωλογικά στοιχεία

Οι τρεις ανεξάρτητοι όγκοι στην περιοχή που εμφανίζονται σε θαλάσσια βάθη μεταξύ δύο έως τριών χιλιομέτρων, στα νότια της Τουρκίας μεταξύ Κύπρου και Ρόδου, μπορούν να προσδιοριστούν πλήρως με βάση την μορφολογία τους, το ανάγλυφο και την δομική σχέση τους. Ο πιο δυτικός όγκος, ο «Αναξιμανδρος», έχει διαστάσεις 30KmX60Km περίπου με προσανατολισμό Δ-Α, με μικρότερο βάθος τα 1120 m στο νότιο τμήμα του. Ο νοτιότερος όγκος ονομάζεται «Αναξιμένης» και βρίσκεται σε μικρότερο βάθος, περίπου στα 670 m. Είναι μια κυρτή κορυφογραμμή μήκους περίπου 50 Km παρουσιάζοντας κοίλα στα ΒΔ. Ανατολικότερα βρίσκεται ο «Αναξαγόρας», διαστάσεων περίπου 50KmX25Km με προσανατολισμό ΒΔ-ΝΑ και ελάχιστο βάθος τα 900m σε μια αιχμή κοντά στο ΒΔ άκρο του.

4.2. Γενικές παρατηρήσεις

Δύο αποστολές που πραγματοποιήθηκαν το 1995 και το 1996 στα πλαίσια του προγράμματος TTR (Training-Through-Research Programme), οδήγησαν σε μη αναμενόμενα αποτελέσματα, καθιστώντας ουσιαστικά για πρώτη φορά την περιοχή ως μια από αυτές όπου υπάρχουν ενυδατωμένοι υδρογονάνθρακες αλλά και ελεύθερο μεθάνιο.

Η χαρτογράφηση των ορεινών όγκων «Αναξιμανδρος» το 1995 κατέληξε στα εξής αποτελέσματα: (α) την πιθανή ύπαρξη θόλων λάσπης (mud volcanoes) και (β) την ύπαρξη χαρακτηριστικών γνωρισμάτων μεγάλων ιζημάτων slide ή nappe. Τα δύο αυτά ευρήματα ήταν ιδιαίτερα σημαντικά για την πιθανή ύπαρξη μεθανίου στα ιζήματα και συνεπώς αποτελούσαν μια σημαντική βοήθεια για την δεύτερη φάση της έρευνας. Η δεύτερη φάση του προγράμματος ANAXI-PROBE το 1996 κατέληξε επίσης σε δυο σημαντικά αποτελέσματα: (α) βρέθηκαν τα πρώτα δείγματα ενυδατωμένων υδρογονανθράκων στην Μεσόγειο και (β) σαφής ένδειξη ύπαρξης μεθανίου μέσα στα ιζήματα ενός μεγάλου μέρους της περιοχής.

4.3. Mud Volcanoes (ιλυοδομές)

Οι ιλυοδομές βρέθηκαν στην περιοχή του “Αναξαγόρα” καθώς και στα νότια και ανατολικά του “Αναξιμένη”. Επιπλέον τα δείγματα υδριτών βρέθηκαν στις ίδιες αυτές περιοχές.

Οι δειγματοληψίες έδειξαν ότι η περιοχή του “Αναξαγόρα” γεωλογικά παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες με την περιοχή της Αττάλειας στην Τουρκία. Αυτό σημαίνει ότι πιθανόν οι δυο περιοχές να παρουσιάζουν και δομικές ομοιότητες. Ας θυμηθούμε ότι σύμφωνα με την αρχαία ελληνική μυθολογία ο Βελερεφόντης στην περιοχή της σημερινής Αττάλειας είχε δει την χίμαιρα να εκπνέει φλόγες, κάτι που δεν θα ήταν υπερβολή να υποθέσουμε ότι απλά επρόκειτο για διαρροή μεθανίου που είχε αναφλεγεί.

Το μεθάνιο στην περιοχή του “Αναξαγόρα” φαίνεται να περιορίζεται κυρίως στις ιλυοδομές αν και ο βαθμός των ερευνών βρίσκεται σε πρωταρχικά στάδια.

Πέρα όμως από την εστίαση της προσοχής μας στις ιλυοδομές και σε άλλες περιοχές του συμπλέγματος του “Αναξαγόρα” στις οποίες δεν υπάρχουν ιλυοδομές, παρατηρούνται ευρύτατα διαρροές μεθανίου από

μεγάλους όγκους ιζημάτων. Τα ιζήματα αυτά στα οποία βρίσκεται εγκλωβισμένο μεθάνιο, συγκεντρώνεται κυρίως σε δύο περιοχές, στις μετακινούμενες μάζες ιζημάτων μεταξύ ανατολικών και δυτικών ορεινών όγκων και στην περιοχή όπου εμφανίζεται μεγάλη συγκέντρωση ανθρακικού άλατος στα δυτικά της περιοχής. Θα πρέπει να παρατηρήσουμε στο σημείο αυτό το ότι η διαρροή μεθανίου που εμφανίζεται στην περιοχή είναι ενδεικτική και της διαπερατότητας αλλά και του πορώδους του μητρικού ιζήματος, κάτι που αποτελεί προϋπόθεση για την δυνατότητα άντλησης των υδριτών, όπως άλλωστε και η παρουσία μεγάλων ποσοτήτων μεθανίου που θα λειτουργήσουν ως πηγή συνεχούς τροφοδότησης.

4.4 Το πρόγραμμα ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ

Ιδιαιτέρως ενδιαφέροντα και σημαντικά στοιχεία ήρθαν να προστεθούν από την ερευνητική προσπάθεια που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ, στην οποία αξίζει μια ιδιαίτερη αναφορά αφού είχε έντονη την ελληνική παρουσία.

Η αποστολή αυτή πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2003 στην περιοχή του Αναξιμανδρου για τον εντοπισμό νέων πιθανών mud Volcanoes αλλά και των ήδη γνωστών Amsterdam, Kula και Kazan. Τα αποτελέσματα των ερευνών ήταν ιδιαίτερα σημαντικά:

- εντοπίστηκαν υδρίτες και πραγματοποιήθηκε δειγματοληψία πυρήνων όχι μόνο στα Amsterdam και Kula –όπως στις προηγούμενες αποστολές– αλλά και στο Kazan.
- προσδιορίστηκε η έκταση και η κατανομή μεθανίου στις εν λόγω περιοχές.
- βρέθηκε νέο mud Volcano που του δόθηκε από τους Έλληνες ερευνητές το όνομα ΑΘΗΝΑ.
- παρατηρήθηκε για πρώτη φορά στην Ανατ. Μεσόγειο BSR (Bottom Simulating Reflector), αδιάψευστη ένδειξη ύπαρξης υδριτών-μεθανίου.

Είναι προφανές ότι τα αποτελέσματα αυτά έδωσαν μια νέα έκταση και βαρύτητα στις γνώσεις μας για την περιοχή της Ανατ. Μεσογείου. Καταρχήν ανατρέπονται οι επιφυλάξεις για την ύπαρξη επιφανειακών υδριτών –μόλις 0,5m κάτω από την επιφάνεια του βυθού– καθώς και για την έκτασή τους. Είχε διατυπωθεί η άποψη ότι πιθανόν η παρουσία των υδριτών σε τόσο μικρό βάθος να οφείλεται σε τοπικά φαινόμενα έκχυσης, προερχόμενα από μεγαλύτερα βάθη. Η δειγματοληψία πυρήνων υδριτών και στα τρία σημεία της έρευνας σε ελάχιστο βάθος ανατρέπουν την άποψη αυτή αλλά και ενισχύουν την πεποίθηση ότι η παρουσία των υδριτών στην Ανατ. Μεσόγειο είναι πολύ πιο εκτεταμένη απ’ ότι αρχικά είχε εκτιμηθεί. Στην Εικ. 4 φαίνεται η περιοχή των ερευνών καθώς και τα mud Volcanoes Amsterdam, Kazan και Kula.

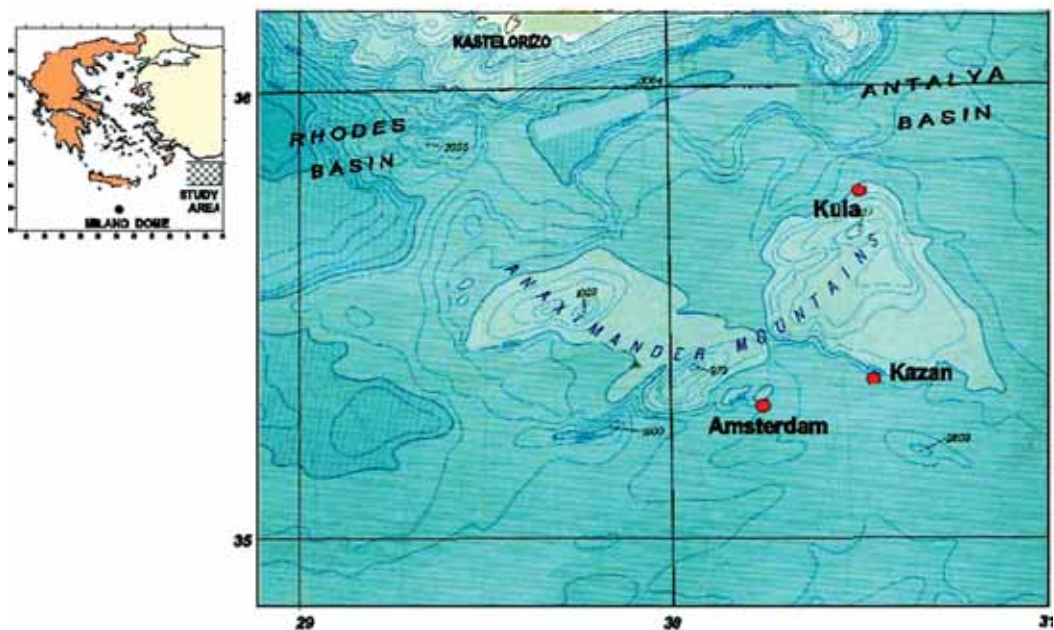
4.5 Η Ελλάδα και η θέση της στην πραγματικότητα των υδριτών

Εάν λάβουμε υπόψη μας το παγκόσμιο ενδιαφέρον για τους υδρίτες ως μελλοντική πηγή ενέργειας αλλά και τις σημαντικές ερευνητικές προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση, θα πρέπει να αναλογιστούμε ως

χώρα κατά πόσο έχουμε το δικαίωμα να απέχουμε ή απλά να παραβρισκόμαστε σε τέτοιου είδους δραστηριότητες. Η θέση μας στην τόσο ελπιδοφόρα αυτή γωνιά της Μεσογείου μας επιβάλλει την πλέον δραστήρια στάση. Θα πρέπει να εξαντλήσουμε όλα τα δικαιώματα που πιθανόν έχουμε ώστε κάθε πιθανή εκμετάλλευση των ενυδατωμένων υδρογονανθράκων, όποτε και αν συμβεί, να είναι ωφέλιμη για την χώρα μας και να μας επιτρέψει να συμμετέχουμε αποδοτικά. Όλα αυτά όμως προϋποθέτουν ένα πρώιμο ενδιαφέρον και μια έγκαιρη συμμετοχή στα δρώμενα της εποχής μας.

Είναι αλήθεια ότι σε πρώτη φάση το βάρος έχει πέσει σε περιοχές που έχουν την υποδομή για μια σχετικά γρήγορη εξέλιξη των ερευνών αλλά και της εκμετάλλευσης των υδριτών, όπως η Αλάσκα ή ο Κόλπος του Μεξικού όπου εδώ και πολλά χρόνια γίνεται άντληση του πετρελαίου και έτσι υπάρχει ικανοποιητική γνώση του υπεδάφους αλλά και ο κατάλληλος εξοπλισμός. Σε αυτές τις περιοχές άλλωστε σχετικά σύντομα θα έχουμε την παραγωγή μεθανίου από υδρίτες, με μεθόδους που θα επιτρέπουν την οικονομικά συμφέρουσα εκμετάλλευση των υδριτών. Στην περιοχή της Μεσογείου δεν υπάρχουν τέτοιες προϋποθέσεις, αυτό όμως δεν έχει εμποδίσει πολλές επιστημονικές ομάδες να δραστηριοποιηθούν στην περιοχή προετοιμάζοντας το έδαφος για τα επόμενα βήματα. Η παρουσία των υδριτών της Μεσογείου σε μικρά βάθη κάτω από τον πυθμένα της θάλασσας, τους κάνει ιδιαίτερα ελκυστικούς και αυτό ίσως αποτελέσει το λόγο που από την στιγμή που οι μέθοδοι εκμετάλλευσης τελειοποιηθούν, θα αποτελέσουν έναν από τους πρώτους στόχους.

Στην συνέχεια θα εξεταστεί το πλαίσιο, το οποίο με βάση τα συγκεκριμένα επιστημονικά δεδομένα που αναφέρθηκαν προηγουμένως θα επιτρέψει πιθανόν στην Ελλάδα να αναλάβει έναν πιο σημαντικό και δραστήριο ρόλο, πάντα όμως μέσα στα όρια που καθορίζουν η τεχνογνωσία και η οικονομική δυνατότητα επένδυσης σε ερευνητικά προγράμματα.

Εικόνα 4: Η περιοχή των ερευνών του προγράμματος ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ.

Θα μελετηθεί κατά πόσο η θέση των υδριτών στην Ανατολική Μεσόγειο επιτρέπει στην Ελλάδα να διεκδικήσει την αποκλειστική οικονομική τους εκμετάλλευση ή ποιες άλλες εναλλακτικές λύσεις υπάρχουν με βάση τους κανόνες του διεθνούς δικαίου της θάλασσας και αν τελικά η ύπαρξή τους θα έχει κάποια ουσιαστική σημασία ή απλά περνώντας κάποια στιγμή στο μέλλον στην μερική ή πλήρη αντικατάσταση του πετρελαίου από την εκμετάλλευση των υδριτών, θα οδηγηθούμε σε μια νέα εστία έντασης στη γειτονιά μας.

5. Το αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής του διεθνούς δικαίου της θάλασσας

5.1. Το διεθνές δίκαιο της θάλασσας και ειδικότερα η Σύμβαση Δικαίου Θαλάσσης

Όλες οι θαλάσσιες περιοχές της γης διέπονται από τη σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας (ΔΘ) και όπου αυτό είναι εφικτό, οι κανόνες εφαρμόζονται και στις υπερκείμενες περιοχές της ατμόσφαιρας. Συγκεκριμέ-

να εφαρμόζεται στις δραστηριότητες και σχέσεις που αναπτύσσονται από τον αιγιαλό μέχρι τους ωκεανούς, συμπεριλαμβανομένου του βυθού.

Είναι προφανές ότι για τον καθορισμό των κανόνων που εφαρμόζονται σε κάθε περίπτωση διακρίνουμε διάφορες θαλάσσιες και υποθαλάσσιες ζώνες, έτσι με την ένταξη της περιοχής ενδιαφέροντος σε κάποια ζώνη γίνεται σαφές και το νομικό καθεστώς που καθορίζει τους κανόνες δράσης (έρευνα, εκμετάλλευση) μέσα σε αυτή. Το διεθνές δίκαιο της θάλασσας εφαρμόζεται και ρυθμίζει όλες τις δραστηριότητες στις θαλάσσιες και υποθαλάσσιες ζώνες, άλλοτε με το να καταλείπει τη ρύθμιση σε δεδομένο κράτος, άλλοτε με τη θέσπιση συντρεχουσών αρμοδιοτήτων περισσότερων κρατών και άλλοτε, τέλος, με τον ορισμό αρμοδιότητας όλων των κρατών. Οι κυριότερες από τις δραστηριότητες που διέπονται από το δίκαιο της θάλασσας είναι η ναυσιπλοΐα, η αλιεία, η έρευνα και η εκμετάλλευση.

5.2. Έρευνα-εκμετάλλευση στην Ανατολική Μεσόγειο

Η περιοχή στην οποία βρέθηκαν τα δείγματα υδρίτη στην Ανατολική Μεσόγειο βρίσκονται περίπου 60 ναυτικά μίλια Ν.Α. από το Καστελόριζο. Η περιοχή αυτή ασφαλώς δεν βρίσκεται εντός εθνικών χωρικών υδάτων οποιουδήποτε κράτους όπως προκύπτει εύκολα και από μια μικρή ιστορική αναδρομή.

Στις 4 Ιανουαρίου 1932 η Ιταλία και η Τουρκία υπέγραψαν στην Άγκυρα συμφωνία «σχετική με την οριοθέτηση των χωρικών υδάτων μεταξύ της νήσου Καστελόριζο και της ακτής της Ανατολίας». Η συμφωνία αυτή τέθηκε σε ισχύ στις 10 Μαΐου 1933 και πρωτοκολλήθηκε στην Κοινωνία των Εθνών στις 24 Μαΐου 1933, με ιταλική πρωτοβουλία. Με τη συμφωνία διευθετήθηκε η κυριαρχία επί των νησίδων που είχαν αποτελέσει αντικείμενο της διαφοράς, οριοθετήθηκαν επίσης τα χωρικά ύδατα γύρω από τις εν λόγω νησίδες. Η συμφωνία του Ιανουαρίου 1932 δεν οριοθέτησε τα χωρικά ύδατα μεταξύ της τουρκικής ακτής και της υπόλοιπης Δωδεκανήσου, δεδομένου ότι για την οριοθέτηση αυτή δεν υπήρχε αντιγνωμία μεταξύ των δύο κρατών. Την ίδια πάντως ημέρα της υπογραφής της συμφωνίας, τα δύο συμβαλλόμενα μέρη αντάλλαξαν επιστολές με τις οποίες από τη μια μεριά επιβεβαιωνόταν ότι δεν απέμειναν σημεία διχογνωμίας μεταξύ των δύο κρατών ως προς την αμοιβαία εδαφική κυριαρχία και από την άλλη συμφωνήθηκε να συναντηθούν εμπειρογνώμονες προκειμένου να χαράξουν με ακρίβεια τη θαλάσσια μεθόριο μεταξύ Δωδεκανήσου και τουρκικής ακτής. Οι εμπειρογνώμονες συναντήθηκαν στην Άγκυρα στις 28 Δεκεμβρίου 1932 και υπέγραψαν μία συμπληρωματική συμφωνία (Πρακτικό - *Proces Verbal*) με την ίδια ημερομηνία, προκειμένου να οριοθετηθούν τα τμήματα των υδάτων μεταξύ τουρκικής ακτής και Δωδεκανήσου, δηλαδή, σύμφωνα με την ορολογία του πρωτοκόλλου, «της θαλάσσιας ιταλοτουρκικής μεθορίου που δεν αποτελούν αντικείμενο οποιασδήποτε αμφισβήτησης...».

Η παραπάνω συμφωνία χάραξε την οροθετική γραμμή μεταξύ των νησίδων που ανήκαν στο συγκρότημα της Δωδεκανήσου, από τη δυτική άκρη της γραμμής που χαράχθηκε με τη Συμφωνία του Ιανουαρίου 1932 μέχρι τα ύδατα βόρεια της νήσου Γαϊδαρος και νότια της νησίδας Θεοπόρη. Συγκεκριμένα, το πρακτικό του Δεκεμβρίου 1932 όρισε 37 σημεία με βάση τα οποία χαράχθηκε η οροθετική γραμμή. Μεταξύ αυτών, το σημείο 30 ορίζει την μεθοριακή γραμμή ως διερχόμενη στο μέσο της απόστασης μεταξύ των «βράχων» Λημνιά (Ιμια) και της νήσου Κατο στην ακτή της Ανατολίας. Εξάλλου, στο άρθρο 1 του πρωτοκόλλου ορίζεται ότι η ρύθμιση που περιέχει καθορίζει και τις περιοχές που ανήκουν στα δύο κράτη αντιστοίχως

Το πρακτικό δεν κατατέθηκε στην Κ.τ.Ε., από την Ιταλία, που ήταν μέλος της τότε προφανώς επειδή θεωρήθηκε ότι αποτελεί παρακολούθημα της Συμφωνίας του Ιανουαρίου 1932. Σε κάθε πάντως περίπτωση, η χάραξη της μεθορίου με το πρακτικό εφαρμόστηκε στην πράξη, εμφανίζεται στους κυριότερους ναυτιλιακούς χάρτες και ουδέποτε αμφισβητήθηκε από την Τουρκία. Τα Δωδεκάνησα εντάχθηκαν στην ελληνική κυριαρχία με τη Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων της 10ης Φεβρουαρίου 1947 μεταξύ Ιταλίας και των Συμμάχων κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η Ελλάδα επικύρωσε τη Συνθήκη στις 28 Οκτωβρίου 1947 και την κύρωσε με το Ν.Δ.4231/1947. Σύμφωνα με το άρθρο 14(1) της παραπάνω Συνθήκης Ειρήνης: «Η Ιταλία εκχωρεί εις την Ελλάδα εν πλήρει κυριαρχία τας νήσους της Δωδεκανήσου τας κατωτέρω απαριθμούμενας, ήτοι: Αστυπάλαιαν, Ρόδον, Χάλκην, Κάρπαθον, Κάσον, Τήλον, Νίσυρον, Κάλυμνον, Αέρον, Πάτμον, Αϊψόν, Σύμη, Κω και Καστελόριζον, ως και τας παρακειμένες νησίδας». Με τον Ν. 518/1948 «περί προσαρτήσεως της Δωδεκανήσου εις την Ελλάδα», ολοκληρώθηκε από την άποψη του εσωτερικού δικαίου η διαδικασία της προσάρτησης.

Μελετώντας λοιπόν ιστορικά το καθεστώς της περιοχής έως και σήμερα απορρί-

πποντας το ενδεχόμενο να αποτελεί αιγιαλίτιδα ζώνη, δυο είναι οι καταρχήν κατευθύνσεις για την διερεύνηση του νομικού καθεστώτος της περιοχής: (1) ο βυθός της περιοχής αυτής να βρίσκεται ή να μπορεί να τεθεί υπό εθνική κυριαρχία ή οποιασδήποτε μορφής εθνικής δικαιοδοσίας, δηλαδή υφαλοκρηπίδα ή ΑΟΖ. (2) Να βρίσκεται εκτός εθνικής δικαιοδοσίας και συνεπώς να πρόκειται για διεθνή βυθό συνεπώς οι πόροι του αποτελούν κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας και υπόκεινται στο καθεστώς της «Περιοχής».

Γενικό νομικό πλαίσιο

5.3. Υφαλοκρηπίδα νομικά-γεωλογικά

Όπως είναι φυσικό, οι γεωλογικές διακρίσεις του βυθού δεν συμπίπτουν αναγκαία με τις νομικές κατηγορίες. Οι όροι που χρησιμοποιούνται από στη Σύμβαση ΔΘ, ακόμα και εάν παραπέμπουν σε όρους κατεξοχήν άλλων επιστημών θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι χρησιμοποιούνται με την έννοια που τους δίνει η νομική επιστήμη. Για παράδειγμα η νομική έννοια της υφαλοκρηπίδας περιλαμβάνει περιοχές, όπως το υφαλοπρανές και το ηπειρωτικό ανύψωμα, οι οποίες δεν αποτελούν υφαλοκρηπίδα από γεωλογική άποψη.

Η ιδιαιτερότητα του νομικού θεσμού της υφαλοκρηπίδας έναντι του γεωλογικού στοιχείου επισημάνθηκε από το Διεθνές Δικαστήριο στην υπόθεση υφαλοκρηπίδας Τυνησίας-Λιβύης, κρίνοντας ότι: «Η υφαλοκρηπίδα είναι ένας θεσμός του διεθνούς δικαίου ο οποίος, μολονότι παραμένει συνδεδεμένος με ένα φυσικό γεγονός, δεν πρέπει να ταυτίζεται με το φαινόμενο που περιγράφεται με τον όρο –υφαλοκρηπίδα– σε άλλες επιστήμες. Από το πρώτα ακόμα στάδια της εξέλιξής της η νομική έννοια της υφαλοκρηπίδας, απέκτησε μία ευρύτερη εννοιολογική διάσταση έτσι ώστε να περιλαμβάνει κάθε περιοχή του βυθού που βρίσκεται σε κάποια σχέση με τις ακτές ενός γειτονικού Κράτους, ανεξαρτήτως αν παρουσιάζει τα ειδικά χαρακτηριστικά που ένας γεωγρά-

φος θα απέδιδε σε μία υφαλοκρηπίδα». [Παρ. 41-42].

5.4. Νομικός ορισμός της υφαλοκρηπίδας

Οι αλλαγές και εξελίξεις του διεθνούς δικαίου τα τελευταία χρόνια είναι σαφώς καταγιγιστικές. Ειδικότερα στο διεθνές δίκαιο της θάλασσας η υφαλοκρηπίδα, η έννοια της κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας για το διεθνή βυθό, η ΑΟΖ κ.α. παρουσιάζουν ειδικό ενδιαφέρον και αποτελούν νομοθετικά «προϊόντα» των τελευταίων πενήντα ετών. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα του τρόπου δημιουργίας νέων κανόνων στο διεθνές δίκαιο μέσα σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα θεωρείται ο θεσμός της υφαλοκρηπίδας.

Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 76 (1) Σύμβασης ΔΘ, « η υφαλοκρηπίδα αποτελείται από το θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφος των υποθαλάσσιων περιοχών που εκτείνονται πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη σε όλη την έκταση της φυσικής προέκτασης του χερσαίου εδάφους ως το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου ή σε απόσταση 200 μιλίων από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, στις περιπτώσεις όπου το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου δεν εκτείνεται μέχρι αυτή την απόσταση».

Η διαφοροποίηση των γεωλογικών όρων από τους ομόηχους νομικούς προέκυψε ήδη από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1958. Η διαφοροποίηση γίνεται πιο έντονη στη Σύμβαση ΔΘ, αφού όπως ήδη αναφέρθηκε η «νομική» υφαλοκρηπίδα δεν έχει οποιαδήποτε σχέση με τη γεωλογική και από την άλλη εισάγονται, στις λοιπές παραγράφους του άρθρου 76 Σύμβασης ΔΘ, νομικοί ορισμοί και άλλων γεωλογικών στοιχείων, όπως του υφαλοπλαισίου και του εξωτερικού του ορίου.

Το παράκτιο κράτος όπως προβλέπει η Σύμβαση ΔΘ, καθορίζει την υφαλοκρηπίδα επιλέγοντας μεταξύ δύο κριτηρίων. Τα δυο αυτά κριτήρια είναι αφενός αυτό της απόστασης, αφετέρου το γεωμορφολογικό, εφόσον υπάρχουν οι κατάλληλες γεωλογικές προϋποθέσεις.

Απαραίτητο να διευκρινηθεί είναι ότι οι ρυθμίσεις της Σύμβασης ΔΘ σχετικά με τη χάραξη των εξωτερικών ορίων της υφαλοκρηπίδας δεν θίγουν το θέμα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών με έναντι ή παρακείμενες ακτές. Το άρθρο 83 Σύμβασης ΔΘ είναι αυτό που ρυθμίζει το ζήτημα της οριοθέτησης. Η επιφύλαξη αυτή σχετικά με την οριοθέτηση καταγράφεται σε περισσότερες από μία διατάξεις της Σύμβασης ΔΘ, όπως στο άρθρο 76(10), στο άρθρο 9 του Παραρτήματος Π (Επιτροπή για τα Όρια της Υφαλοκρηπίδας), καθώς και στο άρθρο 134(4) (διατάξεις για την Περιοχή).

5.5. Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη(ΑΟΖ)

Ως ΑΟΖ ορίζεται ως «η πέραν και παρακείμενη της αιγιαλίτιδας ζώνης θαλάσσια περιοχή, το πλάτος της οποίας μπορεί να φθάσει τα 200 μίλια από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης» (άρθρο 56, σε συνδυασμό με άρθρο 57 Σύμβασης ΔΘ). Μέσα στην ΑΟΖ το παράκτιο κράτος ασκεί συγκεκριμένες εξουσίες, κυρίως για οικονομικούς σκοπούς.

Η ΑΟΖ δεν αποτελεί τμήμα της ανοικτής θάλασσας, αλλά διέπεται -σύμφωνα με το άρθρο 55 Σύμβασης ΔΘ- από ένα «ειδικό νομικό καθεστώς» (ζώνη *sui generis*) στο οποίο βέβαια το παράκτιο κράτος δεν έχει κυριαρχία όπως στην αιγιαλίτιδα ζώνη, αλλά ούτε με το καθεστώς ελευθερίας της ανοικτής θάλασσας ταυτίζεται.

Στην ΑΟΖ, τα τρίτα κράτη έχουν το δικαίωμα να ασκούν μόνον τις ελευθερίες τις οποίες αναγνωρίζει ρητά η Σύμβαση ΔΘ και αφορούν περιοριστικά τη ναυσιπλοΐα, την υπέρπτηση, την τοποθέτηση υποβρύχιων καλωδίων και αγωγών, καθώς και άλλες συναφείς με αυτές χρήσεις (άρθρο 58(1) Σύμβασης ΔΘ), αλλά και το παράκτιο κράτος έχει συγκεκριμένα λειτουργικά δικαιώματα.

5.6. Τα πλεονεκτήματα της ΑΟΖ

Χρήσιμο σε αυτό το σημείο θα ήταν μια καταρχήν κριτική προσέγγιση της ΑΟΖ. Θα ξεκινήσουμε βέβαια από την βασική προϋπόθε-

ση, ότι δηλαδή η Ελλάδα εξαγγέλλει και καθιερώνει ΑΟΖ. Έτσι λοιπόν διαπιστώνουμε ότι:

1. Η ΑΟΖ είναι μια ζώνη κρατικής δικαιοδοσίας, που χορηγεί κυριαρχικά δικαιώματα στο παράκτιο κράτος πάνω και στον υδάτινο όγκο των 200 ν.μ. (για την ακρίβεια 200 μείον το εύρος της χωρικής θάλασσας) από την ακτή, και φυσικά περιλαμβάνει όλα τα δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας, (δηλ. βυθό και υπέδαφος μέχρι τα 200 ν.μ.) πάντοτε βέβαια, κατ' αρχήν, για οικονομικούς σκοπούς (εκμετάλλευση φυσικών πόρων).
2. Επίσης χορηγεί ορισμένα δικαιώματα στον υπερκείμενο εναέριο χώρο, συναφή με την άσκηση των άλλων δικαιωμάτων της ζώνης.

Εναπόκειται βέβαια στην διεθνή πρακτική των κρατών, που θα εξειδικεύσουν με την εσωτερική τους νομοθεσία τις διατάξεις της Σύμβασης ΔΘ και θα ασκήσουν και επιβάλουν στην πράξη τα απορρέοντα από το κείμενο της Σύμβασης δικαιώματά τους, να δείξει ποιόν χαρακτήρα θα λάβει τελικά η ΑΟΖ, είτε ως ζώνη πλήρους κυριαρχίας (άποψη ορισμένων Λατινοαμερικανικών κρατών) είτε ως ζώνη οικονομικού περιεχομένου δικαιωμάτων και δικαιοδοσίας, με *sui generis* καθεστώς. Όπως χαρακτηριστικά τόνισε ο καθηγητής O'Connell: «το πραγματικό καθεστώς της δεν θα βασισθεί τόσο στην ερμηνεία του κειμένου, όσο θα είναι αποτέλεσμα του ανταγωνισμού των πολιτικών δυνάμεων στην προοπτική του χρόνου».

3. Ρητά κατά την Σύμβαση ΔΘ, όπως συνέβαινε εξ' άλλου και με την υφαλοκρηπίδα στην Σύμβαση του 1958, και τα νησιά έχουν τη δική τους ΑΟΖ. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, διότι στο Αιγαίο οι θάλασσες ζώνες των νησιών είναι αυτές που κυρίως καθορίζουν το νομικό καθεστώς, την κυριαρχία και τις συναφείς δικαιοδοσίες (θα εξεταστεί λεπτομερώς σε επόμενη παράγραφο).

Έτσι λοιπόν ο συνδυασμός του νομικού κανόνα ότι και τα νησιά έχουν ΑΟΖ, με την

ιδιαιτερότητα της γεωγραφικής διαμόρφωσης του Αιγαίου ως Αρχιπελάγους, με πληθώρα νησιών, πυκνοκατοικημένων και οικονομικά αυτόνομων, σε γεωγραφική συνέχεια τόσο μεταξύ τους όσο και με τον Ελλαδικό κορμό, αλλά επίσης πολύ κοντά στις Τουρκικές ακτές, μεγιστοποιεί την Ελληνική κυριαρχία και δικαιοδοσία σ' όλο τον εσωτερικό χώρο του Αιγαίου (με την έννοια βέβαια των κυριαρχικών δικαιωμάτων και λοιπών δικαιοδοσιών ως προς την ΑΟΖ). Είναι σημαντικό να τονισθεί ότι, χωρίς να επεκταθεί η ελληνική αιγιαλίτιδα ζώνη σε 12 ν.μ., στο Αιγαίο δεν απομένει πλέον υδάτινος χώρος με καθεστώς ανοικτής θάλασσας εφόσον υιοθετηθεί ΑΟΖ. Βέβαια η κατάσταση αυτή δεν επηρεάζει καθόλου την ναυσιπλοΐα και τα άλλα δικαιώματα επικοινωνίας των τρίτων κρατών. Προστίθεται δηλ. με την καθιέρωση της ΑΟΖ, στην ελληνική υφαλοκρηπίδα και το υπέδαφός της, και η υδάτινη στήλη που υπέρκειται (και για κάποιες, περιορισμένες βέβαια, δικαιοδοσίες και η εναέρια στήλη).

Η νομική δυνατότητα αυτή, σε συνδυασμό με την ενδεχόμενη στο μέλλον και επιθυμητή από την Ελλάδα, επέκταση του καθεστώτος του Αρχιπελάγους και στα μικρά αρχιπελαγικά κράτη, όπως η χώρα μας, θα κατοχυρώσουν ολοκληρωτικά τα δικαιώματα της χώρας μας, στην κατ' εξοχήν θάλασσά της, το Αιγαϊακό Αρχιπέλαγος, και κυρίως θα ενισχύσουν την κυριαρχία της πάνω στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, για τα οποία έχουν εκφρασθεί τουρκικές βλέψεις, βοηθώντας την συνέχεια και την ενότητά τους με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας.

5.7. Τα δικαιώματα και δικαιοδοσίες που απορρέουν από την ΑΟΖ στο Αιγαίο

Ας εξετάσουμε τώρα, σύντομα, τις σημαντικότερες μορφές δικαιωμάτων και δικαιοδοσιών και τις επιπτώσεις της εφαρμογής τους στο Αιγαίο.

α. Επιστημονική έρευνα: Ευρύτατες είναι και οι δικαιοδοσίες του παράκτιου κράτους στον τομέα της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας στην ΑΟΖ.

Η απαιτούμενη συναίνεσή του για την διενέργεια οποιασδήποτε μορφής επιστημονικής έρευνας και η διακριτική του ευχέρεια για παροχή της ή μη, σε συνδυασμό με την απροσδιόριστη έννοια των «ομαλών συνθηκών» που εισάγεται σαν προϋπόθεση για την χορήγησή της, καθιστούν ισχυρότατη την θέση του. Έτσι π.χ. οι ομαλές συνθήκες, κάτω από τις οποίες θα πρέπει το παράκτιο κράτος να χορηγεί τη συναίνεσή του, θα μπορούσαν να αναφέρονται σε περιβαλλοντολογικές συνθήκες, ή στις πολιτικές σχέσεις μεταξύ του παράκτιου και του κράτους που διεξάγει την έρευνα. Η ακόμη, το ποιά ερευνητικά προγράμματα διεξάγονται για «ειρηνικούς σκοπούς» και ποιά για να αυξήσουν την επιστημονική γνώση «προς όφελος της ανθρωπότητας». Εξάλλου το παράκτιο κράτος έχει την δυνατότητα να εποπτεύει το ερευνητικό πρόγραμμα με παρατηρητές του και έτσι αφενός μεν να συμμετέχει στα πορίσματά του, αφετέρου δε να το σταματά όταν ξεφεύγει από τον αρχικό του προορισμό. Τελικά προκύπτει ότι η νομική θέση του παράκτιου κράτους καθίσταται τόσο ισχυρή, ώστε είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς περίπτωση θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας που να διεξάγεται στην ΑΟΖ ενός παράκτιου κράτους ενάντια στην θέληση και τα συμφέροντά του.

β. Η αλιεία: Πέρα από το σημαντικό οικονομικό όφελος που θα προκύψει, καθώς μόνον οι Έλληνες αλιείς θα μπορούν να αλιεύουν στην περιοχή, υπάρχουν και οι παρεπόμενες θετικές επιπτώσεις: Μόνο με την άδεια των ελληνικών αρχών (και πάντοτε βέβαια με οικονομικά ανταλλάγματα) θα μπορούν ξένα πλοία να αλιεύουν στα νερά του Αιγαίου, και σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που θα θέτουν οι ελληνικοί νόμοι. Οι δυνατότητες ελέγχου των πάσης μορφής ξένων αλιευτικών δραστηριοτήτων (αλλά και των άλλων) είναι στην πράξη σχεδόν απεριόριστες για το παράκτιο κράτος, την Ελλάδα εν προκειμένω. Αναφέρεται ενδεικτικά το δικαίω-

μα επιβίβασης και ελέγχου στα ξένα αλιευτικά πλοία που αλιεύουν στην ΑΟΖ, την τοποθέτηση παρατηρητών, σύλληψη και προσαγωγή στην Ελληνική Δικαιοσύνη των παραβατών, κράτηση πλοίων κλπ. Καθίσταται λοιπόν φανερό ότι αυτό που μέχρι τώρα είναι ο κανόνας, δηλαδή να πλεύουν ελεύθερα στην ανοικτή θάλασσα του Αιγαίου ξένα αλιευτικά, θα παύσει, με την καθιέρωση της ΑΟΖ, και μόνο με την άδεια και τον έλεγχο της Ελλάδας θα μπορεί να γίνει αλιεία, ενώ οι έλεγχοι θα είναι δυνατόν να αποκαλύπτουν τις ενδεχόμενες παράνομες, αλιευτικές και μη, δραστηριότητες.

- γ. Τεχνητά νησιά: Εκτεταμένες και ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι αρμοδιότητες του παράκτιου κράτους για την εγκατάσταση και χρήση τεχνητών νησιών, εγκαταστάσεων και κατασκευών, στην ΑΟΖ. Η αρμοδιότητα αυτή προβλεπόταν και στη Σύμβαση για την υφαλοκρηπίδα του 1958, αλλά τώρα αφορά κατασκευές που έχουν σχέση και με τα ύδατα της ΑΟΖ (και όχι μόνο τον βυθό) και τις διάφορες οικονομικές ή άλλες χρήσεις τους ή τις άλλες λειτουργικές αρμοδιότητες του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ (επιστημονική έρευνα - προστασία περιβάλλοντος).
- δ. Προστασία από την ρύπανση: Επίσης στα πλαίσια του νομικού καθεστώτος της ΑΟΖ, το παράκτιο κράτος αποκτά σημαντικές δικαιοδοσίες στον τομέα προστασίας από την ρύπανση και εξουσιοδοτείται να εκδώσει εσωτερική του νομοθεσία για να εξασφαλίσει την εφαρμογή των σχετικών κανόνων της Σύμβασης. Έτσι δίνεται στο παράκτιο κράτος μια πολύτιμη ευκαιρία να υπερασπίσει τα οικολογικά του συμφέροντα (διαφύλαξη λ.χ. της τουριστικής αξίας των ακτών του Αιγαίου).
- Είναι βέβαιο ότι στην πρακτική εφαρμογή του νέου θεσμού, θα προκύψουν απρόβλεπτα προβλήματα και νέες χρήσεις που συ-

χνά θα οφείλονται στην τεχνολογική εξέλιξη. Και αυτές οι μελλοντικές νέες χρήσεις (αυτές υπονοούν τα υπόλοιπα δικαιώματα) λοιπόν, δίνουν σημαντικά ερείσματα για την ουσιαστικοποίηση παραπέρα του δεσμού του παράκτιου κράτους με την ΑΟΖ και την ενίσχυση της επιρροής του σε κάθε μορφή δικαιωμάτων στα όριά της.

ε.. Οι διατάξεις της Σύμβασης του 1982 για τις στρατιωτικές χρήσεις της ΑΟΖ, δίνουν επίσης κάποιες αρμοδιότητες στο παράκτιο κράτος λ.χ. αν πολεμικά πλοία ή αεροσκάφη τρίτης χώρας πραγματοποιούν βολές στην ΑΟΖ, με αποτέλεσμα καταστροφή των ζώντων φυσικών πόρων (αλιευμάτων) ή του θαλασσιού περιβάλλοντος ή θέτουν σε κίνδυνο θαλάσσιες εγκαταστάσεις του παράκτιου κράτους ή την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας ή τέλος την διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας, το παράκτιο κράτος θα έχει το δικαίωμα να απαιτήσει την παύση τέτοιων δραστηριοτήτων. Εξ άλλου η απαγόρευση πολεμικών χρήσεων της ανοικτής θάλασσας ισχύει και στην ΑΟΖ, με βάση τα άρθρα 58 και 88.

5.8. Σχέση υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ

Η σχέση μεταξύ υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ διατυπώθηκε στην απόφασή του Διεθνούς Δικαστηρίου για την υφαλοκρηπίδα Λιβύης-Μάλτας (Ιούνιος 1985). Στη συνέχεια παρατίθενται ενδεικτικά τμήματα της απόφασης αυτής που περιγράφουν τα πιο χαρακτηριστικά στοιχεία του σκεπτικού: «Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, μολονότι η παρουσία υπόθεση αφορά μόνον την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας και όχι αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, οι αρχές και οι κανόνες που αποτελούν τη βάση του τελευταίου θεσμού δεν μπορούν να εξαιρεθούν από τη (δικαστική) εκτίμηση. Όπως καταδεικνύει η Σύμβαση του 1982, οι δύο θεσμοί –υφαλοκρηπίδα και αποκλειστική οικονομική ζώνη– συνδέονται μεταξύ τους στο σύγχρονο δίκαιο. Εφόσον

τα δικαιώματα που διαθέτει ένα κράτος στην υφαλοκρηπίδα του είναι δυνατόν να τα διαθέτει επίσης στο θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφός του της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης που ενδεχόμενα θεσπίζει, μία από τις σχετικές περιστάσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας ενός κράτους, είναι η νομικώς επιτρεπτή έκταση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης που ανήκει στο κράτος αυτό. Τούτο δεν σημαίνει ότι η έννοια της υφαλοκρηπίδας έχει απορροφηθεί από εκείνη της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης. Σημαίνει ωστόσο ότι μεγαλύτερη σημασία πρέπει να αποδοθεί σε στοιχεία, όπως η απόσταση από την ακτή που είναι κοινά και στις δύο έννοιες».

Στην ίδια απόφαση, το Διεθνές Δικαστήριο διαπίστωσε: «Μολονότι οι θεσμοί της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης είναι διαφορετικοί και χωριστοί, τα δικαιώματα στο θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφος που συνεπάγεται η αποκλειστική οικονομική ζώνη ορίζονται σε αναφορά με το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας. Μολονότι είναι δυνατόν να υπάρχει υφαλοκρηπίδα όπου δεν υπάρχει αποκλειστική οικονομική ζώνη, δεν είναι δυνατόν να υπάρχει αποκλειστική οικονομική ζώνη χωρίς αντίστοιχη υφαλοκρηπίδα».

5.9. Κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των μη ζώντων φυσικών πόρων στην ΑΟΖ

Σύμφωνα με το άρθρο 56 (1) α' Σύμβασης ΔΘ, στην ΑΟΖ «το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των μη ζώντων φυσικών πόρων των υπερκειμένων υδάτων, του βυθού της θάλασσας και του υπεδάφους της». Όταν γίνεται αναφορά σε μη ζώντες φυσικούς πόρους, πρόκειται κυρίως για τα διάφορα μεταλλεύματα ή άλλα υλικά στοιχεία, που κατά κανόνα βρίσκονται στο βυθό και το υπέδαφός του, συνε-

πώς εδώ ανήκουν και οι υδρίτες. Αξίζει άλλωστε να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 56 (3) Σύμβασης ΔΘ, το παράκτιο κράτος ασκεί εντός της ΑΟΖ κυριαρχικά δικαιώματα στο βυθό και το υπέδαφος, όπως αυτά ισχύουν στην υφαλοκρηπίδα. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι οι δύο ζώνες ταυτίζονται αλλά ούτε η υφαλοκρηπίδα απορροφάται από την ΑΟΖ.

Όπως όλα τα κράτη, η Ελλάδα έχει δικαίωμα να υιοθετήσει ΑΟΖ ποικίλου εύρους, μέχρι φυσικά τα ανώτατο όριο των 200 μιλίων, ανάλογα με τη συγκεκριμένη περιοχή. Για παράδειγμα, το Αιγαίο έχει κάθετο άξονα 400 περίπου μιλίων και οριζόντιο άξονα 200 περίπου μιλίων και με δεδομένη τη γεωμορφολογία της περιοχής είναι προφανές ότι δεν είναι πρακτικά δυνατόν η Ελλάδα να θεσπίσει ΑΟΖ εξαντλώντας το ανώτατο επιτρεπτό εύρος. Ωστόσο, τίποτε δεν εμποδίζει ένα παράκτιο κράτος να θεσπίσει ΑΟΖ μικρότερου εύρους, ενώ σε άλλες περιοχές, η γεωγραφία της περιοχής είναι διαφορετική και ίσως θα μπορούσε να εξεταστεί από πλευράς της Ελλάδας μέχρι και η υιοθέτηση του ανώτερου επιτρεπτού εύρους ΑΟΖ.

Θα πρέπει βέβαια να ληφθεί υπόψη ότι σε περίπτωση που αποφασίσει τη θέσπιση ΑΟΖ, η Ελλάδα θα έχει να αντιμετωπίσει τουλάχιστον έξι οριοθετήσεις με γειτονικά κράτη, δηλαδή την Ιταλία, την Αλβανία, την Κύπρο, την Αίγυπτο, την Τουρκία και τη Λιβύη κάτι που ασφαλώς περιπλέκει τα πράγματα. Σημειώνεται πάντως ότι ο Ν. 2289/1995 «Αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και άλλες διατάξεις», στο άρθρο 12 αναφέρεται σε ελληνική ΑΟΖ, την οποία μάλιστα, σε ορισμένες διατάξεις, (άρθρο 12(17) - (19)), αποκαλεί «θαλάσσια οικονομική ζώνη». Χαρακτηριστικό είναι το ακόλουθο απόσπασμα: «Για την εκτέλεση των εργασιών αναζήτησης και έρευνας για ανακάλυψη υδρογονανθράκων, καθώς και για την κατασκευή εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην υφαλοκρηπίδα ή

την αποκλειστική οικονομική ζώνη της χώρας, εφαρμόζονται οι διατάξεις του παρόντος και γενικά της ελληνικής διοικητικής νομοθεσίας». Ιδιαίτερη σημασία έχει αυτή η αναφορά εάν λάβουμε υπόψη ότι έως σήμερα δεν υπάρχει κάποια επίσημη εκφρασμένη πρόθεση για υιοθέτηση ΑΟΖ.

5.10. Όλα τα νησιά διαθέτουν όλες τις θαλάσσιες ζώνες

Σύμφωνα με το άρθρο 121 (2) Σύμβασης ΔΘ όλα τα νησιά, με ην εξαίρεση ορισμένης κατηγορίας βράχων, δικαιούνται αιγιαλίτιδας ζώνης, συνορεύουσας ζώνης, ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας οι ζώνες αυτές καθορίζονται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις της Σύμβασης, όπως αυτές εφαρμόζονται στις ηπειρωτικές περιοχές. Εξάλλου, όλα τα νησιά μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως σημεία για τη χάραξη ευθειών γραμμών βάσης, αρκεί να πληρούνται οι προϋποθέσεις που ορίζει η Σύμβαση ΔΘ. Ο παραπάνω γενικός κανόνας αποτελεί και εθιμικό δίκαιο, δεσμεύει, δηλαδή, και τα κράτη που δεν είναι συμβαλλόμενα στη Σύμβαση ΔΘ (συνεπώς και την Τουρκία).

Η Σύμβαση ΔΘ εισήγαγε μία εξαίρεση ως προς τις θαλάσσιες ζώνες, σχετικά με τους βράχους, η οποία δεν διαπιστώνεται στην προηγούμενη διεθνή πρακτική. Σύμφωνα με το άρθρο 121 (3) Σύμβασης ΔΘ: «Οι βράχοι οι οποίοι δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη διαβίωση ή δική τους οικονομική ζωή, δεν θα έχουν αποκλειστική οικονομική ζώνη ή υφαλοκρηπίδα». Η διάταξη αυτή δημιουργεί πολλά ερμηνευτικά προβλήματα, διότι, αφενός, δεν προσδιορίζει την έννοια του «βράχου» και, αφετέρου, δεν επεξηγεί τη φράση «δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη διαβίωση ή οικονομική ζωή».

5.11. Το άρθρο 121 Σύμβασης ΔΘ και η σημασία του για την Ελλάδα

Πάγια ελληνική θέση είναι ότι τα νησιά του Αιγαίου δικαιούνται υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ. Οι ρυθμίσεις του άρθρου 121 Σύμβασης ΔΘ έχουν ιδιαίτερη σημασία αφού κατο-

χυρώνουν την επί πολλές δεκαετίες σταθερή αυτή θέση. Η εξαίρεση του άρθρου 121 (3) Σύμβασης ΔΘ, παρά το γεγονός ότι αποκλείει ορισμένες βραχονησίδες από την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ, ενισχύει τον κανόνα ότι τα νησιά έχουν κατ' αρχήν πλήρη δικαιώματα.. Άλλες εξαιρέσεις που υποστηρίζονται από την Τουρκία, όπως για παράδειγμα ότι τα νησιά που βρίσκονται σε κλειστές και ημίκλειστες θάλασσες υπόκεινται σε ειδικό καθεστώς, ασφαλώς δεν περιλαμβάνονται στην αποκλειστική απαρίθμηση των εξαιρέσεων του άρθρου 121 (3) και συνεπώς δεν έχουν κανένα αξιόπιστο νομικό έρεισμα. Εξάλλου, και στο πλαίσιο του εθιμικού δικαίου η νομική κατάσταση είναι ακόμα ευνοϊκότερη για την Ελλάδα, δεδομένου ότι δεν έχει γίνει γενικώς αποδεκτός ακόμα ο εθιμικός χαρακτήρας της ειδικής εξαίρεσης του άρθρου 121 (3) Σύμβασης ΔΘ. Εξακολουθεί, δηλαδή, να ισχύει ο κανόνας ότι όλοι οι νησιωτικοί σχηματισμοί διαθέτουν όλες τις θαλάσσιες ζώνες. Συνεπώς, το τουρκικό επιχείρημα της γεωφυσικής σχέσης ξηράς βυθού σύμφωνα με το οποίο τα ελληνικά νησιά του Ανατολικού Αιγαίου δεν έχουν δική τους υφαλοκρηπίδα, αλλά βρίσκονται επί της υφαλοκρηπίδας της Ανατολίας όντας απλές εξάρσεις του βυθού, δεν ευσταθεί. Άλλωστε, όπως έχουμε ήδη επισημάνει, εντός των 200 ν.μ. ο νομικός τίτλος της υφαλοκρηπίδας βασίζεται αποκλειστικά στην απόσταση. Η πάγια αυτή θέση μας θα πρέπει να διασφαλιστεί διότι έτσι εξασφαλίζει ζωτικά για την χώρα μας συμφέροντα στο Αιγαίο αλλά και στην Ανατολική Μεσόγειο.

6. Θέσεις και προβληματισμοί για το νομικό STATUS στην ανατολική μεσόγειο

Είναι φανερό ότι η δυνατότητα έρευνας και εκμετάλλευσης σε μια συγκεκριμένη περιοχή καθορίζεται με βάση ποικίλους παράγοντες με διαφορετικό βαθμό επήρειας ο κάθε ένας. Το διεθνές δίκαιο και ειδικότερα το Δίκαιο της θάλασσας έτσι όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα παρέχει αναμφισβήτητα την

δυνατότητα διευθέτησης και ρύθμισης πολλών ακανθωδών ζητημάτων η λύση των οποίων θα οδηγούσε στην ομαλοποίηση των διεθνών σχέσεων καθώς και στην δημιουργία ενός ευνοϊκού διεθνούς περιβάλλοντος για την ομαλή και αποτελεσματικότερη επιστημονική έρευνα και πρόοδο. Παρ'όλα αυτά, πολλοί συγκυριακοί παράγοντες διαδραματίζουν ένα ρόλο σημαντικό και ιδιαίτερα καθοριστικό έτσι ώστε η σφαίρα επιρροής τους πολλές φορές να υπερκαλύπτει και αυτή ακόμα του διεθνούς δικαίου. Η διπλωματία αλλά και ο συσχετισμός δυνάμεων μεταξύ προϋπαρχουσών ή ευκαιριακών συμμαχιών, οι επιθυμίες των δυνατών και οι ανάγκες των αδυνάτων, η πολιτική βούληση και πρωτοβουλία των ηγεσιών, οι παραδοσιακές γραμμές εξωτερικής πολιτικής, είναι οι παράγοντες που οριοθετούν δικαιώματα και υποχρεώσεις κάμπτοντας ορισμένες φορές θεμελιώδεις αρχές ή απλά παραβλέποντάς τες.

Η Ελλάδα στην παρούσα φάση ακολουθώντας πιστά τις αρχές της διεθνούς έννομης τάξης όσον αφορά τις υποχρεώσεις της, εξακολουθεί να μην απολαμβάνει όλων των δικαιωμάτων που τις παρέχονται κατόπιν δικής της επιλογής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι αυτό του εύρους της αιγιαλιτιδας ζώνης. Με βάση το γεγονός ότι το ανώτατο επιτρεπτό εύρος καθορίζεται στα 12 ναυτικά μίλια –τόσο από το εθιμικό δίκαιο όσο και από το άρθρο 3 της Σύμβασης ΔΘ– η Ελλάδα δικαιούται να επεκτείνει την αιγιαλιτιδα ζώνη της μέχρι το ανώτατο όριο. Η επέκταση αυτή μπορεί να γίνει με μονομερή γνωστοποιητέα πράξη και να καλύπτει όλες τις θαλάσσιες περιοχές της Ελλάδας. Εξαιρέση αποτελούν οι περιοχές των Δωδεκανήσων για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω. Στην περίπτωση μιας τέτοιας κίνησης, το 64% του Αιγαίου θα περιέλθει στην απόλυτη ελληνική κυριαρχία. Ασφαλώς σε αυτή την περίπτωση θα δικαιούμαστε πλήρη κυριαρχία εντός των 12 μιλίων –με τις εξαιρέσεις της μέσης γραμμής– που βέβαια περιλαμβάνει έρευνα και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων.

6.1. Υφαλοκρηπίδα

Όπως έχει επανειλημμένως τονίσει η ελληνική πλευρά, στο Αιγαίο δεν υπάρχουν πέραν του θέματος της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας αμφιλεγόμενα ζητήματα του διεθνούς δικαίου τα οποία απαιτούν διευκρινίσεις. Υπάρχει μόνον η επιθυμία της Τουρκίας να ανατρέψει πλήρως το ισχύον νομικό καθεστώς. Είναι σαφές ότι οποιοσδήποτε προβληματισμός για μεμονωμένες περιοχές όπως αυτή που εξετάζουμε, πρακτικά δεν μπορεί παρά να τεθεί στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων όπου και όποτε αυτό γίνει ενταγμένο στο συνολικό πακέτο της ελληνοτουρκικής διένεξης για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Βέβαια η οποιαδήποτε διεκδίκηση της Ελλάδας στην εν λόγω περιοχή θα μπορούσε να στηριχθεί στην ύπαρξη του Καστελόριζου και στην επήρεια του νησιού αυτού στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας ή της ΑΟΖ εφόσον τεθεί. Διευκρινίζεται ότι το Καστελόριζο δεν αποτελεί «βράχο» και παρά το γεγονός ότι βρίσκεται πιο κοντά στα τουρκικά παράλια παρά σε οποιαδήποτε ελληνική ακτή η διαιτητική απόφαση της 10ης Ιουνίου 1992 σε μια ανάλογη περίπτωση έρχεται να δώσει ένα νομικό «προβάδισμα» στην Ελλάδα. Η απόφαση για την οριοθέτηση θαλάσσιων Ζωνών στα νησιά Saint-Pierre και Miquelon αναθεώρησε τη θεωρία της μειωμένης επήρειας των νησιών. Σύμφωνα με τα γεωγραφικά δεδομένα της υπόθεσης αυτής, τα δύο νησιά υπό γαλλική κυριαρχία, που αναφέρονται στον τίτλο της απόφασης, βρίσκονται πολύ κοντά στις ακτές του Καναδά, χωρίς οποιαδήποτε γεωγραφική συνάφεια με το γαλλικό έδαφος. Ο Καναδάς υποστήριξε ότι τα νησιά αυτά δεν διαθέτουν δική τους υφαλοκρηπίδα, επειδή, από γεωλογική άποψη, επικάθονται στην υφαλοκρηπίδα του Καναδά. Το Διαιτητικό Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό αυτό. Έκρινε ότι στην περιοχή εκείνη η υφαλοκρηπίδα αποτελεί μία τεράστια συνεχή υποθαλάσσια έκταση και συνεπώς δεν μπορεί να

θεωρηθεί ως καναδική ή άλλου κράτους, χωρίς οριοθέτηση. Τέλος, απέρριψε την αντίληψη περί μειωμένης επήρειας και αναγνώρισε στα νησιά θαλάσσιες και υποθαλάσσιες ζώνες 200 μιλίων προς την γεωγραφική κατεύθυνση όπου δεν υπήρχε ζήτημα ίσης απόστασης με τις ακτές του Καναδά. Εξάλλου, στην απόφασή του της 14ης Ιουνίου 1993 για την οριοθέτηση της θαλάσσιας περιοχής μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen, το Διεθνές Δικαστήριο δέχθηκε ότι το να δοθεί μειωμένη επήρεια στο συγκεκριμένο νησί με αντίστοιχη πλήρη επήρεια στην απέναντι ακτή της Γροιλανδίας θα ήταν αντίθετο όχι μόνον με το εθιμικό δίκαιο που αναγνωρίζει θαλάσσιες ζώνες στα νησιά μέχρι 200 μίλια από τις γραμμές βάσης, αλλά και αντίθετο στις απαιτήσεις της ευθυδικίας.

Έπειτα από τις παραπάνω δύο αποφάσεις, η θεωρία της μειωμένης επήρειας των νησιών στις οριοθετήσεις υποχωρεί. Ωστόσο, εν όψει των διακυμάνσεων της νομολογίας, αλλά και της αντίληψης των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων ότι κάθε υπόθεση αποτελεί ένα *unicum*, δεν είναι δυνατόν με βεβαιότητα να προβλεφθεί ότι η επήρεια των νησιών στις οριοθετήσεις ιδιαίτερα της υφαλοκρηπίδας θα παραμείνει αλώβητη.

6.2. Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

Η υιοθέτηση ΑΟΖ ενός εκ των κρατών στην περιοχή αυτή θα παρείχε το δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης του βυθού με την άσκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους όπως ακριβώς και στην υφαλοκρηπίδα του. Η Ελλάδα δεν έχει θεσπίσει ΑΟΖ αν και υπάρχει αναφορά στο Ν.2289/1995 σε «θαλάσσια οικονομική ζώνη». Η Τουρκία έχει υιοθετήσει ΑΟΖ 200 ναυτικά μίλια στη Μαύρη Θάλασσα αλλά όχι στη Μεσόγειο. Στην προς συζήτηση περιοχή πιθανόν και η Κύπρος να μπορούσε να υιοθετήσει ΑΟΖ η οποία να την περικλείει. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε ένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικό γεγονός. Η αλιευ-

τική ζώνη αποτελεί ένα επιμέρους κομμάτι της ΑΟΖ με σαφώς πολύ μικρότερες επιπτώσεις αλλά συναφές στο πνεύμα της για την αποκλειστική οικονομική εκμετάλλευση. Η Τουρκία έχει ήδη αντιδράσει στην προοπτική δημιουργίας αλιευτικής ζώνης στο Αιγαίο, στο πλαίσιο της κοινής αλιευτικής πολιτικής της Ε.Ε., αφενός προειδοποιώντας ότι μια τέτοια πράξη εκ μέρους της Ελλάδας θα θεωρηθεί ως *casus belli* αφετέρου προτείνοντας τον αποκλεισμό του Αιγαίου από την κοινή αλιευτική πολιτική.

Η αντίδραση αυτή υποδεικνύει σαφώς τις θέσεις της Τουρκίας αλλά και προϊδεάζει για τις πιθανές αντιδράσεις σε περίπτωση πρόθεσης υιοθέτησης ΑΟΖ εκ μέρους της Ελλάδας. Θα πρέπει να διευκρινιστεί πάντως ότι η υιοθέτηση ΑΟΖ αποτελεί μια σαφώς λιγότερο ριζοσπαστική ενέργεια από άποψη επιπτώσεων, που μπορεί να προηγηθεί μέχρι να ρυθμιστεί το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας. Καλό θα είναι πάντως να ενταχθεί σε μια ευρύτερη στρατηγική που θα αντιμετωπίζει όλο το νομικό καθεστώς του Αιγαίου και θα συναρτηθεί με τα υπόλοιπα ζητήματα (υφαλοκρηπίδα, αιγιαλίτιδα).

6.3. Πιθανά σενάρια

Η Ε.Ε. ήδη έχει εκδηλώσει το ενδιαφέρον της για την ενσωμάτωση της Μεσογείου στην κοινή αλιευτική πολιτική και προβλέπεται σύντομα να προχωρήσει στην υιοθέτηση αποκλειστικών αλιευτικών ζωνών, που ουσιαστικά είναι ο «προάγγελος» μιας πιο ευρείας αποκλειστικής οικονομικής εκμετάλλευσης. Δεν θα ήταν λοιπόν υπερβολικό να θεωρηθεί ως πιθανό να προβεί μελλοντικά στην υιοθέτηση ευρωπαϊκής ΑΟΖ επιτυγχάνοντας πρώτα μια συμφωνία μεταξύ των μεσογειακών κρατών μελών της. Η ένταξη της Κύπρου στην ενωμένη Ευρώπη καθώς και η τουρκική επιθυμία για ένταξη που σίγουρα θα οδηγήσει στην περαιτέρω αναθεώρηση κάποιων αδιάλλακτων θέσεων της, ανοίγει νέους ορίζοντες και προοπτικές.

Μια λύση για την περιοχή όπως και για ολόκληρο το Αιγαίο μπορεί να επέλθει μόνο κατόπιν συμφωνίας των δυο μερών ή κατόπιν συμφωνημένης προσφυγής σε κάποιο διεθνές δικαιοδοτικό όργανο. Με δεδομένη την μακροχρόνια άρνηση της Τουρκίας, παρά τις κάποιες φορές αντίθετες δηλώσεις, να προβεί σε διμερή λύση, μία θετική εξέλιξη στο μέλλον φαίνεται να διέρχεται μόνο μέσα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία έχει από τότε φαίνεται τη δυνατότητα και τον τρόπο να πιέσει και να απαιτήσει και από τις δυο χώρες.

Έχει διατυπωθεί η άποψη της συνεκμετάλλευσης των φυσικών πόρων. Πιθανόν η περιοχή Ν.Α. του Καστελόριζου να ευνοούσε για μια τέτοια πρωτοβουλία όπου θα εγκαθιδρύετο ένα σύστημα συνεκμετάλλευσης και ποσοστιαίας συμμετοχής δυο ή και τριών κρατών – δεν αποκλείεται και η Κύπρος. Οι λόγοι που δεν επιτρέπουν όμως αυτή τη λύση είναι πολλοί. Αφενός θα δημιουργούσε ποικίλα νομικής φύσης προβλήματα – έχει υποστηριχθεί ότι δεν είναι εφικτή νομικά η συνεκμετάλλευση μη ζώντων φυσικών πόρων-, αφετέρου και αυτό είναι το πιο σημαντικό, θα υπονόμει τα κυριαρχικά μας δικαιώματα στο υπόλοιπο Αιγαίο ανοίγοντας τους ασκούς του Αιόλου σε μια ήδη ευαίσθητη περιοχή.

Το δικαίο της θάλασσας δημιουργεί προοπτικές και προκλήσεις, στις οποίες τα κράτη πρέπει να προετοιμασθούν για να ανταποκριθούν. Πολλές βέβαια από τις διατάξεις της Σύμβασης ΔΘ πραγματικά προηγούνται της εποχής τους ή ανταποκρίνονται στο επίπεδο ελάχιστων μεγάλων χωρών. Αυτό όμως δεν μπορεί να θεωρηθεί μειονέκτημα αλλά αντίθετα πρέπει να δώσει κίνητρα για προετοιμασία οργάνωση και συνεργασία. Η συμμετοχή της Ελλάδας στα ευρωπαϊκά προγράμματα καθώς και το πρόγραμμα Αναξιμανδρος αποτέλεσαν πολύ καλά βήματα. Εάν κάποια στιγμή εξελιχθούν τα παραπάνω σενάρια, θα έχουμε ήδη την εμπειρία και την γνώση για την ενεργό συμμετοχή μας στα επόμενα στά-

δια και την διεκδίκηση ενός σημαντικού ρόλου στην περιοχή. Αυτό θα επιτρέψει και την θετική ευρωπαϊκή ματιά σε ένα πιθανό ζήτημα αμφισβητήσεων ή ακόμα και διεκδικήσεων, όντας χρήσιμοι ίσως και απαραίτητοι.

Τα χρονικά περιθώρια βέβαια δεν είναι απεριόριστα. Η οικονομικά συμφέρουσα εκμετάλλευση των υδριτών από τις ΗΠΑ είναι θέμα χρόνου και σίγουρα θα πραγματοποιηθεί όχι αργότερα από το 2020. Έως τότε, και με δεδομένη την ύπαρξη των υδριτών σε σημαντικές ποσότητες στην Ανατολική Μεσόγειο, θα πρέπει να έχει γίνει κάποιο βήμα εθνικής ή ευρωπαϊκής χροιάς και οι έρευνες στη δεδομένη περιοχή θα πρέπει να έχουν ενταθεί, εξασφαλίζοντας τις απαραίτητες επιστημονικές γνώσεις, που θα αποτελέσουν την απαραίτητη βάση ώστε να είναι εφικτή η ουσιαστική εκμετάλλευση της περιοχής, παραμένοντας έτσι μια υπολογίσιμη δύναμη στην διεθνή κούρσα που ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη. Εάν η περιοχή αυτή παραμείνει εκτός εθνικής κυριαρχίας ή έστω έξω από την «ομπρέλα» μιας ευρωπαϊκής κυριαρχίας κατά την επικρατέστερη και ορθότερη άποψη δεν είναι πιθανόν η περιοχή να αποτελέσει «διεθνή βυθό» και αντικείμενο διεκδίκησης και εκμετάλλευσης από την «Επιχείρηση» η οποία θα είχε τα δικαιώματα που της παρέχει η Συμφωνία της Νέας Υόρκης.

Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας την διερεύνηση της δυνατότητας εκμετάλλευσης των υδριτών, σκόπιμο είναι να παρατεθούν συγκεντρωτικά όλα τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε από την μελέτη των επί μέρους τομέων.

- a. Οι υδρίτες απασχολούν έντονα την παγκόσμια επιστημονική κοινότητα αλλά και διάφορες κυβερνητικές ομάδες (ΗΠΑ, Ε.Ε., Καναδάς, Ιαπωνία, Ρωσία κ.α.) διότι:

 - Δεν περιορίζονται σε μεμονωμένες περιοχές του κόσμου αλλά έχουν μεγάλη διασπορά σε πολλά σημεία της γης.

- Οι συνολικές ποσότητες μεθανίου στους υδρίτες, εάν εκφραστούν σε ποσότητα οργανικού άνθρακα, αποτελούν περισσότερο από το μισό των γήινων αποθεμάτων. Είναι επίσης διπλάσιες από τα ήδη γνωστά αποθέματα καυσίμων.
- Συμβάλουν στην παγκόσμια κλιματική αλλαγή σε βαθμό πολύ μεγαλύτερο από αυτόν που ήταν πιστευτό μέχρι πριν από λίγα χρόνια.
- Είναι παράγοντας αστάθειας των ιζημάτων.

Για τους λόγους αυτούς πολλά ερευνητικά προγράμματα εθνικά ή διακρατικά δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό.

β. Η ύπαρξη υδριτών στην Αν. Μεσόγειο και μάλιστα ελάχιστα μέτρα κάτω από τον πυθμένα της θάλασσας, είναι αναμφισβήτητη. Αυτό επιβεβαιώνεται από γεωχημικές μετρήσεις αλλά πολύ περισσότερο από τα δείγματα υδριτών που βρέθηκαν μετά από γεωτρήσεις.

γ. Οι υδρίτες, τουλάχιστον στην περιοχή του Αναξιμανδρου, τόσο λόγω της επιφανειακής τους παρουσίας-μόλις 0,5 m κάτω από τον βυθό- όσο και της εκτεταμένης έκτασης που καταλαμβάνουν, είναι εκμεταλλεύσιμοι εφόσον βέβαια οι μέθοδοι που θα χρησιμοποιηθούν επιτρέψουν την οικονομικά συμφέρουσα εκμετάλλευση.

δ. Η Ελλάδα με εφαλτήριο το Καστελόριζο, έχει την δυνατότητα να διεκδικήσει μέρος ή και αποκλειστικά την οικονομική εκμετάλλευση της δεδομένης περιοχής υπό προϋποθέσεις. Οι οικονομικές δυνατότητες της χώρας μας αλλά και η τεχνολογία που κατέχουμε όμως δύσκολα θα επέτρεπαν μια μοναχική πορεία. Η συμμετοχή μας στα προγράμματα της Ε.Ε. δημιουργεί τις προϋποθέσεις, έτσι ώστε να ακολουθήσουμε την σύγχρονη πραγματικότητα επιτρέποντάς μας να ελπίζουμε στην ουσιαστική παρουσία μας στην περιοχή τα επόμενα χρόνια.

Ο παράγοντας που θα καθορίσει τις εξελί-

ξεις του ζητήματος αυτού δεν είναι το επίπεδο των τεχνολογικών και επιστημονικών μας γνώσεων, ούτε καν οι κανόνες του διεθνούς δικαίου οι οποίοι οριοθετούν τα πλαίσια στα οποία θα πρέπει να κινούμαστε άλλοτε επιτυχώς και άλλοτε όχι. Η χάραξη της εξωτερικής πολιτικής και η πολιτική βούληση της Ελλάδας και των υπολοίπων κρατών, οι διεθνείς συγκυρίες και κυρίως οι συσχετισμοί των δυνάμεων σε έναν κόσμο που φαίνεται να επαναδομείται με καινούργια δεδομένα και να επαναδιαπραγματεύεται τις βασικές αρχές και αξίες του, θα καθορίσουν την τελική κατάληξη.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

- BROOKS J., BARNARD L., WIESENBERG D., KENNICUTT M., II & KVENVOLDEN, K. 1983. Molecular and isotopic compositions of hydrocarbons at site 533, Deep Sea Drilling Project Leg 76. In: SHERIDAN, R., GRADSTEIN, F. et al. (eds) Initial Reports of the Deep Sea Drilling Project, Volume 67. US Government Printing Office, Washington, D.C. 377-384.
- CARPENTER G. 1981. Coincident sediment slump/clathrate complexes on the U.S. Atlantic continental slope. *Geo-Marine Letters*, 1, 29-32.
- CHAPPELLAZ J., BARNOLA J., RAYNAD D., KOROTKEVICH, Y. & LORIUS C., 1990. Ice core record of atmospheric methane over the past 160,000 years. *Nature*, 345, 127-131.
- CICERONE R. & OREMLAND R. 1980. Biogeochemical aspects of atmospheric methane. *Global Biogeochemical Cycles*, 2, 299-327.
- CLAYPOOL G. & KAPLAN I., 1974. The origin and distribution of methane in marine sediments. In: KAPLAN, I. (ed) *Natural Gases in Marine Sediments*. Plenum, New York, 99-139.
- CLAYPOOL G. & KVENVOLDEN, K. 1983. Methane and other hydrocarbon gases in marine sediment. *Annual Review of Earth and Planetary Sciences*, 11, 299-327.

- HAMMERSCHMITDT E., 1934. Formation of gas hydrates in natural gas transmission lines. *Industrial Engineering Chemistry*, 26, 851-855.
- HITCHON B., 1974. Occurrence of natural gas hydrates in sedimentary basins. In: KAPLAN, I. R. (ed.) *Natural Gases in Marine Sediments*. Plenum, New York, 195-225.
- HOLDER G., KAMATH V., & GODBOLE S., 1984. The potential of natural gas hydrates as an energy resource. *Annual Review of Energy*, 9, 427-445.
- HYNDMAN R., & DAVIS E., 1992. A mechanism for the formation of methane hydrate and sea-floor bottom-simulating reflectors by vertical fluid expulsion. *Journal of Geophysical Research*, 97(5), 70025-7041.
- KVENVOLDEN K., 1988a. Methane hydrate- a major reservoir of carbon in the shallow geosphere? *Chemical Geology*, 71, 41-51.
- 1988b. Methane hydrates and global climate. *Global Biogeochemical Cycles*, 2, 221-229.
- & BARNARD, L. 1983a. Hydrates of natural gas in continental margins. In: WATKINS J., & DRAKE, C. (eds.) *Studies in Continental Margin Geology*. American Association of Petroleum Geologists, Memoir, 34, 631-640.
- & CLAYPOOL, G. 1988. Gas Hydrates in Oceanic Sediment. US Geological Survey Open File Report, 88-216.
- LEGGETT J., 1990. The nature of the greenhouse threat. In: LEGGETT, J. (ed.) *Global Warming, The Greenpeace Report*. Oxford University Press, Oxford, 14-43.
- MACDONALD G., 1990a. The future of methane as an energy resource. *Annual Review of Energy*, 15, 53-83.
- 1990b. Role of methane clathrates in past and future climates. *Climatic Change*, 16, 247-281.
- PAULL C., USSLER W., III & DILLON W., 1991. Is the extend of glaciation limited by marine gas hydrates? *Geophysical Research Letters*, 18, 432-434.
- IVANOV M., LIMONOV A. & WOODSIDE J., 1992. Geological and geo physical investigations in the Mediterranean and Black Seas. In: UNESCO Reports in Marine Science, Volume 56, UNESCO, Paris.
- JUDD A. & HOVLAND M., 1992. The evidence of shallow gas in marine sediments. *Continental Shelf Research*, 12, 1081-1095.
- LE PICHON, X., CHAMOT-ROOKE, N. & LAL-LEMANT, S. 1995. Geodetic determination of the kinematics of central Greece with respect to Europe: Implications for eastern Mediterranean tectonics. *Journal of Geophysical Research*, 100, 12675-12690.
- PAPATHEODOROU G., HASIOTIS T. & FERENTINOS G., 1993. Gas-charged sediments in the Aegean and Ionian Seas, Greece. *Marine Geology*, 112, 171-184.
- VOLGIN A. & WOODSIDE J., 1996. Sidescan sonar images of mud volcanoes from the Mediterranean Ridge: possible causes of variations in backscatter intensity. *Marine Geology*. 132 (1/4), 39-53.
- WOODSIDE J., 1976. Regional vertical tectonics in the eastern Mediterranean. *Geophysical Journal of the Royal Astronomical Society*, 47, 493-514.
- 1977. Tectonic elements and crust of the, eastern Mediterranean Sea. *Marine Geophysical Researches*, 3, 317-354.
- 1991. Disruption of the African Plate margin in the eastern Mediterranean. In: SALEM M., SBETA A. & BAKBAK M., (eds) *The Geology of Libya*, Volume 6. Elsevier, Amsterdam, 2319-2329.
- IVANOV, M. & SHIPBOARD SCIENTISTS R/V GELENDZHIK. 1993. Training Through Research cruise 1993: Is the African Plate tearing between the Hellenic and Cypriot Arcs? (Abstract) *Terra Nova*, 5 (1), 272.
- SHAW M.N., 1991. *International Law*, Cambridge.
- BROWNLIE I., 1990. *Principles of Public International Law*, Oxford.
- AKEHURST, M. 1987. *A Modern Introduction to International Law*, London.

Ελληνική

ΛΥΚΟΥΣΗΣ Β., 2001. Σημειώσεις παραδόσεων Μεταπτυχιακού προγράμματος ΕΜΠ “Ναυτική και θαλάσσια τεχνολογία και επιστήμη”

ΡΟΥΚΟΥΝΑΣ Ε., 1983. Διεθνές Δίκαιο. Έκδοση Α. Σάκκουλα. Αθήνα. Τεύχος ΙΙ

ΚΡΑΤΕΡΟΣ Ι., & ΣΤΡΑΤΗ, Α. 2000. Δίκαιο της θάλασσας. Έκδοση Α.Σάκκουλα. Αθήνα-Κομοτηνή

Σελίδες διαδικτύου

- <http://marine.er.usgs.gov/fact-sheets/gas-hydrates/title.html>
- <http://woodshole.er.usgs.gov/project-pages/hydrates/>
- <http://walrus.wr.usgs.gov/resources/hydrate.html>
- <http://obs.er.usgs.gov/BlakeRidge95.html>
- http://www.fe.doe.gov/techline/tl_baa00_gas.html
- <http://www.stm.tudelft.nl/ttf/hydrate.htm>
- <http://www.gtionline.org/ref/open/organ/us/doe/Hydrates/index.cfm>
- <http://www.telusplanet.net/public/jcarroll/HLINKS.HTM>
- <http://www.mori.mech.keio.ac.jp/ICGH/>
- <http://www.netl.doe.gov>
- <http://www.igme.gr>
- <http://www.geotek.co.uk>
- <http://www.oceanscientific.com>
- <http://www.sut.org.uk>
- <http://ench.ucalgary.ca/hydrates>
- <http://www.ocean.tamu.edu>
- <http://www.mbari.org>
- <http://www.sts.gsc.nrcan.gc.ca>
- <http://www.walrus.wr.usgs.gov>
- <http://www.gsa.confex.com>
- <http://www.costa-europe.org>

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Υποπλοίαρχος Χ. Κοσμόπουλος γεννήθηκε στην Αθήνα το 1975 και εισήλθε στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το 1993 από όπου και αποφοίτησε το 1997 με το βαθμό του Σημαιοφόρου. Έχει φοιτήσει στα προ-

βλεπόμενα για το βαθμό του σταδιοδρομικά σχολεία του ΠΝ. Είναι απόφοιτος της ΣΔΙΕΠΝ καθώς και της ΣΕΕΠΝ. Πτυχιούχος Νομικής Σχολής Αθηνών, LL.M (UNIVERSITÄT SAARBRÜCKEN) με εξειδίκευση στο Διεθνές Δίκαιο, MSc Ναυτική και Θαλάσσια Τεχνολογία και Επιστήμη, τμ. Ναυπηγών Ε.Μ.Π.

Δελτίο Ενημέρωσης

Διαταγή Παραδίδοντος Α/ΓΕΝ

Γενικό Επιτελείο Ναυτικού

Πειραιάς, 23 Φεβρουαρίου 2010

Αξιωματικοί, Ανθυπασπιστές, Υπαξιωματικοί, Ναυτικοί Δόκιμοι, Μαθητές ΣΜΥΝ, Ναύτες,

Πολιτικό προσωπικό,

Γυναίκες και άνδρες του Πολεμικού Ναυτικού.

Σε εκτέλεση σχετικής αποφάσεως ΚΥΣΕΑ, παραδίδω σήμερα τα καθήκοντα του Αρχηγού Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, στον καταξιωμένο συνάδελφο Αντιναύαρχο Δημήτριο Ελευσινιώτη ΠΝ, στον οποίο εύχομαι υγεία και κάθε επιτυχία στο δύσκολο και απαιτητικό έργο του.

Μέσα από μια διαδρομή τριάντα οκτώ σχεδόν ετών στο Ναυτικό, η οποία ξεκίνησε εδώ, στον ιστορικό για όλους μας χώρο της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων, ο Θεός και η Πατρίδα με αξίωσαν να ηγηθώ του δοξασμένου Πολεμικού μας Ναυτικού τα τελευταία δύο και πλέον έτη.

Οι εμπειρίες, οι παραστάσεις, τα έργα και τα συναισθήματα που αποκομίζει κανείς από μια τέτοια διαδρομή είναι τόσο έντονα, που δεν θα ήταν δυνατόν να αποτυπωθούν ούτε και κατ' ελάχιστον σε μία Διαταγή.

Εκείνο που πρωτίστως θέλω να τονίσω, είναι ότι απέρχομαι από τις τάξεις του ΠΝ πλήρης, ευτυχισμένος και με ήρεμη τη συνειδησή μου, ότι υπηρέτησα πάντοτε αρχές και αξίες με σταθερότητα και πίστη. Την ώρα αυτή επίσης, επιθυμώ να εκφράσω την ευγνωμοσύνη που νιώθω προς όλους εσάς, τα πολύτιμα στελέχη του Πολεμικού Ναυτικού, για την αμέριστη στήριξη, την αγόγγυστη καθημερινή σας προσπάθεια, την εξαιρετική συνεργασία και την υψηλή απόδοσή σας, ακόμα και κάτω από τις πιο αντίξοες συνθήκες.

Εσείς είστε ο κύριος πυλώνας του Ναυτικού. Οι άξιοι συνεχιστές της μοναδικής Ναυτικής μας ιστορίας και παράδοσης. Εσείς αξίζετε τα συγχαρητήρια, τις ευχαριστίες και τους επαίνους όλων μας. Με την ανεκτίμητη προσφορά σας κατορθώνουμε να ανταποκρινόμαστε στις απαιτήσεις των καιρών και τις επιταγές της ιστορίας.

Όσο δύσκολη κι αν είναι η εποχή που διανύουμε, όσο απαιτητική κι αν έχει γίνει η αποστολή μας, είμαι απόλυτα πεπεισμένος πως θα συνεχίσετε να επιτελείτε το έργο σας με την ίδια πίστη και αφοσίωση, με υψηλό ηθικό, ορμητικό πνεύμα και πάντα με γνώμονα την αξιοκρατία, τη δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη.

Άνδρες και Γυναίκες του Πολεμικού Ναυτικού,

Σε καιρούς που οι αξίες και οι θεσμοί δοκιμάζονται κρατείστε σταθερή πορεία.

Συνεχίστε αταλάντευτοι, με υψηλό επαγγελματισμό και ατενίστε το μέλλον με αισιοδοξία.

Καλλιεργείστε στους νεότερους το συλλογικό πνεύμα, την αγάπη στη θάλασσα, την πίστη στις παραδόσεις και τα ιδανικά, τα οποία και να διαφυλάξετε ως κόρη οφθαλμού.

Κύριε Υπουργέ,

Σας διαβεβαιώ ότι ακόμα και στις παρούσες δύσκολες συνθήκες, όχι μόνο οικονομικές αλλά και γεωπολιτικές, το Ναυτικό είναι αξιόμαχο και ανά πάσα στιγμή επιχειρησιακά έτοιμο να ανταπεξέλθει δυναμικά και αποτελεσματικά στην αποστολή του και να υπερασπίσει αποτελεσματικά την ακεραιότητα της χώρας.

Είναι έτοιμο να διαφυλάξει απολύτως και συνολικά τα κυριαρχικά μας δικαιώματα, να αντιμετωπίσει την όποια πρόκληση απαιτηθεί εν τη γενέσει της και να συνεχίσει να συμβάλλει ουσιαστικά ως μοχλός της αμυντικής μας διπλωματίας, σε όλα τα μήκη και πλάτη της υδρογαείου.

Επιτρέψτε μου όμως για ακόμη μια φορά να τονίσω, πως δεν πρέπει επ' ουδενί να διακυβευθεί το υψηλό ηθικό και το όραμα που διακατέχει τα στελέχη μας, η διαθεσιμότητα και ικανότητα του Πολεμικού Ναυτικού στην επιτυχή εκτέλεση της αποστολής του.

Για τα θέματα αυτά κύριε Υπουργέ, αλλά και για το καθεστώς του Ναυτικού Νοσοκομείου Αθηνών και του Μετοχικού Ταμείου Ναυτικού, για το νόμο περί ιεραρχίας και προαγωγών, για το ασφαλιστικό, μισθολογικό και συνταξιοδοτικό θέμα των στελεχών του Πολεμικού Ναυτικού, από τη θέση ευθύνης του Αρχηγού ΓΕΝ, έχω λάβει προ πολλού σαφή και κατηγορηματική θέση, την οποία σας έχω εκθέσει αναλυτικά, προφορικά αλλά και εγγράφως.

Θέλω να ελπίζω ότι θα σταθείτε αρωγός προς την κατεύθυνση αυτή, καθώς, όπως άλλωστε και ο ίδιος έχετε χαρακτηριστικά δηλώσει, «η στρατιωτική ιδιότητα και ιδίως η ιδιότητα του Έλληνα αξιωματικού, δεν είναι απλώς ένα επάγγελμα, αλλά μια ειδική κατάσταση που περιποιεί τιμή και γεμίζει με ευθύνη το κάθε στέλεχος των Ενόπλων Δυνάμεων, για το επίπεδο ζωής του οποίου και της οικογένειάς του, μεριμνά και θα μεριμνά η πολιτεία, με πολλούς τρόπους», δήλωση Κύριε Υπουργέ, εξαιρετικά επίκαιρη στις μέρες μας.

Κλείνοντας, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω από τα βάθη της καρδιάς μου,

Την Πολιτεία που μου εμπιστεύθηκε το ύπατο αξίωμα του Αρχηγού του Ναυτικού και ειδικότερα το ΚΥΣΕΑ της 5ης Φεβρουαρίου 2008, με εισηγητή τον τότε Υπουργό Εθνικής Άμυνας κ. Ευάγγελο Μεϊμαράκη, τον οποίο ιδιαίτερα ευχαριστώ για την εμπιστοσύνη που έδωσε προς το πρόσωπό μου. Τον νυν Υπουργό Εθνικής Άμυνας Κύριο Ευάγγελο Βενιζέλο, για την μέχρι τώρα συνεργασία μας,

Τους γονείς μου, για τις αξίες με τις οποίες με γαλούχησαν και μου εμφύσησαν με το παράδειγμά τους,

Τη γυναίκα μου και τα παιδιά μου, για την αγάπη και την πολύτιμη στήριξή τους, που μου επέτρεψε να αφιερωθώ με όλες μου τις δυνάμεις στο απαιτητικό έργο μου,

Τους παλαιότερους συναδέλφους, που στάθηκαν δάσκαλοι από τα πρώτα μου βήματα στη σχολή.

Τους στενούς συνεργάτες μου, για την πολύτιμη συνδρομή τους κατά την ενάσκηση των καθηκόντων μου.

Ως ελάχιστη ένδειξη τιμής και σεβασμού προς το μεγαλείο του Πολεμικού Ναυτικού, αποτεώ ταπεινό χαιρετισμό στην Πολεμική μας Σημαία, στους αθάνατους νεκρούς των Ναυτικών αγώνων, αλλά και στους ήρωες της ειρηνικής περιόδου, που έπασαν ή τραυματίστηκαν κατά την εκτέλεση του καθήκοντος. Σας ευχαριστώ όλους και εύχομαι υγεία, δημιουργία και ο Άγιος Νικόλαος να στέκει πάντα πλάι μας.

Ζήτω το Έθνος,

Ζήτω το Πολεμικό Ναυτικό

Ναύαρχος

Γεώργιος Καραμαλίκης ΠΝ

Αρχηγός ΓΕΝ

Διαταγή Παραλαμβάνοντος Α/ΓΕΝ

Γενικό Επιτελείο Ναυτικού

Πειραιάς, 23 Φεβρουαρίου 2010

Σε εκτέλεση της υπ' αριθμόν 1 απόφασης του ΚΥΣΕΑ από 17 Φεβρουαρίου 2010, παραλαμβάνω σήμερα καθήκοντα Αρχηγού Γενικού Επιτελείου Ναυτικού από τον Ναύαρχο Γεώργιο Καραμαλίκη ΠΝ.

Κύριε Υπουργέ,

Συναισθανόμενος πλήρως την ευθύνη του ύπατου αυτού αξιώματος, θα ήθελα να ευχαριστήσω εσάς προσωπικά και στο πρόσωπό σας όλο το ΚΥΣΕΑ για την εξαιρετική αυτή τιμή και την εμπιστοσύνη που έδειξε στο πρόσωπό μου.

Σε μια πολύ δύσκολη για την χώρα περίοδο, καλούμαστε να προσπαθήσουμε με όλες μας τις δυνάμεις, να ανταποκριθούμε πλήρως και να φανούμε αντάξιοι της ιστορίας και της παράδοσής μας. Με αφετηρία πάντα αυτό, οι στόχοι μου ως ανώτατος αξιωματικός, έγιναν οι σκοποί μου ως Αρχηγός ΓΕΝ.

Πρωτίστως θα αξιοποιηθεί το ανθρώπινο δυναμι-

κό, με κριτήριο τον επαγγελματισμό και την εκπαίδευσή του. Η εκπαίδευση θα πρέπει να είναι διαρκής και να εκμεταλλεύεται στο μέγιστο τα ήδη σύγχρονα, υψηλής τεχνολογίας συστήματα που διαθέτει το Πολεμικό Ναυτικό έχοντας ως κίνητρο την ολοκληρωτική κατάκτηση της γνώσης του κάθε τομέα, ώστε να καθιστά την αποτελεσματικότητα βέλπαιη.

Της ίδιας σημαντικότητας αποτελεί, για μένα, η διαθεσιμότητα αξιόμαχων μονάδων στην υπηρεσία της Πατρίδας καταδεικνύοντας με τον καλύτερο τρόπο την επιχειρησιακή ικανότητα του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού και την ετοιμότητά του να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις πολυδιάστατες απαιτήσεις ενός ευμετάβλητου γεωπολιτικού περιβάλλοντος.

Απαιτήσεις που έχουν διαφοροποιηθεί σε σχέση με το παρελθόν και μας οδηγούν να επιχειρούμε σε ευαίσθητες περιοχές, πέραν του ευρύτερου εθνικού μας ενδιαφέροντος, όπως στη Μεσόγειο, στο Κέρασ της Αφρικής και αλλού, συμβάλλοντας έτσι στην αμυντική διπλωματία της χώρας.

Όλα τα παραπάνω, για να επιτευχθούν και να αξιοποιηθούν στον καλύτερο δυνατό βαθμό, εξαρτώνται από τον κεντρικό πυρήνα, που ουσιαστικά είναι το έμπυχο δυναμικό του Πολεμικού Ναυτικού, γι' αυτό η αξιοκρατία, η ισότητα και ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, θα ορίζουν τις αποφάσεις μου.

Είμαι βέβαιος ότι θα είστε αρωγοί μου, ώστε οι σκοποί μου να πραγματοποιηθούν, συνεχίζοντας να δίνετε τον καλύτερό σας εαυτό, με υψηλό φρόνημα. Τότε και μόνο τότε θα ανταποκριθούμε όλοι επάξια στο λειτούργημα που επιτελούμε.

Στον απερχόμενο Αρχηγό ΓΕΝ, Ναύαρχο Γεώργιο Καραμαλίκη ΠΝ, εύχομαι ολόψυχα υγεία, προσωπική και οικογενειακή ευτυχία.

Αντιναύαρχος

Δημήτριος Ελευσινιώτης ΠΝ

Αρχηγός ΓΕΝ

Διαταγή Παραδίδοντος ΑΣ

Σε εκτέλεση σχετικής απόφασης ΚΥΣΕΑ, παραδίδω σήμερα τα καθήκοντα Αρχηγού Στόλου, στον ιδιαίτερα αγαπητό και εγνωσμένης επαγγελματικής αξίας συνάδελφο, Αντιναύαρχο Γεώργιο Δημητριάδη Π.Ν, ολοκληρώνοντας ένα εξαιρετικό και υπέροχο ταξίδι 37 περίπου χρόνων υπηρεσίας, στο Πολεμικό Ναυτικό.

Τις πολύ ξεχωριστές αυτές στιγμές, αισθάνομαι ιδιαίτερα συγκινημένος αλλά και ήρεμος, σίγουρος,

υπερήφανος, γιατί στα 37 χρόνια της σταδιοδρομίας μου αφροσύθηκα στο καθήκον, αγάπησα και τίμησα τις παραδόσεις του Ναυτικού, ήμουν συνεπής με τον όρκο που έδωσα, δεν διαπραγματεύτηκα ποτέ την αξιοπρέπεια και την ηθική μου υπόσταση για την όποια βοήθεια στην σταδιοδρομική μου ανέλιξη, στηρίχτηκα αποκλειστικά και μόνο στις δυνάμεις μου και είχα την τύχη να ανταμειφθώ και να τελειώσω την ενεργό υπηρεσία μου στην ηγεσία του Στόλου μας, του πιο υγιούς κυττάρου του Π.Ν. Τα δύο τελευταία χρόνια ένιωσα μαζί σας, την ικανοποίηση για όλα όσα έγιναν με την συνδρομή όλων σας και μάλιστα σε πολύ δύσκολες συγκυρίες λόγω της οικονομικής κρίσης και των αυξημένων επιχειρησιακών απαιτήσεων.

Ευγνωμόνω το Π.Ν γιατί με μόρφωσε, με εκπαίδευσε και με τίμησε με επίλεκτες θέσεις και αποστολές μεταξύ των οποίων, του Κυβερνήτου τριών πολεμικών πλοίων, Διοικητού Μοίρας Φ/Γ, Διοικητού Μόνιμης Ναυτικής Δύναμης του NATO (SNMG-2), Υπαρχηγού Στόλου και τέλος την ύψιστη τιμή της θέσεως του Αρχηγού Στόλου.

Απευθυνόμενος σε όλα τα στελέχη του Αρχηγείου Στόλου θέλω να σας διαβεβαιώσω ότι η διαχείριση του ανθρωπίνου δυναμικού με δικαιοσύνη και αξιοκρατία και η εκμετάλλευση κάθε δυνατής ευκαιρίας για εκπαίδευση ατομική και Μάχης των πληρωμάτων, αποτέλεσε πρωταρχική μου μέριμνα και ίσως το πιο δύσκολο από τα έργα που κλήθηκα να φέρω εις πέρας, έχοντας πάντα κατά νου την περίφημη ρήση του Αγάθωνα: ' Τον άρχοντα τριών δει μέμνεισθαι πρώτον μεν ότι ανθρωπίνω άρχει, δεύτερον ότι κατά νόμον άρχει και τρίτον ότι ουκ αεί άρχει!'

Πολεμικό Ναυτικό σημαίνει Στόλος και Ναυτικές Παραδόσεις και τα δύο πρέπει να τα διαφυλάττουμε ως κόρες οφθαλμών. Επί καθημερινής βάσεως περισσότερα από 18 πολεμικά μας πλοία, με κατά μέσο όρο 1.100 άνδρες και γυναίκες ως πληρώματα, περιπολούν και επιχειρούν, στο Αιγαίο στη Μεσόγειο και στον Ινδικό Ωκεανό και γίνονται οι πρεσβευτές της Ελλάδας σε όλα τα μήκη και πλάτη των Ωκεανών και οι εγγυητές της εθνικής μας ακεραιότητας και ανεξαρτησίας. Ταυτόχρονα με την εκτέλεση αυτών των επιχειρήσεων αξιολογείται όλο το σύστημα Διοικήσεως- Ελέγχου-και Υποστήριξης, εντοπίζονται αδυναμίες, αποκτάται σημαντική εμπειρία και προτείνονται συνεχώς βελτιώσεις. Υπέρτατη πρόκληση για μένα αποτέλεσε η διατήρηση και επαύξηση της επιχειρησιακής ετοιμότητας και μαχητικής ικανότητας του Στόλου μας και με την βοήθεια όλων σας πιστεύω ότι τα καταφέραμε.

Άνδρες και γυναίκες του Στόλου, οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε και θα συνεχίσουμε να αντιμετωπίζουμε είναι πολλές και συνεχείς για το έθνος και το ναυτικό μας. Ο εξ ανατολών κίνδυνος,

η ογκούμενη απειλή μεταναστευτικών ρευμάτων, η όλο και μεγαλύτερη ανάγκη προστασίας των θαλασσίων οδών για τη μεταφορά πρώτων υλών, ενεργειακών πόρων και βιοτικών αγαθών απαιτούν διαρκή και άοκνη προσπάθεια για ένα ισχυρό, αξιόπιστο και ευέλικτο Στόλο.

Σήμερα η επιχειρησιακή ετοιμότητα και μαχητική ικανότητα του Στόλου μας βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα. Αναλογιστείτε τις βολές Κ/Β σε σενάρια υψηλής δυσκολίας, την βολή Κ/Β από Συστοιχία Ξηράς, τις ασκήσεις επικαθίσσεως Υ/Β, τις Βολές Τ/Α από Φ/Γ και Ε/Π εναντίον Υ/Β, την εξέλιξη των Ελέγχων Μαχητικής Ικανότητας της Διευθύνσεως Εκπαιδεύσεως του Στόλου, και τόσα άλλα γυμνάσια, που τα προηγούμενα χρόνια ήταν μόνο καταγεγραμμένα στους στόχους των διοικήσεων και δεν υλοποιούνταν. Τολμήσαμε όμως και με την επαγγελματικότητα, την εργατικότητα και το πνεύμα συνεργασίας που σας διακρίνει τα κάνατε να φαίνονται πλέον ρουτίνα. Συνεχίστε λοιπόν με τον ίδιο ρυθμό και κάντε υπερήφανο το νέο σας Αρχηγό, όπως κάνατε και εμένα.

Αποχωρώντας σήμερα από το Στόλο θα ήθελα να συκρατήσετε ως τελευταίες συμβουλές/παραιτήσεις τα ακόλουθα:

- Δείξτε αγάπη και σεβασμό σ'αυτό που κάνετε και αποκλείστε την λογική της αντιπαροχής στην σταδιοδρομία σας με κάθε τίμημα.
- Θέστε ως πρώτη προτεραιότητά σας την βέλτιστη αξιοποίηση του ανθρωπίνου δυναμικού με αξιοκρατία, δικαιοσύνη, ισονομία, συναδελφικότητα και δημιουργικότητα.
- Τηρείστε τις Ναυτικές Παραδόσεις.

Στο σημείο αυτό θέλω να ευχαριστήσω ιδιαίτερα εσάς,τους Κυβερνήτες και τα πληρώματα των μονάδων του Στόλου που με μοναδική αυταπάρνηση εξακολουθείτε να υπερβαίνετε τους εαυτούς σας φέροντας επάξια τα σύμβολα του έθνους από τις ελληνικές θάλασσες έως τα πέρατα του κόσμου, τιμώντας τους ναυμάχους προγόνους μας και τις παραδόσεις του ένδοξου ναυτικού μας.

Στους Διοικητές και τα επιτελεία των Διοικήσεων, στους άμεσους συνεργάτες και αρωγούς μου στο Στόλο, ιδιαίτερα τον Υπαρχηγό Υποναύαρχο Π. Ευσταθίου Π.Ν, τον Αρχιεπιστολέα Αρχιπλοίαρχο Π. Λίτσα Π.Ν, τους Κλαδάρχες, το επιτελείο και το γραφείο μου εκφράζω την απόλυτη ικανοποίηση και τις ειλικρινείς ευχαριστίες μου για την εμπιστοσύνη, την αφοσίωση και την βοήθεια που προσέφεραν στο βαρύ έργο μου κατά το διάστημα της Αρχηγίας μου. Θα σας θυμάμαι όλους με ευγνωμοσύνη, εκτίμηση και κυρίως αγάπη.

Θα ήταν παράλειψη αν δεν εξέφραζα τις θερμές ευχαριστίες μου για την μεγάλη προσπάθεια που κατέβαλλαν να υποστηρίξουν τις μονάδες και τα

πληρώματα του Στόλου, το ΓΕΝ και οι Διοικήσεις Διοικητικής Μέριμνας και Ναυτικής Εκπαίδευσης αντίστοιχα.

Στους Κυβερνήτες και τα πληρώματα των πλοίων που βρίσκονται εν πλω, σε διάφορες επιχειρήσεις και αποστολές, καθώς και σε όλους εσάς εύχομαι καλά ταξίδια και πάντα ο Άγιος Νικόλαος να είναι στη πλήρη σας.

Τέλος θεωρώ ηθική υποχρέωση να ευχαριστήσω τους γονείς μου για τις αρχές και τις αξίες που με μεγάλωσαν, την σύζυγο και το γιο μου που με στήριξαν με όλες τους τις δυνάμεις, ώστε να ανταποκριθώ απερίσπαστος στα καθήκοντά μου και τώρα μπορώ να τους διαβεβαιώσω ότι τα κατάφεραν σε όλα περίφημα. Τους αξίζει ένα ναυτικό “ΒΖ”.

Στο νέο σας Αρχηγό Αντιναύαρχο Γεώργιο Δημητριάδη ΠΝ ικανό και καταξιωμένο αξιωματικό, ο οποίος γνωρίζει από πρώτο χέρι τα θέματα του Αρχηγείου Στόλου από την προηγούμενη προϋπηρεσία του ως Υπαρχηγός Στόλου, Διοικητής Φ/Γ και ΔΜΦΓ, εύχομαι κάθε επιτυχία στο δύσκολο έργο του και σας καλώ όλους να τον συνδράμετε με όλες σας τις δυνάμεις ώστε να το φέρει εις πέρας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

ΖΗΤΩ ΤΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ,

ΖΗΤΩ Ο ΣΤΟΛΟΣ

**Αντιναύαρχος
Ιωάννης Καραϊσκος ΠΝ
Αρχηγός Στόλου**

Διαταγή Παραλαμβάνοντος ΑΣ

Σε εκτέλεση σχετικής αποφάσεως ΚΥΣΕΑ, παραλαμβάνω σήμερα τα καθήκοντα του Αρχηγού Στόλου από τον Αντιναύαρχο Ιωάννη Καραϊσκο ΠΝ, εξαιρετο επαγγελματία ακέραιου χαρακτήρα, ο οποίος απέρχεται της ενεργού υπηρεσίας, πλήρως καταξιωμένος.

Η ανάληψη της διοικήσεως του Στόλου, αποτελεί ιδιαίτερη τιμή αλλά και ύψιστη ευθύνη, λόγω της σημαντικής βαρύτητας που έχει η αποτελεσματική εκπλήρωση των έργων του, στην προάσπιση και προβολή των εθνικών συμφερόντων. Η Μαχητική Ικανότητα του Στόλου, η οποία συνδυάζει την επιχειρησιακή διαθεσιμότητα του υπάρχοντος υλικού και την επιχειρησιακή εκπαίδευση του προσωπικού καθορίζει, τη Ναυτική ισχύ της χώρας μας. Το έργο επομένως του Αρχηγείου Στόλου είναι μια συνεχής πρόκληση καθόσον επιζητείται συνεχώς η επίτευξη του βέλτιστου επιπέδου Μαχητικής Ικανότητας του προσωπικού, με την πλήρη εκμετάλλευση των δυνατοτήτων του υφιστάμενου υλικού.

Κυβερνήτες και πληρώματα όλων των μονάδων

του Στόλου, γνωρίζω καλά τα όποια προβλήματα αντιμετωπίζετε και εκτιμώ ιδιαίτερα τις αξιέπαινες προσπάθειες που καταβάλετε για την επαύξηση της ετοιμότητας και της επιχειρησιακής ικανότητας των μονάδων σας, για την αποτελεσματική εκτέλεση οποιουδήποτε έργου, σας ανατίθεται. Συνεχίστε να εργάζεσθε με ενδιαφέρον και υψηλό αίσθημα ευθύνης, ατενίζοντας το μέλλον με αισιοδοξία, αναζητώντας συνεχώς τη βελτιστοποίηση της απόδοσης τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο.

Σε μια, πολύ δύσκολη περίοδο για την οικονομία της χώρας, με την απαραίτητη και αναγκαία επιβολή των οιονδήποτε περιορισμών, οφειλουμε όλοι να επιδείξουμε επαγγελματική ευσυνειδησία διατηρώντας συνεχή ετοιμότητα να ανταποκριθούμε αποτελεσματικά στα καθήκοντά μας, όπως μας επιβάλλουν η ιστορία και οι παραδόσεις του Πολεμικού Ναυτικού. Οι προκλήσεις, οι κίνδυνοι και οι απειλές στο γεωπολιτικό περιβάλλον μας παραμένουν συνεχώς αμείωτες, αλλά και η εκπλήρωση των διεθνών υποχρεώσεων μας αναγκαία. Δεν υπάρχουν επομένως, περιθώρια μεμφιμοιρίας και εφησυχασμού.

Κύριοι στόχοι μας εξακολουθούν να παραμένουν :

- Η εξασφάλιση του βέλτιστου δυνατού επιπέδου Μαχητικής Ικανότητας του προσωπικού με το υφιστάμενο υλικό και
- Η διατήρηση του υψηλού επιπέδου ετοιμότητας για ανάληψη αποστολών

Για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων απαιτείται συλλογική προσπάθεια, υψηλό επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης, ευσυνειδησία, ενδιαφέρον και σοβαρότητα, στοιχεία τα οποία θεωρώ δεδομένο ότι σας χαρακτηρίζουν. Απαιτείται να έχουμε όραμα, να διατηρούμε υψηλό ηθικό, να πιστέψουμε και να επιβάλλουμε την αξιοκρατία, να αξιολογούμε συνεχώς την αποτελεσματικότητα μας, να επιδείξουμε εμμονή στη βελτίωση της απόδοσής μας.

Εύχομαι ο Άγιος Νικόλαος να είναι πάντα στην πλήρη μας και να μας χαρίζει υγεία και ψυχική δύναμη να ανταπεξέλθουμε αποτελεσματικά στο έργο μας.

Στον απερχόμενο Αρχηγό Στόλου Αντιναύαρχο Ιωάννη Καραϊσκος ΠΝ, εύχομαι ολόψυχα καλή τύχη, υγεία, ατομική και οικογενειακή ευτυχία και τον διαβεβαιώνω ότι η ανάμνηση του, θα μας δημιουργεί αισθήματα τιμής, σεβασμού και αγάπης.

**Αντιναύαρχος
Γεώργιος Δημητριάδης ΠΝ
Αρχηγός Στόλου**

ΑΠΟΣΤΡΑΤΕΙΕΣ

- Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία με το βαθμό του **Ναυάρχου** σε αποστρατεία ο **Αντιναύαρχος** Μάχιμος Γεώργιος Καραμαλίκης, και του απονέμεται ο τίτλος του επίτιμου Αρχηγού Γενικού Επιτελείου Ναυτικού.
- Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία ως ευδοκίμως τερματίσας την σταδιοδρομία του με το βαθμό που φέρει ο **Αντιναύαρχος** Μάχιμος Ιωάννης Καραϊσκος, και του απονέμεται ο τίτλος του επίτιμου Αρχηγού Στόλου.
- Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία, ως ευδοκίμως τερματίσας την σταδιοδρομία του με το βαθμό που φέρει ο **Αντιναύαρχος** Μηχανικός Παναγιώτης Κόλλιας, διατηρώντας τον τίτλο του επίτιμου ΓΕΠΝ.
- Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία, ως ευδοκίμως τερματίσας την σταδιοδρομία του με το βαθμό του **Αντιναυάρχου** σε αποστρατεία, ο **Υποναύαρχος** Μάχιμος Παναγιώτης Ραδίτσας, διατηρώντας τον τίτλο του επίτιμου Διευθυντού Κλάδου Πόρων του Στρατηγείου της Ανώτατης Συμμαχικής Διοίκησης Μετασχηματισμού ΝΑΤΟ.
- Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία, ως ευδοκίμως τερματίσας την σταδιοδρομία του με το βαθμό του **Αντιναυάρχου** σε αποστρατεία, ο **Υποναύαρχος** Μάχιμος Νικόλαος Βαζαίος, διατηρώντας τον τίτλο του επίτιμου Υπαρχηγού ΓΕΝ.
- Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία, ως ευδοκίμως τερματίσας την σταδιοδρομία του με το βαθμό του **Αντιναυάρχου** σε αποστρατεία, ο **Υποναύαρχος** Μάχιμος Δημήτριος Παπαγιαννίδης, διατηρώντας τον τίτλο του επίτιμου ΔΝΕ.
- Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία, ως ευδοκίμως τερματίσας την σταδιοδρομία του με το βαθμό του **Αντιναυάρχου** σε αποστρατεία, ο **Υποναύαρχος** Μάχιμος Χρήστος Κατσαρός, διατηρώντας τον τίτλο του επίτιμου Β', Βοηθού Επιτελάρχη ΓΕΕΘΑ.
- Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία, ως ευδοκίμως τερματίσας την σταδιοδρομία του με το βαθμό του **Αντιναυάρχου** σε αποστρατεία, ο **Υποναύαρχος** Μηχανικός Ιωάννης Βορριάς, διατηρώντας τον τίτλο του επίτιμου Διευθυντού Κλάδου Επικοινωνιών και Πληροφοριών ΓΕΕΘΑ.
- Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία, ως ευδοκίμως τερματίσας την σταδιοδρομία του με το βαθμό του **Αντιναυάρχου** σε αποστρατεία ο **Υποναύαρχος** Οικονομικός Δημήτριος Καραλής, διατηρώντας τον τίτλο του επίτιμου Διευθυντού Κέντρου Εφοδιασμού του ΠΝ.
- Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία, ως ευδοκίμως τερματίσας την σταδιοδρομία του με το βαθμό του **Αντιναυάρχου** σε αποστρατεία, ο **Υποναύαρχος** Υγειονομικού/Ιατρός Ιωάννης Παναγόπουλος, διατηρώντας τον τίτλο του επίτιμου Διευθυντού Υγειονομικού, Γενικού Επιτελείου ΠΝ.
- Προήχθησαν στο βαθμό του **Υποναυάρχου** και τέθηκαν σε αποστρατεία ως ευδοκίμως τερματίσαντες την σταδιοδρομία τους οι παρακάτω **Αρχιπλοίαρχοι**:
Μάχιμοι: Κωνσταντίνος Τσέτης, Δημήτριος Παληάτσος, Ιωάννης Δεμίρης, Ευάγγελος Ανδροβιτσανέας, Ηλίας Δημητρόπουλος, Άγγελος Λιβαθνήος
Μηχανικοί: Νικόλαος Κατσικογιάννης, Βασίλειος Αγριογιάννης, Κωνσταντίνος Μάρδας
- Απονέμουμε το βαθμό του **Πλοιάρχου** στους παρακάτω **Υπαξιωματικούς** Τεχνών του Πολεμικού Ναυτικού, οι οποίοι απεβίωσαν κατά την εκτέλεση υπηρεσίας που συνεπάγεται αυξημένο κίνδυνο και προδήλως

και αναμφισβήτητα λόγω αυτού, από την προηγούμενη του θανάτου τους, ημερομηνία που αναγράφεται έναντι ενός εκάστου: Επικελευστή Ηλεκτρονικό/ΔΒ Γεώργιο-Νεκτάριο Ανανδρανιστάκη από 03-11-1996 Επικελευστή Ηλεκτροτεχνίτη Βασίλειο Μαυρογιώργο από 03-11-1996 Επικελευστή Ηλεκτρονικό/ΔΒ Απόστολο Ασπρογέρακα από 03-11-1996

- Προήχθη στο βαθμό του **Πλοίαρχου** και τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία ο **Αντιπλοίαρχος** Μηχανικός Μόνιμος εξ' εφέδρων Θεόδωρος Πάντος προαγωγή λογιζομένη από 13-08-2009 ημερομηνία που είναι η προηγούμενη του θανάτου του.
- Προήχθησαν στο βαθμό του **Πλοίαρχου** και τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Αντιπλοίαρχοι**:
Μάχιμοι: Κωνσταντίνος Ανδρουλακάκης, Εμμανουήλ Καλαθάκης
Μηχανικοί: Γεώργιος Μαρτζούκος, Χρήστος Αποστολόπουλος, Νικόλαος Φάρος
- Τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του με το βαθμό που φέρει ο **Αντιπλοίαρχος** Μάχιμος Γεώργιος Τατάκος
- Προήχθη στο βαθμό του **Πλωτάρχη** και τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία ο **Υποπλοίαρχος** (ΠΤ) Αθανάσιος Αντωνίου προαγωγή λογιζομένη από 04-09-2009 ημερομηνία που είναι η προηγούμενη του θανάτου του.
- Προήχθη στο βαθμό του **Πλωτάρχη** και τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία ο **Σημαιοφόρος** (ΠΥ) Νικόλαος Βαρβαρέλης προαγωγή λογιζομένη από 23-09-2009 ημερομηνία που είναι η προηγούμενη του θανάτου του.
- Τέθηκαν σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία με το βαθμό που φέρουν οι **Πλωτάρχες** (ΠΥ-ΠΤ): Γεώργιος Κασφίκης, Ιωάννης Ρούσσοσ
- Απολύθηκε από τις τάξεις του Πολεμικού Ναυτικού με το βαθμό που φέρει ο **Υποπλοίαρχος** Ειδικής Μονιμότητας, Χ/Ε Σταύρος Μπέλλος

- Προήχθη στο βαθμό του **Σημαιοφόρου** και τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία ο **Ανθυπασπιστής** Τ/ΠΥΡ Ηλίας Καματερός προαγωγή λογιζομένη από 24-08-2009 ημερομηνία που είναι η προηγούμενη του θανάτου του.
- Τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους με το βαθμό που φέρουν οι παρακάτω **Ανθυπασπιστές**: Ιωάννης Πολυχρόνης, Ηλίας Γιαννακόπουλος
- Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία με το βαθμό που φέρει ο **Ανθυπασπιστής** (ΗΝ/ΣΝ) Σταύρος Τζεφεράκος

ΠΡΟΑΓΩΓΕΣ

- Προήχθησαν στο βαθμό του **Αντιναυάρχου** οι παρακάτω **Υποναύαρχοι**:
Μάχιμοι: Γεώργιος Δημητριάδης, Ιωάννης Ορφανός
Μηχανικός: Φωκίων Χατζηδάκης
- Προήχθησαν στο βαθμό του **Υποναυάρχου** οι παρακάτω **Αρχιπλοίαρχοι**:
Μάχιμοι: Γεώργιος Σκιαδάς, Γεώργιος Καλόγερος, Νικόλαος Κρουονερίτης, Γεώργιος Κασφίκης, Στυλιανός Φενέκος
Μηχανικοί: Κωνσταντίνος Αγιατζίδης, Παναγιώτης Ελληνιάδης
Οικονομικός: Γεώργιος Νιάνιας
Υγειονομικού/Ιατρός: Απόστολος Μαντίδης
- Προήχθη στο βαθμό του **Αντιπλοίαρχου** ο **Πλωτάρχης** Μηχανικός Ανδρέας Παπανακλής
- Προήχθη στο βαθμό του **Πλωτάρχη** ο **Υποπλοίαρχος** Υγειονομικού/Οδοντίατρος Κωνσταντίνος Κοντός
- Προήχθησαν στο βαθμό του **Πλωτάρχη** οι παρακάτω **Υποπλοίαρχοι** (ΠΥ-ΠΤ): Νεκτάριος Δαγκλής, Εμμανουήλ Μανετάκης, Χαράλαμπος Χατζηκυρλής, Σέργιος Γιώτης, Γεώργιος Τσιλιμπάρης, Γεράσιμος Βασιλάκης, Δημήτριος Βαγιώτας, Γεώργιος Κουτσούμπης, Δημήτριος Γαρυφάλλου, Πέτρος Καρναχωρίτης, Παναγιώτης Μαυρούλης, Παντελής Πετρακάκης, Γεώργιος Κού-

- τρας, Ιωάννης Κονδύλης, Ευάγγελος Νικολακόπουλος, Στέφανος Καραμιχαλάκης, Αντώνιος Δημητρουλάκης, Σταύρος Μαυρίδης, Αλέξανδρος Καραλιβανός, Προκόπιος Αδαμόπουλος Κωνσταντίνος Γιαννακόπουλος Ιωάννης Κάνταρης, Στυλιανός Καλιβρετάκης, Γεώργιος Καβαλιεράτος
- Προήχθησαν στο βαθμό του **Υποπλοιάρχου** οι παρακάτω **Ανθυποπλοιάρχου**:
Υγειονομικού/Ιατροί: Ευάγγελος Καλφούντζος, Χρήστος Στάμου, Αναστάσιος Μίλκας, Γεώργιος Κυριαζής, Γεώργιος Νακκάς, Χρήστος Αγαλιανός, Νικόλαος Τσίτας, Νικόλαος Λύκος, Κωνσταντίνος Ρογδάκης
 - Προήχθησαν στο βαθμό του **Ανθυποπλοιάρχου** οι παρακάτω **Σημαιοφόροι**:
Υγειονομικού/Ιατροί: Βασίλειος-Στέφανος Καλλές, Φώτιος Παπαγεωργίου, Μιχαήλ Ιωακείμης, Αθανάσιος Καλογερόπουλος, Ορέστης Καββαδάς
Υγειονομικού/Οδοντίατρο: Σταματίνα Πασσαλίδου
Υγειονομικού/Φαρμακοποιό: Βάιο Τσιανάκα
 - Προήχθη στο βαθμό του **Ανθυποπλοιάρχου** ο **Σημαιοφόρος** Ειδικής Μονιμότητας Χ/Ε Γεώργιος Κουτσιμπήρης
 - Προήχθησαν στο βαθμό του **Σημαιοφόρου** οι παρακάτω **Ανθυπασπιστές** Ειδικοτήτων/Τεχνών: Χρυσοβαλάντη Σιαφάκα, Καλλιόπη Σικαλιά, Σταύρος-Τιερύ Σκαπέτης, Μιχαήλ Λαμπρίδης, Παναγιώτης Παναγιούλης, Ευάγγελος Μουλάς, Γεώργιος Δερμάτης, Μύρων Αληφάνταρος
 - Προήχθησαν στο βαθμό του **Σημαιοφόρου** οι παρακάτω **Ανθυπασπιστές** Μουσικοί: Δημήτριος Μαλακάσης, Αντώνιος Καραγουδάκης, Λεωνίδα Βλάχος, Δημήτριος Λαγός, Ανδρέας Παπαβασιλείου, Ηλίας Κραμποβίτης, Σπυρίδων Κομιανός, Χρήστος Παχής, Αποστόλης Αναγνωστάκης

ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ

- Ονομάζονται **Μόνιμοι Σημαιοφόροι** και κατατάσσονται στο Πολεμικό Ναυτικό οι παρακάτω μαθητές οι οποίοι αποφοίτησαν ευδόκιμα από τη Στρατιωτική Σχολή Αξιωματικών Σωμάτων (ΣΣΑΣ):
Υγειονομικού/Ιατροί: Ανδρέας Παναγιωτόπουλος, Χρήστος Μπαρκολιάς, Γεώργιος Παναγάκης
Υγειονομικού/Φαρμακοποιός: Ελευθέριος Κουτσουμπής

Η Ένωση Αποστράτων Αξιωματικών Ναυτικού, μετά σχετική απόφαση, δωρίζει στο ΝΝΑ χρηματικό ποσό για την επισκευή υπερηχοτομογράφου, για τη Μονάδα Εντατικής Θεραπείας.

Αντιναύαρχος ε.α Ιωάννης Κοντογιάννης ΠΝ Παλαίμαχος Β'ΠΠ

Απεβίωσε την 20η Φεβρουαρίου 2010. Γεννήθηκε το 1917 στην Χαλκίδα. Το 1933 εισήλθε στη ΣΝΔ ως Ν. Δόκιμος Μάχιμος, το 1937 ονομάστηκε Σημαιοφόρος Μάχιμος, το 1940 προήχθη σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1943 σε Υποπλοίαρχο, το 1947 σε Πλωτάρχη, το 1951 σε Αντιπλοίαρχο, το 1959 σε Πλοίαρχο, το 1966 σε Αρχιπλοίαρχο, το 1967 αποστρατεύτηκε για την προσχώρησή του στο αντιδικτατορικό κίνημα, το 1968 αποτάχθηκε για τον ίδιο λόγο, το 1974 μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας επαναφέρθηκε στην κατάσταση της αποστρατείας, το 1978 ανακλήθηκε η αποστρατεία του, προήχθη αναδρομικά σε Υποναύαρχο το 1967, το 1968 σε Αντιναύαρχο, λογίστηκε δε σε αποστρατεία το 1973 ως Αντιναύαρχος. Στη διάρκεια του Ελληνοϊταλικού και Ελληνογερμανικού πολέμου υπηρέτησε στο Α/Τ ΠΑΝΘΗΡ μετέχοντας στις επιχειρήσεις εκείνης της περιόδου. Το 1941 παρουσιάστηκε στο Στόλο ο οποίος είχε μόλις αποδημήσει στη Μέση Ανατολή, έχοντας αποπλεύσει από την Ελλάδα λίγες ημέρες πριν την είσοδο των Γερμανών στην Αθήνα. Υπηρέτησε στα Α/Τ ΑΣΠΙΣ, Α/Τ ΙΕΡΑΞ στο Θ/Κ ΑΒΕΡΩΦ λαμβάνοντας μέρος στις συμμαχικές επιχειρήσεις στην Ανατολική Μεσόγειο και τον Ινδικό Ωκεανό. Επίσης στα Υ/Β ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ και ΞΙΦΙΑΣ μετέχοντας σε επιθετικές περιπολίες στην Ανατολική Μεσόγειο και τις Ελληνικές Θάλασσες. Τον Απρίλιο του 1944 έλαβε μέρος στο Άγημα της Εμβολής για την ανακατάληψη των πλοίων του Ναυτικού που, ναυλοχώντας στην Αλεξάνδρεια και το Πόρτ Σάιτ, είχαν καταληφθεί από τους στασιαστές του κινήματος της Μέσης Ανατολής. Τον Μάρτιο του 1943 (Υποπλοίαρχος) ταξιδεύοντας από το Ντάρμπαν της Νοτιοαφρικανικής Ένωσης προς την Αγγλία, το μεταγωγικό EMPRESS OF CANADA στο οποίο επέβαινε ως μέλος αποστολής πληρωμάτων για την

επάνδρωση υπό παραλαβήν πλοίων, торπιλίστηκε και παρέμεινε ναυαγός σε σχεδία επί δύο ημέρες. Διασώθηκε από το Βρετανικό Α/Τ BOREAS και συνέχισε το ταξίδι του από το Φρητάουν της Σιέρα Λεόνε με το οπλιταγωγό MAURITANIA φθάνοντας στο Τσάταμ της Αγγλίας στα μέσα Απριλίου. Από εκεί, προωθήθηκε στις ΗΠΑ, ως Ύπαρχος του νέου Α/Γ ΛΕΣΒΟΣ.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Εξαίρετων πράξεων (διπλή απονομή), Σταυρός αγώνα Πολεμικού Ναυτικού, Χάλκινος Σταυρός Ναυτικού Αγώνος, Ελληνοϊταλογερμανικού πολέμου 1940-1941, 1941-1945, Πολεμικός Σταυρός, Άγημα Εμβολής, Στρατιωτικής Αξίας Δ', Γ', Β', Α', τάξεως.

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Γεωργίου μετά Ξιφών, Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος μετά Ξιφών, Ταξίαρχης του Τάγματος του Φοίνικος μετά Ξιφών, Ταξίαρχης του Τάγματος του Γεωργίου.

Αντιναύαρχος ε.α Περικλής Λιαπάκης ΠΝ Επίτιμος Αρχηγός Στόλου

Απεβίωσε την 30η Δεκεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1953 στην Αθήνα. Το 1970 εισήλθε στη ΣΝΔ ως Ν. Δόκιμος Μάχιμος, το 1974 ονομάστηκε Σημαιοφόρος Μάχιμος, το 1977 προήχθη σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1981 σε Υποπλοίαρχο, το 1986 σε Πλωτάρχη, το 1990 σε Αντιπλοίαρχο, το 1996 σε Πλοίαρχο, το 2002 σε Αρχιπλοίαρχο, το 2003 σε Υποναύαρχο, το 2006 σε Αντιναύαρχο, και το 2007 αποστρατεύτηκε με παράλληλη απονομή του τίτλου του Επίτιμου Αρχηγού Στόλου.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος, Χρυσός Σταυρός του Τάγματος της Τιμής, Ταξίαρχης του Τάγματος του Φοίνικος, Ταξίαρχης του Τάγματος της Τιμής, Ανώτερος Ταξίαρχης του Τάγματος του Φοίνικος, Ανώτερος Ταξίαρχης του Τάγματος της Τιμής.

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Στρατιωτικής Αξίας Γ', Β', και Α', τάξεως.

ΔΙΑΜΝΗΜΟΝΕΥΣΕΙΣ: Ευδοκίμου Διοικήσεως Γ', τάξεως, Υπηρεσιών Αξιωματικού Β', τάξεως, Ηγεσίας Σχηματισμού-Μεγάλης Μονάδος Γ', τάξεως, Αξίας και Τιμής, Ηγεσίας Σχηματισμού-Μεγάλης Μονάδος Α', τάξεως.

Αντιναύαρχος ε.α

Χρήστος Δουζίνας ΠΝ

Απεβίωσε την 9η Φεβρουαρίου 2010. Γεννήθηκε το 1930 στον Πειραιά. Το 1947 εισήλθε στη ΣΝΔ ως Ν. Δόκιμος Μάχιμος, το 1951 ονομάστηκε Σημαιοφόρος Μάχιμος, το 1954 προήχθη σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1958 σε Υποπλοίαρχο, το 1963 σε Πλωτάρχη, το 1967 σε Αντιπλοίαρχο, το 1971 σε Πλοίαρχο, το 1977 σε Αρχιπλοίαρχο, το 1981 σε Υποναύαρχο, και το 1982 αποστρατεύθηκε ως Αντιναύαρχος ε.α. Διετέλεσε Υπασπιστής του Υφυπουργού Εθνικής Αμύνης 1962-1963.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος, Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Γεωργίου, Ταξίαρχης του Τάγματος του Φοίνικος

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Στρατιωτικής Αξίας Δ', και Γ', τάξεως.

Υποναύαρχος (ΥΙ) ε.α

Δημήτριος Στρομπούλης ΠΝ

Απεβίωσε την 20η Ιανουαρίου 2010. Γεννήθηκε το 1925 στον Πειραιά. Το 1954 κατετάγη στο ΠΝ ως μόνιμος Σημαιοφόρος Ιατρός, το 1955 προήχθη σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1961 σε Υποπλοίαρχο, το 1966 σε Πλωτάρχη, το 1970 σε Αντιπλοίαρχο, το 1978 σε Πλοίαρχο, το 1982 σε Αρχιπλοίαρχο, το 1983 σε Υποναύαρχο, και τον ίδιο χρόνο τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος, Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Γεωργίου, Ταξίαρχης του Τάγματος του Φοίνικος, Ανώτερος Ταξίαρχης του Τάγματος του Φοίνικος.

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Στρατιωτικής Αξίας Δ', Γ', Α', τάξεως.

Υποναύαρχος ε.α

Εμμανουήλ Πλατανόπουλος ΠΝ

Απεβίωσε την 18η Δεκεμβρίου 2009.

Γεννήθηκε το 1936 στην Αθήνα. Το 1963 εισήλθε στη ΣΝΔ ως Ν. Δόκιμος Μάχιμος, το 1957 ονομάστηκε Σημαιοφόρος Μάχιμος, το 1960 προήχθη σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1966 σε Υποπλοίαρχο, το 1969 σε Πλωτάρχη, το 1978 σε Αντιπλοίαρχο, το 1981 σε Πλοίαρχο, το 1985 σε Αρχιπλοίαρχο, το 1986 σε Υποναύαρχο, και τον ίδιο χρόνο αποστρατεύτηκε.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος, Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Γεωργίου, Ταξίαρχης του Τάγματος της Τιμής.

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Στρατιωτικής Αξίας Δ', Γ', και Β', τάξεως.

Αρχιπλοίαρχος (ΥΙ) ε.α

Ιωάννης Δρακόπουλος ΠΝ

Απεβίωσε την 30η Ιανουαρίου 2010. Γεννήθηκε το 1929 στην Κομοτηνή. Το 1947 κατετάγη στην Στρατιωτική Σχολή Θεσσαλονίκης. Το 1952 προήχθη σε Ανθυπίατρο και κατετάγη στο ΠΝ, το 1953 σε Σημαιοφόρο, τον ίδιο χρόνο σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1958 σε Υποπλοίαρχο, το 1966 σε Πλωτάρχη, το 1970 σε Αντιπλοίαρχο, το 1977 σε Πλοίαρχο, το 1979 σε Αρχιπλοίαρχο, και τον ίδιο χρόνο τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος, Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Γεωργίου, Ταξίαρχης του Τάγματος του Φοίνικος.

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Στρατιωτικής Αξίας Δ', και Γ', τάξεως.

Αρχιπλοίαρχος ε.α Δημήτριος Βόγκλης ΠΝ

Απεβίωσε την 8η Ιανουαρίου 2010. Γεννήθηκε το 1933 στην Θήβα. Το 1951 εισήλθε στη ΣΝΔ ως Ν. Δόκιμος Μάχιμος, το 1955 ονομάστηκε Σημαιοφόρος Μάχιμος, το 1958 προήχθη σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1963 σε Υποπλοίαρχο, το 1967 σε Πλωτάρχη, το 1971 σε Αντιπλοίαρχο, το 1978 σε Πλοίαρχο, το 1981 σε Αρχιπλοίαρχο, και τον ίδιο χρόνο αποστρατεύτηκε.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Γεωργίου, Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος.

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Εξαιρέτων πράξεων, Στρατιωτικής Αξίας Δ', και Γ' τάξεως.

Αρχιπλοίαρχος (Ο) ε.α

Αθανάσιος Θεοχάρης ΠΝ

Απεβίωσε την 1η Ιανουαρίου 2010. Γεννήθηκε το 1921 στα Λιγαψιά Δωδώνης. Ως πτυχιούχος της Ανωτάτης Σχολής Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών εισήλθε στη ΣΝΔ το 1945 ως Δόκιμος Σημαιοφόρος, το 1946 ονομάστηκε Σημαιοφόρος Οικονομικός, το 1948 προήχθη σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1952 σε Υποπλοίαρχο, το 1957 σε Πλωτάρχη, το 1961 σε Αντιπλοίαρχο, το 1965 σε Πλοίαρχο, το 1974 αποστρατεύτηκε μετά από αίτησή του ως Αρχιπλοίαρχος ε.α, τον ίδιο χρόνο ανακλήθηκε στην ενέργεια με το βαθμό του Αρχιπλοίαρχου, και το 1980 επαναφέρθηκε στην εφεδρεία.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Ταξίαρχος του Τάγματος του Φοίνικος, Ταξίαρχος του Τάγματος του Γεωργίου, Αργυρός Σταυρός του Τάγματος του Γεωργίου, Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Γεωργίου

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Εξαιρέτων πράξεων, Στρατιωτικής Αξίας Δ', Γ', Β'.

Αντιπλοίαρχος (ΠΤ-ΕΛΣ) ε.α

Νικηφόρος Μουρμούρης ΠΝ

Απεβίωσε την 28η Νοεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1941 στους Δουκάδες Κερκύρας. Το 1958 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης μαθητής τεχνίτης, το 1962 ονομάστηκε Δίοπος, το 1966 προήχθη σε Υποκελευστή Β', το 1969 σε Επικελευστή, το 1972 σε Αρχικελευστή, το 1978 σε Ανθυπασπιστή, το 1984 σε Σημαιοφόρο, το 1987 σε Ανθυποπλοίαρχο, τον ίδιο χρόνο σε Υποπλοίαρχο, το 1989 σε Πλωτάρχη, το 1990 σε Αντιπλοίαρχο και τον ίδιο χρόνο τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του.

Πλωτάρχης (ΠΥ-ΑΡΜ) ε.α

Δημήτριος Γιαννουλάς ΠΝ Παλαίμαχος Β'ΠΠ

Απεβίωσε την 19η Ιανουαρίου 2010. Γεννήθηκε το 1919 στον Άγιο Νικόλαο Καλαμών Μεσση-

νίας. Το 1938 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης Πρότακτος, το 1942 προήχθη σε Δίοπο, το 1943 σε Υποκελευστή Β', το 1947 σε Υποκελευστή Α', το 1955 σε Κελευστή, το 1960 σε Αρχικελευστή, το 1958 (αναδρομικά) σε Σημαιοφόρο, το 1963 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1965 σε Υποπλοίαρχο, το 1970 σε Πλωτάρχη και το 1973 τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία ως ευδοκίμως τερματίσας την σταδιοδρομία του. Το 1941 κατήλθε στη Μέση Ανατολή προερχόμενος εξ Ελλάδος επιβαίνων επί του Α/Τ ΝΙΚΗ

Πλωτάρχης (ΤΟΡΝ) ε.α

Παναγιώτης Κωστάκος ΠΝ Παλαίμαχος Β'ΠΠ

Απεβίωσε την 30η Δεκεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1922 στη Λαγία Γυθείου Λακωνίας. Το 1939 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης Β', το 1941 προήχθη σε Ναύτη Α', το 1943 σε Δίοπο, το 1944 σε Δίοπο Α', τον ίδιο χρόνο σε Υποκελευστή Β', το 1945 σε Υποκελευστή Α', το 1955 σε Κελευστή, το 1963 σε Αρχικελευστή, το 1961 (αναδρομικά) σε Σημαιοφόρο, το 1967 σε Υποπλοίαρχο, και το 1972 τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του με τον βαθμό του Πλωτάρχη σε αποστρατεία. Το 1941 κατήλθε στη Μέση Ανατολή προερχόμενος εξ Ελλάδος επιβαίνων επί του Π/Σ ΗΦΑΙΣΤΟΣ.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος.

Πλωτάρχης (ΠΥ-ΗΛ) ε.α

Αχιλλέας Κυριάκος ΠΝ

Απεβίωσε την 7η Δεκεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1914 στην Αθήνα. Το 1935 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης, το 1936 προήχθη σε Ναύτη Α', το 1938 προήχθη σε Δίοπο, το 1941 σε Υποκελευστή Β', το 1943 σε Υποκελευστή Α', το 1945 σε Κελευστή, το 1954 σε Αρχικελευστή, το 1957 σε Σημαιοφόρο, το 1960 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1964 σε Υποπλοίαρχο, το 1970 σε Πλωτάρχη, και τον ίδιο χρόνο τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία.

Πλωτάρχης (ΠΥ-ΤΗΛ) ε.α

Θεόδωρος Καραγιώτης ΠΝ

Απεβίωσε την 28η Ιανουαρίου 2010. Γεννήθηκε

το 1920 στα Ιωάννινα. Το 1937 κατετάγη στο ΠΝ ως πρότακτος, το 1938 ονομάσθηκε Ναύτης Εθελοντής, το 1941 ονομάσθηκε Δίοπος, το 1942 προήχθη σε Υποκελευστή Β', το 1944 σε Υποκελευστή Α', το 1948 σε Κελευστή, το 1952 σε Αρχικελευστή, το 1956 σε Σημαιοφόρο, το 1959 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1963 σε Υποπλοίαρχο, το 1968 σε Πλωτάρχη, και τον ίδιο χρόνο τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος.

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Στρατιωτικής Αξίας Δ', τάξεως, Αναμνηστικό μέταλλο Εθνικής Αντιστάσεως.

Πλωτάρχης (ΠΥ-ΑΡΜ) ε.α

Σταμάτιος Πολίτης ΠΝ

Απεβίωσε την 27η Ιανουαρίου 2010. Γεννήθηκε το 1945 στο Μεγαλοχώρι Αττικής. Το 1959 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναυτόπαις, το 1962 ονομάσθηκε Δίοπος, το 1965 προήχθη σε Υποκελευστή Β', το 1968 σε Επικελευστή, το 1971 σε Αρχικελευστή, το 1977 σε Ανθυπασπιστή, το 1983 σε Σημαιοφόρο, το 1986 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1987 σε Υποπλοίαρχο, το 1988 σε Πλωτάρχη, και τον ίδιο χρόνο τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του.

Υποπλοίαρχος (ΠΥ-ΑΡΜ) ε.α

Γεώργιος Ντακουνάκης ΠΝ

Απεβίωσε την 4η Δεκεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1932 στην Κύμη Ευβοίας. Το 1947 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναυτόπαις, το 1950 ονομάσθηκε Ναύτης Β', τον ίδιο χρόνο Ναύτης Α', το 1951 προήχθη σε Δίοπο, το 1954 σε Υποκελευστή Β', το 1957 σε Υποκελευστή Α', το 1961 σε Κελευστή, το 1965 σε Αρχικελευστή, το 1967 σε Σημαιοφόρο, το 1970 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1974 σε Υποπλοίαρχο, και το 1978 τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του.

Σημαιοφόρος (ΠΥ-ΔΙΑΧ) ε.ε

Μαρία Αστράκου ΠΝ

Απεβίωσε την 11η Δεκεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1970 στην Σαλαμίνα. Το 1988 κατετάγη στο ΠΝ ως κληρωτή πρότακτος. Το 1989 προήχθη σε Δίοπο, το 1990 σε Κελευστή, το 1993 σε Επι-

κελευστή, το 1996 σε Αρχικελευστή, το 2002 σε Ανθυπασπιστή, και το 2008 σε Σημαιοφόρο. Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Ευδοκίμου Υπηρεσίας Α', τάξεως

Σημαιοφόρος (ΠΤ-ΛΕΒ) ε.α

Σπυρίδων Λύρας ΠΝ

Απεβίωσε την 5η Δεκεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1911 στη Δαιμόνια Επιδαύρου Λιμηράς Λακωνίας. Το 1930 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης τεχνίτης Γ', το 1931 προήχθη σε Ναύτη Β', το 1932 σε Ναύτη Α', το 1934 σε Δίοπο, το 1936 σε Υποκελευστή Β', το 1941 σε Υποκελευστή Α', το 1943 σε Κελευστή, το 1948 σε Αρχικελευστή, το 1957 σε Σημαιοφόρο, και τον ίδιο χρόνο τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του. Το 1941 κατήλθε στη Μέση Ανατολή προερχόμενος εξ Ελλάδος επί του Θ/Κ ΑΒΕΡΩΦ.

Σημαιοφόρος (ΠΤ-Τ/ΕΦ) ε.α

Αναστάσιος Κολιάκος ΠΝ Παλαίμαχος Β'ΠΠ

Απεβίωσε την 6η Φεβρουαρίου 2010. Γεννήθηκε το 1919 στη Σαλαμίνα. Το 1938 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης Β', το 1940 προήχθη σε Ναύτη Α', το 1942 σε Δίοπο, το 1943 σε Υποκελευστή Β', το 1943 (αναδρομικά) σε Υποκελευστή Α', το 1945 σε Κελευστή το 1953 σε Αρχικελευστή, το 1962 τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του και του απονεμήθη ο βαθμός του Σημαιοφόρου εν εφεδρεία. Το 1941 κατήλθε στη Μ. Ανατολή προερχόμενος εξ Ελλάδος επί του ΗΦΑΙΣΤΟΥ

Σημαιοφόρος (ΠΤ/ΗΝ) ε.α

Χρήστος Μπάδρας ΠΝ

Απεβίωσε την 28η Δεκεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1939 στο Παλαιοχώριον Καρδίτσας. Το 1959 κατετάγη στο ΠΝ ως Δίοπος, το 1962 προήχθη σε Υποκελευστή Β', το 1967 σε Επικελευστή, το 1969 σε Αρχικελευστή, το 1975 σε Ανθυπασπιστή, και το 1978 απολύθηκε με το βαθμό του Σημαιοφόρου.

Αρχικελευστής (Τ/Τ) ε.α

Ιωάννης Ξανάκης Παλαίμαχος Β'ΠΠ

Απεβίωσε την 15η Ιανουαρίου 2010. Γεννήθηκε το 1916 στο Νέον Χωρίον Χανίων. Το 1937 κατε-

τάγη στο ΠΝ ως Ναύτης στρατευμένος, το 1939 ανακατετάγη ως Ναύτης πρότακτος, το 1943 προήχθη σε Υποκελευστή Β', το 1955 σε Κελευστή, και το 1956 απολύθηκε με το βαθμό του Κελευστή.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές: 2-5-1943 του αποδόθηκε μετάλλιο εξαιρέτου πράξεως, 29-5-1945 του αποδόθηκε μετάλλιο εξαιρέτου πράξεως, 18-11-1945 του αποδόθηκε μετάλλιο εξαιρέτου πράξεως.

Αρχικελευστής (ΛΕΜΒ) ε.α

Δημήτριος Πεζαρος Παλαιάμαχος Β'ΠΠ

Απεβίωσε την 13η Ιανουαρίου 2010. Γεννήθηκε το 1917 στην Σαλαμίνα. Το 1936 κατετάγη στο ΠΝ ως Εθελοντής Ναύτης Β', τάξεως, το 1938 προήχθη σε Ναύτη Α', το 1941 σε Δίοπο, το 1942 σε Υποκελευστή Β', το 1944 σε Υποκελευστή Α', το 1952 σε Κελευστή, και το 1959 απολύθηκε με το βαθμό του Αρχικελευστή.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές: 17-12-1946 ιδιαιτέρα μνεία για την συνδρομή που παρείχε για την εκκάθισιν του ΝΚ 313 (ΣΥΡΟΣ) ΑΔΑΝΥ Ε/614/14-12-46, 11-7-1950 έκφραση ευαρέσκειας για τα ικανοποιητικά αποτελέσματα τα οποία παρείχε κατά τους αγώνες ΑΒΝ/1 Ε/201/8922/11-7-50.

Αρχικελευστής (ΗΝ/ΡΕ) ε.ε

Εμμανουήλ Παπαδάκης

Απεβίωσε την 4η Ιανουαρίου 2010. Γεννήθηκε το 1980 στην Αθήνα. Το 1998 κατετάγη στη ΣΜΥΝ ως Δόκιμος Υπαξιωματικός, το 2000 προήχθη σε Κελευστή, το 2003 σε Επικελευστή, και το 2008 σε Αρχικελευστή. Τον τελευταίο χρόνο υπηρετούσε στο ΝΚ/ΔΤ.

Κελευστής (ΜΗΧ) ε.ε

Χρήστος Δάβιλας ΠΝ

Απεβίωσε την 24η Δεκεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1978 στο Περιστερί Αττικής. Το 2002 κατετάγη στο ΚΕΠΑΛ ως Ναύτης ΕΠΟΠ, το 2003 προήχθη σε Δίοπο, και το 2009 σε Κελευστή. Τον τελευταίο χρόνο υπηρετούσε στη Φ/Γ ΚΑΝΑΡΗΣ.

Δίοπος (ΜΗΧ) ε.ε

Βασίλειος Αδάμ

Απεβίωσε την 28η Νοεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1981 στην Αθήνα. Το 2005 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης ΕΠΟΠ, και το 2006 προήχθη σε Δίοπο. Τον τελευταίο χρόνο υπηρετούσε στο Α/Γ ΧΙΟΣ

**Εκ μέρους του Πολεμικού Ναυτικού εκφράζονται τα πιο ειλικρινή συλλυπητήρια προς τις οικογένειες και τους συγγενείς των εκλιπόντων.
Ευχόμεθα ο Πανάγαθος να τους προσφέρει παρηγορία και δύναμη ψυχής.**

1. Από 21 Νοε. έως 17 Δεκ. 09, η Κ/Φ ΜΑΧΗΤΗΣ συμμετείχε στην επιχείρηση UNIFIL στην περιοχή του Λιβάνου.
2. Το Ναρκοθηρευτικό ΚΑΛΛΙΣΤΩ παραμένει στο ΝΣ στα πλαίσια χειμερινής ανάπαυλας (WINTER DISPERSAL) της μόνιμης δύναμης του NATO SNMCMG2 (Standing NRF Mine-Counter Measures Group 2).
3. Από 7 Σεπ. έως 21 Δεκ. 09, η Φ/Γ ΑΔΡΙΑΣ συμμετείχε στην επιχείρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης «EUNAVFOR Somalia-Operation ATALANTA», με αποστολή την προστασία της ανθρωπιστικής βοήθειας, την μείωση της παρενόχλησης των θαλασσιών οδών ναυσιπλοΐας και της αποσταθεροποίησης του θαλάσσιου χώρου στην περιοχή της Σομαλίας.
4. Την 27 Νοε. 09, εκτελέστηκε εξουδετέρωση πυρομαχικών στη θαλάσσια περιοχή πλησίον βραχονησίδας Πράσου Εχινάδων νήσων.
5. Η Φ/Γ ΛΗΜΝΟΣ παραμένει στο ΝΣ στα πλαίσια χειμερινής ανάπαυλας (WINTER DISPERSAL) της μόνιμης δύναμης του NATO SNMCMG2 (Standing NRF Maritime Group 2).
6. Από 1 έως 2 Δεκ. 09 διεξήχθη η επιχείρηση ΠΗΓΑΣΟΣ 11 στην περιοχή του Σαρωνικού κόλπου, με αφορμή τη 17η διάσκεψη του οργανισμού για την ασφάλεια και τη συνεργασία στην Ευρώπη που διεξήχθη στις εγκαταστάσεις Ολυμπιακού κέντρου Ξιφασκίας στο Ελληνικό. Σκοπός της επιχείρησης ήταν η αποτροπή / καταστολή ενδεχόμενης τρομοκρατικής ενέργειας. Η ευθύνη της ασφάλειας της σύσκεψης ανήκε στην ΕΛ.ΑΣ και το ΛΣ ενώ το ΑΣ παρείχε συνδρομή με τη Φ/Γ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΦΩΚΑΣ και ένα Σκάφος Ανορθοδόξου Πολέμου της ΔΥΚ.
7. Από 1 έως 3 Δεκ 09, το ΠΝ εκτέλεσε συνεργασία με ομάδα Γαλλικών Πλοίων (CHARLES DE GAULLE BATTLE GROUP) στην περιοχή Πηγάους και Κυκλάδων. Στην εν λόγω συνεκπαίδευση συμμετείχαν Φρεγάτες, Ταχέα Σκάφη και Υποβρύχια.
8. Την 3 Δεκ 09, ο ΑΚΑΜ και Ναυτικός Ακόλουθος των ΗΠΑ στην Ελλάδα, επισκέφθηκαν και ενημερώθηκαν επί του έργου / δυνατοτήτων του ΚΕΝΑΠ / ΝΚ.
9. Την 3 Δεκ 09, πραγματοποιήθηκε τελετή πανηγυρικού 97ης επετείου νικηφόρων ναυμαχιών ΕΛΛΗΣ – ΛΗΜΝΟΥ 1912 – 13 στο ΠΝΜ Θ/Κ Γ.ΑΒΕΡΩΦ παρουσία πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας.
10. Την 06 Δεκ. 09 για τον εορτασμό του Αγίου Νικολάου, το ΠΝ συμμετείχε με τις ακόλουθες μονάδες:
 - (1) ΤΠΚ ΡΟΥΣΣΕΝ, Κ/Φ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ , Υ/Β ΑΜΦΙΤΡΙΤΗ, στο λιμένα Πειραιώς.
 - (2) Φ/Γ ΕΛΛΗ, στον όρμο Κανελλόπουλου ΣΝΔ.
 - (3) Κ/Φ ΚΡΑΤΑΙΟΣ, στην Αλεξανδρούπολη.
 - (4) ΤΠΚ ΣΤΑΡΑΚΗΣ, στην Ερμούπολη Σύρου.
 - (5) ΠΠ ΣΤΑΜΟΥ, στις Οινούσες Χίου.
 - (6) Ν/Α ΚΙΣΣΑ, στο Γαλαξίδι.
11. Την 06 Δεκ.08, ο Μητροπολίτης Σύρου - Τήνου - Μυκόνου κ.κ. Δωρόθεος Β', εκτέλεσε εθιμοτυπική επίσκεψη στο ΤΠΚ ΣΤΑΡΑΚΗΣ εν όρμω Ερμούπολης Σύρου.
12. Από 7 έως 16 Δεκ. 09 στο πλαίσιο εφαρμογής του προγράμματος Προληπτικής Ιατρικής σε κατοίκους νήσων Ανατολικού Αιγαίου-Δωδεκανήσου διατέθηκε η Κ/Φ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ.
13. Την 08 Δεκ. 09, ΤΠΚ ΣΤΑΡΑΚΗΣ εκτέλεσε συνεργασία (PASSEX) με το γαλλικό πλοίο FS JEAN BART στη περιοχή των Κυκλάδων.
14. Την 08 Δεκ. 09, εκτελέστηκε εξουδετέρωση πυρομαχικών στη θαλάσσια περιοχή Καλλιθέας ν. Ρόδου
15. Από 8 Δεκ. έως 11 Δεκ. 09 πραγματοποιήθηκε επίσημη επίσκεψη του Α/ΓΕΝ στο Ισραήλ.
16. Την 16 και 17 Δεκ.08, το Ν/Α ΠΛΕΙΑΣ, συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις εορτασμού ΑΓ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ, ν. Ζακύνθου.
17. Από 18 Δεκ. 09 έως 17 Ιαν. 2010, η Κ/Φ ΚΡΑΤΑΙΟΣ συμμετείχε στην επιχείρηση UNIFIL στην περιοχή του Λιβάνου.
18. Από 19 Δεκ. 09, η Φ/Γ ΣΑΛΑΜΙΣ συμμετέχει στην επιχείρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης «EUNAVFOR Somalia – Operation ATALANTA», με αποστολή την προστασία της ανθρωπιστικής βοήθειας, την μείωση της παρενό-

- χλησης των θαλασσιών οδών ναυσιπλοΐας και της αποσταθεροποίησης του θαλάσσιου χώρου στην περιοχή της Σομαλίας. Η συμμετοχή του πλοίου στην εν λόγω επιχείρηση πρόκειται να ολοκληρωθεί τον Απρίλιο 2010.
19. Την 22 Δεκ 09 ο κ. ΑΝΥΕΘΑ, συνοδευόμενος από τον Κο Α/ΓΕΕΘΑ, επισκέφθηκαν την Κ/Φ ΚΑΣΟΣ εν όρμω Μύρινας Ν. Λήμνου.
 20. Την 05 και 06 Ιαν. 2010 τα Ν/Α ΠΛΕΙΑΣ, Ν/Α ΑΥΡΑ και Ν/Α ΚΙΧΛΗ συμμετείχαν στις εκδηλώσεις τελετής Θεοφανείων στο Πειραιά.
 21. Την 06 Ιαν. 2010, ο Κυβερνήτης και αντιπροσωπεία του ΤΠΚ ΡΟΥΣΣΕΝ συμμετείχαν στην εορταστική θεία λειτουργία/δοξολογία Θεοφανείων και στην τελετή καθαγιασμού υδάτων στην Ερμούπολη, παρουσία πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας Σύρου. Την 06 Ιαν. 09 ο σεβασμιότατος Μητροπολίτης Σύρου κ. Δωρόθεος Β' επισκέφθηκε το ΤΠΚ ΡΟΥΣΣΕΝ για ανταλλαγή ευχών και δώρων.
 22. Την 12 Ιαν. 2010, το Πολεμικό Ναυτικό διέθεσε φαρμακευτικό υλικό και τρόφιμα στο πλαίσιο ανθρωπιστικής βοήθειας στην Αλβανία.
 23. Από 14 Ιαν. 2010, η Φ/Γ ΛΗΜΝΟΣ συνενώθηκε με πλοία της δύναμης SNMG2 (Standing NATO Maritime Group 2) στον λιμ. Πειραιώς, ενώ από 15 Ιαν. 10, αποτελεί έδρα του Ναοϊκού Διοικητή SNMG2. Η συμμετοχή του πλοίου στην εν λόγω δύναμη πρόκειται να ολοκληρωθεί τον Απρίλιο 2010.
 24. Από 17 Ιαν. 2010 έως 16 Φεβ 2010, η ΤΠΚ ΚΑΒΑΛΟΥΔΗΣ συμμετέχει στην επιχείρηση UNIFIL στην περιοχή του Λιβάνου.
 25. Την 18 Ιαν. 2010, το Πολεμικό Ναυτικό διέθεσε φαρμακευτικό υλικό και τρόφιμα στο πλαίσιο ανθρωπιστικής βοήθειας στην Αϊτή.
 26. Από 23 έως 26 Ιαν. 2010, διατέθηκε το Α/Γ ΙΚΑΡΙΑ για μεταφορά ηλεκτροπαραγωγού ζεύγους στη Ν.Τήλο, για αποκατάσταση ηλεκτροδότησης νήσου.
 27. Την 25 Ιαν 2010, το Ναρκοθηρευτικό ΚΑΛΥΨΩ απέπλευσε από ΝΣ στα πλαίσια συμμετοχής του στη μόνιμη δύναμη του NATO SNMCMG2 (Standing NRF Mine-Counter Measures Group 2).
 28. Την 25 Ιαν. 2010, κατά τη διάρκεια παραμονής της Φ/Γ ΣΑΛΑΜΙΣ στη Μομπάσα, ο Κυβερνήτης και το πλήρωμα παρέθεσαν γεύμα επί του πλοίου στον Έλληνα Πρόξενο Μομπάσας.
 29. Την 29 Ιαν. 10, εκτελέστηκε εξουδετέρωση πυρομαχικού, στη θαλάσσια περιοχή ΠΒ Μάγδανου ν. Λέσβου.
 30. Από 1 έως 10 Φεβ 2010 στο πλαίσιο Εφαρμογής του προγράμματος Προληπτικής Ιατρικής σε κατοίκους νήσων Ανατολικού Αιγαίου-Δωδεκανήσου η Κ/Φ ΚΑΣΟΣ διατέθηκε την 4 Φεβ 2010 στη Νήσο Αγίου Ευστρατίου εξετάσθηκε ένας κάτοικος.
 31. Από 01 Φεβ. 2010, το Ναρκοθηρευτικό ΚΑΛΥΨΩ συμμετέχει στη μόνιμη δύναμη του NATO SNMCMG2 (Standing NRF Mine-Counter Measures Group 2). Η συμμετοχή του πλοίου στην εν λόγω δύναμη πρόκειται να ολοκληρωθεί τον Απρίλιο 2010.
 32. Από 1 έως 10 Φεβ 2010 στο πλαίσιο Εφαρμογής του προγράμματος Προληπτικής Ιατρικής σε κατοίκους νήσων Ανατολικού Αιγαίου – Δωδεκανήσου διατέθηκε η Κ/Φ ΚΑΣΟΣ. Την 6 και την 8 Φεβ. 10 εξετάσθηκαν στη ν. Ψαρά, συνολικά (4) τέσσερις κάτοικοι.
 33. Την 03 Φεβ. 2010, η Κ/Φ ΜΑΧΗΤΗΣ και το ΠΠ ΤΟΞΟΤΗΣ διατέθηκαν για παροχή συνδρομής σε επιχείρηση έρευνας διάσωσης σε κινδυνεύον αλιευτικό σκάφος με τρία (3) άτομα. Η Κ/Φ ΜΑΧΗΤΗΣ ανέλαβε καθήκοντα Διοικητή Χώρου Ατυχήματος στην επιχείρηση Ε– Δ στην περιοχή ανατολικά ακρ. Σπηλαίου ν. Καλύμνου.
 34. Την 03 Φεβ. 2010, η Φ/Γ ΣΑΛΑΜΙΣ παρείχε συνδρομή βοήθειας σε καύσιμα, φιάλες ποσίμου ύδατος, τρόφιμα, ηλεκτρολογικά εργαλεία και ιατρικά εφόδια στο Μ/Β FILITSA, μετά την απελευθέρωση του από τους πειρατές.
 35. Την 04 Φεβ. 2010 το Υ/Β ΠΟΝΤΟΣ απέπλευσε από ΝΣ στα πλαίσια συμμετοχής του στη διακρατική άσκηση με την επωνυμία «NOBLE MANTA 2010» η οποία διεξήχθει από 11 έως 24 Φεβ. 2010 στην περιοχή νοτιοανατολικά Σικελίας.
 36. Την 4 Φεβ 2010, επισκέφθηκαν τη Φ/Γ ΛΗΜΝΟΣ οι Ναυτικοί Ακόλουθοι Ν. Αφρικής, Γαλλίας, ΗΠΑ, Κίνας, Ρωσίας, Μαρόκου, Ισπανίας, Ιταλίας, Βουλγαρίας, Ολλανδίας, Γερμανίας και Ελλάδας.
 37. Την 05 Φεβ. 2010 το Υ/Β ΠΡΩΤΕΥΣ απέπλευσε από ΝΣ στα πλαίσια συμμετοχής του στη διμερή άσκηση με την επωνυμία «CAYA GREEN 2010» η οποία διεξήχθει από 09 έως

- 10 Φεβ. 2010 στην περιοχή νότια – νοτιοανατολικά Κρήτης.
38. Την 05 Φεβ. 2010 εν όρμω Λαγκουλέτ Τυνησίας και επί Φ/Γ ΛΗΜΝΟΣ (πλοίο έδρας Διοικητού SNMG2), παρατέθηκε δεξίωση στο Βούλγαρο Πρέσβη, στον Αρχηγό Ναυτικού Τυνησίας, στον Αρχηγό της Ακτοφυλακής και σε αξιωματικούς Τυνησιακού Ναυτικού. Ο Κυβερνήτης της Φ/Γ ΛΗΜΝΟΣ επισκέφθηκε το Δήμαρχο της πόλης Λαγκουλέτ Τυνησίας καθώς και τον Αρχηγό της Αστυνομίας.
39. Την 05 Φεβ. 2010, εκτελέστηκε εξουδετέρωση πυρομαχικών στο ν.ο. Φλεβών.
40. Την 06 Φεβ. 2010, παρατέθηκε επί της Φ/Γ ΛΗΜΝΟΣ μικρή δεξίωση στην Ελληνική κοινότητα Τυνησίας εν όρμω λιμένα LA GOULLETTE. Την ίδια ημέρα επισκέφθηκαν το πλοίο ανώτατοι επιτελείς του CC MAR NAPLES και συζητήθηκαν θέματα που αφορούν τη δύναμη SNMG2.
41. Την 09 Φεβ. 2010, αντιπροσωπεία πληρώματος ΝΘΗ ΚΑΛΥΨΩ συμμετείχε σε εθιμοτυπική επίσκεψη σε Πολεμικό Μουσείο Αλγερίας.
42. Από 10 Φεβ. έως 21 Φεβ. 2010 Φ/Γ ΛΗΜΝΟΣ συμμετέχει στην άσκηση «NOBLE MANTA 2010», στην περιοχή νοτιοανατολικά Σικελίας
- στα πλαίσια συμμετοχής του στη μόνιμη δύναμη του NATO SNMG2 (Standing NATO Maritime Group 2) ως έδρα του Νατοϊκού Διοικητή SNMG2 από 14 Ιαν. 10. Η συμμετοχή του πλοίου στην εν λόγω δύναμη πρόκειται να ολοκληρωθεί τον Απρίλιο 2010.
43. Την 11 Φεβ. 2010, προσωπικό ΝΘΗ ΚΑΛΥΨΩ συμμετείχε σε εθιμοτυπική επίσκεψη σε ΣΝΔ Αλγερίας καθώς και σε ποδοσφαιρικό αγώνα.
44. Την 11 Φεβ. 2010, τελέστηκε ανεπίσημη επίσκεψη του Έλληνα Πρέσβη της Αλγερίας Κ.Κ. Μουτσόγλου επί του ΝΘΗ ΚΑΛΥΨΩ.
45. Την 11 Φεβ. 2010, το Κ/Φ ΜΑΧΗΤΗΣ συμμετείχε σε επιχείρηση έρευνας – διάσωσης στην περιοχή στενού Μυκάλης ν. Σάμου όπου και παρέλαβε καθήκοντα Διοικητή Χώρου Ατυχήματος.
46. Την 12 Φεβ. 2010, το ΝΘΗ ΚΑΛΥΨΩ συμμετείχε σε γυμνάσιο PASSEX με πλοία Αλγερινού Ναυτικού έξωθεν λιμένα Αλγερίου. Κατά τη διάρκεια ανωτέρω άσκησης πλοίο εκτέλεσε επίδειξη επιχειρήσεων ναρκοθηρίας μαζί με Ιταλικό ΝΘΗ TERMOLI, παρουσία στελεχών του Αλγερινού Ναυτικού.

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΑΜΕΙΟΥ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΔΔΜΝ ΕΤΟΥΣ 2009

A/A	ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ ΕΓΓΡΑΦΩΝ	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
1.	Υπόλοιπο μεταφερόμενο από έτος 2008	8.746,76	
2.	Εισπράξεις έτους 2009, από κρατήσεις επί των κερδών Πρατηρίων Πληρώματος ΝΚ, ΝΣ, ΚΕΦΝ, ΚΣΑΝ, ΥΝΤΕΛ, ΘΑΥΝ, ΠΝΒ ΣΥΡΟΥ, ΠΝΒ ΚΥΡΑΜΑΔΙΟΥ	11.410,04	
3.	Χορηγίες για οικονομική ενίσχυση προσωπικού συγκροτήματος ΔΔΜΝ, κατά το έτος 2009		9.000,0
	ΑΘΡΟΙΣΗ	20.156,80	9.000,0
	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΤΗΣ 31-12-2009		11.156,80
	ΕΞΙΣΩΣΗ	20.156,80	20.156,80

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

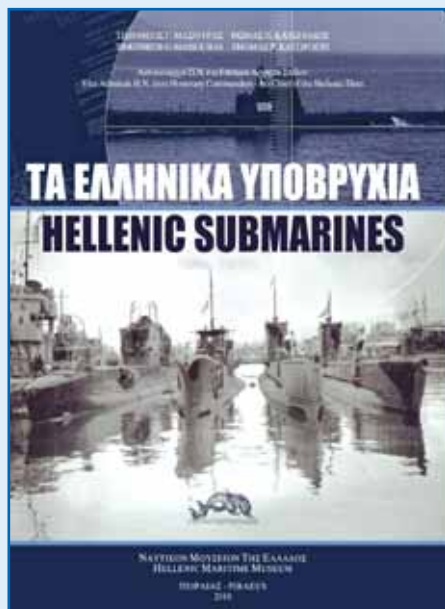
Από την επίσημη παρουσίαση του βιβλίου “*Τα Ελληνικά Υποβρύχια*”, στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων την 27η Φεβρουαρίου 2010

Το βιβλίο διατίθεται από την ΥΙΝ και το Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος στη τιμή των 70 ευρώ

Οι συγγραφείς Τιμόθεος Γ. Μασούρας και Θωμάς Π. Κατωπόδης, Αντιναύαρχοι Π.Ν. ε.α. Επίτιμοι Αρχηγοί Στόλου

Παρουσίαση βιβλίου «Τα ελληνικά υποβρύχια»

Το Σάββατο 27 Φεβρουαρίου στις 18:00 πραγματοποιήθηκε στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, σε μια εντυπωσιακή εκδήλωση, η παρουσίαση του βιβλίου «Τα Ελληνικά Υποβρύχια».

Η αίθουσα «Τροπαίων» της Σχολής ξεχειλίσε από κόσμο. Πάνω από 1000 άτομα τίμησαν με την παρουσία τους την εκδήλωση και ανάμεσά τους εκπρόσωποι της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας του τόπου μας.

Η επιλογή της ημέρας της παρουσίασης δεν ήταν τυχαία. Ήταν η επέτειος των 68 χρόνων από το χαμό του Κυβερνήτη του υποβρυχίου «Γλαύκος», Πλωτάρχη Βασιλείου Αρσλάνογλου και του 3ου αξιωματικού, Ανθυποπλοίαρχου Ιωάννη Κωστάκου. Οι δύο αξιωματικοί χάθηκαν την 27η Φεβρουαρίου του 1942 κατά τη διάρκεια γερμανικής αεροπορικής προσβολής στο λιμάνι της Μάλτας όπου επισκευαζόταν προκειμένου να συνεχίσει την ένδοξη δράση του που είχε αρχίσει με τον торπιλλισμό του φορτηγού πλοίου στην ανατολική Μεσόγειο.

Η εκδήλωση ξεκίνησε με το καλωσόρισμα του Διοικητή της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων, Υποναυάρχου

Π.Ν. Γεωργίου Δημητριάδη, ενώ στη συνέχεια αναγνώστησαν από αξιωματικούς των υποβρυχίων οι χαιρετισμοί του πρώην Πρωθυπουργού και Αντιναυάρχου Π.Ν. (ε.α.), Τζαννή Τζαννετάκη, του Υπουργού Εθνικής Άμυνας, Ευάγγελου Βενιζέλου, του Επίτιμου Αρχηγού Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, Ναύαρχου Π.Ν. (ε.α.) Γεωργίου Καραμαλίκη, του αιμινήστου Ναυάρχου Ιωάννη Κοντογιάννη, βετεράνου του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, που πριν λίγες ημέρες έφυγε από τη ζωή.

Την εκδήλωση χαιρέτισαν ο Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, Αντιναυάρχος Π.Ν. Δημητρίος Ελευσινιώτης, ο Πρόεδρος του Ελληνικού Συνδέσμου Υποβρυχίων, Υποναυάρχος Π.Ν. (ε.α.) Ναπολέων Γενοβέλης, ο Πρόεδρος Απόστρατων ΑΞ/κών Ναυτικού, Αντιναυάρχος Π.Ν. (ε.α.) Σπύρος Περβαινάς και η Πρόεδρος του Ναυτικού Μουσείου της Ελλάδος Αναστασία Αναγνωστοπούλου-Παλούμπη.

Η παρουσίαση της δίτομης έκδοσης πραγματοποιήθηκε από τους Αντιναυάρχους Π. Ν. ε. α. και Επίτιμους Αρχηγούς Στόλου, Τιμόθεο Μασούρα και Θωμά Κατωπόδη. Οι δύο συγγραφείς μίλησαν για την αγάπη τους και το πάθος τους για τα υποβρύχια που τους οδήγησε στην πραγματοποίηση αυτού του δύσκολου εγχειρήματος, ενώ αναφέρθηκαν και σε όλες τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά την πολυετή έρευνά τους σε αρχεία που ανήκουν σε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς καθώς και σε ιδιώτες. Παράλληλα αναφέρθηκαν και ευχαρίστησαν όλους αυτούς που στάθηκαν στο πλευρό τους παραχωρώντας τους στοιχεία και φωτογραφικό υλικό αλλά και στους χορηγούς χωρίς τους οποίους η έκδοση αυτή δεν θα είχε καταστεί δυνατή.

Ακολούθησε η απαγγελία του ποιήματος του Άγγελου Σικελιανού «ο Πρωτέας» από τον ηθοποιό κ. Γρηγόρη Βαλτινό σε βιντεοσκόπηση, σκηνοθεσίας Σταμάτη Τσαρουχά.

Μετά το πέρας της παρουσίασης ακολούθησε δεξίωση.

Η δίτομη έκδοση διατίθεται από το πωλητήριο του Ναυτικού Μουσείου Ελλάδος. Πληροφορίες στα τηλέφωνα: 210-44516264 και 210-4516822.

Ενωθείτε με τον Υπέροχο
Κόσμο των Νικητών!

Special Olympics
World Summer Games
Athens 2011

XIII ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΘΕΡΙΝΟΙ ΑΓΩΝΕΣ SPECIAL OLYMPICS ΑΘΗΝΑ 2011

Πόλις-Αμφιτρύων	20-24 Ιουνίου 2011
Τελετή Έναρξης	25 Ιουνίου Ολυμπιακό Στάδιο
Τελετή Λήξης	4 Ιουλίου Καλλιμάρμαρο Παναθηναϊκό Στάδιο
Αθλήματα	22
Εγκαταστάσεις	30
Αθλητές	7.500
Προπονητές	2.500
Κριτές/Διαίτητες	3.000
Εθελοντές	25.000
Οικογένειες S.O.	40.000
Media	3.000
Χωριά S.O.	Άγιος Ανδρέας, Νέα Μάκρη, Μαραθώνας

 Special Olympics
WORLD SUMMER GAMES
ATHENS 2011

www.athens2011.org

Διατιθέμενες Εκδόσεις Ναυτικού από ΥΙΝ

Α/Α	ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ/ΤΙΤΛΟΣ	ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ/ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ	ΤΙΜΗ
1.	Η αναβίωση της θαλάσσιας μας δυνάμεως κατά την Τουρκοκρατίαν1960.....		2,93€
	Ναυάρχου ε.α. Κ. Α. Αλεξανδρή Π.Ν.		
2.	Τα πορίσματα του ναυτικού πολέμου της Μεσογείου 1939-451961.....		2,93€
	Αντιναυάρχου ε.α. Γρ. Μεζεβίρη Π.Ν.		
3.	Τα νέα όπλα και η στρατηγική και τακτική χρησιμοποίηση των1959.....		2,93€
	Αντιναυάρχου ε.α. Γρ. Μεζεβίρη Π.Ν.		
4.	Ιστορικό περί φάρω των Ελληνικών ακτών5,50€		
	Σ. Λυκούδη		
5.	Πολεμικός Ναύσταθμος Σαλαμίνας1992.....		4,40€
	Υποναυάρχου (ο) ε.α. Ν. Γ. Τσαπράζη Π.Ν.		
6.	Ανθολογία Θαλασσινής Ποίησης1996.....		11,74€
	Υποναυάρχου (ο) ε.α. Δ. Γιακουμάκη Π.Ν.		
7.	Το Πολεμικό Ναυτικό στην Ελληνική Τέχνη1996.....		11,74€
	Υποναυάρχου (ο) ε.α. Δ. Γιακουμάκη Π.Ν.		
8.	Θαλασσινά Χαρακτικά1996.....		5,87€
	Υποναυάρχου (ο) ε.α. Δ. Γιακουμάκη Π.Ν.		
9.	Χρονικά του Ελληνικού Β. Ναυτικού 1833 – 18731923/2007.....		7,00€
	Αντιναυάρχου ε.α. Δ.. Φωκά Π.Ν.		
10.	Η θαλάσσια δύναμις εις την ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας1957/2006.....		9,00€
	Ναυάρχου ε.α. Κ. Α. Αλεξανδρή Π.Ν.		
11.	Η ρίμα του παλιού ναυτικού1970/2006.....		3,50€
	Υποναυάρχου ε.α. Μ. Πέρρα Π.Ν.		
12.	Ο Στόλος του Αιγαίου 1912 – 13. Έργα και ημέραι940/2006.....		7,00€
	Αντιναυάρχου ε.α. Δ. Φωκά Π.Ν.		
13.	Το Ναυτικό στην Ιστορία των Ελλήνων (4τομο)1982/2007.....		73,00€
	Αρχιπλοίαρχου (ο) ε.α. Μ. Σίμψα Π.Ν.		
14.	Βιογραφικό Λεξικό των Αποφίτων ΣΝΔ		
	Τόμοι 1-2, οι τάξεις Εισόδου 1884-1950.....2006.....		15,00€
	Τόμος 3, οι τάξεις Εισόδου 1951-19732006.....		8,50€
	Αντιναυάρχου ε.α. Α. Δημητρακόπουλου Π.Ν.		
15.	Ιστορικό Φωτογραφικό Λεύκωμα Σχολής Ναυτοπαιδών2007.....		8€
	ΣΔΥΝ – ΣΜΥΝ 1946 – 2000 Ε. Σφακτού		
16.	Υδραίοι Πρόδρομοι και Ναυμάχοι του '212008.....		7€
	Αντιναυάρχου ε.α. Δ. Λισμάνη Π.Ν.		
17.	«Εχθρός εν' όψει»1954/2008.....		15€
	Αντιναυάρχου ε.α. Ι. Τούμπα Π.Ν.		
18.	Θ/Κ Γ. ΑΒΕΡΩΦ Χρονικό του θωρηκτού της νίκης τουΒ' Εκδ. 1999.....		15€
	Νίκου Α. Σταθάκη		
19.	Λεύκωμα φωτογραφιών των Αποφίτων της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων (1884-1973)2009.....		8,50€
	Αντιναυάρχου ε.α. Α. Δημητρακόπουλου Π.Ν.		
20.	Υποβρύχιον «Υ-1 Α. Κατσώνης»Ε' Εκδ.		4,00€
	Πλοίαρχου Ηλία Τσουκαλά		
21.	Η Μεσόγειος και η στρατηγική της σημασία1957.....		2,93€
	Αντιναυάρχου ε.α. Γρ. Μεζεβίρη Π.Ν.		
22.	Πολεμικός Ναύσταθμος Σαλαμίνας1992.....		4,40€
	Υποναυάρχου (ο) ε.α. Ν. Γ. Τσαπράζη Π.Ν.		
23.	«Τα Ελληνικά Υποβρύχια»2010.....		70€
	Αντιναυάρχων ε.α. Τιμόθεου Γ. Μασούρα και Θωμά Π. Κατωπόδη Π.Ν., Επίτιμων Αρχηγών Στόλου		

Σημ: Οι ενδιαφερόμενοι παρακαλούνται όπως επικοινωνήσουν με **ΥΙΝ** (τηλ. **210-3484151-149-239**, fax **210-3484234** και email **yin_ne@hellenicnavy.gr • ne_yin@otenet.gr**). Οι εκδόσεις με **α/α 1,4,6** διατίθενται και από το **ΤΕΣ** (τηλ: **210-3829575**).

Διατιθέμενες Εκδόσεις Ναυτικού από ΠΟΝ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ	ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ	ΤΙΜΗ
1.	Θωρηκτό Αβέρωφ	Ν. Σταθάκης.....	15€
2.	Η δράση του Π.Ν. κατά τον Πόλεμο του 1940-44 (Δίτομο)	Δ.Φωκάς	15€
3.	Ο Ναύαρχος Δ. Κακουλίδης Π.Ν.	Ν. Νικολαΐδης.....	10€
4.	Ναβαρίνον	Μ. Σίμφας	3€
5.	Το Π.Ν. στη δικτατορία (1967-1974)	Α. Κακαράς.....	7€
6.	3000 χρόνια ελληνική Ναυτική Ιατρική (πανόδετο)	ΓΕΝ/ΝΝΑ Α. Διαμαντής	29€
7.	3000 χρόνια ελληνική Ναυτική Ιατρική (κανονική έκδοση)	ΓΕΝ/ΝΝΑ Α. Διαμαντής	20€
8.	Αμόνι και αρμύρα	Ν. Σταθάκης.....	15€
9.	Βότσαλα - I	Ν. Σταθάκης.....	12€
10.	Βότσαλα - II	Ν. Σταθάκης.....	12€
11.	Βότσαλα - III	Ν. Σταθάκης.....	12€
12.	Βότσαλα - IV	Ν. Σταθάκης.....	15€
13.	Πορτραίτα	Ν. Σταθάκης.....	16€
14.	«Εχθρός εν' όψει»	Ι. Τούμπα	15€
15.	Επιστροφή	Ν. Σταθάκης.....	12€
16.	Πολιτιστική Οδύσσεια στην Κίνα το 1994	Ν. Σταθάκης.....	12€
17.	Βαλκανικοί Πόλεμοι, ο Ναυτικός Αγώνας 1912-13	Ι. Παλούμπης.....	70€
	(Ναυτ. Μουσείο Ελλάδας)		
18.	Ελληνικά φτερά στην Κύπρο	Γ. Δ. Μήτσαινας	20€
19.	Λεύκωμα στολών Π.Ν.	ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ	1,5€
20.	Λεύκωμα ΣΜΥΝ	ΣΜΥΝ	17€
21.	Χρονικά του Ελληνικού Β. Ναυτικού	Δ. Φωκάς	7€
22.	Η θαλάσσια δύναμις εις την ιστορία της Βυζ. Αυτοκρατορίας	Κ. Α. Αλεξανδρής	9€
23.	Η ρίμα του παλιού ναυτικού	Μ. Πέρρας.....	3,5€
24.	Ο Στόλος του Αιγαίου 1912-1913. Έργα και ημέραι	Δ. Φωκάς	7€
25.	Το Ναυτικό στην ιστορία των Ελλήνων (4τομο)	Μ. Σίμφας	73€
26.	Βιογραφικό Λεξικό των Αποφοίτων ΣΝΔ	Α. Δημητρακόπουλος	
	Τόμοι 1-2, οι Τάξεις Εισόδου 1884 – 1950.....		15€
	Τόμος 3, οι Τάξεις Εισόδου 1951 – 1973		8,50€
27.	Ιστορικό Φωτογραφικό Λεύκωμα Σχολής Ναυτοπαίδων – ΣΔΥΝ – ΣΜΥΝ 1946 – 2000	Ε. Σφακτός	8 €
28.	Υδραίοι Πρόδρομοι και Ναυμάχοι του '21	Δ. Λισμάνης.....	7 €
29.	Αρμενίζοντας τα πέλαγα των ναυτικών αναμνήσεων	Μ. Μάστρακας	20 €
30.	Ιστορικών περι Φάρων των Ελληνικών Ακτών	Σ. Λυκούδης	5,50 €

Σημ: Η έκδοση με α/α **24, 26, 27, 28** διατίθεται και από το Παράρτημα **ΠΟΝ Κρήτης** και **ΕΑΑΝ** και η έκδοση α/α **22, 25** και από το Παράρτημα **ΠΟΝ Κρήτης**. Η έκδοση με α/α **27** διατίθεται και στο **Σ.Α./ΣΜΥΝ**. Το α/α **4** διατίθεται και από το **ΤΕΣ**.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ετήσια Εσωτερικού

- Στρατιωτικό προσωπικό ε.ε., ε.α.
και πολιτικό προσωπικό Πολεμικού Ναυτικού 10 €
- Ιδιώτες & νομικά πρόσωπα 12 €

Ετήσια Εξωτερικού

40 Δολ. ΗΠΑ

Η εγγραφή των νέων στελεχών του Π.Ν. διενεργείται σύμφωνα με το έγγραφο ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ Φ.800/05/05 από 6 Σεπτεμβρίου 2005.

Η εγγραφή ιδιωτών, νομικών προσώπων και πολιτικού προσωπικού Π.Ν. υλοποιείται ως ακολούθως:

Οι ενδιαφερόμενοι παρακαλούνται να καταθέσουν την ετήσια συνδρομή τους στον λογαριασμό **83737115 της Εμπορικής Τράπεζας (χωρίς χρέωση εξόδων κατάθεσης) IBAN GR 970120030000000083737115**, δηλώνοντας στην κατάθεση αυτή τα στοιχεία τους και να αποστείλουν την παρακάτω αίτηση επισυνάπτοντας την απόδειξη της κατάθεσης συνδρομής τους, στην ακόλουθη διεύθυνση, ΦΑΞ και e-mail της ΥΙΝ.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

«ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ»

ΜΑΡΚΟΝΙ 20 – ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ

104 47 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ: 210 3484233 ΦΑΞ: 210 3484234

e-mail: yin_ne@hellenicnavy.gr

ne_yin@otenet.gr

Η επανεγγραφή/διαγραφή των συνδρομητών υλοποιείται κατόπιν αίτησης των ενδιαφερομένων στην ΥΙΝ εντός του μηνός Οκτωβρίου, για τη συνδρομή του επόμενου έτους.

ΑΙΤΗΣΗ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ

ΕΠΩΝΥΜΙΑ:

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

ΙΔΙΟΤΗΤΑ:

ΟΔΟΣ: ΑΡΙΘΜΟΣ: Τ.Κ.:

ΠΟΛΗ:

ΤΗΛ.:

E-MAIL:

ΑΡ. ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ:

ΕΠΕΤΕΙΟΛΟΓΙΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

ΜΑΡΤΙΟΥ – ΑΠΡΙΛΙΟΥ – ΜΑΪΟΥ

- 23 Απριλίου 1941** Βύθιση του τορπιλλοβόλου «ΘΥΕΛΛΑ» με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Π. Δαμηράλη, στον Σαρωνικό.
- 23 Απριλίου 1941** Το τορπιλλοβόλο «ΚΙΟΣ», με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Δ. Βαλτινό, ενώ είχε αγκυροβολήσει στον όρμο της Βουλιαγμένης, δέχθηκε γερμανική αεροπορική προσβολή. Μολονότι δεν εβλήθη άμεσα από την επίθεση, έπαθε πολλαπλές διαρροές και διατάχθηκε η αυτοβύθισή του.
- 23 Απριλίου 1941** Το Ναρκοθετικό «ΚΟΡΓΙΑΛΕΝΙΟΣ», με Κυβερνήτη τον Έφεδρο Σημαιοφόρο Γ. Μοσχοβή, βυθίστηκε στη Κέρκυρα, κατόπιν αεροπορικής επιδρομής.
- 23 Απριλίου 1944** Βίαιη καταστολή της στάσης του ΒΝ στην Αλεξάνδρεια. Κατά τη διάρκεια των αιματηρών συμπλοκών βρήκε των θάνατο ο ηρωικός Υποπλοίαρχος Ν Ρουσσέν Κυβερνήτης του Υποβρυχίου «ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ». Μέχρι και το τέλος της ημέρας όλα τα στασιάζοντα πλοία είχαν παραδοθεί.
- 24 Απριλίου 1941** Βύθιση από γερμανικά βομβαρδιστικά των Ελληνικών πολεμικών πλοίων «ΔΩΡΙΣ» με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Ηλία Βερροϊόπουλο, «ΑΡΕΘΟΥΣΑ» με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Θ. Πάγκαλο, «ΑΙΓΛΗ» με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Ι. Ναξάκη, «ΧΙΟΣ» και «ΠΕΡΓΑΜΟΣ» με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Ν. Δαμασκηνό.
- 24 Απριλίου 1941** Γερμανική αεροπορική επιδρομή στο Ναύσταθμο Σαλαμίνας. Βυθίζεται το Θωρηκτό «ΚΙΛΚΙΣ» με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Ηρακλή Καζάκο.
- 25 Απριλίου 1941** Το πλωτό νοσοκομείο «ΠΟΛΙΚΟΣ» βυθίστηκε κατόπιν αεροπορικής επιδρομής στο Πόρο.
- 26 Απριλίου 1941** Το τορπιλλοβόλο «ΚΥΔΩΝΙΑΙ» που συνόδευε το επιβατηγό επίτακτο «ΖΑΚΥΝΘΟΣ» βυθίστηκε στη Μονεμβασιά από επιδρομή 8 γερμανικών αεροσκαφών, ενώ μετέφερε στη Κρήτη 50 εκατομμύρια σε χαρτονομίσματα της Τράπεζας της Ελλάδος.
- 29 Απριλίου 1944** Αναίμακτη καταστολή της στάσεως των πλοίων του ΒΝ στο Πορτ-Σαϊδ.
- 7 Μαΐου 1945** Στον όρμο της Σύμης ο Κυβερνήτης του «ΚΡΗΤΗ» Πλωτάρχης Ι. Θεοφανίδης, εκ μέρους της Ελληνικής Κυβέρνησης, ο Κυβερνήτης του Αγγλικού Αντιτορπλικού «ΕΧΜΟΟΡ», εκ μέρους της Αγγλικής Κυβέρνησης και ο Διοικητής των Γερμανικών Δυνάμεων Ρόδου και Δωδεκανήσου Στρατηγός Wagner υπογράφουν την άνευ όρων παράδοση των Γερμανικών Δυνάμεων Δωδεκανήσου. Το Αντιτορπλικό «ΚΡΗΤΗ» εισέρχεται την ίδια μέρα (πρώτο μετά τον πόλεμο συμμαχικό πλοίο) στον λιμένα της Ρόδου, ενώ τα Γερμανικά στρατεύματα παρατεταγμένα στην παραλία, παρουσιάζουν όπλα και υποστέλλουν τη Γερμανική σημαία.
- 08 Μαΐου 1945** Παράδοση της Δωδεκανήσου από τις Δυνάμεις του Άξονα.
- 12 Μαΐου 1943** Το Αντιτορπλικό «ΚΑΝΑΡΗΣ», με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Π. Δαμηλάτη, αποβιβάζει άγημα υπό τον Υποπλοίαρχο Ι. Σεμερτοϊδη στη νησίδα Τζέρμπα (η Ζέρμπα), έξω από την Τύνιδα και συλλαμβάνει τη φρουρά της η οποία αποτελείται από 150 Γερμανούς.
- 15 Μαΐου 1941** Βύθιση του Αντιτορπλικού «ΛΕΩΝ», με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Π. Πρωτόπαππα, στον όρμο της Σούδας, από γερμανικά βομβαρδιστικά.
- 20 Μαΐου 1941** Μάχη της Κρήτης.
- 20 Μαΐου 1825** Ναυμαχία του Καφηρέα. Ο Ελληνικός Στόλος, υπό τον Αντιναύαρχο Σαχτούρη, ο οποίος επέβαινε του πλοίου «ΑΘΗΝΑ», καταστρέφει κυρίως με πυρπολικά, την τουρκική δίκροτη φρεγάτα «ΧΑΖΕΝ – ΓΚΕΜΙΣΙΝ» (62 πυροβόλων), μια κορβέτα 28 πυροβόλων και τρέπει τον τουρκικό στόλο σε φυγή.
- 20 Μαΐου 1828** Θάνατος του φιλέλληνα Άστιγκος. Ο ηρωικός φιλέλληνας επιλήξη θανάσιμα κατά τη ατυχή επιχείρηση κατάληψης του Ανατολικού.
- 20 Μαΐου 1911** Επίσημη παραλαβή του Θωρηκτού «ΑΒΕΡΩΦ» με Κυβερνήτη τον Πλοίαρχο Ι. Δαμιανό.
- 21 Μαΐου 1945** Απελευθερώνεται το Καστελόριζο.
- 21 Μαΐου 1864** Ένωση των Ιονίων Νήσων με τη μητέρα Ελλάδα.
- 22 Μαΐου 1973** Επέτειος Κινήματος του Ναυτικού.
- 27 Μαΐου 1821** Πυρπόληση τουρκικού πολεμικού (δίκροτου) από τον Δ. Παπανικολή, πλησίον της Μυτιλήνης (όρμος Ερεσσού).
- 27 Μαΐου 1824** Το ολοκαύτωμα της Κάσου.
- 28 Μαΐου 1973** Εγκαίνια του Ναυτικού Μουσείου Κρήτης στο φρούριο Φιρκά - Χανίων.
- 29 Μαΐου 1943** Το Υποβρύχιο «ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ» με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Β. Λάσκο βύθισε Φορηγό 1000ΤΝ κοντά στη Σκιάθο.
- 31 Μαΐου 1825** Ο Ελληνικός Στόλος, υπό τους Μιαούλη, Γ. Ανδρούτσο και Αποστόλη, νικά σε ναυμαχία έξω από τον κόλπο της Σούδας τα πλοία καλύψεως του τουρκικού στόλου.

